

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

AAMİR KHAN FİLMLERİNDE DİNÎ ÖĞELER

Yüksek Lisans Tezi

MURAT DURAL

İZMİR – 2018

T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

AAMİR KHAN FİMLERİNDE DİNÎ ÖĞELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAT DURAL

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ HALİL İBRAHİM ŞENAVCU

İZMİR – 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Aamir Khan Filmlerinde Dinî Öğeler” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../2018

Murat DURAL

TEZ SINAV TUTANAĞI

 TS EN ISO 9001:2015	T.C. İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü	
	TEZ/PROJE SINAVI TUTANAK FORMU	Dok. No: FR/604/21
		İlk Yayın Tar.: 03.10.2017
		Rev. No/Tar.: 00/..
		Sayfa 1 / 1

GÖNDEREN : ... *Felsefe ve Din Bilimleri* Anabilim Dalı Başkanlığı
GÖNDERİLEN : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalımız Yüksek Lisans / Doktora Programı öğrencisi *Murat DURUL* ile ilgili Tez/Proje Sınav Tutanağı aşağıdadır.

Tarih: *Felsefe ve Din Bilimleri* Anabilim Dalı Başkanı
Sayı :
İmza *[İmza]*

SINAV TUTANAĞI
Tez/Proje Sınav Jürimiz tarafından incelenen *Amir Khan Filmlerinde*
Din ve Şiir başlıklı yüksek lisans / doktora tezi ile ilgili olarak jürimiz *02.05.2018* tarihinde toplanmış ve adı geçen öğrenciyi Tez/Proje Sınavına tabi tutmuştur. Sınav sonucunda adayın tezi hakkında OYÇOKLUĞU (OYBİRLİĞİ) ile aşağıdaki karar verilmiştir.

KABUL

Kabul Edilen Yüksek Lisans / Doktora tezi:

i) Bilime yenilik getirmiştir

ii) Yeni bir bilimsel yöntem geliştirmiştir

iii) Bilinen bir yöntemi yeni bir alana uygulamıştır

iv) Uygulama yapmıştır (sadece Yüksek Lisans'ta geçerlidir)

RED

DÜZELTME *

Tez Sınav Jürisi	Unvanı ve Adı Soyadı
Tez Danışmanı	<i>Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim SENAYCI</i>
Üye	<i>Prof. Dr. Ali İhsan YILIK</i>
Üye	<i>Dr. Öğr. Üyesi Hasan OCAK</i>
Üye	
Üye	

Ekli : Tez Değerlendirme Formu (Her bir jüri için).
* Tez sınavında düzeltme kararı verilmesi halinde jüri tarafından öngörülen düzeltmelere ilişkin bir jüri raporu eklenmelidir. Düzeltmeler için Ek süre her defasında en fazla yüksek lisans öğrencileri için 3 ay, doktora öğrencileri için 6 aydır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

AAMİR KHAN FİLMLERİNDE DİNİ ÖĞELER

Murat DURAL

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Gelişen teknoloji sayesinde günümüzde hem eğlendirici hem de öğretici bir araç haline gelen sinema, ortaya çıktığı andan itibaren sürekli dinî konular ve öğeler ile yakından ilgilenmiştir. Bollywood Sineması da Hindistan'ın pek çok dini bünyesinde barındırması ve Hint kültürünü oluşturan mitolojik unsurların günlük hayatta etkili olması sonucu dinî öğelere geniş yer ayırmıştır.

Bollywood denince ilk akla gelen isimlerden biri olan Aamir Khan'ın filmlerinde hem Hindistan'ı hem de tüm dünyayı ilgilendiren pek çok konuya değinildiği görülmektedir. Daha açık ifadeyle Khan'ın, bir arada yaşama kültürü, kadın hakları, yoksulluk, çocuk hakları, din adamı kılığında insanları sömüren kişiler ve batıl inançlarla mücadele gibi sosyal problemlere, kast sistemi, sati geleneği (kadınların, eşleri ölünce yakılması) gibi ülke sorunlarına vurgu yapması, filmlerini dünya çapında dikkat çekici kılmıştır.

Aamir Khan filmlerinde kullanılan dinî öğeleri incelemek amacıyla hazırlanan bu çalışmada, öncelikle sinemanın ortaya çıkışı, Bollywood Sinemasının gelişim aşaması, sinemada dinin kullanımı, Aamir Khan'ın hayatı ve filmlerine değinilmiş, daha sonra Hindistan'ın coğrafi, tarihî ve kültürel durumu hakkında bilgi verilmiştir. Ardından, Hindistan'da mevcut bulunan dinlerden bahsedilerek Aamir Khan filmleri içerisinde yer alan dinî öğelerin vermek istediği mesajlar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aamir Khan, Hindistan, Sinema, Bollywood, Hint Dinleri

ABSTRACT

Master Thesis

RELIGIOUS ELEMENTS IN AAMIR KHAN MOVIES

Murat DURAL

Izmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Philosophy and Religious Studies

Thanks to the developing technology, the cinema has become an entertainment and a didactic tool today, and since it came into existence, it has always been closely interested in the religious elements and items. Bollywood Cinema has also devoted much of its religious significance to the fact that India is home to many religions and mythological elements that make up Indian culture are effective in daily life.

Aamir Khan is one of the first names that comes to mind in Bollywood, and his movies seem to refer to issues of both India and the whole world. More explicitly, Khan emphasizes on the social problems such as the culture of coexistence, women's rights, poverty, children's rights, social problems, fighting against phonies that are exploiting public, disguising as reverends and superstitious beliefs and national issues such as caste system, sati tradition (burning women and wives) and these approaches made his movies remarkable worldwide.

In this work, that is prepared to examine the religious elements used in Aamir Khan movies, firstly the information about the emergence of cinema, the development stage of Bollywood cinema, the use of religion in cinema, the life and movies of Aamir Khan is being given, and then the geographical, historical and cultural situation of India is being told. Then, the religions that existed in India were mentioned and the messages that the religious elements in Aamir Khan movies would like to give is being tried to explain.

Keywords: Aamir Khan, India, Cinema, Bollywood, Indian Religions

AAMİR KHAN FİMLERİNDE DİNİ ÖĞELER

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	İİ
TEZ SINAV TUTANAĞI.....	İİİ
ÖZET.....	İV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	Xİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	Xİİİ
ÖNSÖZ.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİNEMA, AAMİR KHAN VE HİNDİSTAN

1.1. SİNEMA.....	3
1.1.1. Sinemanın Ortaya Çıkışı.....	4
1.1.2. Hindistan Sineması (Bollywood).....	5
1.1.3. Sinemada Dinin Kullanımı.....	6
1.2. AAMİR KHAN.....	8
1.2.1. Aamir Khan'ın Hayatı.....	8
1.2.2. Aamir Khan'ın Filmleri.....	11
1.2.2.1. Yönettiği Filmler.....	11
1.2.2.2. Yapımcılığını Üstlendiği Filmler.....	11

1.2.2.3. Oynadığı Filmler	11
1.2.2.4. İncelenen Filmler	13
1.2.2.4.1. Earth (Deepa Mehta, 1998)	13
1.2.2.4.1.1. Earth Filminin Künyesi.....	13
1.2.2.4.1.2. Earth Filminin Konusu	14
1.2.2.4.2. Lagaan (Ashutosh Gowariker, 2001)	15
1.2.2.4.2.1. Lagaan Filminin Künyesi	15
1.2.2.4.2.2. Lagaan Filminin Konusu	16
1.2.2.4.3. Mangal Pandey (Ketan Mehta, 2005)	17
1.2.2.4.3.1. Mangal Pandey Filminin Künyesi	17
1.2.2.4.3.2. Mangal Pandey Filminin Konusu	18
1.2.2.4.4. Fanaa (Kunal Kohli, 2006)	18
1.2.2.4.4.1. Fanaa Filminin Künyesi.....	18
1.2.2.4.4.2. Fanaa Filminin Konusu	19
1.2.2.5.1. P.K. (Rajkumar Hirani, 2014).....	20
1.2.2.5.1.1. P.K. Filminin Künyesi	20
1.2.2.5.1.2. P.K. Filminin Konusu	21
1.3. HİNDİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER	22
1.3.1. Coğrafya	22
1.3.2. Tarih.....	24
1.3.3. Kültür	34
1.3.3.1. Nüfus	34
1.3.3.2. Dil.....	35
1.3.3.3. Kadın ve Aile.....	36
1.3.3.4. Eğitim	38

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DAKİ DİNLER

2.1. HİNDUİZM	41
2.1.1. Hindu ve Hinduizm Kavramı.....	41
2.1.2. Ariler ve Dinleri.....	43
2.1.3. Tarihsel Gelişimi	43
2.1.4. Temel Öğretileri.....	44
2.1.5. Kutsal Metinler	48
2.1.6. İbadet ve Mabet	51
2.1.7. Başlıca Hindu Mezhepleri	55
2.1.8. Bayramlar	56
2.1.9. Modern Dünya'da Hinduizm.....	57
2.2. BUDİZM	59
2.2.1. Buda'nın Hayatı.....	59
2.2.2. Budizm'in Yayılışı.....	61
2.2.3. Temel Öğretileri.....	62
2.2.4. Kutsal Metinler	64
2.3.5. İbadet ve Mabet	64
2.3. SİHİZM	66
2.3.1. Tarihsel Gelişimi	66
2.3.2. Guru Nanak ve On Guru	67
2.3.3. Temel Öğretileri.....	69
2.3.4. Kutsal Metinler	71
2.3.5. İbadet ve Mabet	72

2.4. CAYNİZM	73
2.4.1. Tarihsel Gelişimi	73
2.4.2. Temel Öğretileri.....	74
2.4.3. Kutsal Metinler	75
2.4.4. İbadet ve Mabet	76
2.5. İSLAMİYET	77
2.6. HİRİSTİYANLIK	80
2.7. YAHUDİLİK	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AAMİR KHAN FİMLERİNDE DİNİ ÖĞELER

3.1. HİNDUİZM'E AİT ÖĞELER	85
3.1.1. Antropomorfizm/Antropopatizm	85
3.1.2. Tanrı'nın Cebi.....	87
3.1.3. Politeizm (Çok Tanrıcılık).....	87
3.1.4. Tanrı Krişna	90
3.1.5. Tanrı Hanuman	92
3.1.6. Tanrı Durga.....	92
3.1.7. Tanrı Şiva.....	93
3.1.8. Kast Sistemi	94
3.1.9. Brahman Sınıfına Tepki (Din Adamı Eleştirisi).....	96
3.1.10. Sai Baba	97
3.1.11. Hari Om/OM.....	98
3.1.12. Su Kültü	98
3.1.13. Cenaze.....	100

3.1.14. Evlilik	101
3.1.15. Sati Geleneği.....	102
3.1.16. Ahimsa Prensibi.....	103
3.1.17. Mandir (Mabet-Tapınak)	104
3.1.18. Kutsal Kitap (Bhagavad Gita)	105
3.1.19. Cehennem	106
3.1.20. Holi Bayramı	106
3.1.21. Halk İnanışları	107
3.2. SİHİZM'E AİT ÖĞELER.....	108
3.2.1. Tanrı İnanıcı.....	108
3.2.2. On Guru	108
3.2.3. Türban.....	109
3.2.4. Sih Sembölü (Khanda).....	109
3.2.5. Gurdwara	110
3.2.6. Altın Mabed	111
3.3. CAYNİZM'E AİT ÖĞELER.....	111
3.3.1. Ahimsa Prensibi ve Svetambara Mezhebi	111
3.4. İSLAMİYETE AİT ÖĞELER	112
3.4.1. Allah İnanıcı	112
3.4.2. Namaz	113
3.4.3. Cihat.....	113
3.4.4. Oruç ve Kurban.....	114
3.4.5. Halk İnanışları	115
3.4.6. Cami ve Mescit	116
3.4.7. Selam Vermek	116
3.4.8. Kerbela/Aşure Matemi.....	117

3.4.9. İlim Öğrenmek.....	118
3.4.10. Giyim Kuşam.....	119
3.4.11. Nikâh.....	119
3.4.12. Yalan Söylememek.....	120
3.4.13. Yardımlaşma.....	121
3.4.14. Ezan	121
3.4.15. Dinî Çeşitlilik.....	121
3.5. HİRİSTİYANLIĞA AİT ÖĞELER.....	124
3.5.1. Hz. İsa	124
3.5.2. Kilise.....	126
3.5.3. Asli Günah	126
3.5.4. Evharistiya	127
3.5.5. Haç.....	128
3.5.6. Vaftiz	129
3.5.7. Hz. İsa Heykeli	130
3.5.8. Kutsal Kitap	131
3.5.9. Misyonerlik.....	131
3.6. YAHUDİLİĞE AİT ÖĞELER	132
3.6.1. Davut Yıldızı, Sinagog, Tefilin	132
SONUÇ.....	134
KAYNAKÇA	137

KISALTMALAR

bkz. : Bakınız

çev. : Çeviren

M.Ö. : Milâttan önce

M.S. : Milâttan sonra

s. : Sayfa

vd. : ve diğeri

vb. : ve benzeri

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Unicef : Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: “Earth” Film Afişi	s.14
Şekil 2: “Lagaan: Once Upon a Time in India” Film Afişi	s.16
Şekil 3: “The Rising: Ballad of Mangal Pandey” Film Afişi	s.17
Şekil 4: “Fanaa” Film Afişi	s.19
Şekil 5: “PK” Film Afişi	s.20
Şekil 6: Hindistan Haritası	s.22
Şekil 7: Hindistan Politik Haritası	s.23
Şekil 8: 2011 Nüfus Sayımına Göre Hindistan’ın Dinî Yüzdeleri	s.40
Şekil 9: 2010 Yılı Dünya Nüfus Yüzdeleri	s.42
Şekil 10: Hinduizm’deki Farklı Tanrı Tasvirleri	s.45
Şekil 11: Hindular Tarafından Kutsal Kabul Edilen İneğin Süslenmesi	s. 47
Şekil 12: Kutsal Şehir Madurai’de Bulunan Meenakshi Temple	s.52
Şekil 13: Puja Odası	s.54
Şekil 14: Khalsa Teşkilatına Mensup Bir Sih Fotoğrafi	s.71
Şekil 15: Zamanın Döngüsü İçinde Ortaya Çıkan Ruhsal Öğreticiler: Tirthankaralar	s.77
Şekil 16: İçinde Farklı Hindu Tanrı Heykelleri Bulunan Bir Çanta	s.88
Şekil 17: Tanrı Krişna ve Hanuman Çıkartmalı Resimler	s.89
Şekil 18: Tanrılar İçin “Aranıyor” ilanı dağıttığı sahne	s.90
Şekil 19: Krişna’ya Ait Bir Tapınak	s.91
Şekil 20: Tanrı Heykellerinin Yapıldığı Bir Atölye	s.93
Şekil 21: Kutsal Ganj Nehrinde Günahlardan Arınma Ayini	s.99

Şekil 22: Antyesthi (Ölü Yakma) Töreni	s.100
Şekil 23: Gelin ve Damat Saptapadi Yaparken	s.101
Şekil 24: Sati Uygulaması	s.103
Şekil 25: Vimona'da Dua Etmek İçin Sıra Bekleyen Hindular	s.105
Şekil 26: Adi Grant'ın Önünde Oturan Sih Cemaat	s.110
Şekil 27: Svetambara Mezhebine Mensup Caynist Din Adamları	s.112
Şekil 28: Kербela Matemi	s.117
Şekil 29: Nikâh Sahnesi	s.119
Şekil 30: Müslüman, Hindu, Sih ve Parsiler Aynı Sofrada	s.123
Şekil 31: Vaftiz Töreni	s.130

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Hindistan/Bollywood sinemasının önemli isimlerinden biri olan Aamir Khan'ın filmlerinde dinî öğeleri ele almaktadır. Çalışma, insan hayatında büyük bir yere sahip olan din konusunun sinemayla olan yakın ilişkisinin yanısıra Hindistan'ı, Hindistan'daki dinleri tanıtmayı ve Hindistan halkının dini nasıl algıladığını Aamir Khan filmlerinde bulunan dinî öğeler üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan araştırma, giriş kısmı hariç üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sinemanın ortaya çıkış serüveni ve Bollywood Sinemasının gelişim aşamasından bahsedildikten sonra sinemada dinin kullanımı hakkında bilgiler verilmiştir. Yine bu bölümde UNİCEF tarafından iki defa barış elçisi seçilen ve son zamanlarda çektiği filmlerle Hindistan'daki kast sistemi, yoksulluk, dil ayrılığı, nüfus yoğunluğuna bağlı eğitim yetersizliği, kadın hakları gibi problemleri dile getirerek duyarlılığı arttırmaya yönelik çalışmalar yapan Aamir Khan'ın hayatı ve filmleri ele alınmıştır. Daha sonra ise Hindistan'ın coğrafi konumu, genel tarihi ve kültürel yapısıyla ilgili bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, Ariler ile Dravidyanların farklı gelenek ve inançlarından oluşan, Hindistan nüfusunun büyük çoğunluğunun mensup olduğu Hinduizm'e geniş yer verilmiştir. Daha sonra Hinduizm'in sınıfsal yapısına, din adamlarının tekelciliğine karşı ortaya çıkan, başlarda Hinduizm'in bir mezhebi gibi algılansa da zamanla din statüsü kazanan Budizm, Caynizm ve Sihizm hakkında da bilgiler ele alınmıştır. Dinî çeşitliliğin yoğun bir şekilde görüldüğü Hindistan topraklarına ticaret, göç ve fetih yoluyla ayak bastıktan sonra burada yayılma imkânı bulan İslamiyet, Hıristiyanlık ve Yahudilik hakkında ise kısa bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Aamir Khan filmleri içerisinden araştırmamıza uygun olarak seçilen beş filmin incelemesi yapılarak bu filmlerde yer alan dinî öğelerle ilgili bulgular ortaya konulmuştur. Khan'ın filmlerinde kullandığı dinî öğelerden hareketle, bütün insanlığı ilgilendiren problemleri çözenin kilit noktalarına dair mesajlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tezin her aşamasında bilgi ve birikimlerini paylaşan, yardım ve desteğini esirgemeyen, en sıkıntılı zamanlarımda bir çıkış yolu göstererek samimiyetiyle yolumu aydınlatan Danışman Hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Şenavcu'ya canı gönülden teşekkür ederim. Görüş ve önerileri sayesinde tez konusuna farklı açılardan bakmamı sağlayan, tezin olgunlaşması, kaynakların temini noktasında yardımlarına başvurduğum Değerli Hocalarım Sayın Prof. Dr. Ali İhsan Yitik'e, Dr. Öğr. Üyesi Hasan Ocak'a, Dr. Öğr. Üyesi Hamide Ulupınar'a, Araştırma Görevlileri Recep Emin Gül'e, Muhammet İkbâl Hardal'a, Hülya Hacıismailoğlu'na, Akif Yıldırım'a, İsmail Kurt'a, Samet Yağcı'ya, tüm eğitim hayatım boyunca benden desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan aileme, Sevgili Eşim Gülten Dural'a, varlığıyla huzur bulduğum oğlum Yusuf Dural'a ve çok kıymetli arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

.../.../2018

Murat DURAL

GİRİŞ

a. Tezin Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın konusu, Aamir Khan filmlerindeki dinî öğeleri incelemek, bu öğelerle verilmek istenen mesajları tespit ederek dinlerin sosyal yaşamla olan etkileşimini Aamir Khan filmleri üzerinden ortaya koymaktır.

Tezle cevaplanması hedeflenen temel sorular şunlardır: Aamir Khan filmlerinde hangi dinî öğeler işlenmektedir? Aamir Khan filmlerinde işlenen dinî öğeler hangi dinlere aittir? Aamir Khan filmlerinde sıkça vurgulanan dinî öğelerin kullanılmasının amaçları ve bunlarla verilmek istenen mesajlar nelerdir? Dinî çeşitliliğin Hindistan'a etkileri nelerdir? Hinduizm'deki sosyal sınıf ayrımı toplumu hangi yönlerden etkilemektedir? Hint dinlerinin oluşumunda mitolojik unsurlar nelerdir?

b. Tezin Önemi

Globalleşen dünyada toplumlar, yeryüzündeki diğer toplulukları ve onların hayatına etki eden dinî unsurları/öğeleri daha yakından tanıma ihtiyacı hissetmektedir. Toplumların dillerini, kültürlerini, hayatı algılayış biçimlerini ve dinlerini bizlere görsel bir şölen olarak sunan "sinema" ise televizyon, bilgisayar ve akıllı telefonlar sayesinde tam anlamıyla yaşantımızın odak noktasına yerleşmiş durumdadır.

Son yıllarda bütçesiyle Hollywood Sinemasına karşı yükselen bir değer olan Hindistan/Bollywood Sineması, bizlere Hindistan ve Hint kültürünün ayrılmaz bir parçası olan dinler hakkında geniş bilgiler sunmaktadır. Bollywood'un önde gelen isimlerden Aamir Khan, filmlerinde sadece kendi yaşadığı ülkedeki sorunları ön

plana çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda bütün dünyayı ilgilendiren pek çok konuya da değinmiştir.

Nüfus açısından dünyanın en büyük ikinci ülkesi olan Hindistan'la sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkilerimizi arttırabilmek, Hint halkının kültürüyle ilgili daha kapsamlı bilgi sahibi olabilmek için dinî inanç ve uygulamalarını bilmek gerekir. Ülkemizde son zamanlarda Hint film/dizilerine karşı yoğun bir ilgi olmakla birlikte, Hindistan ve Hint filmleriyle ilgili kaynak ve araştırmalar yok denecek kadar azdır. Aamir Khan filmlerinde geçen dinî öğelerin ortaya konulması, birçok dine ev sahipliği yapan Hindistan'ın tanınması ve Hindistan'la geliştirebilecek ikili ilişkiler açısından son derece önem arz etmektedir.

c. Tezin Kapsam ve Sınırları

Bu çalışmada, önce sinema, Bollywood sineması ve sinemada dinin kullanımı anlatılacak, daha sonra Hindistan hakkında genel bir bilgi verilecek, ardından Hindistan'da ortaya çıkan dinlerin yanında misyonerlik ve fetihler neticesinde Hindistan'a yerleşen dinler kısaca ele alınacak ve Aamir Khan filmlerinde geçen dinî öğeler tarihsel süreç, inanç, ibadet ve uygulamalar bakımından incelenecektir.

Bollywood sinemasının en önemli aktörlerinden biri olan Aamir Khan kırktan fazla filmde rol almış, birçok filmde ise yapımcılık ve yönetmenlik yapmıştır. Aamir Khan filmlerinin tamamını incelemek tezimizin kapsamını aşacağı için, bütün filmler izlenerek içlerinde en çok dinî öğe barındıran beş film seçilmiştir. Bu çalışmada, Mangal Pandey, Lagaan (Hindu rolünde), Earth, Fanaa (Müslüman rolünde) ve P.K. (dünyadaki dinî algılayışları öğrenebilmek amacıyla başka bir galaksiden gelen uzaylı rolünde) filmleri incelenecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİNEMA, AAMİR KHAN VE HİNDİSTAN

1.1. SİNEMA

Yedinci sanat¹ olarak adlandırılan sinema, diğer sanat dallarına oranla henüz çok genç sayılır. Sinema, bu gençliğin verdiği dinamizmden olsa gerek birçok sanat dalıyla temas kurarak kısa sürede çok yol kat etmiştir.² Sinemanın yükselişi ve diğer sanat dallarının öğelerini de içinde barındırması, ister istemez onları da bir değişim sürecine sürüklemiştir.³

Andr  Bazin'in ifadesiyle "bir sanat biçimi olmaktan çok, sosyolojik ve endüstriyel bir olgu"⁴ olan sinema, hem öykü anlatma hem de o öyküyü görüntüleme sanatıdır.⁵ Sinemanın içinde yer alan görüntüler, anlatılan öykülerin kültürlerinden izler taşır⁶ ve bizim de kendimizi sanki oraya aitmişiz gibi o anı yaşamamızı ve o kültürleri öğrenmemizi sağlamaktadır. Einstein sinemayı, insan düşüncelerini harekete geçirebilen tek somut sanat dalı olarak tanımlarken,⁷ Bazin ise sinemanın zamana karşı tarafsız ve kendisini ifade edebilen bir dili olduğunu ifade etmektedir.⁸

¹ Tiyatro, müzik, dans, heykel, resim ve edebiyatla birlikte "yedinci sanat" olarak adlandırılan sinema için bu tabiri ilk defa kimin kullandığı bilinmemektedir. Bkz. Özlem Kale, "Edebiyat Sinema İlişkisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 14, (2010), s. 266.

² Tuncay Yüce, "Sinema ve Edebiyat Türleri Arasında Görülen Etkileşimler", *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, (2005), s. 68.

³ James Monaco, *Bir Film Nasıl Okunur?*, (çev. Ertan Yılmaz), İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2001, s. 42.

⁴ Andr  Bazin, *Sinema Nedir?*, (çev. İbrahim Şener), İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2010, s. 73.

⁵ Barış Tolga Ekinci, "Sinemada Yeni Anlatım Yöntemleri: Time Lapse ve Slow Motion Teknikleri ve Samsara (2011) Filmi", *Online Journal of Art and Design*, Cilt 3, Sayı 2, (2015), s. 43.

⁶ Yektanurşin Duyan, "1980 Öncesi Türkiye Sinemasında Kadın Temsilleri: Adı Vasfiye Filmi Üzerine Bir İnceleme", *II. International Conference on Communication, Media, Technology and Design*, (Mayıs 2013) s. 334.

⁷ Elif Nuyan, *Sinema Felsefesine Giriş*, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013, s. 13.

⁸ Bazin, *Sinema Nedir?*, s. 20-21.

Birçok medeniyet mağara duvarlarına, anıtlara, mezarlara ve kabartmalara art arda resimler işleyerek onları canlı gibi gösterme çabası içerisinde olmuşlardır.⁹ Tarihsel gelişmeler bize insanoğlunun yüzyıllardır bir gerçeklik arayışında olduğunu göstermektedir.¹⁰ Sinemanın tasvirinin günümüzdeki haliyle olmasa bile yüzlerce yıl önce Platon tarafından yapıldığı söylenebilir. Platon'un, *Devlet* adlı eserinde anlattığı "mağara metaforu" sinemanın ilkelerinin bir kısmını sıramaktadır.¹¹ Mağaranın duvarına yüzleri dönük ve bağlı olan kişiler, ışığın geldiği kapıyı göremez. Elllerinde bazı şekiller olan kişiler ise, ışığın da yardımıyla mağaranın duvarına gölge aksettirir, bazıları ise değişik sesler çıkarır. Yüzleri duvara dönük olarak gölgeyi izleyen kişiler, gölgeleri ve sesleri kendi hayal dünyalarında canlandırır ve gerçekliğin içinde olduğunu düşünürler.¹²

Günümüze geldiğimizde ise bu durum sinema salonunda film izleyen bizlerin durumunu açıklar. Yüzlerimiz perdeye dönük bir şekilde otururken arkadan perdeye yansıyan ışık, görüntü ve sesler sayesinde bizler de kendimizi ortamın büyümesine kaptırır ve filmin anlattığı gerçekliğin içinde kayboluruz.¹³ Sinema içimizde var olan haptik (dokunma ve koku) görüntüyle ilgili eksik kalan noktaları tamamlamasa da onları uyandırır.¹⁴ 21. yüzyılda toplumlar sinema sayesinde sürekli bir değişim içerisinde olduğu gibi, sinema da değişen toplumlar sayesinde kendisine yeni pencereler ve ufuklar açar.

1.1.1. Sinemanın Ortaya Çıkışı

Sinemanın ortaya çıkış süreci 1832 yılında Belçikalı bilim adamı Joseph Plateau'nun *fenakistiskop* isimli aleti icat etmesiyle başlar. Bu gelişmeyi izleyen süreçte *büyülü fener*, *astronomi tabancası*, *fotoğraf tüfeği* gibi farklı isimler verilen icatlar, 1892 yılına gelindiğinde Thomas Edison'un *kinetograf* ismini verdiği çekim

⁹ Tonguç İbrahim Sezen, "Lumiere Kardeşler Öncesi Sinema", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 17, (2003), 602.

¹⁰ Bazin, *Sinema Nedir?*, s. 25.

¹¹ Nezih Erdoğan, *Sinema Kitabı*, İstanbul: Ağaç Yayıncılık, 1992, s. 13-14.

¹² Platon, *Devlet*, (çev. Sebahattin Eyüpoğlu), İstanbul: Remzi Kitabevi, 1937, s. 514.

¹³ Erdoğan, *Sinema Kitabı*, s. 15.

¹⁴ Anuradha Chandra, "Revisiting Dhvani in the Context of the Aesthetics of Experience in Film", *Cinema: Journal of Philosophy and the Moving Image*, Sayı 4, (2013), s. 53.

makinası sayesinde farklı bir seviyeye ulaşır.¹⁵ Fransız *Lumiere* kardeşlerin 1895 yılında *Sinematograf* ismini verdikleri icatlarıyla Paris'te "Trenin Gara Girişi" isimli filmleri seyirciler tarafından sihirbazlık olarak değerlendirilse de sinemanın seyrini değiştirir.¹⁶

Lumiere kardeşler bu yeni icatlarında uzun soluklu bir gelecek düşünmeseler de, Georges Méliès bu cihazdaki ticari potansiyeli görür ve 1914 yılına kadar birçok film çeker. Birinci Dünya savaşıdan önce Fransa'da başlayan akım sayesinde neredeyse bütün Fransız tiyatro oyunları filme çekilir. Fransa'nın yanı sıra aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri, İtalya, İsveç ve İngiltere gibi ülkelerde özgün ve zeki yönetmenler sayesinde sinema gelişimine devam eder. Tamamı sözlü ilk filmin 8 Haziran 1928'de Amerika'da gösterime girmesinden sonra sinema, çok mesafeler kat ederek kendisine yedinci sanat denmesini sağlayacak kadar başarılar elde eder.¹⁷

1.1.2. Hindistan Sineması (Bollywood)

Hindistan (Bollywood) filmleri, Asya toplulukları içinde önemli bir kültürel role sahiptir. Sadece eğlence olarak değil, aynı zamanda izleyicilere kökleriyle bağlantıda kalmalarını, ana dillerini kullanmaya önem vermelerini ve gençlere de Hint aile yaşantısının örneklerini sunmayı amaçlar.¹⁸

Bollywood, Hindu-Urdu dilinde filmler üreten Bombay (Mumbai) merkezli popüler film endüstrisine verilen isimdir. Bu isim, Bombay ve Hollywood'un kombinasyonundan ortaya çıkar. Bollywood sinemasının bir yılda üretmiş olduğu film sayısı neredeyse Hollywood'un iki katına eşittir. Bollywood sinemasının diğer bir adı ise fazla kullanılsa da "Hint Sineması"dır. Bollywood ismi genel manada bütün Hint sinemasını anlatmak için kullanılır. Oysa Bengali, Marathi, Tamilce, Telugu ve Malayalam dilinde filmler çeken birçok bölgesel sinema endüstrisi

¹⁵ Gerard Betton, *Sinema Tarihi, Başlangıcından 1986'ya kadar*, (çev. Şirin Tekeli), İstanbul: İletişim Yayınları, 1990, s. 5-6.

¹⁶ Sibel Hatipoğlu, "Edebiyat ve Sinema: Edebi Eserden Beyaz Perdeye", *Türkbilig*, Cilt 26, (2013), s. 173.

¹⁷ Betton, *Sinema Tarihi*, s. 7-30.

¹⁸ Rana Johal, "Bollywood Batein", *Qualitative Research Report*, 2004, s. 6.

bulunur.¹⁹ Bu bölgesel sinema endüstrileri 2009 yılında Ernst&Young adlı şirketin hazırladığı rapora göre neredeyse Bollywood sinemasıyla rekabet edecek düzeyde gelişim gösterir. Buna rağmen Bollywood, Hint Sineması deyince akla gelen ilk isim olmakla birlikte, Hindistan genelinde en çok film ihraç eden ve izlenen sinemadır.²⁰

Hindistan Sineması, Hint öykülerinin Dhundiraj Govind Phalke tarafından hayata geçirilmesiyle başlar. 1913 yılında gösterime giren *Kral Harischandra* filmi Hindistan'ın ilk filmi sayılır.²¹ "Hindistan Sinemasının Babası"²² olarak bilinen Phalke, sessiz sinema formatında Hint gelenek ve öyküleriyle ilgili 80 civarında film çeker.²³

İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişimini sürdüren Hint sineması Bengalli yönetmen Satyajit Ray'in çektiği filmlerle ismini uluslararası düzeyde duyurur.²⁴ 1951 yılına kadar Hindistan haricinde sükse yapamayan Bollywood filmleri ise Raj Kapoor'un "Avare" (Awaraz) filmiyle ülkemizde ve birçok doğu ülkesinde adını duyurmayı başarır.²⁵

1.1.3. Sinemada Dinin Kullanımı

İnsanlık tarihi kadar eski olan sanat, en baştan beri dinî inanışları, yaşayışları ve öğeleri hep kendisine konu edindir. Sinema ortaya çıktığı andan itibaren diğer sanat dallarının izlediği yolu takip ederek din ile sürekli bir dirsek temasında olduğu görülür. Sinema, hem dinleri eleştirmek isteyenler için hem de dinler hakkındaki yanlış fikirleri düzeltme noktasında düşüncelerini en geniş kitlelere ulaştıran bir araç olarak işlev görür. Sinemanın dünya sahnesine çıkar çıkmaz dinî konularla ilgilenmesi ve daha ilk yıllarında Hz. İsa'nın hayatıyla ilgili birçok film çekilmesi

¹⁹ Karlina McLain, "Bollywood", *Encyclopedia of Religion and Film*, California: ABC-CLIO, (2011) s. 75-76.

²⁰ Philip Kemp, *Sinemanın Tüm Öyküsü*, (çev. Ertan Yılmaz, Nuray Yılmaz), İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2014, s. 542.

²¹ Murat İri, "Bollywood Sineması: Hindistan'ın Hareketli Resim Sanayii Üzerine Notlar", *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Sayı 18, (2013), 24.

²² Gayatri Sankar, *Filmfare Awards Have Lost Their Gleam Over the Years*, http://zeenews.India.com/entertainment/exclusive/filmfare-awards-have-lost-their-gleam-over-the-years_80738.html, (Erişim Tarihi: 21.05.2017)

²³ İri, *Bollywood Sineması*, s. 24.

²⁴ Kemp, *Sinemanın Tüm Öyküsü*, s. 212.

²⁵ İri, *Bollywood Sineması*, s. 26.

buna örnek olarak gösterilebilir.²⁶ Hz. İsa ile ilgili çekilen filmler kilisenin sinemaya ve sinema salonlarına karşı olumsuz bir tavır takınmasına neden olur. İnsanları bu salonlardan ve dolayısıyla filmlerden uzak tutmak isteyen papazlar ise filmlerin oynatıldığı salonları ahlaksız, karanlık ve kutsal olmayan bir mekân olarak nitelendirirler.²⁷

Film yapımı genellikle toplumların mit ve kültür yapısıyla ilgilidir.²⁸ Din ise insan hayatının her alanını kapsayan dünyanın en etkili sosyal kurumudur.²⁹ Bu sosyal kurumu kullanan sinema, dinlerin inançlarını, faaliyetlerini, davranışlarını ve sembollerini kullanarak, kişi ve cemaatler tarafından nasıl algılandığıyla ilgili bizlere fikirler verir.³⁰

Hint Sineması da tarih sahnesine çıkar çıkmaz dinî konu ve öğelerle ilgili birçok yapım ortaya koyar. Hint Sinemasının Hinduizm ile olan derin bağlantılarını gösteren üç özellik, mitolojik öyküler, karanlık bakışlar ile şarkı ve dansların sergilendiği görüntülerdir.³¹ Fransız yapımı “İsa’nın Hayatı” isimli filmi izleyen Phalke, filmlerde Hint Dinî öğelerini de kullanmaya karar verdiği ve ilk filmini (Kral Harischandra) çektiği andan itibaren Hint sineması dinle yakın ilişki içerisinde olmuştur.³² Bu, Hint sinemasının ilk filmi olma özelliği yanında ilk mitolojik film olarak da bilinir.³³ Hint filmlerinin konusu ne olursa olsun içlerinde Hint Destanı olarak da bilinen Ramayana, Mahabharata ve Bhagavat Gita’dan izler taşır.³⁴ Bollywood Sinemasında genellikle Hinduizm’in etkileri görülse de, Hindistan’da

²⁶ Yalçın Lülecı, *Sinema ve Din: Türk Sineması Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, s. 1.

²⁷ Birgit Meyer, “Pentecostalism, Prosperity and Popular Cinema in Ghana”, *Culture and Religion: An Interdisciplinary Journal*, Cilt 3, Sayı 1, (2002), s. 71.

²⁸ S. Brent Plate, *Representing Religion in World Cinema*, New York: Palgrave Macmillan, 2004, s. 2.

²⁹ Mustafa Monjur, “God, Religion and Science”, *Journal of the Bangladesh Association of Young Researchers*, Cilt 2, Sayı 1, (2014), s. 38.

³⁰ S. Brent Plate, *Religion and Film: Cinema and the Re-creation of the World*, New York: Wallflower Press, 2009, s. 7.

³¹ McLain, “Bollywood”, s. 75-76.

³² İri, *Bollywood Sineması*, s. 24.

³³ Elizabeth J. Harris, “Filming the Gods: Religion and Indian Cinema”, *Religions of South Asia*, Cilt 1, (2007), s. 129.

³⁴ C.S.H.N. Murty, “Yumuşak Güç Olarak Hint Sineması”, *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 56.

bulunan diğ er dinlerle ilgili filmlere de rastlanır. Özellikle Urduca dilinde çekilen Hint-İslam kültürüne ait filmler buna örnek olarak gösterilebilir.³⁵

1.2. AAMİR KHAN

1.2.1. Aamir Khan'ın Hayatı

Mohammed Aamir Hussain Khan,³⁶ 14 Mart 1965 yılında Hindistan'ın Maharashtra eyaletinin başkenti Bombay şehrinde Müslüman bir aile olan yapımcı Tahir Hussain ve Zeenat Hussain'in oğ lu olarak dünyaya gelir.³⁷ Yapımcı ve yönetmen olan amcası Nasir Hussain gibi, Khan'ın diğ er bazı akrabaları da Hint film sektöründedir. Tahir ve Zeenat çiftinin dört çocuğ unun en büyüğ ü olan Khan'ın, erkek kardeşinin adı Faisal (aktör), kız kardeşlerinin isimleri ise Farhat ve Nikhat'tır. Khan, çocuk yaş ta aldığı iki küçük rol ile sinema hayatına baş lar. Babası Tahir her ne kadar Aamir Khan'ın sinema sektöründe olmasını istemediyse de³⁸ Christina Daniels'ın ifadesiyle "ailesinin '*sinema böceğ i*' tarafından ısırılmış olması"³⁹ oğ lunu sinema sektörünün iç ine dâhil eder.

Khan, çocukluğ unu babasının yapımcılığ ını yaptığı filmlerin başarısızlığ ı sebebiyle yaşadığı finansal problemleri "zorlu bir dönem" olarak tanımlamaktadır. "Günde en az 30 kez kredi ödemeleri için aranıyorduk." diyen Khan, o günlerde okul taksitlerinin ödenememesi riski ile karşı karşıya kalır.⁴⁰ Liseyi bitirdikten sonra ailesinin itirazlarına rağmen yüksekokula devam etmez, bunun yerine amcası Nasir

³⁵ McLain, "Bollywood", s. 80-81.

³⁶ Pradeep Chandra, *Bütün Yönleriyle Aamir Khan*, (çev. Nihan Çevirgen), İstanbul: Martı Yayıncılık, 2016, s. 48.

³⁷ Shubhangi Swarup, *My Name is Mohammed Aamir Hussain Khan*, <http://www.openthemagazine.com/article/art-culture/my-name-is-mohammed-aamir-hussain-khan>, (Erişim Tarihi:14.01.2018)

³⁸ Christina Daniels, *Benim Yolum - Aamir Khan'ın İnanılmaz Yolculuğ u*, (çev. Özlem Gültekin), İstanbul: Martı Yayıncılık, 2015, s. 11.

³⁹ Daniels, *Benim Yolum*, s. 8.

⁴⁰ Nandini Raghavendra, *Aamir Khan Buys Out Rights to Father Tahir Hussain's 11 Films*, http://articles.economicstimes.Indiatimes.com/2011-06-13/news/29653478_1_films-aamir-khan-yash-chopra (Erişim tarihi: 14.01.2018)

Hussain'in *Manzil Manzil* (1984) ve *Zabardast* (1985) filmlerinde yardımcı yönetmen olarak görev alır.⁴¹

Amcası Hussain'in asistanlığını yapmakla birlikte, Pune'da Hindistan Film ve Televizyon Enstitüsü (FTII) tarafından yönetilen sessiz bir filmde de rol alan Khan,⁴² 90'lı yıllardan itibaren becerilerini gözler önüne serecek olan birçok filmde yer alır. Khan, 1988'de başrol oynadığı ilk film olan *Qayamat Se Qayamat Tak* ile Hint Sinemasında müthiş bir başarı yakalar ve bütün zorluklara rağmen şöhret basamaklarını hızla tırmanmaya başlar.⁴³

23 Kasım 2015'te "Ramnath Goenka Gazetecilikte Mükemmeliyet Ödülü Töreni'ne katılan Khan, ülkedeki yükselen hoşgörüsüzlük davaları ile ilgili endişelerini dile getirir. Hindistan'da peş peşe meydana gelen birkaç hadise yüzünden medyanın ve toplumun terörizmle İslam'ı nasıl birbirine bağladığını anlayamadığını ifade eden Khan, bir Hindu olan eşi Kiran Rao'nun kendisine ülkeden ayrılması gerekip gerekmediğini sorduğunu da açıklar.⁴⁴ Kendisine Paris'te meydana gelen *DEAŞ cinayeti*⁴⁵ sorulduğunda, "Masum insanları öldürmenin İslam ve Müslümanlıkla hiçbir ilgisinin olmadığını, ellerinde Kur'an-ı Kerim varken masum insanlara saldıranların Müslüman olamayacaklarını" ifade eder.⁴⁶

Aamir Khan'ın hem Hindistan'da hem de uluslararası alanda başarılı olmasının ve hayranları tarafından sevilmesinin en büyük nedenlerinden birisi kendi kurallarına göre oynamasıdır. Bollywood sinemasındaki birçok aktör aynı yıl içinde birden fazla filmde oynarken Aamir Khan yılda bir film çıkararak bu geleneği yıkar. Zor bir oyuncu olduğu söylenen Khan, kendisine getirilen senaryoları okuduktan sonra o filmde rol alıp almayacağına karar verir.

⁴¹ Chandra, *Aamir Khan*, s. 26.

⁴² Chandra, *Aamir Khan*, s. 93.

⁴³ *Aamir Khan Biography*, <http://www.mapsofIndia.com/who-is-who/entertainment/aamir-khan.html>, (Erişim Tarihi: 22.05.2017)

⁴⁴ Lipi Mehta, *10 Highlights From Aamir Khan's Interview That's Created A Social Media Storm*, <https://www.youthkiawaaz.com/2015/11/aamir-khan-expresses-concern-on-intolerance/>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

⁴⁵ Paris Patlaması, Katliamı İşid Üstlendi. <http://www.internethaber.com/paris-patlamasi-katliami-isid-ustlendi-1486815h.htm>, (Erişim Tarihi: 28.03.2018)

⁴⁶ Anish Gupta, *Aamir Khan's Selective Amnesia on Intolerance*, <http://www.dailypioneer.com/columnists/oped/aamir-khans-selective-amnesia-on-intolerance.html>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

Oyunculunun yanı sıra yapımcılık ve yönetmenlik de yapan⁴⁷ Khan'ın en önemli özelliklerinden birisi de oynadığı filmlerde duygusal olmasının yanı sıra akılcı yollarla Hindistan'da mevcut durumdaki problemlere politik çözümler sağlamak için öneriler sunmasıdır. *Dhobi Ghat* filminde Hindistan için büyük sıkıntılara sebep olan sınıf ve dil zorluğundan bahseder. *Ghajini* filminde Hindistan'daki fakir ailelerin kızlarını satmaları veya kötü niyetli kişiler tarafından kaçırmaları problemini işler. *3 Idiots* ve *Taare Zameen Par* filminde ülkedeki eğitim sisteminin eksikliklerini, nüfus yoğunluğu ve okul yetersizliği yüzünden okumakta güçlük çeken çocukları anlatır. Son iki filmi olan *Dangal* ile *Secret Superstar* filmlerinde erkeklerle eşit haklar tanınmayan kız çocuklarının maruz kaldığı toplumsal baskıdan ve bu kızlara destek olunması durumunda erkeklerden daha başarılı olabileceklerini gözler önüne serer.

Hint sinema tarihinin en etkileyici ve popüler aktörü olarak görülen, "Hindistan'ın Tom Hanks'i" olarak da adlandırılan Khan,⁴⁸ dört Ulusal Film Ödülü ile yedi Filmfare⁴⁹ Ödülü kazanır. Bununla birlikte Hindistan Hükümeti tarafından 2003 yılında Padma Shri ve 2010 yılında Padma Bhushan olarak onurlandırılır.⁵⁰ Kasım 2011'de UNICEF tarafından Ulusal Barış Elçisi seçilen Khan,⁵¹ 2014 yılında İkinci kez Barış Elçisi seçilir.⁵²

Yardımsaver kimliği ile tanınan Aamir Khan, Hint toplumunda bazıları politik krize dönüşmüş çeşitli sosyal problemlere (anne karnındaki kız çocuklarının (fetüs)

⁴⁷ Chandra, *Aamir Khan*, s. 23.

⁴⁸ Chandra, *Aamir Khan*, s. 26.

⁴⁹ 1954 yılında Times Group tarafından vermeye başlanan Filmfare Ödülleri, Hindistan Oscarları ile eşdeğerdir. Kazananlar halk tarafından ve uzmanlardan oluşan bir komite tarafından seçilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sankar, *Filmfare Awards Have Lost Their Gleam Over the Years*, http://zeenews.India.com/entertainment/exclusive/filmfare-awards-have-lost-their-gleam-over-the-years_80738.html, (Erişim Tarihi: 21.05.2017)

⁵⁰ Padma Ödülleri, 1954 yılında, Sanat, Eğitim, Endüstri, Edebiyat, Bilim, Spor, Tıp, Sosyal Hizmet ve Halkla İlişkiler gibi çeşitli faaliyet alanlarındaki seçkin katkılarında ötürü Hindistan vatandaşlarına verilmek üzere kurulmuştur. Ayrıca, Hindistan vatandaşı olmayan, ancak Hindistan'a çeşitli şekillerde katkıda bulunan seçkin bazı kişilere de ödül verilmektedir. *Indian Honours System* http://wikivisually.com/wiki/Indian_honours_system, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

⁵¹ *UNICEF People*, https://www.unicef.org/people/people_nationalambassadors.html, (Erişim Tarihi: 20.05.2017)

⁵² *New UNICEF Ambassador Aamir Khan Vows to Fight Stunting in South Asia*, http://www.unicef.org/media/media_76218.html, (Erişim tarihi: 20.05.2017)

öldürülmesi, çocuk istismarı, çeyiz cinayetleri vb.) çare bulabilmek için hazırladığı televizyon programı *Samatyev Jayate (Doğru Her Zaman Kazanır)* ile çözüm arar.⁵³

1.2.2. Aamir Khan'ın Filmleri

Aamir Khan filmleri, yönettiği, yapımcılığını üstlendiği, oynadığı filmler ile incelenen filmler olmak üzere dört başlıkta incelenecektir.

1.2.2.1. Yönettiği Filmler

1. Taare Zameen Par (2007)

1.2.2.2. Yapımcılığını Üstlendiği Filmler

1. Lagaan: Once Upon a Time in India (2001)
2. Taare Zameen Par (2007)
3. Jaane Tu Ya Jaane Na (2008)
4. Live Aus Peepli - Irgendwo in Indien (2010)
5. Bombay Diaries (2010)
6. Delhi Belly (2011)
7. Talaash (2012)
8. Secret Superstar (2017)

1.2.2.3. Oynadığı Filmler

1. Yaadon Ki Baaraat (1973)
2. Madhosh (1974)
3. Holi (1984)
4. Qayamat Se Qayamat Tak (1988)
5. Raakh (1989)
6. Love Love Love (1989)

⁵³ *Interview: Aamir Khan,*
http://movie.webIndia123.com/movie/interview/2012/June/AamirKhan.htm?cat_id=2, (Erişim Tarihi: 03.01.2018)

7. Tum Mere Ho (1990)
8. Jawani Zindabad (1990)
9. Dil (1990)
10. Deewana Mujh Sa Nahin (1990)
11. Awwal Number (1990)
12. Dil Hai Ki Manta Nahin (1991)
13. Afsana Pyar Ka (1991)
14. Time Machine (1992)
15. Sahebzaade (1992)
16. Jo Jeeta Wohi Sikandar (1992)
17. Isi Ka Naam Zindagi (1992)
18. Daulat Ki Jung (1992)
19. Andaz Apna Apna (1994)
20. Rangeela (1995)
21. Baazi (1995)
22. Akele Hum Akele Tum (1995)
23. Aatank Hi Aatank (1995)
24. Raja Hindustani (1996)
25. Ishq (1997)
26. Ghulam (1998)
27. Earth (1998)
28. Sarfarosh (1999)
29. Mann (1999)
30. KBC (2000)
31. Mela (2000)
32. Lagaan: Once Upon a Time in India (2001)
33. Dil Chahta Hai (2001)
34. The Rising: Ballad of Mangal Pandey (2005)
35. Fanaa (2006)
36. Rang De Basanti (2006)
37. Taare Zameen Par (2007)
38. Ghajini (2008)

39. 3 İdiots (2009)
40. Luck by Chance (2009)
41. Bombay Diaries (2010)
42. Talaash (2012)
43. Bombay Talkies (2013)
44. Dhoom: 3 (2013)
45. P.K. (2014)
46. Dangal (2016)
47. Secret Superstar (2017)

1.2.2.4. İncelenen Filmler

1.2.2.4.1. Earth (Deepa Mehta, 1998)

1.2.2.4.1.1. Earth Filminin Künyesi

Filmin Orijinal Adı: Earth

Filmin Yapım Yılı: 1998

Yönetmen: Deepa Mehta

Senaryo: Deepa Mehta, Bapsi Sidhwa

Oyuncular: Aamir Khan, Nandita Das, Raghuvir Yadav, Gulshan Grover, Rahul Khanna

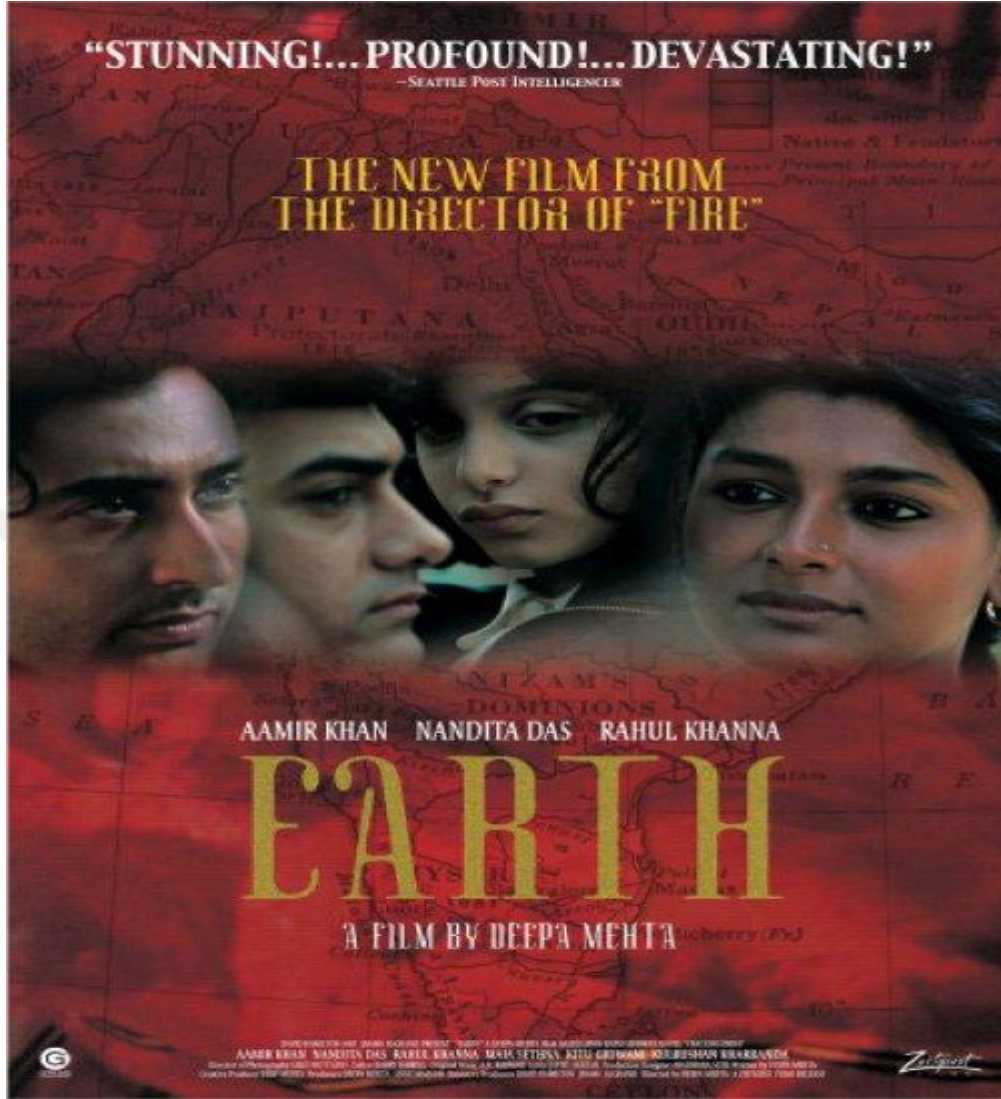
Yapım: David Hamilton, Sean Atkinson

Çekim Yeri: Kanada-Hindistan

Tür: Dram

Süre: 110 dk.

Şekil 1: “Earth” Film Afışı

Kaynak: 1947 Earth First Look Poster, 1

<http://www.bollywoodmdb.com/movies/poster/download/1947-earth/1389/16574>

(Erişim Tarihi: 09.01.2018)

1.2.2.4.1.2. Earth Filminin Konusu

Earth filminde Aamir Khan'ı Müslüman Dil Navaz karakteri ile görmekteyiz. Film 1947 yılında Hindistan ile Pakistan'ın ayrılması sırasında Lahore'da yaşanan olaylardan bahseder. Lahore'da farklı dinlere ve mezheplere mensup insanlar yıllarca kardeş olarak yaşar. İngilizlerin ortalığa yaydığı haberler yüzünden her geçen gün tansiyon artmakta ve görünmeyen bir el tarafından farklı dinlere mensup olsa da aynı

hayalleri paylaşan bu insanları kışkırtmaktadır. Olaylar Gurdaspur'dan Lahore şehrine iltica eden Müslümanların bulunduğu trendeki bütün yolcuların öldürülmesiyle tırmanır. Filmde uysal ve iyi bir karakterde olan Dil Navaz, kardeşinin öldürülmesiyle birlikte bir anda kendi dininden olmayan herkese düşmanlık beslemeye başlar. Tarihte bilinen en büyük, en kanlı ve en korkunç nüfus mübadelesinin yaşandığı bu süreçte bir milyondan fazla insan dinleri yüzünden öldürülür. Onbeş milyonun üzerinde insan ise evlerini, işlerini ve ailelerini terk etmek zorunda kalır. İşte Earth filminde bu duruma dikkat çekilir.

1.2.2.4.2. Lagaan (Ashutosh Gowariker, 2001)

1.2.2.4.2.1. Lagaan Filminin Künyesi

Filmin Orijinal Adı: Lagaan: Once Upon a Time in India

Filmin Yapım Yılı: 2001

Yönetmen: Ashutosh Gowariker

Senaryo: Ashutosh Gowariker

Oyuncular: Aamir Khan , Rachel Shelley , Gracy Singh

Yapım: Aamir Khan, Reena Datta

Çekim Yeri: Hindistan

Tür: Dram, Macera

Süre: 224 dk.

Şekil 2: “Lagaan: Once Upon a Time in India” Film Afışı

Kaynak: Bharti Kharat, *Lagaan*, <https://www.bollywoodbubble.com/photos/silly-bloopers-of-bollywood-movies-that-will-leave-you-gobsmacked/attachment/lagaan-6/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018).

1.2.2.4.2.2. Lagaan Filminin Konusu

Filmde 1893 yılında Hindistan'ın İngiliz sömürgesi altında olduğu zamanlarda küçük bir köy olan Champaner'in hikâyesi anlatılır. Her yıl köylüden alınan “*Lagaan*”ı (vergi) iki katına çıkarmak isteyen İngilizlerle köylüler arasında yapılacak kriket maçı sonunda ya vergiler 3 sene alınmayacak ya da 3 katına çıkarılacaktır. 2001 yılında Oscar Adayı olan bu filmde Buvan karakterine can veren Khan, farklı din ve renkteki insanların bir amaç uğruna omuz omuza mücadele edebilecekleri konusunu gözler önüne serer.

1.2.2.4.3. Mangal Pandey (Ketan Mehta, 2005)

1.2.2.4.3.1. Mangal Pandey Filminin Künyesi

Filmin Orijinal Adı: The Rising: Ballad of Mangal Pandey

Filmin Yapım Yılı: 2005

Yönetmen: Ketan Mehta

Senaryo: Ranjit Kapoor, Farrukh Dhondy

Oyuncular: Aamir Khan, Rani Mukherjee, Kiron Kher, Toby Stephens, Om Puri

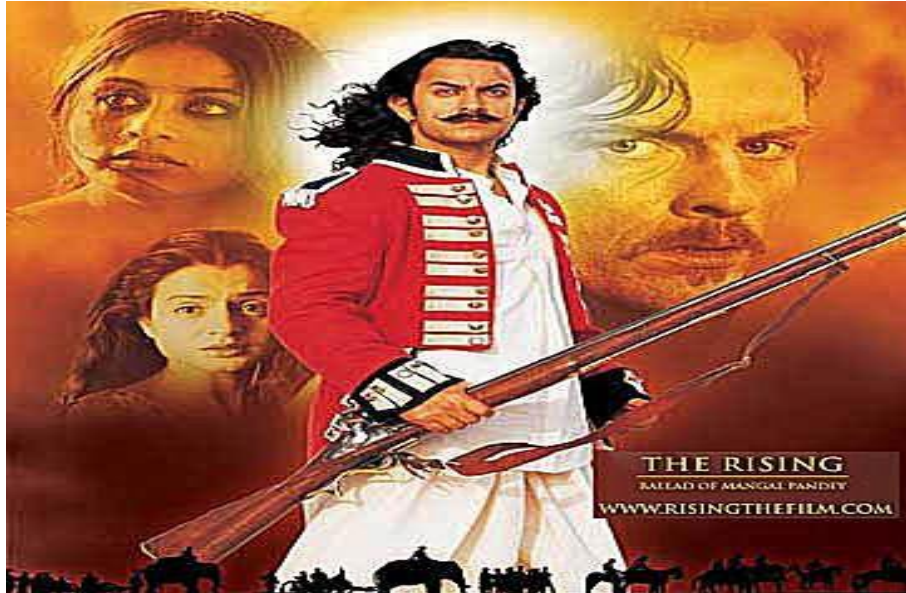
Yapım: Bobby Bedi, Puja Bedi

Çekim Yeri: Hindistan

Tür: Biyografi, Tarih, Savaş

Süre: 150 dk.

Şekil 3: "The Rising: Ballad of Mangal Pandey" Film Afışı

Kaynak: Subhamoy Das, *Movie Poster of the "The Rising"*

<https://www.thoughtco.com/mangal-pandey-the-rising-photo-gallery-1770507>

(Erişim Tarihi: 14.01.2018)

1.2.2.4.3.2. Mangal Pandey Filminin Konusu

Hikâye 1857 yılında Hindistan'ın Calcutta şehrinde geçer. İngilizlerin “Doğu Hindistan Şirketi” adı altında Hindistan'a hükmettiği filmde Şirket, ordu içerisindeki Hindu ve Müslümanların inançlarına saygı göstermez. Filmde, Hindistan'ın ilk özgürlük mücadelesi olarak tarihe geçen bu olayın kahramanlarından biri olan Mangal Pandey'in yaşam öyküsü anlatılır.

1.2.2.4.4. Fanaa (Kunal Kohli, 2006)

1.2.2.4.4.1. Fanaa Filminin Künyesi

Filmin Orijinal Adı: Fanaa

Filmin Yapım Yılı: 2006

Yönetmen: Kunal Kohli

Senaryo: Shibani Bathija

Oyuncular: Aamir Khan, Kajol, Lara Dutta, Tabu, Kiron Kher

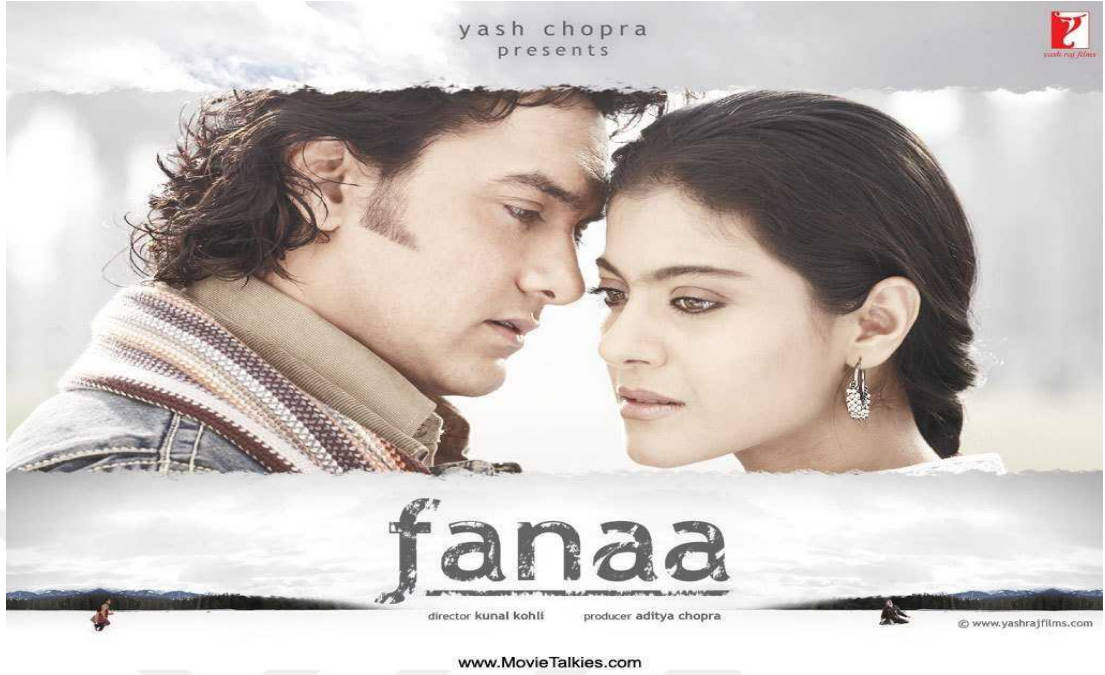
Yapım: Yash Chopra, Aditya Chopra

Çekim Yeri: Hindistan

Tür: Dram, Romantik

Süre: 168 dk.

Şekil 4: “Fanaa” Film Afışı

Kaynak: Sunny Khan, *11 Years of Fanaa*, <https://yarabook.com/post/363>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

1.2.2.4.4.2. Fanaa Filminin Konusu

Aamir Khan'ın başrolünü Kajol Mukherjee ile paylaştığı 2006 yılı yapımı olan Fanaa filminin konusu Pakistan ve Hindistan arasındaki en büyük sorun olan Müslüman yoğunluklu Keşmir bölgesinin sözde kurtuluşu için çalışan bir örgütün konu edilmesidir. Khan, bu filmde Müslüman bir teröristi canlandırır. Zooni (Kajol) isminde görme engelli bir kıza âşık olan ve üstlenmiş olduğu görev gereği kendisini ölmüş gibi gösteren Rehan (Aamir Khan), yıllar sonra kaderin bir cilvesi olarak kendisini yine Zooni'nin karşısında bulur. Son sahnede geçen diyalog ise bize neredeyse filmin tamamını anlatır. “Doğruyla yanlış arasında seçim yapmak kolaydır. Önemli olan iki doğrudan daha fazlasını ya da iki yanlıştan azını seçmektir. Bunlar hayatımızın seçimleridir. Rehan'lar (insan) kötü görünseler de içlerinde daima iyilik var olacaktır.”

1.2.2.5.1. P.K. (Rajkumar Hirani, 2014)

1.2.2.5.1.1. P.K. Filminin Künyesi

Filmin Orijinal Adı: P.K. (PeeKay)

Filmin Yapım Yılı: 2014

Yönetmen: Rajkumar Hirani

Senaryo: Rajkumar Hirani, Abhijit Joshi

Oyuncular: Aamir Khan, Ranbir Kapoor, Anushka Sharma, Boman Irani, Sanjay Dutt

Yapım: Aamir Khan, Rajkumar Hirani

Çekim Yeri: Hindistan

Tür: Dram, Komedi, Fantastik

Süre: 152 dk.

Şekil 5: "PK" Film Afışı

Kaynak: *Hindi – PK*, <http://www.baydesi.com/Indian/movies/hindi-pk-2106>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

1.2.2.5.1.2. P.K. Filminin Konusu

Khan bazı filmlerinde Hindistan'daki dinî öğeleri ustalıkla işlemektedir. 2014 yılı yapımlarından biri olan *PK (2014)* filminde, bir uzaylının dünyaya bakışını anlatarak dinler ve din adamlarının günümüzdeki bakış açılarını sorgulama noktasında yapılan ciddi bir filme imzasını atan Khan, bu konuda güzel örnekler sunarak dinlerin doğru anlaşılması gerektiğini gözler önüne serer. Filmde bir uzaylı rolünde olan Khan (PK), dünyaya gelir gelmez insanoğlunun açgözlülüğünün kurbanı olmakta ve çalınan eşyasını (Uzay gemisinin çağrı cihazı) bulabilmek için tanrıları yardıma çağırılmaktadır. Filmde "Wrong Number" (Yanlış Numara) ismini verdiği bir yöntem sayesinde Tanrıyla dini anlatanlar arasında bir iletişim bozukluğu olduğunu, din adamlarının insanları yanlış yönlendirdiğini ifade eder. Khan'ın bu filminde Hinduizm başta olmak üzere Hindistan'da bulunan diğer dinlere mensup kişilerin yanlış inanışlarına yönelik eleştirilerde bulunur. Filmde insanların kılık kıyafetlerine göre yargılanmasının yanlış olduğundan bahseden Khan, giyim-kuşam, saç-sakal gibi objelerin daha sonra insanlar tarafından oluşturulduğunu, özünde hepimizin birbirimize benzediğimizi anlatmaya çalışır.

Hindistan'da bu filmle ilgili olarak, dinin ve insanların toplumsal bilinçlerinin aşağıya çekilmeye çalışıldığıyla alakalı yanlış bir algı oluşur. PK filmi Hindistan genelinde büyük ses getirirken kast sistemiyle ilgili tartışmalara yol açar ve Hindu aktivistler tarafından protesto edilir. Filmde geçen bazı sahnelerin Hindu kesimi fazlasıyla incittiği iddia edilir. PK filmiyle ilgili Çin Halk Cumhuriyeti'nin CNTV News kanalına verdiği röportajında, filmin inanca karşı olmadığını tam tersi insanlar için inancın ne kadar önemli olduğunu anlattıklarını ifade eder. Hint halkının farklı dinî yapısına rağmen inançlara son derece saygılı olduğundan bahseden Khan, bu filmle dini kendi çıkarları doğrultusunda kullananlara, din üzerinden kendilerine menfaat sağlamak ve para kazanmaya çalışanlara karşı halkı bilinçlendirmek için yaptıklarını anlatır.⁵⁴

⁵⁴ *Dialogue 05/14/2015 Talking to Aamir Khan*, <http://english.cntv.cn/2015/05/15/VIDE1431637560627474.shtml>, (Erişim Tarihi: 31.12.2017).

1.3. HİNDİSTAN HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.3.1. Coğrafya

Hindistan, doğusunda Bangladeş ve Birmanya, güneyinde Hint Okyanusu, güneydoğusunda Sri Lanka, kuzeydoğusunda Çin, Nepal ve Bhutan, batısında Uman denizi, kuzeybatısında Pakistan⁵⁵ bulunur. Kuzeydoğusundaki Nepal sınırında bulunan “Kangchenjunga”⁵⁶ dağı (8586 m) dünyanın en yüksek üçüncü dağıdır.⁵⁷ Hegel tarafından “Bir Arzular Ülkesi”⁵⁸ olarak da nitelendirilen Hindistan, dünya haritası üzerinde ucu güneye bakan bir elması⁵⁹ anımsatmaktadır.

Şekil 6: Hindistan Haritası

Kaynak: <https://www.uyduharita.org/hindistan-haritasi/>, (Erişim tarihi: 14.01.2018).

Güney Asya'nın en önemli ülkesi olan Hindistan ya da resmi adıyla Hindistan Cumhuriyeti, dünyanın en büyük coğrafi alanlarından birine sahip olarak altkıtta

⁵⁵ *Hindistan Ülke Etüdü*, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2012, s. 2.

⁵⁶ Kangchenjunga: Karın Beş Hazinesi veya Tanrının Depoları olarak adlandırılır. Deependra Joshi, *Kangchenjunga Landscape Nepal From Conservation and Development Perspectives*, Nepal: Ultimate Marketing (P.) Ltd., 2015, s. 1.

⁵⁷ Harjeet Singh, *India's Strategic Culture: The Impact of Geography*, New Delhi: Centre for Land Warfare Studies, 2009, s. 4.

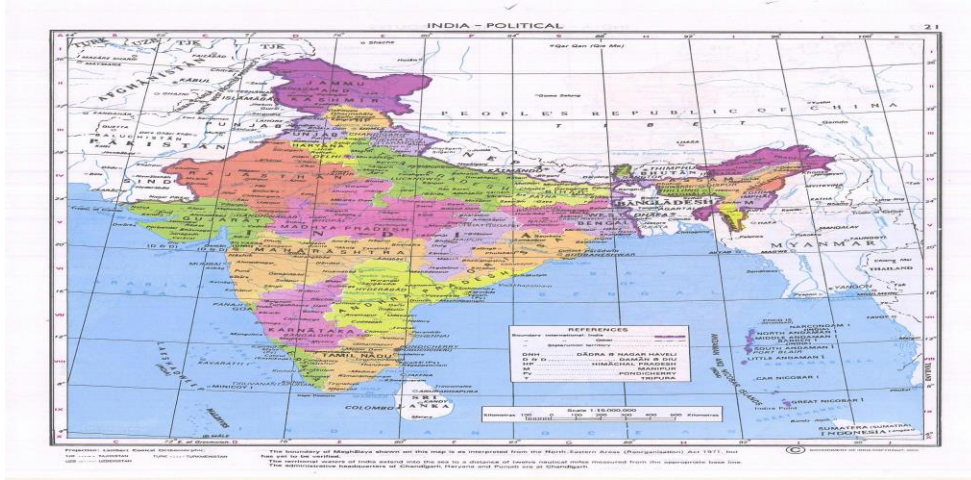
⁵⁸ Georg Wilhelm Friederich Hegel, *The Philosophy of History*, Canada: Batoche Books, 2001, s. 159.

⁵⁹ Burton Stein, *Hindistan Tarihi*, (çev. Müfit Günay), İstanbul: İnkılap Yayınları, 2015, s. 8.

(subcontinent) diye adlandırılır.⁶⁰ Başkenti Yeni Delhi olan Hindistan 3.287.590 km² yüzölçümüyle,⁶¹ Amerika Birleşik Devletleri'nin üçte birinden fazla, Türkiye'nin ise dört katından büyüktür. İklimi güneydeki tropik muson ile kuzeydeki ılıman hava arasında değişkenlik gösteren Hindistan, kuraklık, ani seller, şiddetli fırtınalar ve depremlerle sık sık karşılaşmaktadır.⁶²

Hindistan 29 eyalet ve 7 Birlik Toprağından oluşan federal bir devlettir.⁶³ 2015 Yılı Dünya Bankası verilerine göre dünyanın en büyük yedinci ekonomisine⁶⁴ sahip olmasına rağmen “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı”nın 2014 yılı İnsani Gelişmişlik Endeksi verilerine göre kendisine 135. sırada yer bulmuştur.⁶⁵

Şekil 7: Hindistan Politik Haritası

Kaynak: www.indembassy.org.tr/cgi_ol.php?id=IndiaInformation, (Erişim tarihi:

07/12/2017)

⁶⁰ Subcontinent: Bir kıtanın parçası olmakla birlikte coğrafi bağımsızlığı olan bölge. Sırrı Erinç, “Hindistan” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 69.

⁶¹ *Hindistan Büyükelçiliği*, http://www.indembassy.org.tr/cgi_ol.php?id=IndiaInformation, (Erişim tarihi: 06.02.2017).

⁶² *Central Intelligence Agency*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>, (Erişim tarihi: 06.02.2017).

⁶³ Havvana Yapıcı Kaya, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem*, Ankara, TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015, s. 151.

⁶⁴ *Gross Domestic Product 2016*, <http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>. (Erişim tarihi: 06.02.2017).

⁶⁵ *Human Development Report 2014*, <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>, (Erişim tarihi: 08.02.2017).

1.3.2. Tarih

Etimolojik köken olarak Sanskritçe “Sindhu” yani Nehir Sınırı⁶⁶ manasına gelen Hindistan Yarımadası’na ilk defa yerleşimin 500 bin yıl kadar önce Taş Devrinde / Paleolitik Çağ’da olduğu düşünülür. M.Ö. 7000 li yıllarda Neolitik Çağda ilk yerleşik medeniyetin izlerini taşıyan İndus havzasındaki Mehrgarh’ta⁶⁷ kullanılan aletler insanların o dönemde avcı olarak yaşadıklarının izlerini taşıırken,⁶⁸ Mohenco-Daro ve Harapa’da bulunan kalıntılar M.Ö. 4000 li yıllarda Hindistan’da kalkolitik⁶⁹ ve gelişmiş bir medeniyetin yaşadığını gösterir.⁷⁰ Bu medeniyeti kuran insanların yaşadıkları evlerin pişmiş tuğladan yapılmış olması, kullanılan bazı aletler ve yapılan heykeller arasındaki benzerlik bu toplumla Sümerler arasında bir bağ olduğu iddialarına yol açar.⁷¹

M.Ö. 2000’li yıllarda Hazar Denizi çevresinde yaşayan Hint-İranlıların (Ariiler)⁷² ve Hint-Avrupa dili konuşanların İndus topraklarına gelerek Veda kutsal metinlerinin oluşturulduğu döneme “Vedik Kültür”, “Ganj Kültürü” veya “Demir Devri Hindistanı” denir. Vedik Dönem, Rigvedalarda geçen ifadelerle göre kadınların ordunun içinde etkin bir biçimde rol aldığı ve günümüz olimpiyatlarına benzer bir şekilde “Spor Festivallerinin” yapıldığı bir dönem olarak anlatılır.⁷³ Ganj Kültürünün oluşmasını takip eden süreçte Aryanlı Rahipler tarafından söylenen Rigveda ilahileri ve Aryanlı liderlerin kendilerine güç ve beceriyle ilgili lakaplar almaya başlaması Hindistan’daki toplumsal sınıfların yavaş yavaş ortaya çıkmasına yol açar.⁷⁴

Ganj uygarlığının sonuna doğru, adını fethettikleri yerlerden alan başkanlıklar ortaya çıkmaya başlar. Zırhlı savaş arabaları ve mancınık kullanarak bütün başkanlıkları yenen Kral Magadha, bütün Ganj Ovasına hükmederek Hindistan’daki

⁶⁶ Burjor Avari, *India: The Ancient Past*, New York: Routledge, 2007, s. 1.

⁶⁷ Azmi Özcan, “Hindistan” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 75.

⁶⁸ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 41.

⁶⁹ Kalkolitik: Tunç, bakır ve taş aynı devirde kullanılmıştır. Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987, s. 21.

⁷⁰ Ramaswami Aiyar vd., *An Introduction to Hinduism*, Delhi: Government of India, 1965, s. 1.

⁷¹ Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 22-23.

⁷² Mircea Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 1*, (çev. Ali Berktaş), İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2003, s. 240.

⁷³ Lakhveer Kaur, Rajesh Chander, “Ancient Indian Sports: A Historical Analysis”, *International Journal of Humanities*, Cilt 3, Sayı 11, (2015), s. 76.

⁷⁴ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 49-55.

ilk büyük imparatorluğu kurar.⁷⁵ M.Ö. 518’de Perslerin Kuzey Hindistanı işgal etmesi Magadha Krallığını zayıflatır. Krallığın zayıflamasını bir fırsata çeviren Magadha yöneticisi Mahapadma,⁷⁶ birçok Kşatriya Beyliğini imha eder ve kısa sürede Hindistan’ın büyük bölümüne hükmederek Nanda İmparatorluğunu kurar.⁷⁷

Büyük İskender M.Ö. 327’de büyük bir orduyla Hindistan’a gelir. Büyük İskender’in Hindistan’da iki yıl kalması neticesinde Helenizmin etkileri uzun süre hissedilir.⁷⁸ O, Hindistan’dan Makedonya’ya dönerken Pers İmparatorluğuna son verir. Perslerden sonra ortaya çıkan otorite boşluğunu değerlendiren Nanda Hanedanı Başkomutanı Çandragupta,⁷⁹ Brahman Kautilya’nın desteğini alarak Maurya Devletini kurar.⁸⁰ Mükemmel savaş taktiklerine ve iyi bir yapılanmaya sahip olan⁸¹ Maurya Devleti altın çağını üçüncü hükümdar Asoka döneminde yaşar. (M.Ö. 268-233) Buddha’nın öğretilerini yaymak için imparatorluğun hemen hemen her köşesine kaya ve sütun fermanları yazdıran Asoka, Budist ahlaki öğretileri halka vaaz etmeleri için “dhamma-mahamatra/ahlak vekilleri” görevlendirir.⁸² Asoka’nın ölümünden sonra yerine geçen krallar bir türlü siyasi bütünlüğü sağlayamaz.⁸³ M.Ö. 185 yılında bir Brahman olan Pushyamitra, başkent Pataliputra’da bir tören esnasında Kral Brihadratha’yı öldürerek Budist Maurya Hanedanlığına son verir ve krallık Hindu Sunga Hanedanlığına geçer.⁸⁴

Gupta İmparatorluğu kurulana kadar geçen sürede pekçok beylik ve prenslik (Sakalar, Partlar, Kuşanlar) Hindistan’a hâkim olmaya çalışır, ancak hem birbirleriyle hem de çevredeki devletlerle yaptıkları uzun savaşlar bir imparatorluk

⁷⁵ Herman Kulke, Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, (çev. Müfit Günay), İstanbul: İmge Kitabevi, 2001, s. 91.

⁷⁶ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 93.

⁷⁷ Ramesh Chandra Majumdar, *The History and Culture of the Indian People the Age of Imperial Unity*, Bombay: Bharatiya Vidya Bhavan, 1960, s. 33.

⁷⁸ Sarvepalli Radhakrishnan, *Ancient Indian Medicine*, Madras: Orient Longman Limited, 1974, s. xxxix

⁷⁹ H.Derya Can, “Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 30, Sayı 50, (2011), s. 50.

⁸⁰ Romila Thapar, *The Penguin History of Early India From the Origins to AD 1300*, London: Penguin Books, 2003, s. 175.

⁸¹ V.R. Ramachandra Dikshitar, *War in Ancient India*, London: Macmillan and Co. Limited, 1944, s. 231.

⁸² Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 79.

⁸³ Özcan, *Hindistan*, s. 75.

⁸⁴ Binod Bihari Satpathy, *Politico-Social and Administrative History of Ancient India*, Odisha: Directorate of Distance & Continuing Education, s. 163., Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 79.

derecesine gelmelerine engel olur.⁸⁵ M.S. 308 yılında Liçhavi Oymağının prensesiyle evlenen Çandragupta “*Mihrace Adhiraca*” yani “Büyük Kralların Hâkimi” ünvanını alarak Gupta İmparatorluğunu kurar ve Hindistan tarihinde “Karanlık Çağ” olarak adlandırılan döneme son vererek “Altın Çağı” başlatır.⁸⁶ Bu dönemde bilim, matematik, edebiyat ve sanat alanında büyük gelişmeler kaydedilir.⁸⁷ Çandragupta’nın oğlu Samudragupta Hindistan’ın birçok kral ve prensine karşı başlattığı savaşları kazanarak yaptıklarını ünlü Allahabad kitabelerine yazdırır. Yaptırdığı tapınaklarla Hint mimarisine yön veren Samudragupta,⁸⁸ Maurya İmparatorluğu zamanında kaldırılan at kurban etme ritüelini tekrar canlandırarak Hindu geleneklerinin devam etmesi yönünde büyük çaba sarfeder.⁸⁹

Samudragupta’dan sonra tahta çıkan II. Çandragupta saldırgan politikalara devam ederek Hindistan’ın büyük bölümünü fetheder. Ondan sonra gelen hükümdarlar ise Hunların baskınları neticesinde topraklarını kaybederek sadece Magadha’da hüküm sürer.⁹⁰ Gupta İmparatorluğunun zayıflaması ve topraklarının çoğunu kaybetmesinden sonra Kanauj Kralı Harşa yaşadığı dönemde (606-647) yaptığı seferlerle neredeyse Hindistan’ın tamamını ele geçirir.⁹¹ Aşoka gibi Budist öğretileri kendine düstur edinen Harşa, krallığının sınırları içinde yaşayan halkı inançları noktasında serbest bırakır.⁹² Harşa’nın ölümüyle dağılan krallık sonrası Hindistan’da onikinci yüzyıla gelene kadar irili ufaklı pek çok devlet kurulur.⁹³

Sekizinci yüzyılın başında Emevilerin fetih politikalarıyla beraber Hindistan’a ayak basmaya başlayan Müslümanlar⁹⁴ bazı bölgeleri ele geçirmiş olsa da onbirinci yüzyılın hemen başlarında (1000-1025) Hindistan’a onyedinci sefer düzenleyen

⁸⁵ Ram Sharan Sharma, *Ancient India*, New Delhi: National Council of Educational Research and Training, 1980, s. 102-114.

⁸⁶ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 131.

⁸⁷ Vikramaditya Khanna, *The Economic History of the Corporate Form in Ancient India*, Michigan: University of Michigan Law School, s. 47.

⁸⁸ Ernest Binfield Havell, *The Ancient and Medieval Architecture of India: A Study of Indo-Aryan Civilisation*, London: John Murray, 1915, s. 132.

⁸⁹ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 132.

⁹⁰ Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 87.

⁹¹ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 119.

⁹² Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 92.

⁹³ Özcan, *Hindistan*, s. 76.

⁹⁴ Aziz Ahmed, *Hindistan’da İslam Kültürü Çalışmaları*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1995, s. 10.

Gazneli Mahmud kadar başarılı olamazlar.⁹⁵ Düzenli seferler neticesinde birçok şehri ele geçiren ancak Lahor şehri dışında başka yerlerde kalıcı olmayan Gazneli Mahmud'un Hindistan'a sefer düzenlemesinin amacı birçok araştırmacıya göre topraklarını genişletmek değil, Hindistan'ın zenginliklerini kendi ülkesinin refahı için kullanmaktır.⁹⁶ Bu araştırmacılara göre Gazneli Mahmud'un bu düşüncesini o dönemde Hindistan'da güçlü bir devletin bulunmayışı, Hintli yöneticilerin büyük kibri ve rajput⁹⁷ askerlerinin emre itaatsizlikleri gibi koşullar da destekler.⁹⁸ Abbasi Halifesine bağlı olan Gazneli Mahmud sayesinde o dönemde Lahor'a pek çok âlim gelir, İslamiyetin yayılması ve burada İslam devletlerinin kurulması için zemin hazırlar.⁹⁹ Gazneli Mahmud'tan sonra başa geçen hükümdarlar da aynı şekilde Hindistan üzerine sefer düzenler ve 1186'da Gurlular tarafından yıkılana kadar Hindistan'ın İslamlaşması için büyük gayret gösterir.¹⁰⁰

Bazı rivayetlere göre “Afgan” veya “Patan” olduğu iddia edilse de Türk oldukları noktasında çoğu araştırmacının fikir birliği içerisinde olduğu Gurlular, Gazne Sultanı Mesud sayesinde İslamiyetle tanışırlar. İlk tarihi bilgilere göre onbirinci yüzyılın sonlarında son büyük Selçuklu Sultanı Sancar döneminde rastladığımız Gurlular, başlarında bulunan Gur Emiri İzzüddin Hüseyin ile hem Sultan Sancar'a hem de Gazne Sultanı Mesud'a hediyeler göndererek bu iki büyük devletle savaştan uzak dururlar. İzzüddin Hüseyin'in ölmesi üzerine yedi oğlu tarafından paylaşılan ülke Firuz-kuh tahtına çıkan Alaüddin Hüseyin'in başa geçmesine kadar emirlikler halinde yönetilmeye devam eder. Alaüddin tahta çıkınca Gazne üzerine seferler düzenler ve Gazne şehrini tarumar eder. Bu yüzden tarihte “Cihansuz” yani “Dünyayı Yakan” lakabı alan Alaüddin, 1161'de öldüğünde geride büyük bir devlet bırakır. Alaüddin'den sonra Gur tahtına çıkan Gıyasüddin Muhammed ve onun Gazne tahtına oturttuğu kardeşi Muizüddin Muhammed döneminde en parlak

⁹⁵ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 239.

⁹⁶ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 139; Bota Bakuleva vd., “Türk Kültürünün Hindistan Uygarlığına Etkisi”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı XII/1, (2012), s. 443

⁹⁷ Bu kişilerin yedinci yüzyılda saygınlık kazanan Sakalar veya eski Aryanlı liderlerin torunları oldukları yönünde iddialar bulunmaktadır. Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 92., Thapar, *History of Early India*, s. 419; Ayrıntılı bilgi için bkz. İsa Eryılmaz, *Hindistan'da Rajputlar*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2011, s. 33-48.

⁹⁸ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 139.

⁹⁹ Özcan, *Hindistan*, s. 76.

¹⁰⁰ Recep Şükrü Apuhan, *Türklerin Tarihi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008, s. 33; Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 186-247.

devirlerini yaşayan Gurlular, Kuzey Hindistan'ın büyük bölümünü kendi topraklarına katar. Hindistan seferleri esnasında 1206 yılında Delhi'yi ele geçiren Gazne Sultanı Muizüddin, komutanı Aybeg'i buraya bırakarak kendisi Gazne'ye çekilir. Gıyasüddin ve Muizüddin Muhammed'in peşpeşe ölümlerinden sonra aralarındaki taht kavgaları yüzünden güçlerini yitiren Gurlular, 1216 yılında Alaüddin'in Harzemşah Muhammed'e boyun eğmesiyle tarih sahnesinden çekilir.¹⁰¹

Gurlular'ın Harzemşahlar'a yenilmesi üzerine Delhi'de bulunan Kutbeddin Aybeg kendini sultan ilan ederek Delhi Sultanlığını (Hind Memlûkleri)¹⁰² kurar. Kısa bir saltanat süren Aybeg tahtını damadı Şemseddin İltutmuş'a bırakır.¹⁰³ Şemseddin İltutmuş'un kendi adına yaptırdığı, erken dönem Hint-İslam mimarisinin ilk örneklerinden biri olan türbe aynı zamanda Hindistan'da ilk defa bir sultan adına yaptırılan türbe özelliği taşır. İltutmuş ölmeden önce kızı Raziye'yi kendisine veliaht olarak seçer. Tahta geçen Raziye, "Kırklar"¹⁰⁴ kendisini tahttan indirip öldürene kadar başarılı bir idarecilik örneği gösterir. Raziye'nin ölümünden sonra tahta çıkan ve zalimliğiyle ün yapan Balban, Kırklar'ın tamamını katlederek Bengal'de tekrar düzeni sağlar.¹⁰⁵

İslam hilafetinin Hindistan'da görülmeye başladığı 13. yüzyılın sonlarından itibaren Delhi Sultanlığı'nda başa geçen hükümdarlar bastırdıkları paraların üzerine İslam Halifelerinin ismini yazdırmaya başladılar.¹⁰⁶ Halife adına para bastıran Delhi Sultanlığı hükümdarlarından birisi de üvey babası Halaci'yi saf dışı bırakarak başa geçen Alaaddin'dir (1296-1316). Alaaddin başa geçtikten sonra hem askeri hem de yerel yönetimde pek çok yenilikler ortaya koyar. Yaptığı fetihler ve idari yenilikler neticesinde Delhi Sultanlığının en büyük hükümdarı olarak anılan Alaadin, 11 ay gibi kısa bir süre içerisinde Güney Hindistan'ın tamamını fetheder. Alaaddin'in vefatından sonra başa geçen Halaci ve Tuğluk hükümdarları iç çekişmelere engel

¹⁰¹ Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 248-267.

¹⁰² Çocukken askerlik için satılan çoğu Türk asıllı erkeklerden oluşan, becerileri sayesinde üst konuma yükselen, 1206-1290 yıllarında Delhi'yi yöneten hanedan. Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 139.

¹⁰³ Jean-Paul Roux, *Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2007, s. 235; Enver Konukçu, "XIII-XVI. Yüzyıllarda Hindistan'da Türk Kurucular ve Hanedanlar", *Erdem*, Cilt 9, Sayı 7, (1997), s. 1179.

¹⁰⁴ Sultana yönetiminde yardım edecek vali veya bey mertebesindeki kişiler. Bayur, *Hindistan Tarihi 1*, s. 283.

¹⁰⁵ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 245-246.

¹⁰⁶ Ahmed, *Hindistan'da İslam*, s. 14.

olamaz ve Delhi Sultanlığı yavaş yavaş gücünü yitirir, 1398 yılında ise Timur tarafından Delhi'nin yağmalanmasıyla Tuğluklar dönemi de sona erer.¹⁰⁷ Tuğluklar'dan sonra yönetimi eline alan Seyyidler hanedanı döneminde de iç karışıklıklar ve istikrarsızlık devam eder. 1451'de Delhi'yi fetheden Behlül-i Lûdi'yle başlayan Ludiler döneminde de iç kargaşalar devam eder ve 1526 yılında Babür, Delhi Sultanlığına son verir.¹⁰⁸

Babürlüler devletinin kurucusu Babür, Delhi'yi fethettikten sonra Kandeher ve Bengal başta olmak üzere birçok toprağı ele geçirir. Babür, iyi bir hükümdar olmasının yanında iyi bir ilim adamıdır. Birçok esere imza atmış ve en büyük eseri olan Babürname birçok dile çevrilmiştir.¹⁰⁹ Hindistan'daki hâkimiyeti süresince hem Afganlara hem de Racistan Racası Sanga'ya kadar mücadele eden Babür, 1530'da vefat edince yerine oğlu Hümayun tahta çıkar.¹¹⁰ Tahta çıktıktan sonra kardeşlerinin yanısıra babasının düşmanlarıyla uzun süre uğraşmak zorunda kalan Hümayun 26 sene tahtta kalır ve Hindistan'da fetihlere devam eder. Osmanlılarla iyi ilişkiler yürüten Hümayun 1556'da vefat ettiğinde yerine 14 yaşındaki oğlu Ekber Şah geçer.¹¹¹

Ekber başa geçtiğinde tahta bir süre babasının veziri Bayram Han bakar ve aynı şekilde fetihlere devam eder. Aradan geçen birkaç yılın ardından Bayram Han'ı azleden Ekber,¹¹² en zorlu düşmanları olan Rajput klanlarından birinin kızıyla evlenerek onları da müttefiki yapar. Hindu bir kızla evlenmesi sonucu Hindu halkında teveccühünü kazanan ve onlara konan cizyeyi kaldıran Ekber, hem Özbeklere hem de İranlılara karşı geliştirdiği strateji sayesinde iki devletle de iyi geçinmeyi başardığı gibi mali reformlar sayesinde halkın refah seviyesini yükseltmeyi başarır. Hindistan'daki bütün dinleri birleştirmek için uğraşarak *Din-i*

¹⁰⁷ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 246-261.

¹⁰⁸ Delhi Sultanlığı döneminde Hindistan'ın farklı bölgelerinde hüküm süren önemli Müslüman-Türk Devletleri de vardı. Delhi'nin ve Delhi Sultanlığının anlatılma nedeni ilmi, kültürel ve mimari alanda o devirde en önemli merkezlerden biri haline gelmesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özcan, *Hindistan*, s. 76-77.

¹⁰⁹ Gülseren Halıcı Abay, *Hindistan'da Kalıcı Türk İzleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995, s. 20-24..

¹¹⁰ Bayur, *Hindistan Tarihi II*, s. 23-34.

¹¹¹ M. Hanefi Palabıyık, "Hindistan Tarihinde ve Hint Kültüründe Müslüman Türkler", *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 33, (2007), s. 72.

¹¹² Hale Çalım Yiğit, *XVI. Yüzyılda Kandahar*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2014, s. 53-55.

*İlahi*¹¹³'yi kuran ve 4. Sih gurusu Ram Das'tan etkilenecek ona Amritsar'daki Altın Mabet'in yerini bağışlayan Ekber, 1605'te öldüğünde devletin başına oğlu Selim Cihangir geçer.¹¹⁴

Cihangir tahtta kaldığı süre boyunca (1605-1627) babasının izinden giderek dinlere karşı hoşgörüyü devam ettirir. Cihangir'den sonra tahta çıkan Şah Cihan dönemi (1627-1658) hem askeri hem de kültürel yönden Babür İmparatorluğunun büyük atılımlar gerçekleştirdiği zaman dilimidir. Hint-İran kültürlerinin mimarisini birleştiren Şah Cihan Delhi'deki Kızıl Kale'yi ve Agra'daki Taç Mahal'i yaptırır. Şah Cihan'ın oğlu Evrenzgrib (Alemgir 1658-1707) dönemindeki fetihlerle birlikte İmparatorluk yönetilemeyecek kadar büyür. Bu dönemde dinî hoşgörüden vazgeçilmesi, Hindulardan fazla vergi alınması, Sihlerle ilişkilerin gittikçe kötüleşmesi sonucu ülke büyük bir kaosa sürüklenir. Evrenzgrib'den sonra 63 yaşında iken tahta çıkan ve 5 yıl tahtta kalan Muazzam Bahadır Şah ise bu sorunlara çare bulamadığı gibi hızla süren çözülmeye de engel olamaz.¹¹⁵ İç karışıklıklardan, Maratalılar ve Afganların baskınlarından dolayı günden güne eriyen İmparatorluk 1858'de yıkılır.¹¹⁶

15. yüzyılın sonlarına doğru Vasco de Gama ile Hindistan'a ulaşan Portekizliler aradan çok uzun bir süre geçmeden hemen Goa Liman'ında bir koloni kurarlar. Portekizlilerin baharat ticaretinden elde ettikleri gelirler diğer Avrupa devletlerinin de iştahının kabarmasına neden olur. 17. yüzyıl başlarına gelindiğinde ise hem Hollandalılar hem de İngilizler ticaret yapmak için Hindistan'a gelmeye başlarlar. Hollandalılar Hint adalarında ticaret yaparken İngilizler de Babür İmparatorluğundan izin alarak kendilerine Süret denilen yerde bir ticaret merkezi oluşturduklar. 17. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise ticari faaliyetlerini silahla koruma altına almaya çalışan İngilizler, Doğu Hindistan Şirketi adı altında Kalküta, Madras ve Bombay'da bağımsız bir ticaret merkezi kurar. Hindistan'daki küçük

¹¹³ Ekber Şah'ın 1582 yılında açıkladığı, içerisinde Zerdüştlük, Hinduizm, Budizm, Hıristiyanlık ve İslamiyete ait bazı öğretileri barındıran senkretik bir din. Ayrıntılı bilgi için bkz. Sinan Yalçınkaya, *Ekber Şah Döneminde Hindistan'da Dinî Hayat*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008, s. 62-75.

¹¹⁴ Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 170-179.

¹¹⁵ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 293-301.

¹¹⁶ Clive Ponting, *Yeni Bir Bakış Açısıyla Dünya Tarihi*, (çev. Eşref Bengi Özbilen), İstanbul: Alfa Yayınları, 2011, s. 598.

devletlerin kendi aralarında uzun süre devam eden savaşlarından faydalanan İngilizler, 19. yüzyılın başlarında bütün bölgeleri hâkimiyet altına alarak Hindistan'a egemen olur.¹¹⁷ Doğu Hindistan Şirketi Hindistan'da hüküm sürmeye başladıktan sonra bütün yetkiyi kendi tekelinde toplar. Müslüman ve Hinduların önde gelenlerine itibar etmediği gibi onları halkın nezdinde kötümeye çalışmaları, zaten fakir olan Hintli halka ödeyemeyecekleri vergiler yüklenmesi, orduda bulunan Hindu ve Müslümanların inançlarının hiçe sayılması, misyonerlik faaliyetlerinin yanında halkın zorla Hıristiyanlığa geçirilmeye çalışılması gibi sebeplerden dolayı 1857 yılında Hintli Müslüman ve Hinduların başlattığı özgürlük mücadelesi Şirket'in sonunu hazırlar.¹¹⁸

Dinlerini, kimliklerini ve kültürlerini korumak amaçlı 1857 yılında başlatılan bu özgürlük mücadelesi (İngilizler isyan-ayaklanma olarak isimlendirirler) ülkeye dalga dalga yayılır.¹¹⁹ İngilizler, Hintlilerin bu özgürlük mücadelesi girişimlerini bastırırlar ve Hint halkını teskin etmek amacıyla 1858 yılında Doğu Hindistan Şirketini, İngiliz Parlamentosunun aldığı kararla Londra'ya bağlarlar.¹²⁰ 1857 yılında Delhi'de başlayan bu hareket bir anda büyük ivme kazanır. Müslümanlar ve Hindular son Babür Sultanı Bahadır Şah Zafer'i kendilerine öncü tayin ederek onun sancağı etrafında toplanır. Bu haberin yayılmasıyla kendilerine uzun süredir zulmeden İngilizlere karşı ülkenin dört bir tarafında hareketlenmeler başlar.¹²¹ İngilizler bu mücadeleyi Hindistanlı askerlerin taraf değiştirmesi neticesinde kazanır ve tarifi imkânsız bir şekilde suçlu-suçsuz ayırmadan binlerce insanı katleder. Bu mücadeleyi Müslümanlar ile Hindular beraber başlatmış olsa da İngilizler işin

¹¹⁷ Özcan, *Hindistan*, s. 77-78.

¹¹⁸ Hafız Aamir Ali, *Hindistan'da Son Türk Sultan II. Bahadır Şah Zafer ve 1857 Bağımsızlık Savaşı*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2017, s. 62-66; Murat Gülcen, *Emperyalizmin Bir Kolu Olarak Oryantalizmin Hindistan'daki İngiliz Yönetimi Tarafından Uygulanışı*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2014, s. 123-126.

¹¹⁹ Ethem Ruhi Fırlalı, "XIX. Yüzyıl Sonlarında Hindistan", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, (1983), s. 11.

¹²⁰ Azmi Özcan, "1857 Büyük Hind Ayaklanması ve Osmanlı Devleti", *İslam Tetkikleri Dergisi*, Cilt IX, (1995), s. 269-270; Mustafa Keskin, *İngilizlerin Hindistan'ı Sömürgeleştirme Hareketleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005, s. 35-40.

¹²¹ Suat Vural, *Hindistan'da İngiliz Yönetimi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2006, s. 81-84.

faturasını Müslümanlara keser ve ülkedeki Müslüman nüfusun bütün haklarını yok sayarak onları muhtaç duruma düşürmek için çaba gösterirler.¹²²

1858 yılından sonra Müslümanların üzerinde yoğunlaşan baskıları azaltmak amacıyla Emir Ali, Seyid Ahmed Han ve Nevvab Abdülatif gibi Müslüman liderler İngilizlerle iyi geçinebilmek için cemiyetler kurarlar. Bu liderler arasında bulunan İslam modernizminin en önde gelen isimlerinden olan Seyid Ahmed Han, Aligarh'ta kurduğu *Aligarh Muslim University* sayesinde İngilizlerle Müslümanların arasını yumuşatmaya çalışır ve bir nebze de olsa bu baskıları azaltır.¹²³ Hindular ile Müslümanlar arasındaki anlaşmazlıkların artması, Hindu milliyetçiliği¹²⁴ ile birlikte Vedanta Felsefesinin gelişmesi,¹²⁵ İngilizlerin verdikleri sözleri tutmamaları gibi nedenlerin yanında ekonomik şartların gittikçe zorlaşması Müslümanlarda siyasi teşkilatlanmaları beraberinde getirir. İngiliz hükümetinin Birinci Dünya Savaşı başladıktan sonra toplum önderlerini devre dışı bırakmak için hapse veya sürgüne göndermesi Hindular ile Müslümanları tekrar bir araya getirir ve Hilafet Hareketi kurulur. 1924 yılında Türkiye'de Hilafetin kaldırılması sonucu çöken bu hareket tekrardan Hindu ve Müslümanların birliğini bozar ve artık iki taraf için de bağımsızlığın konuşulduğu bir döneme girilir.¹²⁶

1915'te ülkesine geri dönen Gandhi siyasete atılmadan önce Hindistan turuna çıkarak olayları gözlemlemeye başlar. Bu gezinti esnasında gördükleri onun daha sonraki hareketlerinde önemli rol oynar. Birinci Dünya Savaşı sonrası İngilizler

¹²² Durmuş Bulgur, "Ticaretten Sömürgeciliğe XIX. Yüzyılda Hindistan ve İngiliz Hâkimiyeti", *DÎVÂN İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 17, (2004/2), s. 75-76.

¹²³ Azmi Özcan, "Hindistan'da İngiliz Hâkimiyeti ve Ulemanın Tavrı", *DÎVÂN İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 17, (2004/2), s. 113.

¹²⁴ Toplumsal Milliyetçilik ve Seküler Milliyetçilik 1880'li yıllardan itibaren Hindistan'da boy göstermeye başlamıştır. Hindistan Ulusal Kongre'nin ilk yılları genellikle ılımlı politikalarla geçmiştir. İngilizlerin verdikleri sözlerden dönmeleri ve bütün talepleri geri çevirmeleri sonucu Cevahirlal Nehru'nun başkanlığını yaptığı Kongre Partisi'nin aşırı denebilecek politikaları boy göstermiştir. Bu dönemde Hintli Müslümanların ve Hinduların kendi çıkarları doğrultusunda dini kullanmaları sonucu artan şiddet olayları 1920'de Mahatma Gandhi'nin arabulucuğuyla bir nebze olsun azalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 289-291.

¹²⁵ Swami Vivekananda Hint Milliyetçiliğini ayağa kaldırmak için Vedanta Felsefesinin monizmi ile Karma-yogayı sentezlemiş ve tefekkür etmek yerine artık harekete geçmenin gerekliliğinden bahsetmiştir. 1894 yılında Chicago'da toplanan Dünya Dinleri Parlamentosu'nda yapmış olduğu konuşmayla Hinduizm'in felsefesini anlatan ve Batı dünyasını etkileyen Vivekananda bu sayede Hint Milliyetçiliğini ayağa kaldırmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 395-397.

¹²⁶ Özcan, *Hindistan*, s. 79.

bütün ürün ve işlerdeki vergileri anormal denecek bir şekilde arttırınca ülke genelinde fiyatlar fahiş derecelere çıkar. Ekonomik durumun karmaşıklığından istifade eden Gandhi, Hintlilere *satyaghara* (Hakikat Gücü) isimli bir program önerir. İngilizlere karşı sivil itaatsizlik ve şiddetsiz eylemler yapılması gerektiğini ifade eden bu program, zaman zaman işlevini yitirsede uzun vadede etkili olur. Gandhi, İngilizlere karşı omuz omuza olabilmek için Müslümanlarla ve hatta Hinduizm’de kast dışı sayılan dokunulmazlarla bile¹²⁷ işbirliği içerisine girer.¹²⁸ Gandhi Hindistan’ın tek bir ülke olarak kalmasından yana tavır sergilerken, Müslüman Birliği’nin başında bulunan Muhammed Ali Cinnah’ın sert siyasi ifadeleri ile ileriki yıllarda Hindistan’ın ilk Devlet Başkanı olacak olan Kongre Partisi’nin sözcüsü konumundaki Cevahirlal Nehru’nun sosyalist milliyetçi tutumu Hindistan’ın ikiye bölünmesinde etkili olmuştur.¹²⁹

Allahabad’ta 1930 yılında gerçekleşen Müslüman Birliği toplantısında konferans veren ve bağımsız bir devlet kurulması fikrini ortaya atan Muhammed İkbâl, Müslümanların her yönden kendilerine yetebileceklerini ifade eder. Hint Milliyetçiliğinin zamanla militanist bir tavır alması ve iki tarafında kan dökmesi sonucu 1940’da Lahor’da bir toplantı gerçekleştirilir. Toplantıda “Şairin rüyası” olarak adlandırılan bağımsız devletin Pakistan olarak isimlendirileceği açıklanır.¹³⁰ Bu fikre Hindistan Kongre Partisi uzun süre karşı çıksa da II. Dünya Savaşı sonrasında ülkede meydana gelen katliamlar ve çatışmalar bu fikrin bir an evvel hayata geçirilmesine sebebiyet verir.¹³¹

İngiltere’nin 3 Haziran 1947 yılında ülkeden çekilmesi ve İngiltere Parlamentosu’nun aldığı kararlar neticesinde 14 Ağustos 1947 yılında ülke Hindistan

¹²⁷ Hindistan, İngiliz işgali sırasında birçok problemle karşı karşıya gelmiş ve bu problemleri aşma yolu olarak milletçe hareket etmenin en doğru yol olduğuna karar vermiştir. Ülkenin genel problemlerinden biri olan “dokunulmazlar” kastını da bu işe dâhil etmeyi amaçlayan bir dizi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Kökenleriyle ilgili farklı söylentiler ve iddiaların olduğu “dokunulmazlar” sınıfına ait Hintlilerin ülkedeki diğer kastlara ait vatandaşlara eşit haklara sahip olması için çabalayan en önemli kişi 1927 yılında Manu Yasası’nı yakarak Budizm’e geçtiğini ilan eden Dr. Bhimrao Ramji Ambedkar’dır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 338-343.

¹²⁸ Kulke, *Hindistan Tarihi*, s. 401-414.

¹²⁹ Muharrem Tan, *Hindistan’ın Bölünmesi ve Hint Müslümanları (1858-1947)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999, s. 56-60.

¹³⁰ Nagehan Elemana, “Hint Müslümanlarının Düşünce Dünyasında Siyasal Çözüm Arayışları”, *Tarihin Peşinde – Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 14, (2015), s. 420-422.

¹³¹ Özcan, *Hindistan*, s. 79.

ve Pakistan olarak ikiye bölünür. Müslümanlar Birliğine başkanlık eden Muhammed Ali Cinnah Pakistan'ın ilk Devlet Başkanı olurken, Nehru ise Hindistan'ın ilk başbakanı olur. Başbakan olduktan sonra uzun bir süre (1947-1964) bu görevi ifa eden Nehru, ülkenin demokratikleşme sürecinde önemli rol oynar. Hindistan'la Pakistan'ın 1947 yılında ayrılmasından sonra ülke sınırları içerisinde kalan Müslümanlar günümüze kadar birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalır. Hindistan'la Pakistan arasındaki ihtilaflar, Keşmir'in sıkıyönetim altında olması gibi problemlerden dolayı bütün Müslümanlara sanki Pakistan ajanıymış gibi davranılması ve Milliyetçi Hinduların İslam kültürüne ait izleri silme gayreti bu problemlerden sadece birkaçıdır. Özellikle 1992 yılında bir caminin yıkılması sonucu meydana gelen toplumsal çatışmalar sonucu binlerce insan ölmesine rağmen Hindistan Hükümetinin bu konuda gerekli adımları atmaması bu olayın halen sıcaklığını korumasına yol açmıştır.¹³²

1.3.3. Kültür

Kültür; bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gümrük ve toplumun bir üyesi olarak bir insan tarafından edinilen diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür.¹³³ Hindistan kültürünün bazı öğeleri hakkında bilgi vermeyi amaçladığımız bu başlık altında, sadece bu çalışmanın daha iyi anlaşılması için gerekli olacağı düşünülen nüfus, dil, eğitim, kadın ve aile hakkında genel bilgilere yer verilecektir. Çünkü anlam çerçevesi çok geniş olan¹³⁴ kültür kavramının her bir detayına girmek çalışmamızın kapsamı dışındadır.

1.3.3.1. Nüfus

Birleşmiş Milletler (BM) Nüfus Araştırmaları verilerine göre Hindistan nüfusu 2016 yılında 1 milyar 326 milyon 343 kişidir. Ülke nüfusu bir önceki yıla göre %

¹³² Özcan, *Hindistan*, s. 80-81.

¹³³ Indra Y. Junghare, *Language, Culture and Communication: India*, Brasov: International Conference, 2015, s. 406.

¹³⁴ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002, s. 95-112, 114-115.

1,19 oranında artmıştır.¹³⁵ Dünya Nüfus Bilgi Föyünün tahminlerine göre Hindistan Nüfusu 2050 yılında 1 milyar 708 milyon kişi olacak ve Çin'in nüfusunu geçecektir.¹³⁶ 200 milyonluk nüfusuyla Pradeş, 112 milyonluk nüfusuyla Maharaştra Hindistan'ın eyaletleri olmasına rağmen tek başlarına dünyadaki birçok ülkenin nüfusundan daha kalabalıktır.¹³⁷ Pradeş Eyaletinin 2101 yılında 653 milyon nüfusa sahip olacağı tahmin edilmektedir.¹³⁸

Hindistan nüfusunun % 72'si Hint-Aryan, % 25'i Dravidyan,¹³⁹ % 3'ü de Mongoloid¹⁴⁰ ve diğerlerinden oluşmaktadır. Hindistan'daki etnik grupların sayısı, kaynak ve sayım yöntemine göre farklılık arzeder. Bu grupların her biri dil, din ve kastına göre değişik şekillerde sıralanabilir.¹⁴¹

1.3.3.2. Dil

Dil, duyguları, düşünceleri ve arzuları ifade edebilmek için gönüllü olarak üretilen semboller sistemidir.¹⁴² Hindistan, dünya üzerinde en çok dilsel çeşitliliğin olduğu ülke konumundadır. Konuşulan çoğu dil, dört ana dil grubuna aittir. Bunlar; Hint-İran, Tibet-Birman, Dravidyan ve Avustralya-Asya dil gruplarıdır. Hindistan'da 2001 yılında gerçekleşen Nüfus sayımına göre 234 anadil bulunur.¹⁴³ Hintçe en çok konuşulan dil olmasına rağmen, Hintçe konuşanların sadece % 61,12 si birbirlerini anlar.¹⁴⁴ Hindistan dilbilim anketi Hindistan'da konuşulan 179 dil ve 544 lehçeyi

¹³⁵ United Nations, Department of Economic and Social Affairs, 2015.

¹³⁶ Population Reference Bureau, *World Population Data Sheet, 2016*, s. 2.
<http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf>. (Erişim Tarihi: 12.01.2018)

¹³⁷ Carl Haub, O. P. Sharma, "India Approaches Replacement Fertility", *Population Bulletin*, Cilt 70, (Ağustos 2015), s. 9.

¹³⁸ A.R. Nanda, "The Future Population of India: A Long-range Demographic View", *Population Foundation of India*, (Ağustos 2007), s. 6.

¹³⁹ Dravidyan: Hindistan alt kıtasının asıl sahipleri, İndus Vadisi Uygarlığının sahipleri. Barbara A. West, *Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania*, New York: An Imprint Of Infobase Publishing, 2009, s. 193.

¹⁴⁰ Mongoloid: Asya kıtasını simgeleyen sarı ırk. Mustafa Kalkan, "Kırgızların Diğer Orta Asya Kavimleri ile Etnik Temasları", *Tübar*, Cilt 25, (Bahar 2009), s. 109

¹⁴¹ Singh, *India's Strategic Culture*, s. 4.

¹⁴² Edward Sapir, *Language an Introduction to The Study of Speech*, New York: Harcourt, 1921, s. 7.

¹⁴³ Vanishree V.M., *Provision for Linguistic Diversity and Linguistic Minorities in India*, London: St. Mary's University College, 2011, s. 305.

¹⁴⁴ B. Mallikarjun, *The Evolution of Language Laws in Post-Independence India*, A Monograph, India: Centre for Classical Kannada Central University of Karnataka, 2012, s. 7.

listelemiştir.¹⁴⁵ Bu dillerden 71 tanesi radyoda, 87 tanesi yerel basında, 15 tanesi de ülke yönetiminde (parlamento dili, yasama dili vb.) kullanılır.¹⁴⁶

Hindistan 1947 yılında bağımsızlığını kazandığında anayasa maddelerine dilsel çeşitliliği koruyan ve teşvik eden güvenceler de koyar. “Sekizinci Çizelge” ile 22 tane dili devletin resmi dili olarak sayar ve koruma altına alır.¹⁴⁷ Bunlar sırasıyla; Assamese, Bengali, Bodo, Dogri, Gujarati, Hindi, Kannada, Kashmiri, Konkani, Maithili, Malayalam, Manipuri, Marathi, Nepali, Oriya, Punjabi, Sanskrit, Santhali, Sindhi, Tamil, Telugu, Urdu dilleridir.¹⁴⁸ Parlamento üyeleri Hintçe veya İngilizceyi bilmek zorundadır. Parlamento içinde bu iki dili konuşabilirken anayasanın 348. maddesine göre tüm emir, kural, tüzük ve yönetmelikler İngilizce olarak çıkarılmalıdır.¹⁴⁹

Hindistan’daki dil çeşitliliği yüzünden insanların birbirini anlamaması, uzun süren bir sömürge geçmişinin yanında günümüz dünyasında ilerlemenin ve gelişmenin dili olarak algılanan İngilizce, bazı Hintlilere göre yerel dillerin katili olarak görülse de onu öğrenebilmek için gün geçtikçe artan bir talep vardır.¹⁵⁰

1.3.3.3. Kadın ve Aile

Aile varoluşun temel birimidir. Aile tipleri çeşitli akademisyenler tarafından farklı şekillerde sınıflandırılmış olsa da,¹⁵¹ günümüz Hint toplumunda, geniş aile ve çekirdek aile olmak üzere iki aile tipi bulunur.¹⁵² Çekirdek aile yapısı, daha iyi

¹⁴⁵ Cynthia Groff, “Status and Acquisition Planning and Linguistic Minorities in India”, *Working Papers in Educational Linguistics*, Cilt 22, (2007), s. 16.

¹⁴⁶ Ramanujam Meganathan, *Language Policy in Education and The Role of English in India: From Library Language to Language of Empowerment*, Manchester: British Council, 2011, s. 3.

¹⁴⁷ Vanishree, *Provision for Linguistic*, s. 305.

¹⁴⁸ K.N. Chaturvedi, *The Constitution of India*, New Delhi: Government of India Ministry of Law and Justice, 2007, s. 330.

¹⁴⁹ Chaturvedi, *The Constitution of India*, s. 215.

¹⁵⁰ Ursula Clark, *Language and Identity in Englishes*, Milton Park: Routledge, 2013, s. 68.

¹⁵¹ S. Surenderand vd., “Family Structure in India - Evidence From NFHS”, *Demography India*, Cilt 27(2), s. 2.

¹⁵² Her ne kadar bazı kaynaklarda dört aile tipi şeklinde (ataerkil geniş aile, orta eş aile, geniş aile, çekirdek aile) bir sınıflandırma yapılmış olsa da bunların sadece ikisi hakkında bilgi verilmektedir. Bkz. Priya E. Pinto, Nupur Sahu, *Working with People with Disabilities: An Indian Perspective*, New York: Center for International Rehabilitation Research Information and Exchange, 2001, s. 5-6.

koşullara sahip olma isteği, şehirlerin cazibesi ve çalışan kadınlar nedeniyle daha yaygın durumdadır. Geniş aile, üç kuşağın birlikte yaşadığı ve dedesinin çocuklarla gün boyunca ilgilendiği, ortak bir ailedir.¹⁵³ Geniş aile yapısı daha çok kırsal kesimlerde görülür. Burada yaşayan insanlar düşük kasta tabi oldukları için geçinebilmek amacıyla bu aile yapısını sürdürürler. Az da olsa şehirlerde devam eden geniş aile yapısı yüksek kasttan ve çok zengin ailelerin de tercih ettiği bir birlikteliktir.¹⁵⁴ Hindistan Anayasasına göre aileler, dinî inançlarına göre farklı yasalarla yönetilir. Evlenme, boşanma, miras, çocuğun bakımı ve vesayeti gibi konular dinî normlara göre uygulanır.¹⁵⁵

Hint aile yapısında evin reisi babadır. Evin geçimini temin etmek ve geleceğe yönelik planlar yapmak babanın işidir.¹⁵⁶ Anne, ailenin ve toplumun temel taşıdır. Hint kültürünü çocuklarına öğretmek ve aileyi parçalanmaktan korumak gibi hayati bir görevi vardır.¹⁵⁷ İnsanlık gelişim tarihinde büyük önem taşıyan kadın, bir ulusun, toplumsal, ekonomik ve siyasi gelişiminde anahtar konumundadır. Ancak kadın haklarını savunan yasalara rağmen, ataerkil bir geçmişe sahip olan Hindistan'da kadınlar halen ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmektedir.¹⁵⁸

Hindistan'daki çok uluslu devlet yapısı ve dinlerin algılanış biçimi nedeniyle, kadın haklarıyla ilgili bir birliktelik oluştuğu söylenemez. Hindistan'da kadın haklarıyla ilgili problemleri şöyle sıralamak mümkündür: Kız çocuğunun eksikliği, zorla çıkarılma, toplumsal şiddet, işyerinde taciz, sati, çocuk evliliği, oğul tercihi, eğitim, çeyiz ölümleri, aile içi şiddet ve tecavüz.¹⁵⁹

¹⁵³ Louise Overgaard, *An Analysis of Indian Culture in an Era of Globalisation*, Aarhus: Aarhus School of Business, 2010, s. 38.

¹⁵⁴ Saritha Nair, S. Niranjan, *Socio-Demographic Analysis of the Size and Structure of the Family in India*, Mumbai: International Institute for Population Sciences, s. 2-3.

¹⁵⁵ Reeta Sonawat, "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa Mai-Ago*, Cilt 17, (2001), s. 178.

¹⁵⁶ Priya E. Pinto, Nupur Sahu, *Working with People with Disabilities*, s. 6.

¹⁵⁷ M. Nagesh Kumari, "Socio-economic Profile of Women Prisoners", *Language in India*, Cilt 9, (2009), s. 145-146.

¹⁵⁸ Varsha Kumari, *Problems and Challenges Faced by Urban Working Woman in India*, Odisha: National Institute of Technology Rourkela, 2014, s. 8.

¹⁵⁹ a) Kız Çocuğunun Eksikliği: "Missing women" ilk defa Prof. Amartya Sen tarafından kullanılan kayıp kadın deyimi Hindistan'da yoksul ailelerin kızlarının aracilar tarafından satılması problemidir. Bkz. Sutapa Saryal, "Women's Rights in India: Problems and Prospects", *International Research Journal of Social Sciences*, Cilt 3, (2014), s.49.

1.3.3.4. Eğitim

Antik Hindistan'da "Swadeshe pujiyate raja, vidwan sarvatra pujiyate" yani "Bir kral yalnızca kendi ülkesinde onurlandırıldı, ancak ilim öğrenen biri tüm dünyada onurlandırıldı." denilir ve bilgi sahibi olan kişiye büyük hürmet gösterilirdi.¹⁶⁰ Toplumsal, siyasal ve ekonomik gelişmenin en önemli unsuru olan eğitim, 1976 yılında anayasa ile güvence altına alınmış olsa da 1992 yılına kadar hayata geçirilemez. 1992 yılında, Milli Eğitim Politikası gereği 6-14 yaş arası çocukların

-
- b) Çeyiz Ölümleri: Kadının evlendiğinde yanında çeyiz getirmesi bir Hint âdetidir. Çeyiz miktarının az olması nedeniyle Ulusal Suç Kayıt Bürosu verilerine göre 2012 yılında 8233 yeni gelin öldürülmüştür. Çeyiz Yasağı Yasasına rağmen bu âdet yaygın bir biçimde devam etmektedir. Bkz. Sutapa Saryal, *Women's Rights in India: Problems and Prospects*, s.49; Mehr Khan, "Domestic Violence Against Women and Girls", *Unicef*, Cilt 6, (Haziran 2000), s. 7.
- c) Aile İçi Şiddet ve Tecavüz: Daha çok kırsal alanda görülen bu durum 2005 yılında çıkarılan "Kadının Şiddetten Korunması Yasası" sayesinde biraz azalmış olsa da hala ciddi bir problemdir. Tecavüz özellikle kırsalda yaşayan alt kasta mensup kadınların sıkça başına gelmektedir. Ülkede 2012 yılında meydana gelen grup tecavüz olayı ve ardından sağlık personeli bir kadının öldürülmesi uzun süre dünya gündeminden düşmemiştir. Bkz. Reecha Upadhyay, *Women's Empowerment in India An Analytical Overview*, San Francisco: The Asia Foundation, 2005, s. 1-14; Leela Visaria vd., *Domestic Violence in India*, Washington: International Center For Research on Women, 1999, s. 1-58; Aaron Karp vd., "Unheard and Uncounted Violence Against Women in India", *Small Arms Survey*, (Ocak 2015), s. 1-16; Michael Dusche, *Women's Rights in India: Hierarchical Ethics vs. Egalitarian Morality*, Berlin: Humboldt Universität, 2014, s. 228.
- d) Sati: M.S. 400'lü yıllara dayanan, kadının ölen kocasıyla birlikte yakılması geleneği 1987 yılında çıkarılan "Sati Önleme Yasası" sayesinde büyük ölçüde kaldırılır. Yalnız bu yasa bazı muhafazakâr Hindularca kişisel haklarına müdahale olarak algılanmaktadır. Bkz. Sutapa Saryal, *Women's Rights in India: Problems and Prospects*, s.50; Yalçın Kayalı, "Eski Bir Hind Geleneği: Sati", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, (2013), s. 365-374.
- e) Çocuk Evliliği: Çocuk Evliliği Yasası ile bu uygulama yasaklanmış olsa da her yıl çocuk sayılabilecek yaşta olan kızların % 50' si evlendirilmektedir. Bkz. Saryal, *Women's Rights in India: Problems and Prospects*, s.50.
- f) Oğul Tercihi ve Düşük: Çoğunluğu kırsal olan Hindistan'da erkek çocuğu sahibi olmak bir gurur vesilesidir. Bir oğul doğurmak isteyen kadınlar Hindistan cevizi ağacına tatarak ondan "ilahi bir armağan" istemektedir. Kötü beslenme sonucu düşük yapan ve kız çocuğu doğuracaklarını bilen kadınların çocuk aldirmaları, anne ölüm hızını arttırmaktadır. Bkz. Cate Johnson, *Domestic Violence in India*, India: Recommendations of the Women's Rights Team, 1996, s. 5; R. Renugadevi, "Environmental Ethics in the Hindu Vedas and Puranas in India", *African Journal of History and Culture*, Cilt 4(1), (Ocak 2012), s. 1.
- g) Eğitim: Kadınların eğitim almalarıyla ilgili pek çok politika geliştirilse de, kız çocuklarının okula gönderilmeme problemi halen devam etmektedir. Bu oran kırsal kesimde çok fazladır. Bkz. Jitendra Kumar, Sangeeta, "Status of Women Education in India", *Educationia Confab*, Cilt 2, Sayı 4, (Nisan 2013), s. 162-175. Sukti Dasgupta, *Organizing for Socio-Economic Security in India*, Geneva: International Labour Office, 2002, s. 11-12.
- h) Zorla Çıkarılma: Sati yapılmayan kadınların ve Müslüman kadınların üçlü talak (tek taraflı boşanma) ile evlerinden zorla çıkarılması sıkça rastlanan bir durumdur. Hindistan Hükümeti bu gibi durumlar için önlem almaya çalışsa da henüz olumlu neticeler aldığı söylenemez. Bkz. Seema Kazı, *Muslim Women in India*, London: Minority Rights Group, 1999, s. 21.
- i) Toplumsal Şiddet: Özellikle kadın erkek eşitliğini kabul etmeyen dini cemaatler kadınların yaşantısını zor duruma sokmaktadır. Bkz. Saryal, *Women's Rights in India*, s.50.

¹⁶⁰ *Report of the Committee for Evolution of the New Education Policy*, Ministry of Human Resource Development, New Delhi, 2016, s. 2.

zorunlu eğitime tabi tutulmaları şart koşulur.¹⁶¹ Eğitim sistemini geliştirmek amacıyla 5 yıllık planlar oluşturan Hindistan Hükümeti Komisyonu, daha kapsamlı bir eğitim sistemini amaçlasa da,¹⁶² federal devlet yapısından dolayı eğitim sistemiyle ilgili olan kurumların birbiriyle çatışması bir karmaşaya yol açar.¹⁶³

Hindistan İnsan Kaynakları Bakanlığının hazırladığı rapora göre devlet okullarını bırakma oranı çok yüksektir. Öğretmen atama ve tayinlerindeki yolsuzluklar, sınıflardaki aşırı doluluk oranları, çocuklarına mühendislik ve tıp eğitimi aldırarak isteyen zengin ailelerin okula kabul edilebilmek için yapmış olduğu usulsüz bağışlar, Hint eğitim sistemindeki çarpıklıklar olarak dikkat çeker.¹⁶⁴ Aamir Khan, 2009 yılında çekmiş olduğu “3 Idiots” filmiyle Hindistan eğitim sisteminde görmüş olduğu çarpıklıkları mizahi bir biçimde eleştirir.

2011 yılında yapılan nüfus sayımına göre Hindistan’da okuma yazma oranı % 74,04 oranındadır.¹⁶⁵ Hindistan eğitim sisteminde bazı sıkıntılar yaşansa da alınan tedbirler sayesinde ve yükseköğretimde özel sektörün de devreye girmesiyle son yıllarda gözle görünür bir gelişme yaşandığı görülür. Hindistan’da Yükseköğretim kurumlarının % 60’ından fazlası özel sektör tarafından desteklenir.¹⁶⁶ Günümüz Hindistan’ında genç bir Hintli, okulda 3 ayrı dilin eğitimini (İngilizce, eyalet dili ve kendi yerel lehçesi) alır.¹⁶⁷ Temmuz ayında başlayan eğitim Nisan ayına kadar devam eder. Rakımı yüksek yerlerde ise Mart ayında başlayıp Aralık ayında biten farklı bir program uygulanır.¹⁶⁸

¹⁶¹ Michael Ward, *Rural Education*, New Delhi: Oxford University Press, 2007, s. 305.

¹⁶² Rajarshi Bhattacharya, *Education For All Towards Quality with Equity India*, New Delhi: National University of Educational Planning and Administration, 2014, s. 1.

¹⁶³ V.M. Muthukumar, *Contemporary India and Education*, Tamilnadu: Bharathidasan University, 2015, s. 254.

¹⁶⁴ *Report of the Committee*, s. 3.

¹⁶⁵ Rittika Chanda Parruck, *Indian School Education System An Overview*, India: British Council, 2014, s. 9.

¹⁶⁶ Obadya Ray Shaguri, *Higher Education in India*, London: European Access Network, 2013, s. 3.

¹⁶⁷ Refik Turan, Fatma Ahsen Turan, “Hindistan’a Yapılan Bir Araştırma Gezisi ve Balabanlar”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Cilt 35, (Güz 2005), s. 119.

¹⁶⁸ EP Nuffic, *Education System India*, Netherlands: EP Nuffic, 2015, s. 6.

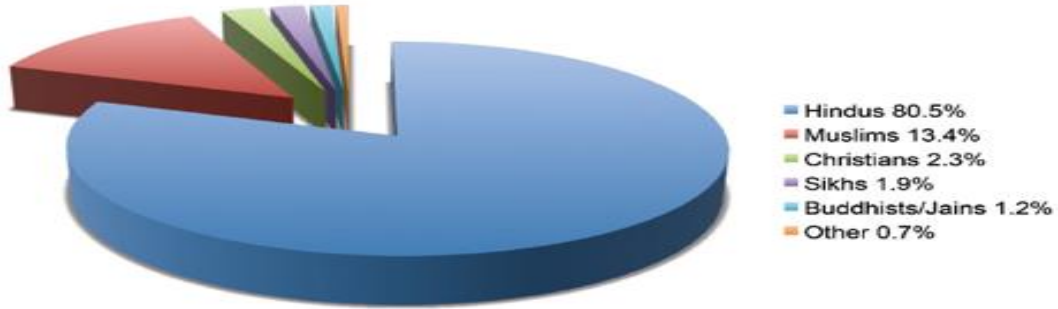
İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DAKİ DİNLER

Hindistan pek çok dinin anavatanı durumundadır. Hindistan nüfusunun yaklaşık yüzde 80,5'i Hindu, yüzde 13,4'ü Müslüman, yüzde 2,3'ü Hıristiyan, yüzde 1,9'u Sih, yüzde 0,8'i Budist ve yüzde 0,4'ü Caynisttir; yüzde 0,7'lik bir oran Zerdüştlük ve Yahudilik gibi diğer inançlara aittir.¹⁶⁹

Şekil 8: 2011 Nüfus Sayımına Göre Hindistan'ın Dinî Yüzdeleri

India's Religious Percentages, 2011 Census

Kaynak: *Population by Religion India*,

<http://theredish.com/img/distribution%20of%20population%20by%20religion%20In%20dia%202011>, (Erişim tarihi: 14.12.2017)

Bu bölümde Hindistan içerisinde ortaya çıkan dinlerin yanında misyonerlik ve fetih politikaları sebebiyle Hindistan'a gelen ve burada yaygınlaşan dinler incelenecektir. Bu yüzden sırasıyla Hindistan nüfusunun çok büyük bir kısmının müntesibi olduğu, temel öğretileri nedeniyle kendi bünyesinden farklı din ve

¹⁶⁹ Singh, *India's Strategic Culture*, s. 4.

mezheplerin çıkmasına sebebiyet veren Hinduizm kapsamlı bir şekilde ele alınacaktır. Daha sonra Hindistan’da ortaya çıkan Budizm, Caynizm ve Sihizm’den bahsedilecek, sonrasında ise Hindistan’da müntesibi bulunan Hıristiyanlık, İslamiyet ve Yahudilikle ilgili kısa bilgiler verilecektir.

2.1. HİNDUİZM

2.1.1. Hindu ve Hinduizm Kavramı

Hinduizm’den daha eski bir geçmişi olan “Hindu” terimini ilk defa Persler “Sindhu” nehri çevresinde yaşayan yerli halkı belirtmek için kullanır. Zamanla yerli halkın kendilerini yabancılardan ayırmak için söylediği, dil ve gelenek çeşitliliğiyle belirginleşen bu terim, 19. yüzyıldan itibaren yerini, batılılarca Hinduların sosyal ve dinî inanışlarına atıfta bulunmak için kullandığı Hinduizm terimine bırakır.¹⁷⁰

Yüzyıllar boyunca yerli halk Dravidyanlar ile Arilerin dinî inanç ve geleneklerinden harmanlanarak ortaya çıkan Hinduizm,¹⁷¹ çeşitli, kapsamlı ve içerisindeki gruplar arasında birbirine oldukça zıt görüşler barındıran bir dinî gelenektir.¹⁷² Hinduizm’in bir inanç sistemi mi ya da kültürel bir gelenek mi olduğuyla ilgili araştırmacılar arasında fikir birliği söz konusu değildir.¹⁷³

Yaşayan dinlerin en eskisi olma özelliğini taşıyan Hinduizm,¹⁷⁴ etnik kökenli¹⁷⁵ olup kendisine ait bir inanç sistemi¹⁷⁶ ve bir peygamberi yoktur. Hindular kendi

¹⁷⁰ Maya Warrior, *A Guide to Hinduism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2006, s. 1; Acharya Peter Wilberg, *Radical New Perspectives on The Most Ancient of Religions*, North Charleston: CreateSpace, 2009, s. 30; Frank Usarski, “Facets of the Relationship Between Buddhism and Hinduism”, *Revista de Estudos da Religião*, (Eylül 2007), s. 157; Julius J. Lipner, *The Rise of “Hinduism”; or, How to Invent a World Religion with Only Moderate Success*, Harrisonburg: James Madison University, 2005, s. 4.

¹⁷¹ Abdurrahman Küçük vd., *Dinler Tarihi*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2015, s. 175; Ali İhsan Yitik, *Doğu Dinleri*, Ankara: İsam Yayınevi, 2014, s. 22.

¹⁷² James G. Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, New York: The Rosen Publishing Group, 2002, s. 7.

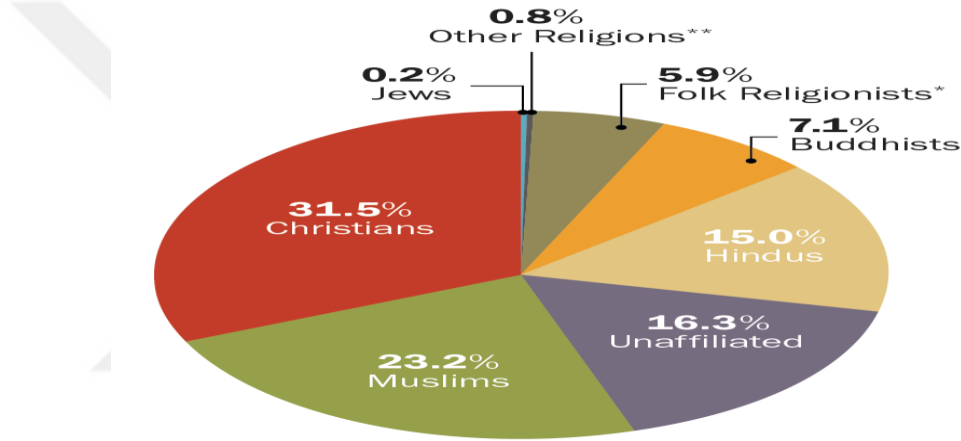
¹⁷³ Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları, 1998, s. 172; Will Sweetman, “Hinduism and the History of “Religion: Protestant Presuppositions in the Critique of the Concept of Hinduism”, *Method & Theory in the Study of Religion*, Leiden: Brill NV, 2003, s. 329-351.

¹⁷⁴ Sri Swami Sivananda, *All About Hinduism*, Uttar Pradesh: The Divine Life Society, 1999, s. 1.

¹⁷⁵ Hint alt kıtasında ortaya çıkan Hinduizm’in dünya üzerindeki bütün mensupları Hint kökenlidir. Bu yönüyle Yahudiliği anımsatmaktadır. Bkz. Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 22.

dinlerine “Sanatana Dharma” (Ebedi yol) veya “Dharma” demektedirler.¹⁷⁷ Sanskritçe “dhri” kelimesinden türeyen Dharma, tutmak, desteklemek manalarına gelir.¹⁷⁸ Hinduizm’e inanan bir birey kendisini “Sanatani” olarak tanımlar.¹⁷⁹ Kişinin kendisine Sanatani diyebilmesi için temel kıstas Vedaları açıklandığı gibi kabul etmesidir.¹⁸⁰ Belirli bir dönemde “Brahmanizm” olarak da isimlendirilen Hinduizm, PEW Araştırma Merkezinin 2010 yılında yapmış olduğu araştırmaya göre dünya nüfusunun % 15’ini oluşturur.¹⁸¹ İslam kaynaklarına “berahime” olarak geçen Brahmanizm’in adının bazı islam âlimlerince Hz. Âdem’den geldiği söylenir.¹⁸²

Şekil 9: 2010 Yılı Dünya Nüfus Yüzdeleri

Kaynak: The Pew Research Center, *The Global Religious Landscape*
<http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-exec/>, (Erişim tarihi: 21.03.2017)

¹⁷⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 175.

¹⁷⁷ Pandit Ram Sivan, *Hinduism for Beginners*, Sydney: Simha, 2005, s. 42; Ali İhsan Yitik, “Hinduizmin Diğer Dinlere Bakışı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı X, (İzmir 1998), s. 77-79; Sitansu S. Chakravarti, “A Diasporic Hindu Creed: Some Basic Features of Hinduism”, *The Life of Hinduism*, 2006, s. 250; Heinz Scheifinger, *Conceptualising Hinduism*, Singapore: Asia Research Institute, 2009, s. 6.

¹⁷⁸ Swami Nirvedananda, *Hinduism at a Glance*, West Bengal: Ramakrishna Mission Calcutta Students Home, 2008, s. 17; Manoj Kumar Sinha, “Hinduism and International Humanitarian Law”, *International Review of the Red Cross*, Cilt 87, Sayı 858, (Haziran 2005), s. 286.

¹⁷⁹ Mahatma Gandhi, *What is Hinduism?*, New Delhi: Indian Council of Historical Research, 1994, s. 4.

¹⁸⁰ Klaus K. Klostermaier, *A Survey of Hinduism*, Albany: State University of New York Press, 2007, s. 15.

¹⁸¹ Conrad Hackett vd., *The Global Religion Landscape*, The Pew Research Center, 2010, s. 1.

¹⁸² Günay Tümer, “Brahmanizm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 6, (1992), s. 332.

2.1.2. Ariler ve Dinleri

En eski Hint metinlerinden olan Vedalar'da geçen, Sanskritçe'de "saygın, soylu" manasına gelen Arya terimi, Hint soylularının kendilerini alt sınıflardan ayırmak için kullandığı bir kelimedir.¹⁸³ Yaklaşık olarak M.Ö. 2000'li yıllarda¹⁸⁴ Avrupa steplerinden gelerek Hindistan'a yerleşen ve Hint-Avrupa dili konuşan Aryanların kökeniyle ilgili net bir bilgi yoktur.¹⁸⁵

Savaşçı, dansa müziğe düşkün,¹⁸⁶ içki içmeyi ve kumar oynamayı seven¹⁸⁷ Ariler hakkında Rigveda ilahilerinde tanrılar için yaptıkları kurban etme ayinlerinden bahsedilir.¹⁸⁸ Ateşe *Agni* diyerek onu tanrı gibi gören Ariler, ölülerini gömmekte ve ahiret inançları neticesinde kişinin bu dünyadaki amellerine göre iyilik ya da kötülük diyarına gideceğini düşünmekteydiler.¹⁸⁹

2.1.3. Tarihsel Gelişimi

Hinduizm; *Klasik Dönem*, *Ortaçağ Dönemi* ve *Modern Dönem* olarak üç ayrı safhada incelenir. Klasik Dönem Hinduizmi ise beş alt dönemden oluşur. Bunlar; kutsal metinlerin toplanıp bir araya getirildiği *Vedalar Dönemi* (M.Ö. 2000-400), Kurban törenlerinin önem kazanması sonucu karışıklıkların ortaya çıkmasıyla Kalpa Sutra'ların hazırlandığı, Budizm ve Caynizm hareketlerinin ortaya çıktığı *Sutralar Dönemi* (M.Ö. 400-200), Hinduizmin halk tarafından benimsendiği ve belirli bir inanç sisteminin oluşturulduğu *Destanlar Dönemi* (M.Ö. 200 – M.S.300),¹⁹⁰ Puranalar kutsal metinlerinin oluşturulduğu ve "altın çağlar" olarak kabul edilen 300-

¹⁸³ Constance A. Jones, James D. Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, New York: Facts on File, 2007, s. 47. Ari terimi İran ve İrlandalı (Eire) terimleriyle yakından ilgilidir. Kültürel bakımdan Grek, Sloven, Ermeni, İtalyan, İskoç, Gal, İrlanda Arnavut, German ve İranlılarla önemli benzerlikler taşıdığı kabul edilmektedir. Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 25.

¹⁸⁴ M.Ö. 2500-M.Ö. 1500'lü yıllar arasında Hindistan'a geldiği düşünülen Arilerin buraya geldikleri zaman dilimiyle ilgili farklı ifadeler kullanılmaktadır. Bkz. Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 22; Sushama Londhe, *A Tribute to Hinduism*, New Delhi: Pragun Publication, 2008, s. 115.

¹⁸⁵ Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 47

¹⁸⁶ Eliade, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 1*, s. 242.

¹⁸⁷ Ambedkar, *Riddles in Hinduism*, s. 154-155.

¹⁸⁸ *The Vedas*, Dharmic Scriptures Team, Sayı 1, 2002, s. 631.

¹⁸⁹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 26-27.

¹⁹⁰ Manu Kararnameleri, Ramayana ve Mahabharata destanlarının oluşturulduğu bu dönemde Hinduizm halk tarafından benimsenmiş ve Hinduizm Brahman'ların tekelinden kurtulmuştur. Bkz. Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 32-34.

750 yıllarını kapsayan *Puranalar Dönemi*, Advaita Sisteminin¹⁹¹ Kumarila ve Şankara isimli Hint filozofları tarafından oluşturulduğu, “Tek Tanrı” anlayışının hâkim olduğu *Son Darsana Dönemi* (750-1000)’dir.¹⁹²

Ortaçağ Hinduizmi’nde (M.S. 1000-1800), Ramanuja tarafından Bhakti-Yoga’nın ortaya konulması ve Hindistanda yayılmasının yanında, Kabir ile başlayıp Guru Nanak ile sistemleşen, Hint Kültürü ile Türk-İslam Kültürünün sentezinden ortaya çıkan Sihizm hareketi iki önemli gelişme olarak dikkat çeker.¹⁹³

Modern Hinduizm Dönemi ise, 19. yüzyıldan başlayarak günümüze gelene kadarki gelişmeleri ve yenilikleri içine alan dönemdir.¹⁹⁴ Batı kültürü ve Hristiyanlığın etkilerinin sıkça görüldüğü bu dönemde, Ram Mohan Roy ile ortaya çıkan *Brahma Samaj Hareketi*¹⁹⁵ ile Ramakrişna tarafından başlatılan ve Vivekananda tarafından sistemleştirilen *Vedanta Felsefesi* (Mistik Hareket) sayesinde kendini modern yorumlara açan Hinduizm’in, hızla yayılan bir din haline gelmesi bu dönemin en önemli özelliklerindedir.¹⁹⁶

2.1.4. Temel Öğretileri

İnanan sayısı bakımından dünyanın en kalabalık dinlerinden olan Hinduizm, asırlar boyunca farklı inanç ve uygulamalarla değişim gösteren,¹⁹⁷ kendi içerisinde ortaya çıkan bazı mezheplerin daha sonra ayrılarak müstakil bir din haline geldiği eski bir dinî gelenektir.¹⁹⁸

¹⁹¹ Brahma’nın tek ve mutlak hakikat olduğunu ifade eden Hint öğretisi. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 17; İlhan Güngören, *Zen Budizm, Bir Yaşama Sanatı*, İstanbul: Yol Yayıncılık, 2003, s. 62-64.

¹⁹² Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 176-177.

¹⁹³ Mehmet Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016, s. 31-32; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 35

¹⁹⁴ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 177.

¹⁹⁵ 19. Yüzyılın başlarında Ram Mohan Roy’un Hinduizm’de reform gerçekleştirmek amacıyla Kalküta’da başlattığı hareket. Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 125-126.

¹⁹⁶ Ali İhsan Yitik, “Hinduizm”, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 284-285.

¹⁹⁷ Alexandru Corneliu Arion, “The Essence of Hindu Doctrine and its Influence on Christianity in America and Europe”, *International Journal of Orthodox Theology*, Cilt 6, (2015), s. 165-166.

¹⁹⁸ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 35-36.

Hindu kutsal metinlerinin kaynağı, inananları tarafından tanrısal kabul edilir. Kutsal metinlerinde adı geçen bütün tanrılara inanırlar. Hinduizm'in gelişim süreci içerisinde çok tanrıcı (politeist), tek tanrıcı (monoteist), hatta tekçi (monist) anlayışların aynı zaman dilimlerinde beraber olduklarına rastlanır.¹⁹⁹ Hristiyanlığın teslis inancına²⁰⁰ yakın bir öğreti olarak Hinduizm'de Brahma/Yaratıcı, Vişnu/Koruyucu, Şiva/Yaşatan ve Öldüren Tanrı tarzında bir teslis (*trimurti*) inancı da bulunur.²⁰¹ Çoğu Hindu, ibadetlerini farklı isimlerdeki tanrılara yapıyor olsa da özünde aynı tanrıya ibadet ettiklerini düşünür.²⁰² Max Müller bu durumu “Henoteizm” olarak isimlendirir.²⁰³

Şekil 10: Hinduizm'deki Farklı Tanrı Tasvirleri

Kaynak: Sol Tarafı Tanrı Ganesha ve Sağ Tarafı Tanrı Durga.

<https://www.hogerbesef.nl/alles-over-mantras/> , <http://durga.com.tr/dans/durga/>

(Erişim tarihi: 06.02.2018).

¹⁹⁹ Ali İhsan Yitik, “Hint Dinlerinde Kötülük ve Şeytan”, *Milel ve Nihal*, Cilt 1, Sayı 1, (Aralık 2003), s. 23; Ali İhsan Yitik, “Hare Krişna Hareketi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (İzmir 2001), Sayı XIII-XIV, s. 96-97.

²⁰⁰ Şaban Kuzgun, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, 2015, s. 129.

²⁰¹ Mehmet Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2008, s. 93.

²⁰² Nasir Ahmed M. Jangubhai, G. B. Nandan, “The Comparative Study Between Hinduism and Buddhism”, *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, Cilt 2 Sayı 5 (Mayıs 2013), s. 27; Catherine Kinsky vd., “Religion and Communication A Study of Hinduism, Buddhism and Christianity”, *Intercultural Communication Studies*, (2000), s. 239. Biruni'nin Kitâb'üt-Tahkik Mâ li'l-Hind adlı eserinde belirttiğine göre aydın kesim ile avam arasında inanç farklılıkları bulunmaktadır. Aydın kesim tanrının bir olduğu düşüncesine sahip iken, avam kısmının tanrının sıfatlarını tam kavrayamadıkları için ona insana ait özellikler yüklediklerinden bahsetmektedir. Bkz. Günay Tümer, *Birûni'ye Göre Dinler ve İslâm Dini*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1991, s. 175-177.

²⁰³ Henoteizm, çok tanrıcı bir yapı içerisindeki her tanrının, aynı ve tek tanrının farklı isimleriyle çağrılması veya bu tanrılardan her birinin farklı zaman ve ortamlarda yüce tanrı olarak algılanması demektir. Bkz. Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 51.

Bu dünyadaki amellerinden dolayı (*karma*), öldükten sonra tekrar dünyaya gelme inancı (*samsara/reenkarnasyon/tenasüh*), dinin en önemli öğretilerinden birisidir.²⁰⁴ Tarihin en eski medeniyetleri olarak sayabileceğimiz Mısır, Roma, Mezopotamya, Yunan ve Hindistan’da görülen tenasüh inancının bu kültürlerle ilk olarak nereden geçtiğiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur.²⁰⁵ Bireye doğaüstü özellikler kazandırarak onu “Samsara Çarkı”ndan kurtarıp nihai kurtuluşa (*mokşa*)²⁰⁶ ulaştırmaya çalışan *yoga* ise, tarihi beş bin yıl öncesine dayanan dinî bir uygulamadır.²⁰⁷

Panteist²⁰⁸ bir düşünce yapısına sahip Hindulara göre, var olan herşey Brahman’dan bir parçadır. İnsan içinde var olan bu özü (*atman*) kavrayabilirse kendi sınırlılık ve sonluluğundan kurtulacaktır.²⁰⁹

Hinduizm’de bir başka önemli öğreti ise, *maya* ve *avidya* inancıdır. Sanskrit “matr” kökünden türetilmiş *maya*, kelime manası olarak ölçmek ve biçmek anlamına gelir.²¹⁰ Hinduizm’de ise *maya*, kişiyi nihai kurtuluşa götürecek yolların önündeki engeller olarak tanımlanır. *Maya* ile aynı mana da kullanılan *avidya* ise, varlık âleminin çeşitlilik ve çokluğuna aldanarak tek olan hakikati görememesi neticesinde kişinin acı ve sıkıntı çekmesidir.²¹¹

Bütün varlık âleminin Brahman’dan ortaya çıktığını kabul eden Hindular, yaratılıştan farklı sınıflara (*kast*) sahip oldukları düşüncesindedir. Hindular bu sosyal

²⁰⁴ Swami Nirvedananda, *Hinduism at a Glance*, s. 34-40; Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali İhsan Yitik, “İslâm Dini ve Hint Karma-Tenasüh İnancı”, *Gnostik Akımlar ve Ökültizm Sempozyumu*, (25-27 Mayıs 2012), s. 45-51; Fuat Aydın, *Hint Dinî Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2013, s. 63-66; John Mumford, *Karma Felsefesi El Kitabı*, (çev. Pınar Savaş), İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2003, s. 20.

²⁰⁵ Ali İhsan Yitik, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları, 1996, s. 74-77.

²⁰⁶ Fuat Aydın, “Dinlerde Kurtuluş Anlayışı (Teorik Bir Giriş Denemesi)”, *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, (2015), s. 77; M. G. Prasad, “Four-fold Objectives of Life for an Individual and the Societal Growth as Per Hinduism”, *Conference on the Impact of Hinduism on the Economy and Business Management*, (2-3 Haziran 2011), s. 6.

²⁰⁷ Hammet Arslan, *Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013, s. 128-130; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 37.

²⁰⁸ Tanrı-âlem ikiliğini kaldıran ve Tanrı’nın herşeyi ihtiva ettiğini hatta Tanrı’nın herşey olduğunu ileri süren dini ve felsefi bir doktrindir. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Mehmet S. Aydın, *Din Felsefesi*, İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2012, s. 183-195.

²⁰⁹ İlhan Güngören, *Buda ve Öğretisi*, İstanbul: Yol Yayınları, 1994, s. 28-29.

²¹⁰ Güngören, *Zen Budizm*, s. 58

²¹¹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 27-28.

sınıflara *varna/renkler* ismini verirler.²¹² Hinduizm'in en önemli özelliklerinden olan kast sistemi, din adamları sınıfından oluşan *Brahminler*, asker ve yöneticilerin oluşturduğu *Kşatriyalar*, tüccar, esnaf ve çiftçi grubunun oluşturduğu *vaisyalar*, hizmetçi sınıfını oluşturan *sudralar* olmak üzere dörde ayrılır. Bir de bu sınıfların içerisinde bile sayılmayan kast dışı “dokunulmaz” denen *paryalar* bulunur.²¹³ Kişinin hayattayken başka bir sınıfa geçmesine izin vermeyen, dünyadaki yaşantısına göre öldükten sonra sınıfının değişebileceğini iddia eden kast sistemi Rigveda'ya dayanır.²¹⁴

Vedalarda bütün iyiliklerin kaynağı olarak geçen ineği kutsallaştıran Hindular, onu Hintlilerin anası sayarak ona zarar verecek hareketlerde bulunmayı, onu kesmeyi yasaklar ve ona ikramda bulunurlar.²¹⁵

Şekil 11: Hindular Tarafından Kutsal Kabul Edilen İneğin Süslenmesi

Kaynak: Hindistan'da inekler neden kutsal sayılıyor?

<https://steemit.com/tr/@revan746/hindistanda-inekler-neden-kutsal-sayiliyor> (Erişim tarihi: 08.02.2018).

²¹² Arvind Sharma, “Misyoner Bir Din Olarak Klasik Hinduizm”, (çev. Ali İhsan Yitik), *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı X, s. 148-150; John Stratton Hawley, Vasudha Narayanan, *The Life of Hinduism*, Los Angeles: University of California Press, 2006, s. 13; Sivan, *Hinduism for Beginners*, s. 53.

²¹³ Ali İhsan Yitik, “Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm” , *Milel ve Nihal*, Cilt 10, Sayı 3, (Eylül-Aralık 2013), s. 164-165.

²¹⁴ *The Vedas*, s. 483-484.

²¹⁵ Tadeusz Margul, “Hint İnek Tapımının Bugünkü Durumu”, (çev. Ali İhsan Yitik, Aynur Yıldız), *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, (2012), s. 301-320.

Bireyin dinî sorumlulukları Hindulara göre, öğrencilik dönemi, aile hayatı evresi, riyazet hayatı ve dinî dilencilik dönemi olmak üzere dört evrede gerçekleşir.²¹⁶

Birçok dinde olduğu gibi bir kurtarıcı, mesih (*Kalki*) inancı bulunan Hinduizm'e göre, Vişnu'nun avatarası olarak dünyaya gelecek olan Kalki, düşmanları yenerek dünyaya barış getirecek ve bütün kötülükleri ortadan kaldıracaktır.²¹⁷

2.1.5. Kutsal Metinler

İnsanlık tarihinin günümüze ulaşan en eski metinlerini²¹⁸ barındıran Hinduizmin kutsal kitaplarını *Sruti* (vahye dayanan/ilham edilen), *Smriti* (hatırlanan/akıl edilen) şeklinde iki başlık altında toplamak mümkündür.²¹⁹ *Sruti* türü eserler *Vedalar*, *Brahmanalar*, *Aranyakalar* ve *Upanişadlar*'dan oluşur. Din adamlarının *Vedalar*'a ve dinî pratiklere dair yorumlarını ihtiva eden *Smriti* türü eserler ise *Mahabharata*, *Ramayana* destanları ile *Sutralar*, *Puranalar* ve *Manu Kanunnamesi* gibi dinsel hukuk yazılarından meydana gelir.²²⁰

Bilgi anlamına gelen²²¹ *Vedalar* ise kendi içinde *Rigveda*, *Yajurveda*, *Samaveda* ve *Athartaveda*'dan (*samhita*) oluşur.²²² Muhafazakâr Hindulara göre Tanrı Brahman tarafından *Rişi* adı verilen rahiplere yazdırılan *Vedalar*'ın her biri

²¹⁶ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 48-49.

²¹⁷ Avatara terimi daha çok tanrı Vişnu'nun bedenlenmeleri demektir. Bugüne kadar 9 avatarası ortaya çıkan Vişnu, son kez yeryüzüne inecek ve bozulan düzeni yeniden kuracaktır. Bkz. Cemil Kutlutürk, "Hindu Dinî Geleneğinde Rama Avatarasının Örnekliliği", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 55/1, (2014), s. 21.

²¹⁸ Klostermaier, *A Survey of Hinduism*, s. 24.

²¹⁹ Kemal Uludağ, Gökçe Özer Eröz, "Hinduizm ve Terakota Tapınaklar", *Sanat ve Tasarım Dergisi*, s. 215; Kim Knott, *Hinduizm'in ABC'si*, (çev. Medet Yolal), İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2000, s. 33.

²²⁰ Celil Kiraz, "Hz. Muhammed (sav)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelmesi (tebşîrât)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 2001, s. 235; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 49.

²²¹ Chetna Kang, "Hinduism and Mental Health: Engaging British Hindus", *Mental Health, Religion & Culture*, Cilt 13, Sayı 6, (Eylül 2010), s. 587.

²²² Korhan Kaya, *Hinduizm*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2011, s. 48; Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 56.

kendi içinde *Mantra* ve *Brahmana*'dan oluşur. Mantralar şiir biçiminde, Brahmanalar ise onları açıklayıcı bir formda düz yazı şeklinde yazılmıştır.²²³

İçlerinde tarih olarak en eski olan ve Hindularca en kutsal kabul edilen Rigveda, Rişiler tarafından okunur. Klasik anlayışa göre dünya yaratılmadan önce var olan bu metinlerin yazım tarihiyle ilgili farklı görüşler vardır. Tanrılara hitap edilen ilahilerin bulunduğu Rigveda 10 ayrı kitaptan oluşur ve en önemlisi *Sakala* nüshasıdır.²²⁴ Yajurveda, rahiplerin kurban ayinleri esnasında yapması gerekenlerden bahsederken aynı zamanda içinde Hindular için mistik değeri bulunan heceler de geçer. Samaveda ise kurban ayini sırasında söylenen ilahilerdir. Athartaveda son Veda olarak bilinir. İçerisinde büyü ve tılsımlarla ilgili ifadeler çokça geçtiğinden Athartaveda'yı Vedalar'ın içine dâhil etmeyenler de vardır.²²⁵

Sruti türü eserlerin içinde yer alan Brahmanalar, Vedalar'da geçen kurban ve diğer ayinleri, Hintlilerin eski adetlerini, felsefi ve ahlaki öğretilerini ve Hindistan'ın geçmişi hakkında bilgiler ihtiva etmesinden dolayı "Hindu Talmudu" olarak bilinir.²²⁶ Vedik ritüelleri (Dinî törenleri) Tanrı Brahma adına gerçekleştiren Brahminlere özenle hazırlanmış talimatlarla yol gösterdiği için bu isimle anıldığı ileri sürülür.²²⁷

Orman Kitapları²²⁸ olarak da bilinen Aranyakalar ise mutlak varlık üzerinde tefekkür etmeyi, dinî törenlerin mahiyetini kavramayı amaçlar.²²⁹ Sruti eserlerden olan Upanişadlar Vedaların sonu "Vedanta" olarak bilinir.²³⁰ Vedanta kavramı,

²²³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 50.

²²⁴ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 85-86; Hüseyin G. Yurdaydın, Mehmet Dağ, *Dinler Tarihi*, Ankara: Gündüz Matbaacılık, 1978, s. 116.

²²⁵ Aydın, *Hint Dinî Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı*, s. 19-20; Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 56; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 50-58; Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 86-87; Yurdaydın, *Dinler Tarihi*, s. 116-117.

²²⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 187-188.

²²⁷ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 59; Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 123.

²²⁸ Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 50; Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 42.

²²⁹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 60; Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 188.

²³⁰ Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 57.

kişiyi karma-samsara döngüsünden kurtarıp mokşa'ya ulaştırarak yolları gösterdiği için aynı zamanda zirve, taç manalarına da gelir.²³¹

Beşeri kaynaklı olan Smriti türü eserler ise bir Hintlinin günlük yaşantısını mensup olduğu kasta göre belirleyen kurallardan bahsettiği için²³² Hintlilerin hem dinî hem de sosyal hayatında Vedalar'dan daha etkilidir.²³³ Hint kültüründe ayrı bir yere sahip olan Ramayana ve Mahabharata destanlarının tarihi tam olarak bilinmese de Kuzey Hindistan'da oluşturulduğu iddia edilir.²³⁴ Tanrı Vişnu'nun avatarası olan Rama'nın başından geçenleri anlatan ve mükemmel bir Hindu'nun nasıl olması gerektiğinin portresini çizen Ramayana destanının Aziz Valmiki ve Tulsidas tarafından yazıya geçirildiği düşünülür.²³⁵

Dünyanın en uzun destanı olan Mahabharata ise iki kabile arasındaki mücadeleden bahseder.²³⁶ Hint dinî düşüncesiyle ilgili geniş bilgiler sunan bu eser soyut ve metafizik kavramları destansı bir tarzda ele aldığı için halk tarafından da kolayca anlaşılabilir.²³⁷ Bütün Hindu mezhepleri tarafından kabul gören Bhagavat-gita bölümü, ruhun mahiyeti ve kurtuluş yollarıyla ilgili önemli bilgiler verdiği için "Hinduizm'in Kutsal Kitabı" olarak anılır.²³⁸

Puranalar, dünyanın yaratılışından ve düzenin bozulduğu zamanlarda tanrının avatara olarak yeryüzüne müdahalelerinden bahseden mitolojik bir kitaptır.²³⁹ Hint dinî kurallarını anlatan Dharma Shastra'lardan en ünlüsü olan ve oniki bölümden meydana gelen Manu'nun yasaları ise (Manava Dharma Shastra), Hindu fıkıh

²³¹ Patrick Olivelle, *Samnyasa Upanisads Hindu Scriptures on Asceticism and Renunciation*, New York: Oxford University Press, 1992, s. 4.

²³² Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 89.

²³³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 63.

²³⁴ Kaya, *Hinduizm*, s. 55.

²³⁵ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 90; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 63.

²³⁶ Shaheen E Lakhan, "Hinduism: Life and Death", *Student BMJ*, (2008), s. 30; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 63; Kaya, *Hinduizm*, s. 56; Aydın, *İnsanın Özgürlük Arayışı*, s. 28.

²³⁷ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 64.

²³⁸ Mohandas K. Gandhi, *The Essence of Hinduism*, Ahmedabad: Navajivan Publishing House, 1996, s. 9; Kaya, *Hinduizm*, s. 56.

²³⁹ Ambedkar, *Riddles in Hinduism*, s. 78; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 64.

kitaplarındandır. Hindu mitolojisindeki ilk insan olan Manu'ya atfedilen bu kitabın ilahi kökenli olduğuna inanılır.²⁴⁰

2.1.6. İbadet ve Mabet

İbadet, Rab'be bağlılık, saygı ve sevginin ifadesidir.²⁴¹ Hinduizm'de ibadet ferdi olarak, heryerde yapılabilmesine rağmen mabetler de bulunur. *Mandir*²⁴² olarak isimlendirilen mabetlerin olmadığı şehir, kasaba ve köy yoktur. Hindistan başlı başına bir “mabetler ülkesi”dir. Hinduizm'de mabetler tanrıların yaşadığı yerler olarak bilinir. Her tanrının kendisine ait bir mabedi bulunur.²⁴³ Hindu mabetlerinin içerisinde tanrılara ait olan ve adına *vimona* denilen özel yerler vardır. Bu bölümlerde mabet hangi tanrıya aitse onunla ilgili heykeller, suretler veya tanrının bir tasviri bulunur.²⁴⁴

Hinduların hayatında önemli bir yer kaplayan mabetlerden bazıları manevi kirlerden arındıklarına inandıkları hac merkezleri olarak geçer.²⁴⁵ Hindistan toprakları üzerinde hac merkezi sayılan çok sayıda mabet bulunur. Dindar Hindular en az yılda bir defa kendileri için kutsal sayılan bu hac merkezlerine giderek dünyevi sıkıntılarından arınmaya çalışırlar. Son nefeslerini bu mabetlerde vermek isteyen Hindular, bu kutsal mekânlarda ölürlerse doğrudan Şiva'nın cennetine gideceklerine inanırlar. En önemli hac merkezi kutsal saydıkları Ganj Nehri üzerinde bulunan Benares şehridir.²⁴⁶

²⁴⁰ M. Hadi Tezokur, “Manu Yasalarında Kadın”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, (2006), s. 84-87.

²⁴¹ Sivananda, *All About Hinduism*, s. 65.

²⁴² John Bowker, *Concise Dictionary of World Religions*, New York: Oxford University Press, 2000, s. 358; Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 418; Madhu Bazaz Wangu, *Hinduism, World Religions*, New York: Facts on File, 2001, s. 84.

²⁴³ Ahmet Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005, s. 61.

²⁴⁴ İsmail Taşpınar, *Dinler-Tarih ve Sembolizm*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2017, s. 114.

²⁴⁵ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 65.

²⁴⁶ Ali Erbaş, “İslam Dışı Dinlerde Hac”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, (2002), s. 103.

Hinduizm’de, her tanrının kendine ait bir mabedi ve bu mabette tanrının heykeli bulunur.²⁴⁷ Tanrılarla buluşma yeri olan mabetlere gelen Hindular bu heykele odaklanarak ibadetlerini gerçekleştirir.²⁴⁸ Rahipler tarafından ibadetlerden önce yıkanan, süslenen bu heykellere ibadet için gelenler tefekkür edip sessizce dua okur ve hediyeler sunar. Brahmanlar tarafından mabetlerde yapılan ibadetler kişinin evde ya da başka bir mekânda yaptığı ibadete göre daha kapsamlıdır. Mabette tanrı heykelinin uyandırılması ile başlayan seromoni, boru çalınmak suretiyle dışarıda bekleyenlere haber verilir. Heykelin yıkanması, süslenmesi ve yağlanmasından sonra kendisine takdimeler sunulur. Gece uykuya, gündüz ise istirahata bırakılan heykel, özel günlerde ve bayramda bir tahtın üzerinde gezmeye çıkarılarak ırmaklara götürülüp yıkanır.²⁴⁹

Şekil 12: Kutsal Şehir Madurai’de Bulunan Meenakshi Temple

Kaynak: Shaurya Ritwik, *7 spectacular Hindu Temples to visit in Incredible India*.
<https://www.newsgram.com/7-spectacular-hindu-temples-in-incredible-India>,
(Erişim Tarihi: 09.01.2018)

²⁴⁷ Sthaneshwar Timalšina, “Imagining Reality: Image and Visualization in Classical Hinduism”, *Southeast Review of Asian Studies*, Cilt 35, (2013), s. 52.

²⁴⁸ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 60.

²⁴⁹ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 190.

Cemaat olarak yapılması zorunlu olan bir ibadetin ve herkesi kapsayan belirli bir ibadet şeklinin bulunmadığı²⁵⁰ Hinduizm inancında aynı İslam düşüncesinde olduğu gibi²⁵¹ her yerde ibadet edilebilir ve Tanrı'nın yapılan ibadetleri gördüğüne inanılır.²⁵² Bu duruma bayramlar esnasında mabetlerde din adamlarının eşliğinde toplu yapılan ayinler istisnai bir örnek olarak gösterilebilir. Hinduizm'de ibadetler, gelenekler ve törenler bulunduğu kasta, yaşadığı bölgeye ve mensup olduğu mezhebe göre farklılık gösterir.²⁵³ Günlük ibadetleri sadece Brahman, Kşatriya ve Vaisya sınıfına mensup Hindular yapar.²⁵⁴ Tıpkı Yahudilikte olduğu gibi²⁵⁵ mabetlerdeki ibadetlere kadınların katılma hakkı yoktur.²⁵⁶

Hindularda “Om” (*aum*) kelimesi bir çeşit besmele gibi bütün işlerden önce söylenir.²⁵⁷ Om'un harfleri Brahma, Şiva ve Vişnu'yu temsil eder.²⁵⁸ Sabah, öğle ve akşam olmak üzere günde üç defa güneşin bulunduğu yöne dönerek ibadet eden dindar Hindular, sabah ibadetinde gün doğmadan kalkar ve kendileri için kutsal sayılan Ganj nehrinin kıyısına gelerek yıkanır ve tefekküre dalar. Sabah, öğle ve akşam ibadetlerinde evlerinde bulunan *Puja Odası*'nda tanrı heykeline saygılarını sunarak ona çiçek ve meyve ikram eden Hindular, ibadetlerinde *Gayatri*²⁵⁹ duasını okur.²⁶⁰

²⁵⁰ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 63.

²⁵¹ Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail Buhârî, *Sahihu'l- Buhârî*, Kahire: Mektebetü'r-Rihab, 2007, “Salât”, 56.

²⁵² Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 60.

²⁵³ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 191.

²⁵⁴ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 66.

²⁵⁵ Salime Leyla Gürkan, *Anahatlarıyla Yahudilik*, Ankara: İsam Yayınları, 2014, s. 182.

²⁵⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 191.

²⁵⁷ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 104.

²⁵⁸ Kaya, *Hinduizm*, s. 72.

²⁵⁹ “Vedaların Anası” olarak adlandırılan, Rig Veda içerisindeki en kutsal kısım, Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 138.

²⁶⁰ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 191-192.

Şekil 13: Puja Odası

Kaynak: *Puja Room*, <https://tr.pinterest.com/manithyaavantik/puja-room/> (Erişim tarihi: 12/04/2017)

Anneyi ve çocuğu korumak için, doğumun altıncı ya da onikinci günü yapılan doğum töreninde çocuğa isim verilerek manevi kirlerden arındıklarına inanan Hindular için önemli ibadetlerden birisi de “Erkek çocukların dine giriş töreni” *Upanayana*’dır. Gayatri duasının öğretildiği bu törende çocuğun boynuna ömür boyu çıkaramayacağı asalet ipliği takılır.²⁶¹

Hinduizm’de bir başka önemli ibadet ise “kurban” olarak tanımlanan ve bir hafta süren evlilik törenidir. Evlenmeyen kişilerin yarım sayıldığı Hinduizm’de kadının dinî ayinleri beraber yapabilmek ve eşine erkek çocuk doğurarak onu cehennem ateşinden kurtarmak gibi önemli bir görevi vardır. Daha çok aynı kasta mensup kişiler arasında gerçekleşen evlilik seremonisiyle ilgili bütün detayları

²⁶¹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 67-68.

dharmashastralardan olan Manu Kanunnamesi geniş şekilde açıklamaktadır.²⁶² Hinduizme göre kadının evlenmesi Upanayana ile eşdeğer kutsallıktır.²⁶³

Hindu törenlerinin en sonuncusu olan “*Antyesthi*” ölü yakma törenidir. Bu ayindeki esas amaç ateş sayesinde kişinin ruhunun sorunsuz bir şekilde öteki dünyaya taşınmasıdır. Ölenin en büyük erkek çocuğu veya erkek bir akrabası tarafından gerçekleştirilen yakma töreni sonunda küller kutsal nehirlere (öncelikle ve özellikle Ganj Nehri) savrulur.²⁶⁴

2.1.7. Başlıca Hindu Mezhepleri

Mitolojide Himalayaların kızı Parvati'nin kocası olan Şiva'ya tapanların yolu olan *Şivaizm*, herşeyin, tanrının (Şiva) bir tezahürü olduğunu savunan bir çeşit monistik-teizm'dir.²⁶⁵ Hint filozofları Kumarila ve Şankara'nın görüşleri sonucu ortaya çıkan bu mezhep Şiva'yı en büyük Tanrı kabul etmektedir. Şiva herşeyi yaratan ve aynı zamanda yok edendir. Bu mezhebin mensupları imandan ziyade mistik bilgi ve yogaya büyük önem vermektedir.²⁶⁶

Ermiş sofular olarak da isimlendirilen *Vişnu* mezhebi mensupları,²⁶⁷ herşeyi yaratan ve yok eden yegâne tanrının Vişnu olduğunu düşünür. Hint filozoflarından Ramanuja ve onun görüşlerini takip eden Madhva sayesinde yaygınlaşan bu mezhep²⁶⁸ Tanrının dünyada bedenleşebileceği inancını (avatara/enkarnasyon) kabul etmektedir.²⁶⁹ Vişnuculara göre tek Tanrı vardır o da Vişnu'nun avatarası olan Krişna'dır.²⁷⁰ Okyanus üzerindeki yatağında eşi Lakşmi'yle beraber uyur bir

²⁶² Hammet Arslan, “Manu Kanunnamesi'nde Evlilik”, *Milel ve Nihal*, Cilt 10, Sayı 1, (Nisan 2013), s. 91-129.

²⁶³ Marie-Thérèse Charpentier, *Indian Female Gurus in Contemporary Hinduism*, Turku: Abo Academy University Press, 2010, s. 191.

²⁶⁴ Kaya, *Hinduizm*, s. 70.

²⁶⁵ Bansi Pandit, *Hindu Dharma*, Illinois: B&V Enterprises, 1996, s. 35.

²⁶⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 196.

²⁶⁷ Louis Renou, *Hinduizm*, (çev. Maide Selen), İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2016, s. 102.

²⁶⁸ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 73.

²⁶⁹ Pandit, *Hindu Dharma*, s. 36.

²⁷⁰ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 197.

vaziyette tasvir edilen Vişnu'nun, dünyaya kötülük egemen olmadığı sürece uykusuna devam edeceğine inanılır.²⁷¹

Şakti “yaratıcı enerji” anlamına gelir. Hinduizm'deki üçüncü büyük mezhep olan *Şaktizm*'de ise, yaratıcı enerji doktrini olarak *Şakti* denilen dışı tanrıçalara inanılır.²⁷² Bu inancın tarihi henüz Ariler Hindistan'a gelmeden öncesine kadar dayanır.²⁷³ Paganist²⁷⁴ özellikler taşıyan bu mezhepte,²⁷⁵ yoga ve mistik güçler ön plandadır.²⁷⁶

2.1.8. Bayramlar

Hindistan hükümetinin resmi tatil ilan ettiği onaltı bayram vardır. Hinduizm'de bayramlar ay takvimine göre kutlansa da, her sene aynı ayda kutlanan bayramlar farklı günlere denk gelir. Hilalin görülmesiyle ilgili tartışmaların sıkça yaşandığı Hinduizm'de Mart ayında ilk defa görülen hilal yılbaşı sayılır ve diğer bayramlar bu takvime göre düzenlenir.²⁷⁷

Ekim-kasım aylarında kutlanan ve “Işıklar bayramı” olarak bilinen Divali Bayramı,²⁷⁸ Hindular için çok önemlidir. Rama²⁷⁹ ve eşi Sita'nın²⁸⁰ başından geçen olayların anısına kutlanan bu bayramda evler temizlenir ve güzel yiyecekler hazırlanır. Divali'de erken kalkan aile üyeleri birbirlerinin yeni yılını kutlarlar ve komşularına hazırladıkları yiyeceklerden ikram ederler. Vişnu'nun eşi Lakşmi'nin temiz evleri ziyaret edip o aileleri kutsayacağına inandıkları bu bayramda evlerinde

²⁷¹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 73-74.

²⁷² Pandit, *Hindu Dharma*, s. 36.

²⁷³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 74.

²⁷⁴ Latince Pagan “köylü ” kökünden türeyen bu sözcük doğaya, doğal objelere ve puta tapıcılık anlamında kullanılır. Bkz. Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 298.

²⁷⁵ Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 69.

²⁷⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 198.

²⁷⁷ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 69-70.

²⁷⁸ Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 136; Shiva Bajpai, *The History of Hindu India*, India: Himalayan Academy Publications, 2011, s. 15.

²⁷⁹ Vişnu'nun avatarası olan kahraman tanrı. Bkz. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 317.

²⁸⁰ Vişnu'nun eşi Lakşmi. Bkz. Kutlutürk, “Hindu Dinî Geleneğinde Rama Avatarasının Örnekliliği”, s. 23.

yapmış oldukları mumları (diva) yakan Hindular, mandire giderek müzik eşliğinde ilahi okurlar.²⁸¹

Hindular arasında, insanların büyük sıkıntı çektiği zamanlarda Tanrı Vişnu'nun bir insan şeklinde (avatara) yeryüzüne ineceği düşüncesi hâkimdir. Rab Rama formunda *Çiatra*²⁸² ayında yeryüzüne gelen Şiva'nın anısına Çiatra ayı boyunca Hindu tapınaklarında Ramayana kitabı okunmaktadır. Tanrı'nın rızasının kazanılması amaçlanan bu bayramın en önemli ibadeti Çiatra ayının dokuzuncu günü Rama köşesinin açılmasıyla başlar ve *arti* tepsisinin gezdirilmesiyle son bulur.²⁸³

Tanrı Vişnu'nun sekizinci avatarası olarak, aynı Hz. İsa gibi bakire bir anneden dünyaya geldiğine inanılan Krişna'nın anısına *Şravan* (Ağustos-Eylül) ayının sekizinci günü *Janamaştami* bayramı kutlanır.²⁸⁴ Mabetlerde rahipler tarafından Sanskrit duaların okunduğu bu günde gece yarısı Krişna'nın doğduğu saate kadar 24 saat oruç tutulur ve o gece ibadetle geçirilir.²⁸⁵

Bayramların en eskisi olan ve Hindu Falguna (Şubat-Mart) ayına denk gelen Holi Bayramı,²⁸⁶ avatar Krişna'nın dişi şeytan *Putana*'yı öldürmesi anısına kutlanır. Bu bayram Hindular için baharın gelmesini ve Tanrı'ya inananların kurtulacağını müjdeler.²⁸⁷

2.1.9. Modern Dünya'da Hinduizm

Hinduizm'in bugünkü haline gelmesinde İslamiyet ve Hristiyanlığın etkisi son derece büyüktür. Babür İmparatorluğu döneminde İslamiyet ve Hinduizm'in uzlaştırılmaya çalışılmasıyla ortaya çıkan Sihizm hareketi ve yeni Hindu

²⁸¹ Mustafa Ünal, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008, s. 68-72.

²⁸² Hindu takviminde Mart-Nisan aylarına denk gelen önemli bir ay. Bkz. Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 136.

²⁸³ Ünal, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, s. 44-49.

²⁸⁴ Felicien Challaye, *Dinler Tarihi*, (çev. Samih Tiryakioğlu), İstanbul: Varlık Yayınları, 2015, s. 63; Ünal, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, s. 49.

²⁸⁵ Kaya, *Hinduizm*, s. 63-64; Kuzgun, *Dinler Tarihi*, s. 130.

²⁸⁶ Ünal, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, s. 54.

²⁸⁷ Mahmut Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015, s. 125.

mezheplerinin ortaya çıkmasına yol açan²⁸⁸ Bhakti hareketi o dönemde büyük kitleleri peşinden sürükler.²⁸⁹

Batılıların Hindu geleneklerinin geride kaldığını ve eski inançları yerine getirmenin zorluklarından bahsetmeleriyle başlayan süreçte²⁹⁰ Hindistan'a gelen misyonerleri kötülemek ve Hinduizm'in savunulması için yazılar yazılır.²⁹¹ Zamanla Hinduizmi modernize etme çabasına giren Hindular arasında Hinduizm'in önemli reformcuları arasında sayabileceğimiz Ram Mohan Roy (1772-1833) Hristiyanlık ve İslamiyetteki Tanrı fikrinin Hinduizm kökenli olduğunu ve Hz. İsa'nın bir avatara olduğunu ileri sürmüştür. Roy'un ölümünden sonra Brahma Samaj ismini alan ve başına Tagore'nin geçtiği hareket günümüzde eski önemini yitirmiştir.²⁹²

Öğretilerinde *Şankaracı Vedanta*'yı halka yayan Ramakrişna, özellikle İslamiyet ve Hristiyanlığın mistik yönlerini kavramaya çalışmış,²⁹³ yoga ve *tantrizm*²⁹⁴ uygulamalarını tekrar canlandırmıştır.

Modern dönem Hinduizm'in bir başka önemli temsilcisi ise Ramakrişna'nın bir öğrencisi olan Vivekananda'dır (1863-1902). İngiliz misyonerlerin Hindistan'ı Hristiyanlaştırmalarına karşı çıkan ve evrensel kardeşlik mesajları veren Vivekananda, 1893'te Chicago'daki Dinler Toplantısı/Meclisi'nde verdiği konferansla Hinduizm'i ilk kez dünya haritasına koymayı başarır.²⁹⁵ Modern batı toplumunun nihilistliği ve materyalist anlayışının tedavisinin Hinduizm'le iyileşebileceğini vurgulayan Vivekananda,²⁹⁶ Amerika'da kurduğu Vedanta cemiyetiyle Hinduizm'in dünyaya yayılmasına büyük katkıda bulunmuş ve bütün

²⁸⁸ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 75.

²⁸⁹ Kürşat Demirci, "Hinduizm" *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 114.

²⁹⁰ Amiya P. Sen, "Hinduism and the Problem of Self-Actualisation in the Colonial Era: Critical Reflections", *South Asia Instituts Papers*, Cilt 1, (2015), s. 18.

²⁹¹ Annemarie Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul: Külliyyat Yayınları, 2016, s. 121.

²⁹² Kaya, *Hinduizm*, s. 91.

²⁹³ Renou, *Hinduizm*, s. 121.

²⁹⁴ Hinduizm'de dinsel ve sihirsel metinlerden ortaya çıkarılan uygulamalar. Bkz. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 359.

²⁹⁵ Charpentier, *Indian Female Gurus in Contemporary Hinduism*, s. 110.

²⁹⁶ Richard King, "Orientalism and the Modern Myth of Hinduism", *Numen*, Cilt 46, Sayı 2, (1999), s. 160.

dinler hakikati söylese de en doğru dinin Hinduizm olduğu fikri üzerinde durmuştur.²⁹⁷

2.2. BUDİZM

Budizm, M.Ö VI. yüzyılda Hindistan'ın kuzeyinde yaşamış olan Siddharta Gautama'nın öğretileri çerçevesinde kurulmuş bir dindir.²⁹⁸ 2010 yılı verilerine göre dünya üzerinde 487 milyon müntesibi bulunan Budizm'in dünya nüfusuna oranı % 7,1'dir.²⁹⁹ Taraftarlarınca Buddha Vacana (Buda'nın Sözleri), Buddha Dharma (Buda'nın Şeriatı) ve Buddha Sasana (Buda'nın Mesaj ve Öğretileri) olarak ifade edilir.³⁰⁰

Kast sistemine, kanlı kurban törenlerine ve Brahman şekilciliğine karşı ortaya çıkan Budizm,³⁰¹ insanlara sevgi ve şefkati, ahlaken temizlenmeyi ve herkesi kendine eşit görme gibi erdemleri öğütler.³⁰² Hinduizm'in aksine ilk ortaya çıktığı andan itibaren yayılcı (misyoner) bir hareket olan Budizm, girdiği coğrafyaları etkiler, aynı şekilde o bölgelerin inanç ve kültürlerinden etkilenir.³⁰³ Günümüzde farklı ekoller tarafından temsil edilen Budizm, Asya ülkeleri başta olmak üzere Avrupa'da da kendisine taraftar toplamaya çalışması dikkat çeker.³⁰⁴

2.2.1. Buda'nın Hayatı

Kşatriya sınıfından olan³⁰⁵ Buda'nın doğumuyla ilgili iki farklı hikâye anlatılır. Birinci hikâyede Buda, Himalaya eteklerindeki Şakya Krallığı sınırları içinde

²⁹⁷ Kaya, *Hinduizm*, s. 92.

²⁹⁸ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 233.

²⁹⁹ The Pew Research Center, *Buddhists*, http://www.pewforum.org/2015/04/02/buddhists/pf_15-04-02_projectionstables102/, (Erişim tarihi: 15.07.2017).

³⁰⁰ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 81.

³⁰¹ Halil İbrahim Şenavcu, *Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2015, s. 50.

³⁰² Cahit Akşit, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Kamer Yayınları, 2017, s. 76.

³⁰³ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 133; Şenavcu, *Japon Budizmi*, s. 51.

³⁰⁴ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 82; Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 76.

³⁰⁵ Ali Şeriatı, *Dinler Tarihi II*, (çev. Ejder Okumuş), Ankara: Fecr Yayınları, 2013, s. 124.

bulunan Lumbini koruluğunda normal bir insan olarak tahminen M.Ö. 563 yılında dünyaya gelir. Kral Suddhodana'nın³⁰⁶ oğlu olan Buda'nın gerçek ismi Siddharta Gautama'dır.³⁰⁷ Buda lakabı ise kendisine daha sonra verilir. “Eren, ermiş, aydınlanmış”³⁰⁸ manasına gelen Buda'ya, Sakya kabilesine mensup olduğu için Sakyamuni (Sakyanın bilgisi)³⁰⁹ denildiği gibi, “hakikate ulaşan” anlamına gelen *Tathagata* da denir. Bu lakabı Buda daha çok kendisini ifade etmek için kullanır.³¹⁰ Doğumuyla ilgili olarak anlatılan ve daha çok tercih edilen hikâyede ise annesi Maya'nın onu babasız olarak dünyaya getirmesi, doğum sırasında hiç sancı çekmemesi, doğduğu gün körlerin görmesi, dilsizlerin konuşması ve üstünde sürekli onu takip eden bir gölgenin bulunmasıyla ilgili bazı olağanüstülükler görmek mümkündür.³¹¹

29 yaşına gelene kadar sarayda lüks ve rahat bir hayat süren Buda,³¹² şahit olduğu bazı olaylar neticesinde (yaşlılık, hastalık, ölüm gibi)³¹³ dış dünyanın daha farklı olduğu kanısına vararak ailesini terk eder ve altı yıl boyunca zühd hayatı yaşar.³¹⁴ Bu süre içerisinde yaşadığı acı ve sıkıntı dolu hayatında kendisini mutluluğa ulaştırmadığını fark eden Buda, ifrat ve tefridin bir çözüm olmadığını, bir orta yolun olması gerektiğini düşünür.³¹⁵ Mayıs ayının dolunay gecesinde Neranjara nehri kıyısında bir tür incir ağacı olan Bodhi/Bo ağacının altında tefekkür halindeyken

³⁰⁶ Budist geleneğe göre Şakya kralı olan Suddhodana'nın Koşala krallığına bağlı olan Şakya boyunun başkanı olduğu düşüncesi de vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Güngören, *Buda ve Öğretisi*, s. 49; Madhu Bazaz Wangu, *Buddhism, World Religions*, New York: Facts on File, 2002, s. 16.

³⁰⁷ Mazhar Murat Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2016, s. 288; Heinz Bechert, “Buddha, Life of The”, *Encyclopedia of Buddhism*, New York: Thomson Gale, Cilt 1, 2004, s. 83.

³⁰⁸ Frank E. Reynolds, Charles Hallisey, “Buddha”, *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 2, (1987), s. 319; Yusuf Özcan Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016, s. 7; Güngören, *Buda ve Öğretisi*, s. 48; Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 287; Abdülkadir Şeybetü'l-hamd, *Çağdaş Dünya Dinleri ve Mezhepleri*, (çev. Osman Cilacı), İstanbul: Beyan Yayınları, 1995, s. 107.

³⁰⁹ David Mossley, Simon Smith, *A Guide to Buddhism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2010, s. 2; Luiz O. Gomez, “Buddhism in India”, *Encyclopedia of Religion* (Second Edition), Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 8, 2005, s. 1103.

³¹⁰ Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 13.

³¹¹ Nasuh Günay, “Tarihi Süreç Açısından Budizm ve Öğretisi”, *Araştırmalar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Cilt 1, Sayı 1, (1999), s. 174-175.

³¹² Carson Herrington, *The Art of Buddhism*, Virginia: Fairfax High School, 2001, s. 6.

³¹³ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 124;

³¹⁴ Cengiz Erengil, *Budizm*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2004, s. 28.

³¹⁵ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 289.

aydınlanan Buda,³¹⁶ ilk vaazını Benares'te beş arkadaşına verir.³¹⁷ İfrad ve tefritten uzak durmaya davet eden bu ilk vaazı “doktrinin tekerleğini döndürmek” şeklinde algılandığından tekerlek Budizm'in simgesi olarak kabul edilir.³¹⁸

Çeşitli meslek sahiplerine vaazlarına devam eden Buda,³¹⁹ kendisinden etkilenenlerin kurduğu *Sangha* cemaatine katılır³²⁰ ve oradakileri hikmet, hoşgörü, saygı ve sevgiyi dünyaya yaymaları için görevlendirir.³²¹ Aydınlandıktan sonra kırk beş sene daha insanları orta yola (sekiz dilimli yol) davet eden Buda, seksen yaşına geldiğinde Kusinara şehrinde vefat eder.³²² Cesedi bir hafta sonra yakılan Buda'nın külleri on parçaya ayrılır ve bir parçası orada bulunan *stupada*³²³ diğer parçaları ise başka stupalarda koruma altına alınır.³²⁴

2.2.2. Budizm'in Yayılışı

Budizm'in gelişimini tamamlama evresi üç kısma ayrılır. Budizm'in birinci döneminde çok yaygın bir din olmadığı gibi, Brahminler tarafından sapkın bir mezhep olarak nitelendirilir. Bu dönemde toplanan üç konsil sayesinde Buda öldükten sonra ortaya çıkan sorunlara çareler üretilmeye çalışılır.³²⁵

İlk konsil Rajgir'de Buda'nın öldüğü yıl gerçekleştirilir. Budist kutsal metinlerinin temelini oluşturan Pali-Kanon'un (Tri-pitaka) ilk ikisi Vinaya ve Sutta (Dhamma) Pitaka bu konsilde tespit edilir. Bu konsilden neredeyse yüz yıl sonra (M.Ö. 383) ikinci defa Vaisali'de toplanan Budist keşişler alınan kararlar neticesinde

³¹⁶ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 77.

³¹⁷ Güngören, *Buda ve Öğretisi*, s. 60.

³¹⁸ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 77.

³¹⁹ Challaye, *Dinler Tarihi*, s. 68.

³²⁰ Bu kelime pali dilinde ve Sankritçe de Budist rahipler topluluğunu ifade etmek için kullanılır. En eski bekâr rahipler teşkilatı olarak da bilinen Sangha teşkilatı Budizmin üç temel inanç ögesinden biridir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gareth Sparham, “Sangha”, *Encyclopedia of Buddhism*, New York: Thomson Gale, Cilt 1, 2004, s. 740-744; Emine Zehra Turan, *Budizm'de Manastır Hayatı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, s. 14.

³²¹ Şenavcu, *Japon Budizmi*, s. 54.

³²² Walter Ruben, *Eski Metinlere Göre Budizm*, (çev. Lütfü Bozkurt), İstanbul: Okyanus Yayıncılık, 2000, s. 9; Güngören, *Buda ve Öğretisi*, s. 78.

³²³ Önemli Budist azizlerinin eşya ve cesetlerinin yer aldığı bina, yatır ve türbelere verilen isim. Bkz. Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 345.

³²⁴ Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 24.

³²⁵ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 84.

anlaşamayarak iki gruba ayrılır (Theravâ – Mahasanghika) ve Budizm'deki ilk bölünme gerçekleşir. Üçüncü konsil ise (II. Pataliputra) Kral Asoka döneminde M.Ö. 250 yılında toplanır. Bu dönem Budizm'in Hindu mezhebi olmaktan ziyade bir din olarak görülmeye başladığı dönemdir. Asoka'nın yaşadığı zaman zarfında imparatorluğunun her yerine inşa ettirdiği stupalar ve kaya kitabeler günümüzde Budizm'in en eski belgeleri olarak önemini korumaktadır.³²⁶

Budizm'in ikinci dönemi ise Kral Asoka'nın ölümünden hemen sonra başlar. Maurya krallığının başına geçen Sunga Hanedanlığı bütün stupaları yıkar, Budist keşişlerin öldürülmesini emrini verir. Sunga Hanedanlığından kaçan keşişler gittikleri yerlerde Hint kültürü dışında başka kültürlerle de tanışmaları sonucunda Mahayana Budizm'i ortaya çıkar. Kuşan kralı Kanişka'nın topladığı konsilde Mahayana mezhebinin temel öğretileri ve kutsal metinleri kararlaştırılır. Üçüncü dönem ise miladi birinci asırdan günümüze kadar olan zamanı kapsar. Budizm gittiği her coğrafya ve yerel kültüre uyum sağlayarak sadece Hindistan'da değil, Asya, Avrupa ve Amerika'da da kendisine milyonlarca müntesib bulur.³²⁷ Girip yerleştiği Uzakdoğu ülkelerindeki mevcut dinlerle kaynaşarak yeni dinî anlayışlar ortaya çıkmasına sebep olur.³²⁸

2.2.3. Temel Öğretileri

Hinduizm'deki bazı uygulama ve inanışlara karşı ortaya çıkan Budizm, karma, yeniden doğum ve nihai kurtuluş gibi Hindu inançlarından bazılarını ya aynen aldığı ya da ufak değişiklikler yaptığı görülür.³²⁹ Veda'ları dinî otorite sayan Budizm'de *triratna* (Üç cevher), *dört temel gerçeklik*, *bağımlı varoluş*, *sekiz dilimli yol* gibi kendine özgü inançları bulunur. Triratna, Budizm'deki iman ikrarını ifade eder ve üç temel esasa dayanır. Bu üç temel iman esasından herhangi birini inkâr eden Budist olamaz. “Buda'ya, Dhamma'ya (Doktrin/Öğreti) ve Sangha'ya (Keşişler/Rahipler Topluluğu) sığınırım” şeklinde ifade edilen bu esaslar *Samyutta-Nikaya* adlı Pali

³²⁶ Walpola Rahula, *Theravada-Mahayana Buddhism*, Kuala Lumpur: Buddhist Missionary Society, 1996, s. 1-2; Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 295.

³²⁷ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 88-89.

³²⁸ Şenavcu, *Japon Budizmi*, s. 58-60.

³²⁹ İbrahim Ethem Karataş, “Budizm'de Tanrı Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, (2015), s. 87.

metinlerinde yer alır.³³⁰

Buda ve Budizm'in tanrı anlayışı konusundaki tavrıyla ilgili Triratna ve Sekiz Dilimli Yol'da herhangi bir bilgi olmadığı gibi, Buda'nın tanrıyı inkâr ettiğine dair de bir bilgi yoktur. Budistler tanrının mahiyetiyle ilgili konulardan ziyade kişinin acılarından, ızdıraplarından ve tenasühten nasıl kaçabileceği ile Buda'nın konumu üzerine düşünür. Buda yaşadığı dönemde bütün putların kırılmasını emretmiş olsa da daha sonra Budistler Buda'nın heykellerini yaparak onu tanrılaştırma yoluna giderler.³³¹

Buda herkesin eşit olduğunu ve sınıf ayrımı olmaksızın herkesin kurtuluşa erebileceğini belirtir. İnsanın kurtuluşa erebilmesi ise dünyayı gerçek manasıyla kavramasıyla gerçekleşecektir. Budizm'deki ahiret ve kurtuluş anlayışlarının temelinde karma, tenasüh, sekiz dilimli yol ve nirvana yer alır. Kişinin karma ve tenasüh'ten kurtularak nihai mutluluk olan nirvana'ya ulaşması sekiz dilimli yol'u takip etmesiyle mümkündür.³³² Sekiz dilimli yol ise;

- a) Dört temel gerçekliğin idrak edilmesi için *doğru bilgi*,
- b) Zihni kötü ve zararlı davranışlardan temizlemek için *doğru düşünce*,
- c) Kişinin yararsız ve boş şeyler konuşmaması için *doğru konuşma*,
- d) İnsanları öldürmemek, hırsızlı yapmamak, zina etmemek, yalan söylememek, alkol ve esrardan uzak durup güzel hasletler kazanabilmek için *doğru davranış*,
- e) Doğru davranışları gerçekleştirebilmek için *doğru meslek*,
- f) Güzel alışkanlıklar edinebilmek için *doğru çaba*,
- g) Kişinin kendisini muhasebe edebilmesi için *doğru gözetim*,
- h) Bir çeşit derin tefekkür olan *doğru konsantrasyon*'a sahip olabilmektir.³³³

³³⁰ Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 37; A. Ranjan Mohapatra, "Budizm", (çev. Hidayet Işık), *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 16, (2003), s. 179; R. C. Majumdar, *Corporate Life in Ancient India*, Calcutta: Cambridge University Press, 1920, s. 275-276.

³³¹ Şenavcu, *Japon Budizmi*, s. 63-64.

³³² Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 52.

³³³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 102-104.

“Serinlemek” manasına gelen nirvana, kesin bir kurtuluşu ifade eder. Nirvana’ya ulaşan kimselerin durumuyla ilgili olarak kesin bir bilginin yer almadığı Budizm’de cennet ve cehennem inancı olsada semavi dinlerde yer aldığı gibi sonsuz değildir. Budistler, tenasühten kurtulmanın tek yolunun nirvanaya ulaşmakla mümkün olacağını düşünürler.³³⁴

2.2.4. Kutsal Metinler

Vefat ettiğinde geride herhangi bir kitap bırakmayan Buda’nın öğretilerini Sangha teşkilatı yayar. Hinduizm’de olduğu gibi başlarda şifahi/sözlü olarak nakledilen Budizm’in kutsal metinleri toplanan üç konsil sonunda oluşsa da ilk döneme ait metinlerden günümüze bir bütün olarak ulaşan yoktur.³³⁵

Pali Kanon denen bu metinlerin diğer bir ismi ise *Tripitaka*’dır. Üç sepet manasına gelen Tripitaka; Budistlerle ilgili manastır kurallarını ihtiva *Vinaya Pitaka* (disiplin sepeti), Budist öğretisi ile insanlar arasındaki bağı işaret eden ve Buddha’nın vaazlarının yer aldığı *Sutta Pitaka* (vaaz sepeti) ile temel öğretisi ve felsefi bilgilerin yer aldığı *Abhidhamma Pitaka* (en üstün öğretisi sepeti)’dan oluşur.³³⁶

2.3.5. İbadet ve Mabet

Buda için kullanılan kavramlar ve onun hakkındaki görüşler Budizm’deki ibadet anlayışlarını farklılaştırdığı görülür. Bazı mezhepler meditasyonun tek ibadet şekli olduğunu belirtirken bazıları ise günlük yapılan bütün eylemleri ibadet olarak sayar.³³⁷ Buda hayattayken Budistlere ait mabet ve kutsal mekânlar yoktu. Buda’nın ölümüyle birlikte özellikle M.Ö. 3. yüzyıldan itibaren artış gösteren mabetler önceleri Buda’nın ve Budist keşişlerin hatıralarının saklandığı *stupa* olarak adlandırılır.³³⁸ Buda’nın heykellerinin yapılmasıyla birlikte *pagoda* adını alan

³³⁴ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 85.

³³⁵ Şenavcu, *Japon Budizmi*, s. 60-61.

³³⁶ Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 78-80; Gomez, “Buddhism in India”, s. 1108; Ayrıntılı bilgi için bkz. Korhan Kaya, *Buddhistlerin Kutsal Kitapları*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1999, s. 35-161.

³³⁷ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 111.

³³⁸ Taşpınar, *Dinler-Tarih ve Sembolizm*, s. 115.

mabetlere daha sonra ise *vihara* denilmeye başlanır. İçinde bir kişinin bütün ihtiyaçlarının karşılanabileceği külliye tarzında inşa edilen viharalara Tibetliler *gampa* (ayrı yer) ismini verirler.³³⁹

Budizm’de mabetlere bazı sembolik anlamlar yüklenir. Mabetlerin temel kısmı Meru dağı, üzerinde bulunan iki sütun beden ve ruhu, kulenin tepesi ise nirvana veya Buda’yı temsil eder.³⁴⁰ Budizm’de kutsal sayılan mekânlar³⁴¹ olsa da hac ibadeti yoktur.³⁴²

Budizm’de ibadetler genel olarak bireysel olsa da toplu olarak ibadet edilen zamanlar ve mekânlar da vardır. Manastırlarda düzenli ibadetler mevcutken ferdi ibadetler için belirlenmiş bir zaman dilimi yoktur. Budizm’de de aynı Hinduizm’de olduğu gibi mabete gitme zorunluluğu yoktur. Bu yüzden evlerde Buda’nın resmi veya heykeli bulundurulur.³⁴³ Budistler evde veya mabette ibadet ederken buhur yakarlar ve yere doğru eğilirler. Budistlerin ibadet esnasında rahip veya keşiş ihtiyaçları yoktur. Tasvirin önünde bağdaş kurmuş bir vaziyette oturan Budistler kutsal metinlerden parçalar okur ve tefekkür ederler.³⁴⁴ İbadet esnasında dua tespihleri (mala) veya dua tekerlekleri (çakra) kullanan Budistler bu sayede okudukları mantra veya yaptıkları secdelerin sayısını karıştırmaz. 108 taneli olan tespihler her türlü maddeden yapılırsa da Bodhi ağacı veya sandal ağacından yapılan tespihler daha önemlidir.³⁴⁵

³³⁹ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 316-317.

³⁴⁰ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 71.

³⁴¹ Budistlerce kutsal sayılan mekânların hepsi Buda ile ilgilidir. Doğduğu yer olan Lumbini Ormanı, aydınlandığı yer olan Bodhi Gaya, ilk vaazını verdiği Geyik Parkı ve öldüğü yer olan Kuşinagara. Ayrıntılı bilgi için bkz. Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 87.

³⁴² Ali İhsan Yitik, *Hint Dinleri*, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2005, s. 82.

³⁴³ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 69.

³⁴⁴ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 320.

³⁴⁵ Hacıoğlu, *Dünya Dinlerinden Budizm*, s. 95-96.

2.3. SİHİZM

Sikh/Sih kelimesi aslı Sanskirtçe olan *shishya* kelimesinin Pencap lehçesinde söylenişi olup “öğrenci, çırak, mürit” gibi anlamlara gelir.³⁴⁶ Sih kelimesi bu dinî hareketi tanımlamak için Batılılarca söylenen bir ifade olup Sihler kendilerini *Gurmat* (Guru’nun öğretisi/doktrini) olarak tanımlarlar.³⁴⁷

16. yüzyılda Hindistan’da bulunan Pencap’ta ortaya çıkan Sihizm, Hinduizm ve İslam dinlerinin birleşiminden oluşur.³⁴⁸ Hinduizm’deki politeizm ve kast düşüncesine karşı olan Sihizm, başlarda siyasi bir hareket olarak ortaya çıksa da zamanla dinî bir hüviyet kazanır.³⁴⁹ Sihizm, Hint felsefesinde yer alan nirvana, tenasüh görüşü ile İslam dinindeki tek tanrı anlayışını benimsemekle beraber Hinduizm’deki avataraları reddeder.³⁵⁰ Günümüzde yirmi üç milyon mensubu bulunan Sihizm, dünyanın en büyük beşinci dinidir.³⁵¹

2.3.1. Tarihsel Gelişimi

Sihizm, her ne kadar bugünkü sistemli haline Guru Nanak tarafından getirilse de daha öncesinde Pencap bölgesinde yaşayan mistiklerden, bazı gelenek ve hareketlerden etkilenecek ortaya çıkan bir inançtır. Sihizm’in gelişimine katkı sağlayan *Nath Geleneği*’nin kurucusu Matsyendranath’dır. Nath kelimesi “sığınak, efendi” gibi anlamlara gelir. Kast sisteminden atılanların benimsediği bu gelenek yoga uygulamaları ve asketizme önem verir. Vişnucu bir karakterde olan Nath Geleneği’nin bazı özellikleri küçük değişiklikler yapılarak Sihler tarafından

³⁴⁶ Eleanor Nesbitt, *A Guide to Sikhism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2007, s. 2.

³⁴⁷ Özcan Coşkun, *Dünya Dinlerinden Sihizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016, s. 24; Devinder Singh Chahal, “Understanding Sikhism in The Science Age”, *The Research Journal*, Cilt 7, Sayı 2, (2005), s. 3.

³⁴⁸ Yurdaydın, *Dinler Tarihi*, s. 142; Huzeyfe Sayım, “Sihizm’in Din Anlayışı”, *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Sayı 2, (2000), s. 282.

³⁴⁹ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 113; Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 217.

³⁵⁰ D.S. Sarma, *Hint Dinî Tarihine Giriş*, (çev. Fuat Aydın), İstanbul: Ataç Yayınları, 2005, s. 86; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 250.

³⁵¹ Jagraj Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, Chandigarh: Unistar Books, 2011, s. 13.

benimsendiği görülür.³⁵²

Sihizm'in etkilendiği diğer bir düşünce ise *Sant Hareketi*'dir. Alt kasttan Hinduların oluşturduğu bu hareket “Tanrı’ya muhabbet ve sevgi besleyerek” ulaşılabilceğini düşünür ve puta tapmayı, hac ibadetini, tenasüh ve avataraları kabul etmez. Sihizm'in gelişimine büyük katkı sağlayan Kabir, Ravidas ve Namdev'in de bu harekete mensup olduğu göz önünde bulundurulduğunda Sihizm'in Sant Hareketi'nin devamı olduğunu söylemek mümkündür. Sihizm'i etkileyen diğer bir önemli şahsiyet ise yazdığı ilahilere Hindular ve Müslümanlar tarafından da saygı gösterilen Çiști tarikatına mensup Şeyh Ferid'dir.³⁵³

2.3.2. Guru Nanak ve On Guru

Sihizm'in ilk Gurusu ve aynı zamanda kurucusu olan Nanak, 1469 yılında Lahor'a bağlı Talvandi köyünde dünyaya gelir.³⁵⁴ Kşatriya kastına mensup olan Nanak, genç yaşta köyünü terkeder ve Sultanpur'da Müslüman bir idareciye hizmet etmeye başlar. Yıllarca bu görevini sürdüren Nanak boş zamanlarında ormana giderek inzivaya çekilir ve derin düşüncelere dalar. 27 yaşına geldiğinde “Tek Tanrı” hakkında vaazlar vermeye başlayan Nanak, bir müddet sonra Sultanpur'dan ayrılır ve tek tanrı inancıyla ilgili düşüncelerini yaymaya başlar.³⁵⁵ Nanak konuşmalarından birinde “Ne Hindu ne de Müslüman vardır” dedikten sonra kendi dinî sistemini kurmaya çalışır³⁵⁶ ve Hindular ile Müslümanlar için kutsal sayılan yerleri ziyaret ederek buralardaki din mensuplarıyla dinî tartışmalar yapar. Ömrünün son yıllarını kendisine zengin biri tarafından hediye edilen Kartapur Köyü'nde geçiren Nanak 1539 yılında vefat eder.³⁵⁷

Nanak ölmeden önce en sadık öğrencisini kendisine halef seçer ve ona Angad ismini verir. Angad'ın başa geçmesi Sihizm'de “Guruluk Anlayışı”nın ortaya

³⁵² Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 162-163.

³⁵³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 163-165.

³⁵⁴ Hazara Singh, *Sikhism and Its Impact on Indian Society*, Ludhiana: Foil Printers, 2011, s. 7.

³⁵⁵ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 201-202; Huzeyfe Sayım, “Sihizm'in Kurucusu Guru Nanak ve İslamiyet”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 5, (2000), s. 162.

³⁵⁶ Sewa Singh Kalsi, *Religions of the World Sikhism*, United States of America: Chelsea House, 2005, s. 41.

³⁵⁷ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 424.

çıkmasını sağlar. Angad başa geçtikten sonra Sihler ikiye bölünür. Angad kendi taraftarlarının belli olması için sarık sarmayı ve sakal uzatmayı Sihlerin sembolü olarak belirler ve Nanak hakkında bir biyografi yazar.³⁵⁸ Sihlerin birlik ve beraberliğini saplayan ise III. Guru Amar Das'tır. Amar Das Sihlere özel doğum ve evlilik törenleri düzenler ve yeni töreler meydana getirir.³⁵⁹

IV. Guru Ram Das ise misyonerlik faaliyetlerinde bulunarak kendisine tarafta toplamaya çalışır. Amritsar'ı Sihler'in kutsal yeri olarak belirleyen Ram Das'ın³⁶⁰ yapımına başladığı Altın Mabet ise V. Guru olan küçük oğlu Arjun zamanında bitirilir. Güçlü bir hitabete sahip olan Arjun zamanında Sihler'in kutsal kitabı olan Adi Granth bir araya getirilir.³⁶¹ Arjun'dan sonra Guru olan Har Gobind zamanında ise Sihler askeri bir teşkilat kurar. Moğallarla yapılan üç savaşı da kazanan Gobind sayesinde Guruların askeri (Mir) ve ruhsal (Pir) olmak üzere iki kudrete sahip olduğu düşüncesi yayılır.³⁶²

VII. Guru olan Har Rai ise Guruluk yaptığı dönemde Sihleri Moğalların baskısından kurtarmaya çalışır. "Çocuk Guru" olarak adlandırılan VIII. Guru Har Krişan ise çocukları korumaya çalışmasıyla ön plana çıkar.³⁶³ IX. Guru Tegh Bahadur'un ömrü 3 periyoda bölünebilir. Amritsar'da babasıyla birlikte geçirilen 23 yıllık ilk dönem, Bakala'da sessiz meditasyonla geçen 19 yıllık ikinci dönem ve misyonunu yaymak için Kuzey ve Doğu Hindistan'da geçirdiği 11 yıllık üçüncü dönem. Mutluluk şehri olarak bilinen Anandpur'u kuran Tegh Bahadur, fakirlere ve yoksullara önem vermesiyle de tanınır.³⁶⁴ Tegh Bahadur'dan sonra X. Guru olan Gobind Singh döneminde Sihler askeri açıdan güçlenir ve *Khalsa* olarak bilinen "Tanrı'nın Seçilmişleri" ordusu/teşkilatı kurulur.³⁶⁵ Gobind kendisinden sonra bir halef seçmeyerek Guruluk sistemine son verir ve Sihler'in Adi Granth'ı kendilerine

³⁵⁸ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 218.

³⁵⁹ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 123; Abdurrahman Küçük, "Sihizm", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, (1986), s. 403.

³⁶⁰ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 205.

³⁶¹ Sawan Singh, *The Sikh Martyrs*, California: 50th Sikh International Youth Camp, 1997, s. 4.

³⁶² Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 427.

³⁶³ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 221.

³⁶⁴ Singh, *The Sikh Martyrs*, s. 6.

³⁶⁵ Sikh Missionary Center, *Sikh Religion*, Detroit: Braun-Brumfield, 1990, s. 169-174.

Guru edinmelerini tavsiye eder.³⁶⁶

2.3.3. Temel Öğretileri

İslamiyet'in Hindistan'da yerleşmeye başlamasıyla beraber ortaya çıkan Tek Tanrı inancı Sihizm'in en önemli prensibidir.³⁶⁷ Hint toplumunda kullanılan çok fazla dil olması Tanrı'nın da farklı isimlerle anılmasına yol açar.³⁶⁸ Gobind, Ram, Huda, Hari, Allah, Mahan gibi terimlerle anılan tanrı, eşi benzeri olmayan, yaratan – yok eden, mekândan ve zamandan münezzehtek yaratıcıdır.³⁶⁹ Nanak, “Allah birdir, tektir. O ikincisi olmayan Bir'dir”³⁷⁰ sözleriyle tanrıyı tanımlar ve tanrının sadece Guruların rahmetiyle bilinebileceğini ifade eder.³⁷¹ Sihler dünyayı kurtarmak için insan veya hayvan şeklinde tanrının yeryüzüne inmesini ifade eden avatara inancını (ajuni) reddederler.³⁷²

İnsan, Tanrı'yı bilmesi ve sevmesi için mükemmel bir şekilde yaratılan varlıktır. Buna rağmen insan bencilce davranarak dünyayı tanrıdan ayrı (maya) görebilir. İnsan, tanrıyı bırakıp dünyaya ve fani zevklere meylederse onu bekleyen son şey sıkıntılı samsara çarkı olur. Samsara çarkından kurtulmanın (mukti) tek yolu ise *gurmukh* olarak bilinen bencilikten vazgeçerek tanrıya muhabbet beslemektir.³⁷³ İnsanın tanrıya ulaşabilmesi için dünyadan vazgeçerek riyazet hayatına çekilmesine gerek yoktur. İnsan kendi ihtiyaçlarını sağlamak için dünyaya sarılmalı, aynı zamanda tanrının her an yanında olduğunu bilerek O'nu anmayı hiç

³⁶⁶ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 428.

³⁶⁷ Dewinderjit Singh, *Sikhs, Arms and Terrorism*, Cambridge: Cambridge University Sikh Society, 1986, s. 19.

³⁶⁸ Sewa Singh Kalsi, *Religions of The World Sikhism*, s. 43; Huzeyfe Sayım, “Sih Dini” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 37, (2009), s. 167.

³⁶⁹ Daljeet Singh, *Essentials of Sikhism*, Amritsar: Singh Brothers, 1994, s. 25-26; Kuzgun, *Dinler Tarihi*, s. 139; Coşkun, *Sihizm*, s. 43.

³⁷⁰ Singh, *Essentials of Sikhism*, s. 36.

³⁷¹ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 224.

³⁷² Sewa Singh Kalsi, *Religions of the World Sikhism*, s. 43; Islam House, http://www.islamreligion.com/pdf/en/what_is_sikhism_part_2_of_2_4644_en.pdf. (Erişim tarihi: 06.02.2017).

³⁷³ Don Dowless, *Sikhism*, Alpharetta: North American Mission Board of the Southern Baptist Convention, 2001, s. 2.

bırakmamalıdır.³⁷⁴

İnsan karma yasasına göre doğar ve ölür. İnsanın tanrıyı tanıma noktasında başarısız olması onun tekrardan tenasüh döngüsüne düşmesine sebep olur. İnsan tenasühten kurtulmak için tanrıyı tanımalı ve O'na bağlı olmalıdır.³⁷⁵ Cennet ve cehennem anlayışının çok da önemli olmadığı Sihizm'de önemli olanın tanrının mahiyetini kavramak olduğu anlatılır.³⁷⁶

Sihlerdeki diğer bir inanç ise, Gobind Singh tarafından kurulan Khalsa teşkilatına girmektir. Khalsa teşkilatına mensup olan erkekler *Singh*, kadınlar *Kaur* soyadını kullanırlar ve 5K kuralını yerine getirirler.³⁷⁷ Bu kurallar şunlardır:

Kesh: Saç ve sakalları kesmemek (Tanrı'nın yarattığı herşeye saygılı olmayı ifade eder.)

Kangha: Saçlara tarak takmak (Temizliği simgeler)

Kach: Kısa pantolon/iç don giymek (İffeti simgeler)

Kara: Çelik bilezik takmak (Tanrı'nın ebedi olduğunu hatırlatır.)

Kırpan: Kama taşımak (Adaletsizliğe karşı manevi gücü simgeler.)³⁷⁸

³⁷⁴ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 211.

³⁷⁵ Yitik, *Karma İnançının Tenasüh İnançıyla İlişkisi*, s. 122.

³⁷⁶ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 432.

³⁷⁷ Barry James Keegan, *Sikh Practice in Contemporary Britain*, Birmingham: University of Birmingham, 2011, s. 38; Jagraj Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, s. 44; Paramdip Kaur Khera, *Catalogue of Sikh Coins in the British Museum*, London: The British Museum, 2011, s. 4.

³⁷⁸ Nesbitt, *A Guide to Sikhism*, s. 6; Carol A. Wilson, *Providing Diversity Competent Care to People of the Sikh Faith of, Surrey: Fraser Health Authority*, 2013, s. 12-15.

Şekil 14: Khalsa Teşkilatına Mensup Bir Sih Fotoğrafi

Kaynak: Sih– Stok Editöryel Fotoğraf
<https://tr.depositphotos.com/42053887/stock-photo-sikh.html>, (Erişim Tarihi: 23.03.2018)

2.3.4. Kutsal Metinler

Guruluk anlayışı onuncu Guru Gobind ile sona erer. Gobind ölmeden önce yerine bir halef seçmez ve Sihlerden Granth'ı kendilerine Guru olarak kabul etmelerini tavsiye eder.³⁷⁹ Adi Granth veya Guru Granth Sahib olarak da adlandırılan bu metinler Sihlerin kutsal kitabıdır.³⁸⁰

İlk defa beşinci Guru Aryan'ın Nanak'ın şiirlerinden derlediği Granth, Onuncu Guru tarafından düzenlenerek son halini alır. Pencap dilinin Gurmuki lehçesinde olan Granth'ı Sihler vahiy ürünü olarak kabul ederler. Adi Granth'ın içerisinde Hindu ve Müslüman şairlerin de şiirleri bulunur ve dünyada başka bir örneğine rastlamak mümkün değildir. Ayrıca Sihlerin kutsal kabul ettiği Dasam Granth vardır. Dasam

³⁷⁹ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 227.

³⁸⁰ Coşkun, *Dünya Dinlerinden Sihizm*, s. 71.

Granth, Onuncu Guru Gobind'in yazdığı şiirlerden oluşur ve Adi Granth'ın içerisinde yer almaz.³⁸¹ Sihler fiziksel varlığı nedeniyle Adi Granth'ı Guruların sonuncusu ve tek yetkili olarak kabul ederek onu hayatlarının merkezine yerleştirirler.³⁸²

2.3.5. İbadet ve Mabet

Mabet karşılığında kullanılan ilk kelime *dharamsala* olsa da daha sonra bu ismin yerini *gurdwara* alır. Gurdwara terimi, Guru ve Dwara kelimelerinin birleşiminden oluşur. Kelimenin tam anlamı Guru'nun kapısıdır, ancak Sih teolojisinde İlahi Ev manasına gelir.³⁸³ Gurdwaralar Guru Nanak döneminden beri Sihlerinden hayatında büyük önem taşır. Burada yapılan ibadetlerin en önemli kısmını Adi Grant'tan okunan ilahiler kapsar. Mabete giren Sih Adi Grant'ın önüne gelip alnını yere koyar ve bir bağış ya da takdime yapar.³⁸⁴ Sihlere ait pek çok gurdwara bulunsa da bunların arasında en önemlisi ve sihler için hac merkezi olarak sayılan yer dördüncü Guru Ram Das tarafından yaptırılan Amritsar'daki bulunan Altın Mabet'tir.³⁸⁵

Sihler de aynı Müslümanlıkta olduğu gibi cemaatle ibadete önem verir. İbadetleri dua, abdest ve hacdan oluşur. Bir Sih günlük ibadet olarak Adi Grant ve Guru Nanak'a ait pasajlardan okur. Daha sonra ailesiyle birlikte her sabah bir araya gelir ve Adi Grant'tan bazı bölümleri okur ve mabede gider.³⁸⁶ Adi Grant mabedin içinde en güzel kumaşlara sarılı şekilde muhafaza edilir ve askerler tarafından korunur.³⁸⁷ Sihler Adi Grant'ın önünde eğilseler de tanrıdan başka bir şeye ibadet etmezler. Mabetlere gelen Sihler, Adi Grant'ın önünde eğilir, karşısına geçip elleri bağlı, başları eğik otururlar ve mabette sadece Adi Grant okurlar. Okunmadığı zaman bir örtüyle üstü örtülen Adi Grant'ın karşısında oturma düzeni erkekler sağda,

³⁸¹ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 175-176.

³⁸² Eleanor Nesbitt, *Sikhism: A Very Short Introduction*, New York: Oxford University Press, 2005, s. 32.

³⁸³ Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, s. 73.

³⁸⁴ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 79.

³⁸⁵ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 441.

³⁸⁶ Coşkun, *Dünya Dinlerinden Sihizm*, s. 86.

³⁸⁷ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 215.

kadınlar solda olacak şekildedir.³⁸⁸ Hinduizm'in aksine Sihlerde hem erkek hem de kadınlar cemaatle yapılan ibadetlere iştirak ederler.

2.4. CAYNİZM

Caynizm, Budizm'le birlikte M.Ö. VI. yüzyılda Kuzey Hindistan'da Bihar'da ortaya çıkan ve milli karaktere sahip bir dindir.³⁸⁹ Caynizm'in kurucusu her ne kadar Vardhamana/Mahavira olarak söylene de Parsva'ya (M.Ö. VIII. yüzyıl) dayanan bir geçmişi vardır.³⁹⁰

Budizm ve Sihizm'de olduğu gibi Hinduizm'deki kanlı kurban törenlerine, Kast Sistemine ve Brahman sınıfının tekelciliğine karşı ortaya çıkan Caynizm, Nirvana, Tirtankara, Ahimsa ve Karma gibi kendine özgü özellikleri sayesinde Hindistan'da ortaya çıkan dinlerden farklı bir yapıya sahiptir.³⁹¹ Caynizm, evrensel hoşgörüden yana tutum sergileyerek diğer dinlere karşı eleştiriden uzak durur.³⁹² Günümüzde 2,5-3 milyon civarında müntesibi bulunan Caynizm, dünya üzerindeki en az taraftara sahip dinlerdendir.³⁹³

2.4.1. Tarihsel Gelişimi

Vardhamana, Kşatriya sınıfından bir ailenin çocuğu olarak M.Ö. 600 yılında Kuzey Hindistan'ın Bihar eyaletinde dünyaya gelir. Aynı Buda gibi evini ve ailesini terk eden Mahavira, on üç yıl riyazet hayatı yaşadktan sonra aydınlanır. Kendisine aydınlanma yolunu bulduğu için “büyük kahraman” *Mahavira* ve “ihtiraslardan

³⁸⁸ Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet*, s. 83.

³⁸⁹ Robert S. Ellwood, Gregory D. Alles, *Encyclopedia of World Religions*, New York: Facts on File, 2007, s. 228.

³⁹⁰ Majumdar, *The History and Culture of the Indian People the Age of Imperial Unity*, s. 411-412; Narendra Bhandari, *Jainism: The Eternal and Universal Path for Enlightenment*, Ahmedabad: Research Institute of Scientific Secrets From Indian Oriental Scriptures (RISSIOS), 2011, s. 8.

³⁹¹ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 201.

³⁹² Rashid Ahmed Butt, “Jainism and Jains in Pakistan”, *Thread, Not Scissor Common Spiritual Heritage for Peace and Harmony*, Islamabad: South Asian Research and Reseruce Centre House, 2008, s. 116.

³⁹³ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 139.

kurtulan” manasında *Cina/Jina* lakapları verilir.³⁹⁴ Bu lakabından dolayı Mahavira’ya tabi olanlara Jain, öğretisine ise Jainizm ismi verilir.³⁹⁵ Vaazlarını otuz sene boyunca kutsal dil Sanskritçe olarak veren ve etrafına büyük kitleler toplayan Mahavira, 72 yaşına geldiğinde (M.Ö. 528) Bihar’da hayata gözlerini yumar.³⁹⁶

Maurya İmparatorluğu döneminde altın çağını yaşayan Caynizm, yine bu çağda ikiye bölünür. Çıplaklar (Digambara) ve Beyaz Giyinenler (Svetambara) olarak iki mezhebe bölünen Caynizmin ilerlemesi M.S. XIII. yüzyılda bhakti düşüncesinin ortaya çıkmasıyla büyük yara alır ve durma noktasına gelir. Ateist, hümanist düşünce yapısı ve Mahatma Gandhi, Kalidas gibi ünlüler sayesinde kendilerini dünyaya tanıtan Caynistlerin büyük çoğunluğu Hindistan’da varlıklarını sürdürür. Amerika, Avustralya ve Avrupa’da da az sayıda müntesibi vardır.³⁹⁷

2.4.2. Temel Öğretileri

Âlemin bir Tanrı tarafından yaratıldığı fikrini benimsemeyen Caynizm, ateist bir din olarak tanımlanır. Bunun sebebi ise Mahavira’nın da aynı Buda gibi Tanrı hakkında bir yorum yapmaması gösterilir.³⁹⁸ Caynizm’deki *Tirthankara*³⁹⁹ anlayışı ise tanrısallığı kategorize ederek onların da ruh göçünü gerçekleştirdiği, ruhların ahlaki eylemleri sonucu tanrılar âlemi/*urdva*, yeryüzü âlemi/*madhya* ile kötülerin geçici veya sürekli kalacağı yer altı âlemine/*adho* gideceklerini düşünürler.⁴⁰⁰ Kıyametle ilgili öğretilerin bulunmadığı Caynist inancına göre, bu âlem ezeldir,

³⁹⁴ Challaye, *Dinler Tarihi*, s. 65; Stein, *Hindistan Tarihi*, s. 68; Mircea Eliade, Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, (çev. Ali Erbaş), İstanbul: İnsan Yayınları, 1997, s. 74.

³⁹⁵ Galip Atasağun, “Jainizm”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 21, (2006), s. 272.

³⁹⁶ Makkhan Lal, *Ancient Indian History*, Hyderabad: Tutorialspoint, 2016, s. 100.

³⁹⁷ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 203; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 139-143.

³⁹⁸ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 110.

³⁹⁹ Caynizm’e göre içinde bulunduğumuz âlem ezeli ve ebedidir. Bu âlemin yükseliş ve çöküş dönemleri mevcuttur. Çöküş dönemlerinde dünyadaki mutluluk ve huzur yerini sıkıntı ve üzüntüye bırakır. Böyle zamanlarda insanlara yardım edebilmek için, onlara yitirdikleri huzur ve mutluluğu geri kazandırabilmek için ruhani liderler ortaya çıkarlar. Bu ruhani liderlere Tirtankara adı verilir. Caynizm’e göre 24 adet Tirthankara mevcut olmasına rağmen sadece son iki Tirthankara olan Parsva ve Mahavira’yla ilgili bilgiler mevcuttur. Suryakant B. Ghugare, “Jain and LIngayata Religions in India: A Sociological Perspective”, *Indian Streams Research Journal*, Cilt 3, Sayı 2, 2013, s. 1; Yitik, *Hint Dinleri*, s. 97.

⁴⁰⁰ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 182; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 148.

ebedidir ve *jiva*⁴⁰¹ (ruh) atomlarının hareket etmesi sonucu meydana gelmiştir.⁴⁰²

Caynizm, *jiva*'nın sadece canlı varlıklarda değil bütün nesnelere olduğu fikrini benimser ve ahimsa⁴⁰³ kuralını bu çerçevede geniş tutar.⁴⁰⁴ Caynistler bu kurala sıkı sıkıya bağlı olduklarından ağızlarına maske takar ve geçecekleri yolu süpürerek yürürler.⁴⁰⁵

Karma öğretisinin görüldüğü Caynizm'de inananlar bu akıştan kurtulabilmeleri için Doğru Bilgi "*Samyak-jana*", Doğru İman "*Samyak-darsana*" ve Doğru Davranış "*Samyak-charita*" (Öldürmemek, doğru sözlü olmak, hırsızlık yapmamak, cinsel ilişkiden mümkün oldukça uzak durmak, kanaatkâr olmak⁴⁰⁶)'tan oluşan Triratna (Üç Mücevher) öğretisini gerçekleştirmek zorundadır.⁴⁰⁷

2.4.3. Kutsal Metinler

Caynizm'deki kutsal metinlerin tamamlanması M.S. V. yüzyılda gerçekleşir. Bu zamana kadar geçen on asırlık bir dönemde şifahi olarak aktarılan eserlerin birçoğu kaybolduğu için yazılı hale getirilemez. Kutsal metinler, Caynistlere ait ahlak, felsefe ve ibadetleri hakkında bilgiler içerirken kâinata ait düşüncelerine de yer verir.⁴⁰⁸

Caynistler tarafından kutsal kabul edilen pekçok metin vardır. Mahavira'dan sonra uzunca bir süre sözlü olarak aktarılan ve sonradan yazılı hale gelen metinler şu eserlerden meydana gelir:

⁴⁰¹ Evrendeki bütün varlıkların içinde olan saf, renksiz ve şeffaf enerji. William K. Mahony, "Karman: Hindu and Jain Concepts", *Encyclopedia of Religion* (Second Edition), Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 8, 2005, s. 5096.

⁴⁰² Yitik, "Caynizm", s. 364.

⁴⁰³ Caynistler tarafından dinî yaşamın özü olarak değerlendirilen bu öğreti, her canlının bir ruhu olduğunu, bu yüzden hiçbir canlıya zarar verilmemesi gerekliliğini ifade eder. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 20; Ahmet Güç, *Çeşitli Dinlerde ve İslam'da Kurban*, İstanbul: Düşünce Kitabevi, 2003, s. 99; Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 18; Bowker, *World Religions*, s. 18.

⁴⁰⁴ Romesh Chunder Dutt, *A History of Civilisation in Ancient India*, London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Company, 1893, s. 385.

⁴⁰⁵ Ellwood, *Encyclopedia of World Religions*, s. 229.

⁴⁰⁶ Pankaj Jain, "Jainism Dharma and Environmental Ethics", *Union Seminary Quarterly Review*, Cilt 63 (1-2), (2010), s. 123.

⁴⁰⁷ Sarma, *Hint Dinî Tarihine Giriş*, s. 39; Pisit Maneewong, *Jainism and Buddhism: A Comparative Survey of their Ethics*, California: Department of Buddhist Chaplaincy University of the West Los Angeles, 2015, s. 9.

⁴⁰⁸ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 207.

- Mahavira'nın havarilerine yazdırdığı kabul edilen, Tirthankaraların tamamına ait görüşlerin yer aldığı ve günümüzde mevcut nüshalarının olmadığı 14 eserden oluşan *Purvalar*,
- Caynistlere ait en eski metinler olan ve 12 eserden oluşan *Angalar*,
- *Angalar*'a ait yorumların yer aldığı 12 eserden oluşan *Upangalar*,
- Ahlaki konuları ele alan ve 10 eserden oluşan *Prakirnalalar*,
- Manastır kurallarını ihtiva eden ve 6 eserden oluşan *Cheda Sutralar*,
- Mahavira'nın bizzat yazdırdığı kabul edilen ve 3 eserden oluşan *Mula Sutralar*,
- Ansiklopedik bilgiler barındıran *Nandi ve Anuyogadvara Sutra*.⁴⁰⁹

2.4.4. İbadet ve Mabet

Tanrı inancının bulunmadığı Caynizm'de mabet anlayışı Mahavira'dan sonra şekillenmiştir ve ibadetler Tirthankaralara yapılır. Caynist mabetlerinde Mahavira'yla birlikte yer alan ve toplamı 24 olan Tirthankara heykellerine ibadet etmenin amacı onlara saygı göstermek ve tazimde bulunmaktır.⁴¹⁰

İbadetler Caynizm'in iki büyük mezhebi olan Digambara (Hava Giyinenler) ile Svetambara'ya (Beyaz Giyinenler) göre farklılıklar taşır. Digambara mezhebinde ibadetler cemaatle yapılır ve rahipler Caynisttir. Svetambara mezhebinde ibadetler ferdidir ve rahip olarak Hindular görev yapar. Digambara mezhebi kadınların tekrar erkek olarak dünyaya gelene kadar mabede girmesini yasaklarken, Svetambara mezhebi ise kadınların mabede girip ibadet etmesine izin verir.⁴¹¹ Caynizm'deki en değerli ibadet *Sallekhana* ismiyle anılan ölüm orucudur. Kişinin kötü karmalardan kurtulabilmek için gerçekleştirdiği bu eylem Caynistlerce kahramanlık olarak görülür.⁴¹²

⁴⁰⁹ Yitik, "Caynizm", s. 360-363.

⁴¹⁰ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 153.

⁴¹¹ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 75-78.

⁴¹² Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 189-190; Yakup Özkan, "Dinlerde İntihar, Şehitlik ve Ötanazi", *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, (2016), s. 196.

Şekil 15: Zamanın Döngüsü İçinde Ortaya Çıkan Ruhsal Öğreticiler: Tirthankaralar

Kaynak: Jainizm/Caynacılık,
http://www.dunyadinleri.com/dunya-dinleri/jainizm-caynacilik/oku_cayna-inancinda-zamanin-dongusu-icinde-ortaya-cikan-ruhsal-ogreticiler-t-rthankaralar, (Erişim Tarihi: 18.03.2018)

2.5. İSLAMİYET

Araplar henüz kendilerine İslamiyet gelmeden önce ticaret maksadıyla Hindistan'a gelirler. Tarihi verilere göre Portekizli Vasco de Gama bu ülkeye ayak basana kadar bütün ticareti Arap tüccarlar idare etmekteydi. Bu ticari ilişkilerden dolayı Hicri I. yüzyılda Hindistan'a gelen Müslüman Araplar ticaret ahlakı ve dürüstlükleri sayesinde yerli halkı etkiler ve İslam'ı burada Hintlilere anlatmaya başlar. İslam ilk olarak kendini Malabar, Serandiv gibi adalarda gösterir ve bu sayede Malabar kralı Zamon Müslüman olur.⁴¹³

İslam tarihinde cihat ve fetih amacıyla Hindistan'a (Sind) ilk seferler Hz. Ömer zamanında düzenlenmiş fakat başarılı olunamamıştır. Aynı şekilde Hz. Osman ve Hz. Ali döneminde de seferler düzenlenmiş olsada Hindistan'ın İslamiyetle tanışması 711 yılında Emevi Halifesi Velid İbn Abdulmelik zamanında Muhammed b. Kâsım komutasında gerçekleşir.⁴¹⁴ Müslümanlar Sind'i ele geçirdikten sonra burada yaşayan yerli halka hoşgörülü davranarak onların güvenini kazanır. Kâsım, mabetlere

⁴¹³ Rızwanullah, *19. Yüzyılda Hindistan'da Müslümanlar ve Hıristiyanlar Arasındaki Dini Tartışmalar (İzharü'l-Hak Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017, s. 9-11.

⁴¹⁴ Ahmed, *Hindistan'da İslam*, s. 9-10.

kesinlikle dokunulmayacağını ve cizye vermeleri neticesinde mevcut sınıfların statülerinin aynen kalacağını ifade eder. Halife olan Ömer b. Abdülaziz ise racaların Müslüman olmaları halinde diğer Müslümanlarla aynı haklara sahip olacağını bildiren mektuplar gönderir. Bu dönemde özellikle bölgedeki racalara mektuplar gönderilmiş ve İslam'a davet edilmiştir. Hintlilerin gözünde önemli mevkiide olan kişilerin İslam'ı kabul etmesi halkın da İslam'a girmesini kolaylaştırmıştır.⁴¹⁵

İslam kültürünün Hindistan'a yerleşmeye başlamasında şüphesiz Türklerin katkısı çok büyüktür. Buna öncülük edenlerin en başında ise Abbasi Halifesi Kadir Billah tarafından kendisine "Yemînu'd-Devle ve Emînu'l-Mille" lakabı verilen Gazneli hükümdarı Sultan Mahmud gelir. Sultan Mahmud Hindistan'a onyeddi sefer düzenleyerek birçok yeri fetheder. Fethettiği yerlerde camiler yaptıran ve buralara hocalar göndererek buraların İslam beldesi olması için çalışan Sultan Mahmud sayesinde kısa sürede İslamiyet yayılmaya başlar.⁴¹⁶ Abbasi halifeleriyle iyi ilişkiler içerisinde olan Gazneli sultanlar sayesinde Hindistan'a yerleşen Sünni geleneğin etkili olduğu söylenebilir.⁴¹⁷ Gazneliler devrinde Hindistan'da Hintliler ve dinleri hakkında tarafsız bir şekilde ilmi araştırmalar yapan Biruni'nin ortaya koyduğu ilmi eserler halen günümüze ışık tutar.⁴¹⁸

Gazneliler'den sonra Hindistan'da hüküm sürmeye başlayan Gurlu hükümdarlarda ele geçirdikleri yerlerde camiler yaptırır ve buralara İslamiyeti yaymak için dervişler gönderir. Kast sistemine dayalı olan Hindulara karşı büyük bir hoşgörüyle yaklaşan Gurlular döneminde Hindistan'ın İslamlaşmasında başta Şeyh Muinuddin Çiştî olmak üzere sufiler büyük başarılar elde eder.⁴¹⁹

Delhi Sultanlığının kurucusu olan Kutbettin Aybeg döneminde Delhi'de birçok cami, han ve hamamlar yapılır. Yine bu dönemde Türkistan'dan Hindistan'a getirilen âlimler sayesinde İslamiyetin hızla yayıldığı görülür.⁴²⁰ Delhi Sultanlığı döneminde

⁴¹⁵ K. A. Nizami, "Hindistan" *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 85.

⁴¹⁶ Mujiburahman Timur, *Gazneli Devletinden Babürler Devletine Kadar Bölgede Kurulan Hükümdarlıklar (1206-1526)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012, s. 28-34.

⁴¹⁷ Palabıyık, "Hint Kültüründe Müslüman Türkler", s. 74.

⁴¹⁸ Ahmed, *Hindistan'da İslam*, s. 160-162.

⁴¹⁹ Nizami, "Hindistan", s. 86.

⁴²⁰ Konukçu, "XIII-XVI. Yüzyıllarda Hindistan", s. 1179.

başa geçen hanedan ve sultanların, İslamiyete geçen Hinduları cizye vergisinden muaf tutmaları, ödüllendirmeleri ve devlet kademelerinde istihdam etmeleri bu dönemde de hoşgörülü politikaların devam ettiğinin göstergesidir. Babürlüler dönemine gelindiğinde ise Ekber Şah, Hindulara yeni tapınak yapmaları, eskileri tamir etmeleri için izin verir ve Keşmir Sultanı Zeyn’el-Abidin gibi hangi dinden olursa olsun herkese eşit davranır.⁴²¹ “Sulh-ü Kül”⁴²² siyasetini geliştiren Ekber Şah bu devirde Hindu bir kızla evlenir ve İmparatorluğu sınırları içerisinde yaşayan herkesten cizye vergisini kaldırır. Yaptığı icraatlarla halkın sevgisini kazanan Ekber herkesin mutlu, mesut ve eşit koşullarda yaşayacağı “Dini İlahi” adında yeni bir din kurmaya çalışır. Dini İlahi’yi kurmak için İslam ulemalarının yanısıra Hintli azizler, Cizvitli misyonerlerle görüşen Ekber’in tutarsız davranışlar sergilemesi, İslamiyeti hafife alan tavırlarda bulunması bu dönemde İslam ulemasının halkın nazarında gözden düşmesine ve Hristiyan misyonerliğinin Hindistan’da artmasına sebep olur.⁴²³ Bu dönemde yaşayan İmam-ı Rabbani’nin Ekber Şah’ın kurmaya çalıştığı Din-i İlahi’yi tenkit ettiği ve bölgede İslam’ın tekrardan hâkim olabilmesi için çaba sarfettiği görülür.⁴²⁴ Ekber’den sonra da tahta çıkan başta Evrenzgrib olmak üzere bütün Babürlü sultanların Hindulara karşı hoşgörülü tavırlarını devam ettirdiği görülür. Babürlüler Hindistan’a hükmettikleri süre zarfında daima İslam medeniyetinin savunucusu olmuşlar ve hoşgörülü tavırlar sergileyerek Hintlilerin Müslüman olmaları için gayret göstermişlerdir.⁴²⁵ 1857 yılında Babürlü Devleti’nin resmen yıkılması ve bölgeye tamamen İngilizlerin hâkim olması sonucu Müslümanlar büyük sıkıntılar yaşarlar. Bu sıkıntılardan kurtulmak ve tekrardan İslami bir uyanış gerçekleştirmek isteyen Müslümanlar birleşmek yerine birçok farklı

⁴²¹ Ahmed, *Hindistan’da İslam*, s. 117-125.

⁴²² Hindular ile Müslümanları yakınlaştırıp, birleştirerek halkın dinî inançları sebebiyle zarar görmemesini amaçlayan yaklaşım. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yalçınkaya, “Ekber Şah Dönemi”, s. 41-43.

⁴²³ Bedriye Reis, “XVI-XVII. Yüzyıllarda Hindistan’da Din-i İlahi Tartışmaları ve İmam-ı Rabbani”, *Tasavvuf*, Sayı 16, (2006), s. 214-217.

⁴²⁴ Ahmet Emin Dağ, *Hindistan Müslümanları*, http://insamer.com/tr/hindistan-muslumanlari_108.html, (Erişim Tarihi: 29.12.2017).

⁴²⁵ Palabıyık, “Hint Kültüründe Müslüman Türkler”, s. 74.

grup kurarak (Diyobendî, Ehl-i Hadis, Nedvî, Islâhî, Ehl-i Kur'an, Birelvî) kendi aralarında da bir ayrışmaya izin verirler.⁴²⁶

1857 yılından önce Çiştî, İmam-ı Rabbani, Çırağ-ı Dehli, Abdülhah ed-Dihlevî gibi alimler Hindistan'da Hindular ile Müslümanlar arasında gönül köprüleri kurmuş,⁴²⁷ tasavvufî ekoller (Sühreverdiyye, Çiştîyye, Kadiriyye, Firdevsiyye, Şüttariyye) ise bir cemaat şuuruyla çalışarak burayı İslamlaştırmışlardır. İngilizlerin bölgede hâkimiyet kurup Müslümanları sürekli zor durumda bırakması ve Hinduları güçlendirmesi Müslümanlar arasında bir panik havası oluşturmuştur. Bu sürecin iyi yönetilememesi sonucu 1947 yılında Hindistan ve Pakistan olarak ikiye ayrılan ülke daha sonra Bangladeş'in de Pakistan'dan ayrılması (1971) sonucu üç farklı ülkeyi ortaya çıkarmıştır.⁴²⁸

Dünyanın en kalabalık ikinci Müslüman nüfusuna sahip Hindistan'da günümüzde 170 milyondan fazla Müslüman yaşamlarını sürdürüyor. 1947 yılında ikiye ayrılan ülkenin kuzeyindeki Keşmir bölgesinde Müslümanlar çoğunlukta olmasına rağmen Hindistan sınırları içerisinde yer almaktadır. İki ülkenin bu bölge için birçok savaş yapması sonucu Hindistan'da yaşayan Müslümanlar halen sıkıntı yaşamaktadır. Müslümanların iyi temsil edilmemeleri ve iki ülke arasındaki gerginlik onları eğitim, siyasi, ticari ve kültürel alanlarda geri kalmasına ve Hindistan'ın en az gelişen toplumu olarak yaşamlarını sürdürmelerine sebep olmuştur.⁴²⁹

2.6. HİRİSTİYANLIK

Mesih (Hz. İsa) merkezli bir din olan⁴³⁰ Hıristiyanlık kelimesinin kökeni Grekçe *khristos*'a dayanır. Hz. İsa'nın yanında İncil'e de tabi olanlar için kullanılan

⁴²⁶ M. Nur Pakdemirli, "Hint Alt Kıtasında Dinî Ekoller ve Din Eğitimi", *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 62, (2015), s. 426.

⁴²⁷ Peter Hardy, "İslam in South Asia", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 7, (1987), s. 394; Nizami, "Hindistan", s. 86-87.

⁴²⁸ Abdülhamit Birışık, "Hint Alt Kıtasının İslami Tarihi", *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 23.

⁴²⁹ Azmi Özcan, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Parçası: Hindistan", *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 27.

⁴³⁰ Şinasi Gündüz, "Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi II*, Sayı 1, (2002), s. 4.

bu ismin ne zaman kullanılmaya başladığı ile ilgili kesin deliller mevcut değildir.⁴³¹ Kur'an-ı Kerim, Hıristiyanlardan Hz. İsa'nın doğduğu kasaba olan *Nasıra* kasabasına nisbetle *Nasârâ* olarak bahseder.⁴³² Hz. İsa, gelmiş olduğu Yahudi toplumundaki insanları Tanrı'nın Krallığı'na, ona iman etmeye davet eder ve onları hesap gününe karşı uyarır. Toplumdaki ahlakısızlıklarla mücadele eden Hz. İsa'ya inanan ve onun yakınında yer alan öğrencileri/havarileri olmuştur.⁴³³ Oniki kişi olarak isimleri zikredilen bu havarilerin⁴³⁴ yanında kaynaklarda Hz. İsa'ya iman eden pekçok kadın ve erkeğin olduğu görülür.⁴³⁵

Hıristiyan inancına göre günahkârların affedilmesi için kendini feda eden Hz. İsa,⁴³⁶ vefat ettikten sonra hem Yahudiler hem de Roma yönetimi ona tabi olanlara büyük baskı uygular.⁴³⁷ Bu dönemde ortaya çıkan ve bugünkü Hıristiyanlığın meydana gelmesindeki en büyük role sahip olan Pavlus,⁴³⁸ “Şam vizyonu”⁴³⁹ sayesinde aydınlanır ve kendisinden Gentileler/İsa Mesih'in Havarisi olarak bahseder.⁴⁴⁰ Dördüncü yüzyıldan itibaren hızlı bir yayılma sürecine giren ve Roma'nın resmi dini olan Hıristiyanlık, misyonerler sayesinde pek çok yerde kendini ifade etme imkânı bulur. Orta Çağ'a gelindiğinde ise imparatorların desteğini arkasına alan misyonerler, baskı yoluyla halkı zorla Hıristiyanlaştırmaya çalışmışlardır.⁴⁴¹

Coğrafi keşiflerin başladığı 15. yüzyılda Hindistan'a ulaşmayı başaran ilk Hıristiyan Portekizli denizci Vasco De Gama'dır. Vasco De Gama Hindistan'a ilk

⁴³¹ Ali Erbaş, *Hristiyanlık*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2004, s. 11-13.

⁴³² Bakara, 2/135; Âli İmran, 3/67.

⁴³³ Şinasi Gündüz, *Hristiyanlık*, İstanbul: İsam Yayınları, 2013, s. 23-27.

⁴³⁴ Kutsal Kitap, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2014. Matta, 10:2-4; Markos, 3:13-19; 6:7-13; Luka, 6:12-16; 9:1-6.

⁴³⁵ Matta, 15:21-28; Markos, 7:24-30; Matta, 8:5-13; Luka, 7:6-9; Yuhanna, 6:13-15.

⁴³⁶ Kürşat Haldun Akalın, “Pavlos'un Gnostik Müjdesi: Kilise Cemaatinin Sonsuz Ölümü ile Ruhsal Seçilmişlerin Sonsuz Yaşamı”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (2015), s. 116.

⁴³⁷ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 220.

⁴³⁸ Şinasi Gündüz, *Pavlus: Hristiyanlığın Mimarı*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014, s. 12-19; Fatih Mehmet Berk, “Aziz Paul ve Şam Vizyonu”, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, (2012), s. 509-510.

⁴³⁹ Elçilerin İşleri, 9:1-9.

⁴⁴⁰ Romalılar, 11:13; Charles H. H. Scobie, “Hıristiyan Kilisesinin Evrensel Misyonunun Kökeni İsa mı? Paulus mu?”, (çev. Süleyman Turan), *Biliname*, Sayı 7, (2005/1), s. 123.

⁴⁴¹ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 369-371.

ayak bastığında buraya “Hıristiyan ve baharat” aramaya geldiğini söylemiş ama bulamamıştır.⁴⁴² Hıristiyanlığın Hindistan’a M.S. 1. yüzyılda İsa’nın havarilerinden Thomas ile geldiği iddia edilir.⁴⁴³ Eldeki verilere göre ise Hindistan’a Misyonerlik faaliyetleri için gelen ilk kişi 1544 yılında Francis Xavier’dır.⁴⁴⁴ XVI. Yüzyılda ise “Dini İlahi”yi kurmaya çalışan Ekber, Hindistan’a Cizvitli Misyonerleri davet etmiş ve onların burada yaptıkları faaliyetlere karışmamıştır.⁴⁴⁵ Xavier’in Hindistan’a gelişinden sonra Portekizli, Danimarkalı, Almanyalı, İngiltereli ve Hollandalı birçok misyoner bu bölgeye gelerek bir yandan Hıristiyanlığı yaymaya diğer yandan ise kültürlerini empoze etmeye çalışmıştır. Hıristiyanlığın Hindistan’a tam olarak yerleşmesi ise 19. yüzyılda gerçekleşmiştir.⁴⁴⁶ Modern misyonerlik faaliyetlerinin William Carey’in (1793) Hindistan’a gelişi ile başladığını söylemek mümkündür. Misyonerler burada faaliyetlerine başlamadan önce Hint halkının inançlarını gözlemlemiş ve çalışmaya başladıklarında Hint halkından farklı tepkiler almışlardır.⁴⁴⁷ Misyonerler batı tarzı eğitimi Hindistan’a getirmeleri ve yaptıkları reformlar sayesinde eğitilmiş Hindulara etkilemeyi başarmışlardır. Her fırsatta Hinduizm’in yetersizliğini gözler önüne sermeye çalışan misyonerler bir çeşit “Hindu Rönesansı”nın gerçekleşmesine ve günümüz Hinduizm’inin inanç ve uygulamalarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁴⁴⁸ Portekizli misyonerler Hindistan’da baskı ve zorla Hıristiyan yapmaya çalışırken,⁴⁴⁹ İngiliz misyonerler farklı bir yol izleyerek Hindulara ait dinî kuralları yasaklayan kanunlar koyarak, misyonerlik okulları ve kolejler açarak bunu gerçekleştirir.⁴⁵⁰

Hıristiyanlığın Hindistan’da kendisine yer bulma süreci epey zorlu geçer. Misyonerler bir yandan Hıristiyanlığı yayma çabası gösterirken diğer yandan bu

⁴⁴² Yücel Bulut, “Hindistan’da İngiliz Sömürgeciliği, Oryantalizm ve William Jones”, *Sosyoloji Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, (2003), s. 75.

⁴⁴³ Crossthang Sanate, “Christianity-its Impact Among the Hmars in North East India”, *International Journal of Advancements in Research & Technology*, Cilt 2, Sayı 12, (2013), s. 18.

⁴⁴⁴ Rızwanullah, *19. Yüzyılda Hindistan*, s. 15.

⁴⁴⁵ Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 44; Bayur, *Hindistan Tarihi II*, s. 112-115.

⁴⁴⁶ Noor Mohammad, *Hindistan’da Misyonerlik Faaliyetleri ve Agra Tartışmaları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001, s. 18-19.

⁴⁴⁷ John Lalnungtluanga, *History of Christianity in India: The Serampore Mission*, Jabalpur: Leonard Theological College, 2016, s. 2

⁴⁴⁸ Atul Y. Aghamkar, *Hindu Attitudes Towards Christianity in Western India*, Bangalore: South Asia Institute of Advanced Christian Studies, s. 1.

⁴⁴⁹ Rızwanullah, *19. Yüzyılda Hindistan*, s. 16.

⁴⁵⁰ Bayur, *Hindistan Tarihi III*, s. 371-373.

sürece en çok engel olan kast sistemini aşmaya çalışır. Hıristiyanlığı seçen üst kasta mensup insanların bu yeni dine girdikten sonra aynı haklarını korumaya çalışması sıkıntılı bir ortam meydana getirir.⁴⁵¹ Üst kasta mensuplar için böyle eşitlikçi bir din sorun teşkil ederken doğuştan boğucu ve ayrımcı alt kasta mensup Hindular için Hıristiyanlık popüler bir inanç olarak kendisini gösterir. Misyonerlerin bir kısmının doktor olması ve köylerde görev yapmasının yanında maddi yönden yardım etmeleri de alt kasta mensup Hinduların Hıristiyanlığa geçmesini sağlayan önemli etkenler arasında yer alır.⁴⁵²

1947 yılında Güney Hindistan Kilisesi (CSI) ve Kuzey Hindistan Kilisesi (CNI) olarak ikiye ayrılan Hindistan sınırları içerisinde Katolik, Ortodoks ve Protestanlara ait pekçok kilise bulmak mümkündür.⁴⁵³ Günümüz Hindistan'ında pekçok misyoner hareket gözlemlense de en büyük ve en hızlı büyüyen Hıristiyan hareketi *Pentecostalism*⁴⁵⁴ dir.⁴⁵⁵

2.7. YAHUDİLİK

Yahudiler, M.Ö. 6. yüzyılda gerçekleşen Babil sürgününden sonra farklı bölgelere göç gerçekleştirir. Babil devleti yıkıldıktan sonra Yahudilerin bir kısmı Kudüs'e dönse de birçoğu Hindistan ve Çin'e yerleşirler. Yahudilerin Hindistan'a geliş tarihiyle ilgili net bir bilgi yoktur. Yahudilerin Hint filozoflarının soyundan geldiğini iddia eden Yahudi tarihçi Flavius Josephus, Hintlilerin onlara *Kalani* diye

⁴⁵¹ Joseph G. Howard, "Christianity and Islam: Conversion in India", *Religion Compass*, Sayı 4/8, (2010), s. 489.

⁴⁵² Amalendu Misra, "The Missionary Position: Christianity and Politics of Religious Conversion in India", *Nationalism and Ethnic Politics*, Sayı 17, (2011), s. 368-369; Ayrıntılı bilgi için bkz. Stephen C. Neill, "Christianity in Asia", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 3, (1987), s. 422-423.

⁴⁵³ Michael Von Brüek, J. Paul Rajashekar, "India", *The Encyclopedia of Christianity*, Michigan: William B. Eerdmans, Cilt 2, 2001, s. 688-689.

⁴⁵⁴ İncil'de geçen bütün hikâyelerin doğru olduğunu iddia eden ve kutsal ruhun imanlı kişilerin içine girerek onları farklı lisanlarda konuşturabileceğini düşünen akım. Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de özellikle siyahileri ve göçmenleri kendilerine çekmeye yönelik çalışmalar yapmaktadırlar. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 304; Resullerin İşleri, 2:1-4; Ümit Sert, *Pentecostalism*, <http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=3128>, (Erişim Tarihi: 31.12.2017).

⁴⁵⁵ Steven Gertz, "Christianity in India: A Faith of Many Colors", *Christian History*, Sayı 87, (2005), s. 7.

hitap ettiklerinden bahseder.⁴⁵⁶ Chalier Visuvalingam ise Yahudi tarihinin Hindistan'da Antik döneme kadar uzandığını iddia eder. Yahudilerin buradaki mevcudiyetleriyle ilgili bilgiler IX-XIV. yüzyıllarda kaleme alınan İslami kaynaklara dayanır. Daha sonra XV. yüzyıl itibarıyla coğrafi keşiflerde bulunan Avrupalı seyyahların Hindistan'da yaşayan Yahudilerden bahsettiği görülür.⁴⁵⁷

Yahudi gezgin Binyamin, 1170 yılında Malabar'da bulunan Musa'ya, Tevrat'a ve Talmud'a inanan binlerce Black Jews/Siyahi Koşin Yahudilerinden bahseder. Hindistan kıyılarında koloniler kuran Portekizlilerin Hollandalılara yenilmesi sonucu Hollandalı Yahudilerin de yardımıyla dinlerini yaşama noktasında büyük bir refah elde eden Yahudiler,⁴⁵⁸ Hindistan'daki dinî hoşgörü sayesinde burada herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmamıştır.⁴⁵⁹

Koşin Yahudilerinin dinî yaşantılarında Yahudilik kanunlarıyla Hindu prensiplerinin bir kısmını birleştirdiği görülür. Koşin Yahudileri her ne kadar kültür açısından yaşadıkları bölgeden etkilense de hem ticarete hem de diplomaside aldıkları roller ve gösterdikleri başarılar sayesinde daima Yahudi ana akımının bir parçası olarak kalmaya devam etmiştir.⁴⁶⁰ Günümüzde Hindistan'da yer alan beş Yahudi cemaati (Bene Yisraeller, Koşin Yahudileri, Bağdâdîler, Assam Yahudileri, Avrupa Yahudileri) arasında bir birliktelik söz konusu değildir. Bunun nedeni ise hepsinin kendisini kadim Yahudiliğin tek temsilcisi olarak görmesidir.⁴⁶¹

⁴⁵⁶ Kadir Albayrak, "Hindistan'da Yahudilik ve Hindistan Yahudileri", *Bütün Yönleriyle Yahudilik-Dinler Tarihi Araştırmaları VIII (Uluslararası Sempozyum)*, (2012), s. 277-278.

⁴⁵⁷ İsmail Taşpınar, "Hindistan Yahudileri", *Dîvan İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 16, (2004/1), s. 139-140.

⁴⁵⁸ Raphael Patai, "Judaism in Asia and Northeast Africa", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 8, (1987), s. 168-169.

⁴⁵⁹ Albayrak, "Hindistan'da Yahudilik", s. 285.

⁴⁶⁰ Nathan Katz, "Judaism in Asia", *Encyclopedia of Religion (Second Edition)*, Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 7, 2005, s. 5005.

⁴⁶¹ Taşpınar, "Hindistan Yahudileri", s. 147.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AAMİR KHAN FİLMLERİNDE DİNİ ÖĞELER

Bu başlık altında Hindistan'ın hemen hemen her köşesinde izleri bulunan, hayatlarının bir parçası haline gelen ve Aamir Khan'ın filmlerinde kendine yer bulan Hinduizm, Caynizm, Sihizm, İslamiyet, Hıristiyanlık ve Yahudiliğe ait dinî öğeler incelenecektir. Aamir Khan filmleri arasında Budizm'e ait herhangi bir dinî öğeye rastlanmadığı için bu başlık altında Budist öğelere yer verilmemiştir.

3.1. HİNDUİZM'E AİT ÖĞELER

3.1.1. Antropomorfizm/Antropopatizm

Genellikle politeist dinler olmak üzere birçok dinde tanrı insan biçiminde tasvir edilir. Bu tanrılar insanlar gibi yürür, saklanır, kıskanır, pişman olur ve bazen de insanların arasında yaşar.⁴⁶² Hinduizm'in çok tanrılı inancı ve bu inancın mitolojik unsurlarla da beslenmesi sonucu tanrılara suretler giydirilir ve heykelleri insani özelliklerle donatılır.

Lagaan filminde geçen bir sahnede (2:07:37) Tanrı Rama'nın bir dokunulmazdan yardım aldığından bahsedilir. Lagaan filmindeki başka bir sahnede (01:31:20) Tanrı Krişna'nın bir çoban kızı sevmesinden bahsedilir. PK filminde geçen bir sahnede ise Tanrı, Şiva'nın kılığında insanlar arasında rahatlıkla dolaşmaktadır. PK, tanrı kılığına giren bu adamı gerçek tanrı sanarak onu panayırdaki tuvalete kilitler. Adam korkarak benim küçük çocuklarım var deyince PK, evet *Ganesh*⁴⁶³ adında bir oğlun var biliyorum der. PK'in elinden kaçmayı

⁴⁶² Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 36.

⁴⁶³ Hindu mitolojisine göre Tanrı Şiva'nın büyük oğlu olan Ganesh bilgi tanrısıdır. Fil-insan formunda olan Ganesh insanların önündeki engelleri kaldırır ve onlara başarıyı garanti eder. Bu

başaran adam kalabalık bir yerde saklanarak PK'den kurtulmaya çalışır. (1:11:00-1:14:30)

PK filminde antropomorfizmle ilgili pek çok öge bulunmaktadır. Tanrıların resimlerinin ve heykellerinin sıkça görüldüğü bu filmde tanrılar insanlara benzemenin yanı sıra hayvan figürleriyle de tasvir edilir. PK filminde bir sahnede tanrılara yerini belli etmeye çalıştığını, sarı kask takmazsa tanrıların kendisini göremeyeceğinden bahseder. (23:12) Bir başka sahnede ise “Tanrı insanların içinde yaşar. İnsanlar O'nun evine giderek az bir ücret karşılığında sorunlarını hallettiriyor” ifadesi dikkat çekicidir. (52:13-52:23)

Bu konuyla ilgili PK filminde geçen bir sahneyi anlatmakta fayda vardır. (52:33-55:08) Sahne tapınak önünde tanrı heykelleri satan bir adamla PK arasında geçer:

- PK: Bana bir tanrı verebilir misin?
- Adam: Hangisini istiyorsun? Bu 20, bu 50 rupi
- PK: 20'lik ile 50'lik arasında ne fark var?
- Adam: Sadece boyutu farklı, ikisi de aynı işi görür.

Bir tanrı heykeli alan PK, heykeli karşısına koyarak sırayla ondan yiyecek ve uzay cihazının kontrol kumandasını ister. Kontrol cihazının kendisine gelmemesi üzerine o satıcıya giderek:

- PK: Bu tanrının pili bitti galiba, başta işe yaradı sonra ise bir şey olmadı. Buna pil tak, imalat hatası mı var acaba?

- Adam: Benim yaptığım tanrılarda imalat hatası olmaz
- PK: Sen mi tanrıyı yaptın yoksa tanrı mı seni?
- Adam: Tanrı bizi yarattı. Biz ise onun heykellerini yapıyoruz.
- PK: Neden yapıyorsunuz tanrı heykellerini?

sebeple Hindular, herhangi bir dini, manevi veya dünyevi aktiviteye başlamadan önce Ganesha'ya ibadet ederler. Hindular Ganesha'nın bedeninin kendilerine tasarlanmış mükemmelliği ve bazı felsefi kavramları gösterdiğini düşünürler. Hinduizm ve Caynizm geleneğinde engelleri ortadan kaldırdığına inanılan Tanrı Ganesha'nın heykellerine PK filminde sıkça rastlanır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gurmel Singh Sidhu, *Sikh Religion and Hinduism*, Punjab: Guru Nanak Charitable Trust, s. 145-146; Pandit, *Hindu Dharma*, s. 14; Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 236-237; Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 162; Cybelle Shattuck, *Hinduism*, London: Routledge, 1999, s. 85-86.

- Adam: Dua edip dertlerimizi anlatabilelim diye
- PK: Bu heykelin içinde verici mi var? Mesajlar tanrıya nasıl gidiyor?
- Adam: Vericiye gerek yok tanrı bizleri duyuyor.
- PK: Madem vericiye gerek yok. Bu heykelleri neden yapıyorsun.
- Adam: Dükkânımı kapattırmaya mı çalışıyorsun? Senin derdin ne ?
- PK: Kontrol cihazım çalındı ama tanrı bana yardımcı olmuyor.
- Adam: O tanrıya neden bu kadar yükleniyorsun? Küçük ayaklarıyla hırsızın peşinden nasıl koşsun? Tapınağa git. Orada daha büyük tanrı var. Hem daha hızlı koşar hem de işlerini halleder.

3.1.2. Tanrı'nın Cebi

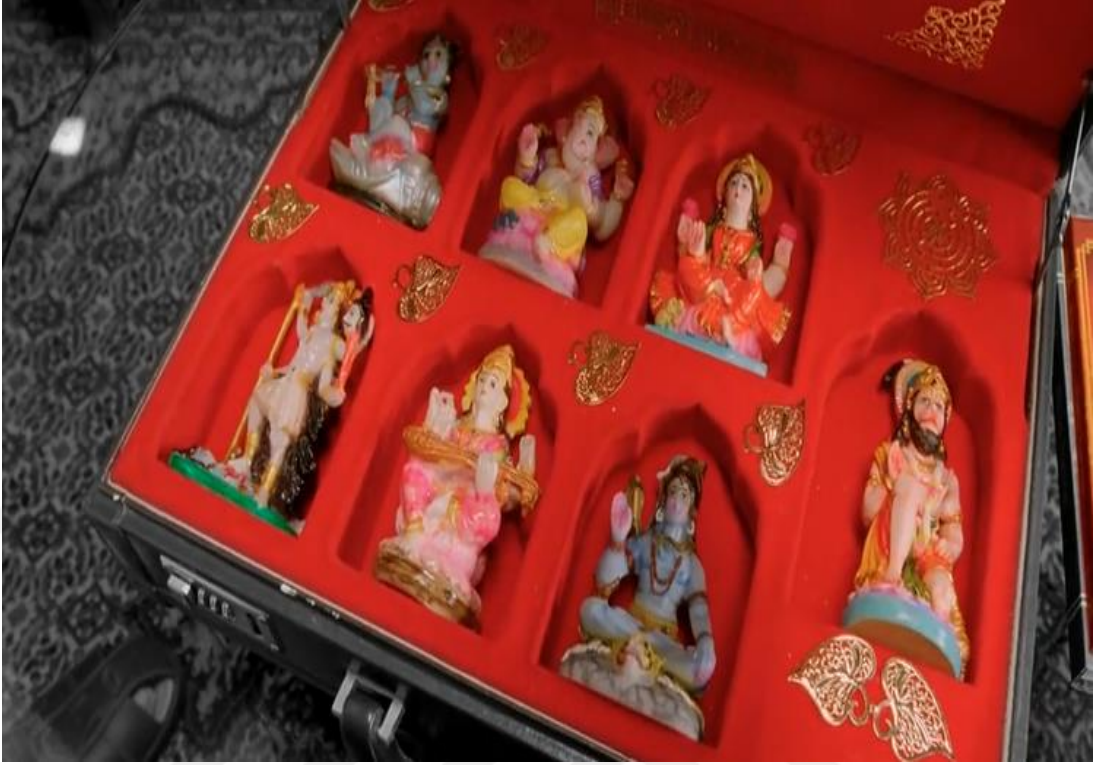
PK filminde verdiği para karşılığında tanrıların kendisine yardımcı olmadığını düşünen Khan, bağış kutusuna attığı parayı geri almaya çalışırken mabetteki görevli kendisini görür ve bağış kutusunu “Tanrı'nın cebi” olarak tanımlar. (27:15)

İnsanlar hangi dine mensup olursa olsun Tanrı'nın rızasını kazanmak ve ebedi saadete erişebilmek maksadıyla ibadethanelerde bulunan bağış kutularına para, altın vb. değerli eşyalarını bırakırlar. Filmde geçen bu sahnede de Hindu tapınağına giden insanların bu kutulara yoğun bir şekilde para atarak Tanrı'dan yardım talep ettiği ve bağışlanma dilediği görülür.

3.1.3. Politeizm (Çok Tanrıcılık)

Çok tanrılı bir yapıya sahip olan Hinduizm'de tanrıların farklı görevleri ve işlevleri vardır. PK filminde geçen sahnede Jaggu'nun babası kendisine hediye edilen tanrı heykellerini spor yaparken, borsa da işlem yaparken vb. işlerde tapınmak için kullandığı görülür. (17:34)

Şekil 16: İçinde Farklı Hindu Tanrı Heykelleri Bulunan Bir Çanta

Kaynak: PK Filmi (17:35)

Hindu geleneğinde yüzlerce erkek ve dişi tanrısal varlık bulunur. Bu tanrıların hepsine ayrı ayrı saygı ve hürmet gösterilse de Hindu inanç panteonunda ön planda bulunan Brahma, Şiva ve Vişnu, Trimurti'yi oluşturur.⁴⁶⁴

PK filminde uzay mekiğinin çağrı cihazını arayan PK (Khan), kime sorsa aynı cevabı almaktadır; “Tanrı bilir”. Evine dönmek isteyen PK bir yandan cihazını aramaya devam ederken bir yandan da onu çağrı cihazına ulaştıracak olan tanrıları arar. İnsanların anlatımları yüzünden dini algılamakta zorluk çeken PK, tanrıyı aradığı her yerde tepki görür. (51:29-52:16) Bağış yaptığı bir Hindu mabedine giden PK, kendi çabası ile parasını geri alır ama dayak yeme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. İnsanların tanrı figürlerine olan hürmet ve saygısını daha önceleri keşfeden PK hemen yüzüne tanrı figürlerinin çıkartmalarını yapıştırır ve dayak yemekten kurtulur. (26:49)

⁴⁶⁴ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 103; Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 395.

Şekil 17: Tanrı Krişna ve Hanuman Çıkartmalı Resimler

Kaynak: PK Filmi (26:55)

Aynı filmde geçen başka bir sahnede ise başında sarı bir kask ve elinde bazı Hindu tanrısının afişleri ile görülür. Tanrıların kendisini görebilmesi için sarı renkli bir kask taktığını söyleyen PK, afişler sayesinde ise kaybolduğunu düşündüğü tanrıları bulabilmeyi ümit etmektedir. (23:00-23:18)

Şekil 18: Tanrılar İçin “Aranyor” ilanı dağıttığı sahne

Kaynak: PK Filmi (21:46)

3.1.4. Tanrı Krişna

Sanskritçe “siyah” anlamına gelen Krişna’nın,⁴⁶⁵ Tanrı Vişnu’nun sekizinci avatarası olarak dünyaya geldiğine inanılır. Krişna ile ilgili hikâyeler Hint metinleri içerisinde en geniş olanıdır.⁴⁶⁶ En büyük tanrı olduğuna inanılan Krişna, flüt çalan bir çoban veya felsefi konuşmalar yapan bir prens olarak anlatılır. Gençliğini sevgilisi ve diğer çoban kızlarıyla birlikte geçiren Krişna’nın, daha sonraları bir kahraman olduğundan bahsedilir. Hinduizm’in dışında Budizm, Caynizm ve Bahai inancında da Krişna’ya rastlamak mümkündür.⁴⁶⁷

Lagaan filminde Champaner köyünde Rab Krişna’ya ait bir tapınak göze çarpar. (1:30:20-1:32:00) Köylüler Krişna’nın doğum günü anısına kutlanan

⁴⁶⁵ Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 130.

⁴⁶⁶ Renou, *Hinduizm*, s. 47.

⁴⁶⁷ Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 129-131.

Janamařtami bayramı için tapınađa gider. Tapınakta Kriřna'nın ve ařık olduđu Radha'nın heykellerini (putları) sűsledikleri, o heykellere tazim de bulunup hediyeler sundukları sahneler dikkat çekicidir. Yine Lagaan filmindeki bir sahnede (3:01:28-3:06:40) kriket maçında iřlerin yolunda gitmemesi bűtűn kűylűleri űmitsizliđe sűrűkler. Çaresiz bir biçimde kűy meydanında toplanan erkekler ne yapacakları konusunda kararsız bir řekilde beklerken kűydeki kadınların Kriřna'dan yardım istedikleri etkileyici ezgi ve ettikleri dualar tekrardan kenetlenmelerini sađlar. Lagaan filminde sűz konusu karelerle Hint toplumunun űzellikle de kűylűlerin/çiftçilerin Kriřna'ya dair algılarının gözler űnűne serildiđi gűrűlűr.

şekil 19: Krişna'ya Ait Bir Tapınak

Kaynak: Lagaan Filmi (01:30:25)

3.1.5. Tanrı Hanuman

Hanuman, Şiva'nın bir avatarı olarak da bilinen maymun tanrının adıdır.⁴⁶⁸ Ramayana destanında Tanrı Vişnu'nun avatarlarından olan Rama'ya yardım ettiğinden bahsedilir.⁴⁶⁹

Lagaan filminde kriket maçından önce yapılan ayin sırasında Tanrı Hanuman'a dua edilmekte ve ondan yardım istenmektedir. (2:19:25-2:19:52)

İnsanoğlu hangi dine ya da inanca sahip olursa olsun başı ne zaman derde düşse, sıkıntıda olsa ve bir problemle karşılaşa hemen tanrıya sığınır ve ondan yardım ister. Hinduizm'de tanrıların birden çok ve farklı görevleri olması nedeniyle inananların yakarışları da farklılıklar gösterir.

Her ne kadar İslam dininin kutsal kitabında, Allah'tan başkasından yardım istenmeyeceği⁴⁷⁰ açık bir şekilde yazılmış olsa da yaygın halk inanışlarından birisi olan türbelere gitmek suretiyle oralara tel bağlanması, su dökülmesi gibi davranışlar sergilenmesi ve o türbede yatan şahıstan farklı yöntemlerle yardım istenmesi yukarıdaki durumla benzerlik gösterir.

3.1.6. Tanrı Durga

Şiva'nın karısı olan Durga, Hindular için tanrıçaların en önemlisidir. Kan dökücü bir karaktere sahip olan Durga, öldükten sonra tekrar dirilişin tanrısıdır.⁴⁷¹

PK filminde geçen sahnede, tanrıları arayan ve onlara ulaşmak için her türlü ibadeti yapan PK, bu aramalardan yorgun düşer ve kendisini yol üzerinde tanrıların heykellerinin yapıldığı bir atölyede bulur. İmalathanenin içerisinde yüzlerce tanrı heykeli ve onlara ait semboller vardır. PK, tanrılara çok yorulduğunu, içlerinden birisinin kendisiyle konuşmasını,⁴⁷² ne isterlerse yapacağını ifade eder. Filmin bu

⁴⁶⁸ Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 272.

⁴⁶⁹ Beden, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, s. 119.

⁴⁷⁰ Fatıha 1/5.

⁴⁷¹ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 38.

⁴⁷² Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim ile kavminin taptığı putlar arasında geçen olayla filmde geçen sahne büyük benzerlikler taşır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Saffat Suresi, 37/91-92.

kesitinde özellikle tanrısal varlığın dişil enerjisi (şakti) olan⁴⁷³ Durga'ya yalvarma sahnesi dikkat çekicidir. (1:08:16-1:10:37)

Şekil 20: Tanrı Heykellerinin Yapıldığı Bir Atölye

Kaynak: PK Filmi (01:09:00)

3.1.7. Tanrı Şiva

Büyük bir Hint Tanrısı ve yoganın üstadı sayılan Şiva, hem yaratıcı hem de yok edicidir. O'nu tasvir eden resimlerde kafasının üstünde görülen hilal zamanı temsil eder. Sağ elinin yanında duran üçlü mızrak Şiva'nın yüce gücünü, boynuna sarılı yılan ise bizlere O'nun sonsuzluğunu ve bilgeliğini anlatır. İki tarafı ince boyunlu bir yapı ile birbirinden ayrılmış küçük bir tambur olan *Damaru* (Şiva'nın Davulu) varoluşun birbirinden tamamen farklı iki halini simüle eder. Damaru'nun yaydığı farklı titreşimler ile oluşan sesler ise yaratılışın kaynağı olan Aum'un (OM) kozmik sesi Nada'yı ifade eder.⁴⁷⁴

PK filminde Tanrı Şiva'dan çokça bahsedilir. Bir sahnede, Şiva kılığına giren bir adamla PK arasında geçen diyaloglar gerçekten ilgi çekicidir.(1:11:40-1:12:40)

⁴⁷³ Kaya, *Hinduizm*, s.36.

⁴⁷⁴ Pandit, *Hindu Dharma*, s. 17-19.

Başka bir sahnede ise, evinde Şiva'nın resmi önünde mum yakarak ibadet eden bir Hindu görülürken (1:13:28) diğer bir sahnede ise, Hindu din adamı Tapasvi bir hırsızdan satın aldığı PK'ye ait eşyayı Tanrı Şiva'nın davulundan kopan bir parça olarak anlatır. (1:13:50-1:15:05) Yine PK filmine ait bir sahnede, Şiva'nın yaratıcı-yıkıcı gücünü sembolize ettiğine inanılan⁴⁷⁵ ve genellikle Şivaizm mezhebine mensup Hinduların bir ibadet nesnesi olan Linga'nın⁴⁷⁶ (erkek üreme organı) sütle yıkanma sahnesi dikkat çekicidir. (1:04:27)

Tarih boyunca farklı kültürlerde yer alan spesifik tanrılara ait bazı ritüel ve efsaneler vardır. Bir efsaneye göre Şiva, Mandara Dağı'ndan yeryüzüne inerken yanında *Bhang* adı verilen esrarı da getirir. Şiva en çok bu bitkiyi sevdiği için kendisine Bhang'ın Tanrısı da denir. Şiva'nın taraftarlarının çeşitli festivallerde ve özel günlerde Bhang denen esrarı sıklıkla tükettiği görülür.⁴⁷⁷

Mangal Pandey filminde geçen bir sahnede ise (24:15-24:25) Şiva'nın içeceği olarak bilinen esrar yaprakları ve süt ile yapılan Bhang'dan ve onun verdiği büyük mutluluktan bahsedilir. Filmlerde geçen bu sahnelerden yola çıkınca Vişnu ve Brahma'dan daha ziyade Şiva karakterinin Hinduların hayatında büyük bir yer kapladığını söylemek mümkündür.

3.1.8. Kast Sistemi

Lagaan filminde Khan'ın canlandırdığı Bhuvan karakterindeki kişi, parya olarak adlandırılan dokunulmazlar sınıfındaki birini kriket takımına almak istediğinde köy halkının neredeyse tamamı (Müslüman olan İsmail ve Sih Deva Singh Sodhi) buna karşı çıkar. (2:06:20–2:09:35) Bhuvan'ın bütün sistemi lekelediğini belirten köylüler, gerekirse İngilizlerle savaşacaklarını ama asla alt kasttan biriyle aynı takımda olmayacaklarını ifade eder. Bhuvan önemli olanın derilerimizin rengi olmadığını hatta tanrıların bile yeri geldiğinde dokunulmazlardan yardım aldığını söyler. Burada önemli olan hususlardan bir tanesi ise renk, ırk ve dil

⁴⁷⁵ Renou, *Hinduizm*, s. 48.

⁴⁷⁶ Pandit, *Hindu Dharma*, s. 35.

⁴⁷⁷ Theodore M. Godlaski, "Gods of Drugs Shiva, Lord of Bhang", *Substance Use & Misuse*, Sayı 47, (2012), s. 1068.

ayrımı yapmayan İslam dinine mensup olan İsmail'in yanı sıra İslâm ve Hinduizm'in senkronizasyonu sonucu ortaya çıkan Sihizm'e mensup bir şahsın bu sınıf sistemini kabul etmemesi ve köydeki Parya'nın (dokunulmaz) yanında yer almasıdır.

Mangal Pandey filmindeki sahnede (27:20-27:35) yerleri süpüren bir Parya görülür. Yanından geçen Mangal Pandey'e dikkat etmeden temizliğine devam eden Parya neredeyse ona dokunur. Bunun üzerine Pandey "Dokunarak bir Hindu'yu kirletmek mi istiyorsun?" diyerek ona kızar. Mangal Pandey filmindeki başka bir sahnede ise İngiliz yönetimi Hintli askerleri kandırır, onların dinî inanışlarını hiçe sayarak silah doldururken kullanılan kartuşları inek ve domuz yağı kullanarak yapar. Domuz ürünleri Müslümanlar için haram,⁴⁷⁸ inek ise Hindular için kutsal sayılır.⁴⁷⁹ İngiliz ordusu içindeki bir subay böyle bir şeyin olmadığını bunların gerçeği yansıtmadığını ifade edince (40:45-42:36) Mangal Pandey (Khan), kartuşları kullanır ve ordu içindeki Hintli askerlerinde kullanmasını ister. Daha sonra gerçeği öğrenen Mangal Pandey (1:21:40-1:22:02) artık sınıfın (kast sisteminin) dışında kaldığını, kimsenin kendisiyle konuşmayacağını, selam vermeyeceğini hatta öldüğünde cenazesini yakanın bile olmayacağını ifade eder. Bir sonraki sahnede ise (1:23:35-1:24:00) Pandey'in yanına arkadaşları gelerek, hatayla günah işleyenlerin günahlarının af olacağını, bunun kutsal kitapta yazdığını söyler ve Pandey'i teselli ederler.

Hindistan'ın kanayan yarası olan kast sisteminin yapısı Manu Kanunnamesinde açıkça ifade edilir. Kast sistemine karşı çıkmak, kuralları çiğnemek yasaktır. Belirlenen yasaklardan birisini çiğneyen kişi kasttan çıkarılır. Kasttan çıkarılma cezası verilen kişiyle toplum bütün irtibatını keser ve sanki o kişi hiç var olmamış gibi yaşamaya devam eder.⁴⁸⁰

⁴⁷⁸ Bakara 173; Maide 3,60; En'am 145; Nahl 115.

⁴⁷⁹ Margul, "Hint İnek Tapımı", s. 303.

⁴⁸⁰ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 364-365.

3.1.9. Brahman Sınıfına Tepki (Din Adamı Eleştirisi)

Din olgusu insanlık tarihi kadar eskidir. Din insanların tanışması ve kaynaşması açısından önemli roller oynar.⁴⁸¹ İslam dinine göre bütün insanlar fitrat⁴⁸² gereği inanmaya elverişli bir akla sahiptir.⁴⁸³ İnsanoğlu kendisine bahşedilen bu fitrat gereği kendisini yaratana tanımak ve bilmek için çeşitli yollara başvurur. Kendisini din adamı olarak tanıtan kişiler ise bazen insanların bu zaaflarından faydalanmaya çalışır. Hz. İsa'nın, dini kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışan Yahudi din adamlarını eleştirdiği bilinen bir gerçektir.⁴⁸⁴ Aamir Khan'ın PK filminde üzerinde durduğu bu konuya maalesef son zamanlarda ülkemizde de sıklıkla rastlanmaktadır.⁴⁸⁵

PK filminde Hindu bir din adamı olan Tapasvi, kendi çıkarları doğrultusunda bütün müritlerine yalan söyler. Tanrıyla iletişim halinde olduğunu ve kurtulmak için kendisine inanmaları gerektiğini söyleyen Tapasvi, müritleri üzerinden para kazanmak için sanal ortamda kutsanmış yiyecek, dua ve öğüt satar. (17:48) Müritleri önünde tanrıyla konuşarak onların geleceğiyle ilgili bilgiler veren Tapasvi'yle ilgili olarak PK, onun aracılığıyla tanrıya ulaşmak isteyenlerin başarılı olamayacağını, insanların kandırıldığını ifade eder.(1:32:08-1:35:00)

Yine PK filminde geçen bir sahnede Tapasvi ile PK bir açık oturum programında birbirlerine sorular yöneltilir. Tapasvi PK'ye "Tanrının olmadığı bir dünyanın peşinde misin?" diye sorunca PK: "Dünyaya geldiğimde ne yiyecek yemeğim, ne sığınacak evim ne de bir arkadaşım vardı. Sadece tanrıyı bulma inancı beni ayakta tuttu. Hep insanlara tek tanrı olduğundan bahsediyorsunuz ama yanılıyorsunuz. Bence iki tanrı var. Hakkında çok şey bilmesem de biri bizleri

⁴⁸¹ Abdurrahman Güneş, "Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, (2014), s. 153.

⁴⁸² Arapça "Fıtrat" kökünden türetilen ve yaratılış manasına gelen "Fitrat", insanlardaki yetenek ve yatkınlığı anlatmak için kullanılır. İlk yaratılış esnasında insanlara verilen temel yapıdan bahseder. Bkz. Hayati Hökelekli, "Fitrat", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 13, (1996), s. 47; Hüseyin Çelik, "Kur'an'da Fitrat ve Fitratın Değiştirilmesi", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, (2011), s. 187-188.

⁴⁸³ Rum, 30/30; Buhârî, "Cena'iz", 79,80,93.

⁴⁸⁴ Matta, 23: 23-24.

⁴⁸⁵ M. Ali Kırman, *Yeni Dinî Hareketler Sosyolojisi*, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2010, s. 331; Ayrıntılı bilgi için bkz. Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, *Kendi Dilinden FETÖ Örgütlü Bir Din İstismarı*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, 2017, s. 92-93.

yaratan, diğeri ise aynı sizin gibi küçük, yalancı, boş vaatler veren, zengine öncelik tanıyıp fakiri hor gören sizlerin yarattığı tanrı.” Tapasvi, “Sen ne söylersen söyle biz tanrımızı korumaya devam edeceğiz” dediğinde ise PK, “Milyonlarca gezegenin içerisinde küçücük yer kaplayan bu dünyanın ufacık şehrindeki ufacık bir odasında oturarak bütün evreni yaratan tanrıyı siz mi koruyacaksınız? O’nun korunmaya ihtiyacı yok. O kendisini koruyabilir. Siz tanrıyı korumaya çalıştığınız için bugün bir arkadaşım öldü. Hindu ya da müslüman olarak adlandırılmak tanrının değil insanların eseri ve bu yüzden insanların birbirini öldürmesi dünyanın en tehlikeli yanlış numarası” diyerek insanlarda yanlış algı oluşturmaya çalışan din adamlarını Tapasvi üzerinden eleştirdiği görülür. (2:05:48-2:10:21)

3.1.10. Sai Baba

Ünlü Hint azizlerinden Shirdi Sai Baba’nın enkarnasyonu olduğunu iddia eden Sathya Sai Baba, 23 Kasım 1926’da Hindistan’da dünyaya gelir.⁴⁸⁶ Dünya genelinde milyonlarca takipçisi olduğu iddia edilen Sai Baba’nın evrensel değerleri (Hakikat, Doğruluk, Barış, Şiddetsizlik/Ahimsa, Sevgi) savunduğu görülür.⁴⁸⁷ Kendisine inananlar, Sai Baba’nın olağanüstü güçleri olduğunu ve mucizevi işler yapabildiğini düşünürken,⁴⁸⁸ inanmayanlar onun bir çeşit illüzyon sayesinde insanları aldattığı kanaatindedir.⁴⁸⁹

PK filminde geçen sahnede Sai Baba karakterine benzer bir Hindu din adamının aynı onun yaptığı gibi bir hareketle ortaya çıkardığı altın bir kolye gösterilir. Olayı izleyen yüzlerce müridinden birisi “yanlış numara” diyerek bu olayı bölüp şöyle bir soru yöneltir: “Madem yoktan altın yaratabiliyorsun. Neden ülkedeki

⁴⁸⁶ Alexandra H.M. Nagel, “De Sai-Paradox TegeNtrijdigheden van en Rndom Sathya Sai Baba”, *Religieuze Bewegingen in Nederland*, Sayı 29, (1994), s. 126.

⁴⁸⁷ Shane N. Pereira, “A New Religious Movement in Singapore: Syncretism and Variation in the Sathya Sai Baba Movement”, *Asian Journal of Social Science*, Sayı 36, (2008), s. 250; Ayrıntılı bilgi için bkz. *Who is Sai Baba*, <http://www.sssbic.org/docs/template/who%20is%20sai%20baba.pdf>, (Erişim Tarihi: 29.12/2017)

⁴⁸⁸ Hugh B. Urban, “Avatar for Our Age: Sathya Sai Baba and the Cultural Contradictions of Late Capitalism”, *Religion*, Sayı 33, (2003), s. 78.

⁴⁸⁹ Richard Weiss, “The Global Guru: Sai Baba and The Miracle of the Modern”, *New Zealand Journal of Asian Studies*, Cilt 7, Sayı 2, (2005), s. 8.

yoksulluğa son vermiyorsun ve neden sana inananlardan bağış topluyorsun?”
(1:44:06-1:44:27)

3.1.11. Hari Om/OM

Lagaan filminde (1:19:34) ve PK filminde (1:44:26) birkaç sahnede geçen bu ifade bir çeşit mistik yakarış ve yardım istemedir.⁴⁹⁰ İnsanlar en sıkıntılı ve kederli anlarında kendisini yoktan var eden yüce yaratıcının ismini sayıklar, zikreder ve ondan yardım ister. İnsan zihnen ve kalben rahatladığında, huzura erdiğinde yaptığı işin hayırla neticeleneceği umudunu taşır. Bu anlayışın bir benzerini Kur'an-ı Kerim'de de görmek mümkündür.⁴⁹¹

3.1.12. Su Kültü

Su pek çok kültüre göre evrenin özüdür.⁴⁹² Su, hayat veren, iyileştiren, temizleyen ve kutsallık veren bir özelliğe sahiptir.⁴⁹³ Su hem Kur'an-ı Kerim'de⁴⁹⁴ hem de Tevrat'ta⁴⁹⁵ kâinatın özü olarak anlatılır. Hint mitolojisine göre ilk yaratılış, Kozmik Ağacın suların ortasından fişkirmasıyla meydana gelir.⁴⁹⁶ İnsan ne zaman suyla temas etse onu yeni bir doğum izler. Sular hayatı bereketli kılar ve çoğaltır.⁴⁹⁷

⁴⁹⁰ 'Hari', 'sökücü' anlamına gelir. Biri onun adını hatırlar ve tekrarlırsa, günahlar, karmalar ve kötü astrolojik etkiler giderek silinir. Acı ve acıyla ilgili olan her şey kaybolur. 'Om', tüm yaratılışı yaymak için ilkel kozmik titreşimdir. *Hari Om Meditation* <https://www.artofliving.org/in-en/hari-om-meditation>, (Erişim Tarihi: 17/07/2017); Upanişad metinlerinin en ünlüsü olan Mundakya Upanişad Om sözcüğünü derinlemesine tahlil eder. Samsara çarkından kurtularak Mokşa'ya ulaşma noktasında Om sözcüğü çok önemli bir rol oynar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cemil Kutlutürk, *Hindu Kutsal Metinleri: Upanişadlar*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014, s. 21-24.

⁴⁹¹ “Kalpler ancak Allah'ı zikretmekle huzur bulur/tatmin olur.” Ra'd, 13/28.

⁴⁹² Kadriye Türkan, “Türk Dünyası Masallarında Su Kültü”, *Milli Folklor*, Sayı 93, (2012), s. 136; Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, (çev. Lale Arslan Özcan), İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2014, s. 196-198.

⁴⁹³ Salime Leyla Gürkan, “Su”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 37, (2009), s. 440; Ekrem Sarıncıoğlu, *Din Fenomenolojisi*, Isparta: Fakülte Yayınevi, 2011, s. 39-42; Mehmet Ali Yolcu, “Kutsalın Yeniden Üretimi: Kutsal Su İnançları ve Hacıbektaş Zemzem Çeşmesi”, *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 8, (2014), s. 95.

⁴⁹⁴ Enbiya, 21/30.

⁴⁹⁵ Tekvin, 1/2.

⁴⁹⁶ Ali Erbaş, “Muhtelif Dinlerde Su Motifi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 20, (Yaz 2004), s. 243.

⁴⁹⁷ Mircea Eliade, *Kutsal ve Kutsal Dışı*, (çev. Ali Berktaş), İstanbul: Alfa Yayınları, 2017, s. 115.

Suyun insana sağladığı bu yeniden doğuş sayesinde bazı dinlerde su ile manevi kirlerden arındırmak/gusül/vaftiz yapmak son derece önemli bir yere sahiptir.⁴⁹⁸

Mangal Pandey (03:05, 26:45) ve PK filminde (01:04:13) geçen birkaç sahnede Hinduların kendileri için kutsal sayılan Ganj⁴⁹⁹ nehrine girerek günahlardan temizlenme ve tanrının rızasını kazanma çabaları göze çarpar.

Şekil 21: Kutsal Ganj Nehrinde Günahlardan Arınma Ayını

Kaynak: PK Filmi (01:04:23)

⁴⁹⁸ Eyüp Akman, “Türk ve Dünya Kültüründeki Su Kültü Üzerine Düşünceler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 10, (Mart 2002), s. 2.

⁴⁹⁹ Hindistan toprakları üzerindeki en kutsal yer olarak bilinen Ganj nehri Hindu mitine göre Şiva'nın ayak parmağından çıkarak cennetten yeryüzüne dökülür. Şiva'nın Ganj'ı bir süre başında taşıması ve sonrasında Bindu gölüne akmasına izin vermesine bütün tanrılar ve kutsal varlıklar şahit olurlar. Ganj yeryüzüne inerken Şiva'nın bedeniyle temas ettiğinden dolayı günahlardan arındırma özelliği kazanır. Hindular Ganj'ın içerisine giren tüm varlıkların kutsandığı inancını taşırlar. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 136; Anna Libera Dallapiccola, *Hint Mitleri*, (çev. Bilgesu Savcı), Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013, s. 101-102.

3.1.13. Cenaze

Hindular ateşini kendilerini tanrıya taşıyan bir aracı olarak düşünürler ve cenazelerine *Antyesthi* (Ölü Yakma Töreni) uygular. Bu tören sayesinde ölen kişinin sonraki yaşantısında iyi bir bedene sahip olması amaçlanır.⁵⁰⁰ Cenazenin yakılacağı yere bir brahman tarafından kutsal ateş götürülür ve hazırlanan odun yığını üç ayrı yerden yakılır.⁵⁰¹ Yakma işleminden sonra orada bulunanlara tatlı ikram edilir. Bu ikramlar aynı şekilde her yıl dönümünde tekrar edilir. Ruhun iyi bir bedene girebilmesi için, yakma ve ikramları dağıtma işleminin ölenin oğlu veya bir erkek akrabası tarafından yapılması gerekir.⁵⁰²

Mangal Pandey filminde geçen sahnede (45:30) ruhunun huzura kavuşabilmesi için erkek akrabalarının bir cenazeyi yakma töreni görülür.

Şekil 22: Antyesthi (Ölü Yakma) Töreni

Kaynak: Mangal Pandey (45:35)

⁵⁰⁰ Kaya, *Hinduizm*, s. 70; Necati Sümer, "Hint Dinlerinde Acıdan Kaçışın Bir Yolu Olarak Ötanazi", *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, s. 75.

⁵⁰¹ Hikmet Tanyu, "Ateş", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 4, (1991), s. 53.

⁵⁰² Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 68-69.

3.1.14. Evlilik

Hinduizm’de evlilik törenleri uzun ve genişçe bir yer kaplar. Erkek ve kadın dinî vecibelerini yerine getirmek için evlenirler. Ayrıca erkeğin neslini ve kurban ritüelini devam ettirebilmesi için evlenmesi gerekir.⁵⁰³ Düğün günü nazar değmemesi için gelinin yüzü *sehra* adı verilen bir çeşit örtüyle örtülür. Evlilik töreninin en belirgin özelliği *agni* denilen düğün ateşi etrafında *saptapadi*⁵⁰⁴ yapılmasıdır. Agni etrafındaki dönüşler tamamlanana değin gelin ve damat evli sayılmazlar. Bu seremoni esnasında gelin ve damadın etekleri veya kuşakları birbirine bağlanır ve el ele tutuşarak kutsal ateşin çevresinde yedi defa dönerler. Bu dönüşler gerçekleşirken çocuk sahibi olmak, iyilik, güç, şans, sağlık gibi güzel hasletler istenir.⁵⁰⁵

PK filminde gerçekleşen evlilik seremonisi Hinduların bu ritüelleri uygulamada ne kadar titiz davrandığının göstergesidir. (45:45-45:59)

Şekil 23: Gelin ve Damat Saptapadi Yaparken

Kaynak: PK Filmi (45:45)

⁵⁰³ Arslan, “Manu Kanunnamesi’nde Evlilik”, s. 95.

⁵⁰⁴ Hindu evlilik törenlerinde gelin ve damadın evliliklerini simgelemek için Tanrı Agni’yi şahit göstererek ateşin etrafında yedi defa dönmeleri. Bkz. Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 601.

⁵⁰⁵ Z. Özge Erbilin, *Hint Kültüründe Evlilik Gelenekleri ve Kadın Takıları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004, s. 84-89.

3.1.15. Sati Geleneği

Sanskritçe’de “erdemli kadın, adanmış ve iyi olan” manalarına gelen sati, kocaları ölen kadınların eşleriyle birlikte yakılma âdetidir. Ramayana Destanında Rama’nın eği Sita, masumiyetini kanıtlamak için kendini ateşe atmış ve ateş ona zarar vermemiştir. Ateşin erdemli kadına zarar vermeyeceği, onu yücelteceği inancını taşıyan Hindular, sati yapılmasını istemeyen kadınlara uyuşturuca maddeler vererek razı etmeye çalışır. Hint yarımadasında ilk defa Türkler tarafından kaldırılmaya çalışılan sati geleneğini, sonraları Hindistan’da hüküm süren İngilizler’de engellemeye çalışır. Satiyle ilgili Hindistan’da kanun çıkarılmış olsa da halen kırsal kesimlerde uygulamaktadır.⁵⁰⁶

Mangal Pandey filminde geçen sahnede yaşlı bir adamın eği olan genç bir kadın, kocasının cenazesıyla birlikte sati uygulanacak alana getirilir. Kocanın akrabaları hep bir ağızdan “o şerefli bir kadın” diyerek tempo tutar. Cenaze, yakılmak için odunların üzerine bırakılır ve kadın da kocasının cenazesinin yanına oturur. Sati’yi uygulamak için oraya zorla getirildiği anlaşılan kadın, ateşin yakılmasıyla beraber odunların üzerinden inmek istese de, çevresindekiler tarafından sopalarla vurularak o alanda tutulmaya çalışılır. Bir sonraki sahnede ise İngiliz bir komutan, kadını sati’den kurtarmaya çalışır ve bunun bir cinayet olduğunu söyler. Orada bulunan Hindular ise bunun eski bir gelenek ve kutsal bir tören olduğunu söyler ve komutanın bu işe karışmasını engellemeye çalışırlar. (45:35-46:35)

Khan, Mangal Pandey filminde geçen bu sahneyle sati uygulamasının dinî veya kutsal bir tören olmadığını aksine bunun kadınlara yönelik büyük bir zulüm ve cinayet olduğunu anlatmaya çalışır.

⁵⁰⁶ Yalçın Kayalı, “Eski Bir Hind Geleneği: Sati”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, (2013), s. 365-374.

Şekil 24: Sati Uygulaması

Kaynak: Mangal Pandey Filmi (46:00)

3.1.16. Ahimsa Prensibi

Vedik dönemin sonlarında ortaya çıkan bu kavram “öldürmemek” anlamına gelir. Ahimsa prensibi gereği Hint dinî düşüncesinde doğadaki her canlının bir ruhu olduğu inancı Hintlilerin yemek ve kurban anlayışlarına belli sınırlar getirir.⁵⁰⁷ Daha önceleri sadece bitkiler ve hayvanlar için kullanılan bu kavram daha sonraları Mahatma Gandhi⁵⁰⁸ tarafından “şiddetsizlik” kavramı için kullanılır. Gandhi bu kavramın, insan davranışları ve insanlar arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde kullanılması gerektiğini ifade eder.⁵⁰⁹

İngilizlerin Hint yarımadasına girdikleri andan itibaren hem Hindistan’ın zenginliğinden faydalandıkları hem de Hindistan’da yer alan bütün inançlara karşı saygısız bir tavır takındıkları ifade edilir.⁵¹⁰ Lagaan filmindeki sahnede (20:30-22:30) Raca, İngiliz yönetiminden küçük bir ricada bulunur. İngiliz komutanı bu

⁵⁰⁷ Jones, *Encyclopedia of Hinduism*, s. 18; Bowker, *World Religions*, s. 18.

⁵⁰⁸ Hindistan’ın bağımsızlık hareketinin öncülerinden olan Gandhi, bazı Hindulara göre çağdaş bir avatara olarak kabul edilir. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 136.

⁵⁰⁹ Lochtefeld, *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, s. 18.

⁵¹⁰ Keskin, *İngilizlerin Hindistan’ı Sömürgeleştirme Hareketleri*, s. 2-3.

ricayı çok kolay bir şekilde yerine getirebilecek durumda olmasına rağmen bu isteğini sadece Raca et yediği takdirde karşılayabileceğini söyler. Bu sahnede de görüldüğü üzere Hindu inançları İngilizler tarafından hafife alınır ve çok da umursanmaz. Filmin burada vermek istediği mesajın da bu olduğu görülür.

3.1.17. Mandir (Mabet-Tapınak)

Sözlükte ibadet edilen yer anlamına gelen *mandir*,⁵¹¹ Aamir Khan'ın filmlerinde hem tapınak hem de kutsal sayılan hac yerlerini ifade etmek için kullanılır. Lagaan filminde Raca, tebaasının kendi sınırları dışında kalan ve Hindularca daha kutsal sayılan bir mabette dua etmek istediklerini İngiliz yönetimine bildirir. Buradaki *mandir* ifadesi tapınaktan daha çok Hindular için Hac merkezi olarak bilinen ve kutsal sayılan bir mabedi anlatır.

PK filminde pek çok mabet gözümüze çarpsa da konuyla bağlantılı olarak bir sahneden bahsetmek gerekir. (1:33:01) Karısının hastalığından dolayı tanrıya dua eden bir mürit, Hindu bir din adamı olan Tapasvi'den yardım ister. Tapasvi bu müridine, Himalayalar'da bulunan Kançenjunga dağında bir tapınak olduğunu ve dualarının orada kabul olunacağını söyler.⁵¹²

PK filminde geçen bir sahnede Hindu din adamı olan Tapasvi, “birisine ev yaptırmak büyük bir erdemdir. Tanrının evini yaptırmak ise daha büyük bir erdemdir” der. (1:31:43) Benzer bir anlayışa İslam dininde de rastlamak mümkündür.⁵¹³

⁵¹¹ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 241.

⁵¹² İslam dininde de belirli mekânlarda yapılan ibadetlerin ve duaların daha makbul sayılacağına inanılır. “Mescidimde kılınan namaz, Mescidi-i Haram hariç, diğer mescitlerde kılınan bin rekât namazdan daha hayırlıdır.” Ahmet b. Hanbel, Müsned, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1999, 1/184.

⁵¹³ Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır. Tevbe, 9/18.

Şekil 25: Vimona Adı Verilen Yerde Dua Etmek İçin Sıra Bekleyen Hindular

Kaynak: PK Filmi (55:20)

3.1.18. Kutsal Kitap (Bhagavad Gita)

Hindu kutsal metinleri, şruti ve smriti olarak ikiye ayrılır. Smriti türü eserlerden Mahabharata destanının içerisinde yer alan Bhagavad Gita bölümü Hinduizm’de en çok rağbet gören kutsal metindir⁵¹⁴ ve birçok dilde çevirisi vardır.⁵¹⁵ Avatar Krişna ile savaşı Arjuna arasında geçen konuşmaların yer aldığı Gita, Hindu dininin temel prensiplerini çok net bir şekilde anlatır.⁵¹⁶ Kolay hatırlanabilir olması, kastla ilgili kısıtlamaların dışında olmasının yanında soyut ve metafizik kavramları halkın anlayabileceği şekilde anlatan bu eser Sanskritçe’de “Tanrı’nın Şarkısı” anlamına gelir.⁵¹⁷ Hindu reformist Ram Mohun Roy tarafından “tüm şastraların özü” olarak nitelendirilen Gita, Hindistan için büyük önem taşıyan Gandhi ve onu takip edenlere ilham kaynağı olur.⁵¹⁸

PK filminde geçen sahnede (1:09:19) hangi tanrıya, hangi dine ve hangi kutsal kitaba inanacağını bilemeyen ve tanrı heykellerinin önünde yalvaran PK ,

⁵¹⁴ R. Garbe, “Bhagavad-Gita”, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, Edinburgh: T&T Clark Ltd., Cilt 2, (1994), s. 535; Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 101; Ali İhsan Yitik, *Hz. Meryem ve Efes, Dinler Tarihi Yazıları*, İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2001, s. 82.

⁵¹⁵ Renou, *Hinduizm*, s. 26

⁵¹⁶ Marie-Louise Reiniche, “Hinduism”, *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 6, (1987), s. 350; Kaya, *Hinduizm*, 56; Sri Swami Sivananda, *Bhagavad Gita*, Uttar Pradesh: The Divine Life Trust Society, 2000, s. 7.

⁵¹⁷ Vladimir Antonov, *Bhagavad Gita with Commentaries*, <http://bhagavadgita.swami-center.org/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018), s. 5; Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 189; Şengül Demirel, *Hint İnanç Sisteminde Tanrı Kavramı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013, s. 103; Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 90; Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 63-64.

⁵¹⁸ Lars Martin Fosse, *The Bhagavad Gita*, New York: YogaVidya, 1992, s. 10.

Hinduizm'e ait birçok kutsal metin bulunmasına rağmen özellikle Gita'dan (Bhagavad Gita) bahseder. Bu sahneden yola çıkarak Gita'nın Hint kutsal metinleri arasında en çok bilinen ve Hindularca en çok rağbet gören dinî metin olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.19. Cehennem

Biruni'nin anlattığına göre Hinduizm'de mevcut bulunan cennet ve cehennem inancı İslam düşüncesinde olduğu gibi sonsuz ve ebedî değildir. Hindular dünyada yaşadıkları süre içerisinde yapıp ettiklerinden sonra geçici bir süre *naraloka*'ya yani cennete veya cehenneme gideceklerine inanırlar.⁵¹⁹ Cennete giden ruhlar orada bir müddet istirahat ettikten sonra dönüşlerinde hemen bir insan bedenine girerler. Cehenneme gidenler ve cennet/cehennem ikisinde de olmayı hak etmeyen ruhlar ise *tiryakloka* âleminde bitkilerin en alt sınıfından başlayarak ruhları tekrardan insan bedenini hak edene kadar bir bedenden başka bir bedene geçmeye devam ederler.⁵²⁰

PK filminde geçen sahnede PK (1:40:30-1:43:23), insanların kendisini din adamı olarak tanıtan şarlatanlar tarafından kandırıldığını ve korkutulduğunu ifade eder. İnsanların korkularından beslenen bu kişilerin ise kendi isteklerini yerine getirmedikleri takdirde (Tanrı böyle olmasını istiyor demek suretiyle) Tanrı'nın onları cehenneme atacağını ve Tanrı'dan korkmaları gerektiğini anlattıklarından bahseder.

3.1.20. Holi Bayramı

Baharın gelişini belirten Holi Bayramının, Hinduların hayatında büyük önemi vardır. Kast sistemindeki sınırlamalardan dolayı birbirleriyle ilişki kuramayan sosyal grupların yılın belli günlerinde özgürce bir araya geldikleri ve gönüllerince eğlendikleri bu bayramın ortaya çıkış nedeniyle ilgili farklı mitolojik hikâyeler mevcuttur. Üç gün süren kutlamalar esnasında insanlar birbirlerini boyar ve dans ederler. Mabetlerde kutsal su ile yıkanan Krişna ve Radha heykelleri süslenerek

⁵¹⁹ Tümer, *Biruni'ye Göre Dinler ve İslam Dini*, s. 86.

⁵²⁰ Yitik, *Biruni'nin Kaleminden Hinduizm*, s. 160.

giydirilir ve onlara tazim de bulunulur. Bu bayramın bu kadar coşkuyla kutlanmasındaki esas amaç iyiliğin daima kazanacağı düşüncesinden kaynaklanır.⁵²¹

Mangal Pandey filminde Holi Bayramıyla ilgili sahnelere rastlanır. Birlik ve beraberliğin öneminden bahseden bu filmde dikkat çeken sahneler ise aynı köyde yaşayan Müslüman ve Hinduların Holi Bayramını birlikte kutlamasıdır. (1.45:44-1.49:35)

3.1.21. Halk İnanışları

İnsanlar arasında kaynağı dine veya kültüre dayanan inanışlar bulunduğu gibi batıl-hurafe olarak değerlendirilebilen inanışlar da vardır. Halk inanışları arasında buna inanılır veya inanılmaz gibi bir ayrıma gitmek mümkün değildir. Aynı dine ve mezhebe inanan insanlar arasında bile bir davranışı hurafe olarak değerlendirenler olduğu gibi o davranışı dinî temellere oturtmak isteyenlerde bulunur.⁵²²

Mangal Pandey filminde görülen sahnede (1.58:30) sütün yere dökülmesinin kötü şans getireceği ifade edilir. Pk filminde ise Tanrı'yı bulma ve O'na sesini duyurmaya çalışan Khan (PK), Hindular arasında dinî sayılan bazı davranışları gözler önüne serer. Filmdeki sahnelerde ağaca ip bağlanması, dul kadının beyaz sari (kumaş) giymesi, tanrı heykellerinin sütle yıkanması, tapınağa yuvarlanarak ve dizlerin üzerinde sürünerek gidilmesi gibi halk inanışlarına ait sahneler mevcuttur. Bir sahnede ise Khan, "Tanrı'ya ulaşmak için her gün sütle yıkanmam gerektiği söyleniyor. Tanrı benden böyle bir şey istemiş olamaz. Tanrı eğer benimle konuşuyor olsaydı: Her gün Delhi sokaklarında binlerce aç çocuk yatıyor git onların karnını doyur derdi." diyerek hem ülkedeki açlık problemine dikkat çeker hem de Hindular arasında sıklıkla yapılan bir inanışı düzeltmeye çalışır. (1:27:10-1:27:32)

⁵²¹ Ünal, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, s. 54-61.

⁵²² Ahmet Hikmet Eroğlu, "Halk İnanışlarına Giriş", *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 23.

3.2. SİHİZM'E AİT ÖĞELER

3.2.1. Tanrı İnancı

Monoteist bir din olan Sihizm'in kutsal kitabı Granth'ın başında bulunan yakarma cümlesinde Tanrı'dan "sonsuz" olarak bahsedilir. Nanak, tanrıdan bahsederken ona herhangi bir isimle hitap etmez. Nanak tanrıyı *Naamsat* "adı bulunamayan" diye anlatır ve her dinin kendisine ait bir tanrısının olmadığını, sadece müntesiplerinin onu farklı isimlerle zikrettiğini ifade eder.⁵²³

Earth filminde geçen sahnede din adamı kılığına girerek insanları kandıran ve para kazanmak için Allah'la telefon görüşmesi yaptığından bahseden Dil Navaz (Khan), Müslüman bir aileden bir miktar para kazanır. Daha sonra orada bulunan Sihler gelerek "Allah'a bizim için de bir soru sor" derler. Navaz hattın kesildiğini söyleyince Sihler bu seferde "Sihler bir şey istediğinde Allah'ın hattı neden kesiliyor!" diyerek tepki gösterir. Bu sahnede göze çarpan ilk şey, çaresiz insanları kandıran bir din taciri olsa da, Sihlerin gelerek Müslüman bir din adamından "Tek Tanrı" ya ulaşmaları için yardım istemeleridir. (27:00-28:40)

3.2.2. On Guru

Sihizm'de, tanrıyla iletişime geçebilmek ve dinî ritüelleri öğrenebilmek için Gurulardan yardım almak gerekir. Gurular sade bir hayat sürmeleri neticesinde tanrının teveccühünü kazanan rehberlerdir.⁵²⁴ Bütün Guruların ölmeden önce yerine geçecek kişiyi belirlediği görülür. En dikkat çekici tarafı ise neredeyse Sihler tarafından geldiğine inanılan On Guru'nun baba-oğul olmasıdır.⁵²⁵

Earth filminde geçen sahnede(1:22:25-1:23:28), Lahore'da meydana gelen olaylardan rahatsız olan Müslüman Hasan, kardeşi gibi gördüğü Sih Sher Singh'e yardım eder. Onları Amritsar'a götürebilmek için ayarlamalar yapan Hasan'a Sher Singh'in annesi " On Guru seni korusun" der. Bu sahnede göze çarpan ilk şey

⁵²³ Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, s. 134.

⁵²⁴ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 165-166.

⁵²⁵ Şinasi Gündüz, "Sih Dini", *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 374.

Sihlerin korunmayı tanrıdan değil kendilerini tanrıya ulaştırarak bir vasıta ve rehber olarak gördükleri gurulardan istemesidir.

3.2.3. Türban

Sih erkekleri kendileri için hem giysi hem de onur sembolü olan türbanı on bir veya on iki yaşlarına geldiklerinde mabette (gurdwara) yapılan bir tören ve duadan sonra ömür boyunca kalacak şekilde takmaya başlar.⁵²⁶ Türban pek çok stilde bağlanabilir ve farklı renklerde olabilir.

PK filminde Sihlerle ilgili pek çok sahne bulunur. Türban takmalarıyla alakalı ilgi çeken sahnelerden bir tanesi mabet dışında ayakkabı boyayan bir Sih'tir. (1:06:30) Taktığı safran renginde olan türban bağımsız bir Sih devleti kurulması için uğraşan bir siyasi grubun simgesidir. Lagaan filminde kriket maçı için köylülere yardım eden Sih'in taktığı mavi renkli türban ise 18. yüzyılda savaşçıların sembolü olan renktir.⁵²⁷ (1:49:26)

3.2.4. Sih Sembolü (Khanda)

Khalsa teşkilatına ait *Khanda*, iki ucu keskin bir kılıçtır. Sih ulusal amblemi, Sihlere savaşçı olduklarını, Amritsar'ı almaları gerektiğini, Sih'in nihai şekli olan 'Khalsa' haline gelmelerini, adaletsizlik ve zulme karşı savaşmalarını, nerede olursa olsun zafer kazanacaklarını sembolize eder.⁵²⁸

PK filminde bir Sih mabedinde (gurdwara) geçen sahnede duvar ve camlarda yer alan bu sembol Sihlerin hala Amritsar'da bir devlet kurma hayallerinin devam ettiğini, zayıf ve güçsüze yardım edebilmeleri için bir arada bulunmaları gerektiğini hatırlatır. (1:04:58)

⁵²⁶ Kalsi, *Religions of The World Sikhism*, s. 69.

⁵²⁷ Nesbitt, *Sikhism A Very Short Introduction*, s. 49.

⁵²⁸ Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, s. 27.

3.2.5. Gurdwara

Sih mabetlerine verilen isimdir. Herhangi bir heykelin ya da suretin yer almadığı bu mabetler Sihlerin toplu ibadet ettiği yerlerdir.⁵²⁹ Sih dinine mensup olsun veya olmasın herkes gurdwara'yı ziyaret edebilir ve cemaate katılabilir. Yalnız bunun için uyulması gereken belli bir protokol vardır. Gurdwara'ya girmeden önce ayakkabılar çıkarılmalı, eller ve ayaklar yıkanmalı ve başörtüsü (türban) takılmalıdır. Sih inanç ve uygulamaları genel olarak Adi Grant'ın çevresinde yoğunlaşır. Gurdwara'ya giren kişi dilerse oraya bir miktar yardım ettikten sonra yüzü Granth'a bakacak şekilde (erkekler sağda, kadınlar solda) bir yere oturarak *Sangat*'a (cemaat) katılabilir ve *Ragis*'i (din müzisyenleri) dinleyebilir.⁵³⁰ PK filminde tanrıyı arayan Khan, kurallara uygun bir şekilde Sih mabedine gelerek tanrıdan yardım ister. (01:04:55)

Şekil 26: Adi Grant'ın Önünde Oturan Sih Cemaati

Kaynak: PK Filmi (01:04:58)

⁵²⁹ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 147.

⁵³⁰ Singh, *A Complete Guide to Sikhism*, s. 74.

3.2.6. Altın Mabet

Amritsar şehrinde beşinci Guru Arjan tarafından yaptırılan *Harmandir Sahib*, daha sonraları altınla kaplanınca “Altın Mabet” olarak isimlendirilmeye başlanır. Tek kapılı Hindu mabetlerinin tersine toplumda bulunan tüm sınıflara ait insanların rahatça içeri girebilmelerini sembolize edebilmek için dört tarafında da kapı bulunur.⁵³¹

Earth filminde geçen sahnede Hasan, Sih inancının Müslümanlar ve Hinduları birleştirdiğinden bahseder. Yüzyıllar boyu kardeş gibi yaşadıkları için Müslümanların kutsal kitabı Kur’an-ı Kerim’in Amritsar’daki Altın Mabet’te korunduğunu, İngilizlerin oyununa gelmeyerek bu kardeşliği devam ettirmeleri gerektiğini ifade eder. (38:40-39:45)

3.3. CAYNİZM’E AİT ÖĞELER

3.3.1. Ahimsa Prensibi ve Svetambara Mezhebi

Caynizm ahlak ilkesinin merkezine ahimsa’yı alarak evrensel hoşgörüyü savunan bir dindir.⁵³² “Şiddetsizlik” anlamına gelen Ahimsa, yaşayan tüm canlıları kutsal sayan ve onlara zarar vermeyi yasaklayan bir prensiptir. Bu prensip sebebiyle Caynistler çiftçilik ve hayvancılıktan uzak durarak ticarete yönelmişlerdir.⁵³³ İçtikleri suyu süzen, yürüdükleri yolu süpüren Caynist din adamları herhangi bir canlıya zarar vermemek için ağızlarına sürekli maske takmak zorundadırlar.⁵³⁴

Caynizm M.S. 79 yılında iki büyük mezhebe ayrılır. Bunlardan birisi muhafazakârlığı savunan *Digambaralar* (Çıplaklar- Hava Giyinenler), diğeri ise giyinmek veya çıplak gezmenin kişinin tercihine bırakıldığını savunarak beyaz elbise

⁵³¹ Coşkun, *Sihizm*, s. 82-83; Kalsi, *Religions of The World Sikhism*, s. 58-59.

⁵³² Jeffery D. Long, *Plurality and Relativity: Whitehead, Jainism, and The Reconstruction of Religious Pluralism*, Illinois: The University of Chicago, 2000, s. 282.

⁵³³ Atasğun, “Jainizm”, s. 268.

⁵³⁴ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 156.

giyinen *Svetambara*'lardır. Bu mezhebe mensup kişiler sadece beyaz entari giyerler, yanlarında ise sürekli baston ve sadaka taşı bulundururlar.⁵³⁵

Şekil 27: Svetambara Mezhebine Mensup Caynist Din Adamları

Kaynak: PK Filmi (01:07:25)

PK filminde geçen bu sahnede Svetambara mezhebine mensup Caynist din adamlarının günlük ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla geleneksel kıyafet ve aksesuarlarıyla dilenme turuna/zamanına çıktıkları görülür. (1:07:25)

3.4. İSLAMİYETE AİT ÖĞELER

3.4.1. Allah İnancı

Earth filminde geçen sahnede (49:38) Gurdaspur'dan gelen trenin gecikmesi sonucu herkes endişeli bir bekleyiş içerisinde. Orada bulunan görevli insanların yüreğine su serpmek ve umutsuzluklarını gidermek için “Allah’a güvenelim kardeşim” diyerek tevekkül anlayışını ortaya koyar. Başka bir sahnede ise olayların patlak vermesi Hindu bir vatandaşın ölüm korkusundan dolayı Müslüman olması ile alakalıdır. Ayaklanan Müslümanlar Lahore’da bulunan Hindu ve Sihleri şehrin dışına

⁵³⁵ Aydın, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 110.

gitmeye zorlar. Parsi bir ailenin yanında uşak olan Hari, kendisini götürmek isteyenlere Müslüman olduğunu söyler. Buna inanmayan insanlar “Kelime-i Şehadet getir de Müslüman mısın değil misin anlayalım” diyerek onu sorguya çekerler. (1:29:40)

Fanaa filminde ise birçok sahnede tevekkül anlayışına rastlamak mümkündür. Birbirlerinden ayrılırken, trene binerken ve iyi niyet temennisi olarak “Allah seni korusun” ifadesi çokça zikredilir.

3.4.2. Namaz

İnsanı Allah’a en çok yaklaştıran, kötülüklerden koruyan ve cennetin anahtarı olan⁵³⁶ namazla ilgili PK filminde çeşitli sahneler (17:00; 1:06:15) bulmak mümkündür.

3.4.3. Cihat

Çaba, gayret gösterme ve savaş anlamlarına gelen cihat,⁵³⁷ Allah’ın rızasını kazanabilmek ve O’nun adını, dinini duyurabilmek için canla, malla⁵³⁸ ve dille⁵³⁹ gerçekleştirilen emektir, çalışmadır. İslam’da cihad’ın (savaş anlamında) gerçekleştirilebilmesi için belirli şartlar vardır. Müslümanlara, zulme uğramaları nedeniyle savaşma izni verilir.⁵⁴⁰ Kur’an-ı Kerim’de “Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda cihat edin, (ancak) aşırı gitmeyin. Elbette Allah aşırı gidenleri sevmez.”⁵⁴¹ buyrulurken birçok hususta ve meselede olduğu gibi cihat ederken de aşırıya kaçarak karşı tarafa zulmedilmemesi emredilir. Son yıllarda dünyanın pek çok farklı noktasında görülen intihar saldırıları, masum insanların öldürülmesi gibi davranışlar İslam’ın özüne aykırıdır.

⁵³⁶ Taha, 20/14; Ankebut, 29/45; Ebu İsa Muhammed b. İsa, Sünen-i Tirmizi, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992, “Taharet”, 1.

⁵³⁷ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 82.

⁵³⁸ Saff, 61/11.

⁵³⁹ Nesâî, “Cihad”, 48.

⁵⁴⁰ Hacc, 22/39.

⁵⁴¹ Bakara, 2/190.

Fanaa filminde geçen sahnede (1:08:31-1:09:13) Keşmir bölgesinin bağımsızlığını kazanması için Başkanlık Sarayına gerçekleştirilen bombalı saldırının planını yapan ve bunu İslam Dini adına yaptığını düşünen Rehan (Khan), IKF isimli bir terörist gruba mensup Müslüman bir şahsiyettir. Filmde şehitlik, cihat gibi kavramların kullanıldığı ve zafer nidası olarak “Allah-ü Ekber” ifadesinin zikredildiği görülür. Filmde Khan’ın bizlere göstermek ve anlatmak istediği şey, bu tarz eylem yapanların Müslümanlıkla uzaktan veya yakından hiçbir ilgisinin bulunmadığıdır. Yaşayış, tavır ve düşüncelerini birleştirdiğimiz zaman Allah’ın emrettikleri haricinde her şeyi yapan bir kitlenin Müslüman olduğunu iddia etmek apaçık akıl tutulmasıdır. Oysa İslam dini her fırsatta ve koşulda iyilik yapmayı,⁵⁴² affedici olmayı,⁵⁴³ adaletli olmayı⁵⁴⁴ ve zulmetmemeyi emreder.⁵⁴⁵

Hindistan ve Pakistan arasında uzun zamandır yaşanan bu olaylarla ilgili Mahatma Gandhi’nin ifadeleri bize ışık tutar: “Ne zaman ki Hint halkı işgalci İngilizlere karşı birlik oluştursa, hemen sömürgeci İngilizler bir ineği kesip Müslümanlarla Hinduların arasındaki bir yola atıyorlardı. Böylece işgalcileri bırakıp birbirleriyle uğraşıyorlardı. Bugün de İslam ülkelerinde yaşanan durum aynıdır, tek fark, intihar eylemcisi gönüllü olarak ineğin rolünü üstleniyor.”⁵⁴⁶

3.4.4. Oruç ve Kurban

Farsça *ruze* kelimesinden türeyerek dilimize geçen orucun Arapçası *Savm*’dır. “Kendini tutmak, engellemek” manalarına gelen oruç, imsak vaktinden başlayarak iftar vaktine kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmak demektir. Nefsin isteklerinden uzak durmayı ve irade hâkimiyetini sağlayan orucun farz, vacip ve nafil olmak üzere üç çeşidi vardır.⁵⁴⁷

⁵⁴² Bakara, 2/177; Ali İmran, 3/104; Tevbe, 9/71; Ra’d, 13/22.

⁵⁴³ Araf, 7/199; Şuara, 26/40.

⁵⁴⁴ “Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever.” Mümtebine, 60/8.

⁵⁴⁵ Ali İmran, 3/192; Meryem, 19/72.

⁵⁴⁶ M. Burhan Hedbi, “Birleşmiş Müslümanlar Örgütü” <http://milatgazetesi.com/birlesmis-muslumanlar-orgutu-makale,91746.html>, (Erişim Tarihi: 13.11.2017)

⁵⁴⁷ H. Yunus Apaydın, “Oruç”, *İlmihal I, İman ve İbadetler*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 381-385.

Sözlükte “Allah’a yakın olmayı sağlayan şey” anlamına gelen kurban, insanlık tarihi boyunca neredeyse bütün dinlerde uygulanan dinî bir ritüeldir. Kurban ibadeti din’i bir özellik taşımasının yanında yardımlaşma, dayanışma ve kardeşlik duygularını pekiştirdiği için toplumsal bir davranıştır.⁵⁴⁸

PK filminde geçen sahnede Khan, Allah’a ulaşabilmek için ne yapabilirim düşüncesi içerisinde. Yaşadığı toplumdaki bazı farklılıkları dile getiren Khan’ın, “Sana (Allah) yakın olabilmek için Pazartesi mi Salı mı oruç tutmalıyım?⁵⁴⁹ İneği kurban mı etmeli yoksa ona saygı mı göstermeliyim?” (1:09:30-1:09:45) diyerek hem bir çıkış yolu aradığı hem de uzun yıllardır Hindular ile Müslümanlar arasında devam eden bir konuya değindiği görülür.⁵⁵⁰

3.4.5. Halk İnanışları

İnsanlar arasında kaynağı dine veya kültüre dayanan inanışlar bulunduğu gibi batıl-hurafe olarak değerlendirilebilen inanışlar da vardır.⁵⁵¹

Fanaa filmindeki sahnelerde türbe ziyareti ve sonrasında kutsal suyun gözlerini iyileştirebileceğine, şifa vereceğine inanılması (44:00-45:00), PK filminde kendisini Allah’a ulaştırması düşüncesi taşıyarak türbe ziyaret edilmesi (1:04:33), kötü şans ve uğursuzluktan korunmak için nazar boncuğundan bileklik takılması (1:08:00) dikkat çekicidir. İslam dinini benimseyen toplumların zamanla kendi örf ve adetlerinden gelen davranışlar ile Arapların İslam öncesi uygulama ve inanışlarını birleştirerek devam ettirdiği görülür. Hindistan’ın Müslümanlaşmasına büyük katkıda bulunan Türklerin türbe ziyareti fenomeni⁵⁵² ile Cahiliye Araplarının nazar inanışını⁵⁵³ bunlara örnek olarak göstermek mümkündür.

⁵⁴⁸ Ali Bardakoğlu, “Kurban”, *İlmihal II, İslam ve Toplum*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 1-2.

⁵⁴⁹ Ebu’l-Hüseyin Müslim b. Haccâc, *Sahih-u Müslim*, Kahire: Mektebetü’r-Rihab, 2008, “Birr”, 36.

⁵⁵⁰ Margul, “Hint İnek Tapımı”, s. 301-320.

⁵⁵¹ Eroğlu, “Halk İnanışlarına Giriş”, s. 23.

⁵⁵² Durmuş Arık, “Kutsal Mekân ve Ziyaret Fenomeni”, *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 75-77.

⁵⁵³ Durmuş Arık, “İslam Öncesi Arap İnanışları”, *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 232-234.

3.4.6. Cami ve Mescit

Cami kelimesi Arapça (cem') kökenli olup bir araya getiren manasına gelir. Arapça "sücut" kökünden gelen mescit ise, Allah'a ibadet edilen yer manasına gelir.⁵⁵⁴ Hz. Peygamber döneminde cami/mescitler namaz kılınan yerler olarak kullanıldığı gibi önemli kararların istişare edildiği, diplomatik, hukuki meselelerin çözüme kavuşturulduğu, hastane, misafirhane gibi sosyal işlerin yanında eğitim ve öğretimin yapıldığı çok amaçlı yerler olarak da kullanılır.⁵⁵⁵

Earth ve PK filmlerinde cami/mescit figürünün sıklıkla kullanıldığı gözlerden kaçmaz. Buradaki amacın Müslümanların yaşadığı ortamı anlatmak olduğu anlaşılır.

3.4.7. Selam Vermek

Allah'ın selamı üzerinize olsun manasındaki "Selâmün Aleyküm" ifadesi Kur'an-ı Kerim'de de açıkça zikredilir.⁵⁵⁶ İnsanları birbirine yaklaştıran ve aralarındaki samimiyetin artmasını sağlayan selam vermekle ilgili Kur'an-ı Kerim'de Allah-ü Teâlâ "Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin." buyurur.⁵⁵⁷ Hz. Muhammed (s.a.v)'in ise her fırsatta söylenilmesini tavsiye ettiği selam hem dinî bir vecibe hem de toplumsal bir olgudur.⁵⁵⁸

İslami bir öge olan "Selâmün Aleyküm" ifadesi, Earth filminde ve Mangal Pandey filminde sıkça tekrar edilir.

⁵⁵⁴ Ahmet Önkal, Nebi Bozkurt, "Cami", *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 7, (1993), s. 46.

⁵⁵⁵ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 258-272.

⁵⁵⁶ "(Melekler:) Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir! (derler)." Ra'd, 13/24.

⁵⁵⁷ Nisa, 4/86.

⁵⁵⁸ "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz! Birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız! Ben size yaptığımız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir iş göstereyim mi? Selamı aranızda yayın!" Buhârî "Edebu'l-Müfred", 980.

3.4.8. Kerbela/Aşure Matemi

Hz. Muhammed (s.a.v)'in torunu Hz. Hüseyin'in Hicri 61 yılı Muharrem ayının 10. Günü şehit edildiği yer olan Kerbela, Bağdat'ın güneybatısında yer alan bir kasabadır.⁵⁵⁹ Yüzyıllardır Müslümanların kanayan yarası olan Kerbela, tutulan matemler ve türbe ziyaretleriyle birlikte kutsal bir şehir sayılır ve Şiiiler tarafından neredeyse hac ile kıyaslanan bir duruma gelir.⁵⁶⁰ Şii Büveyhiler devrinde başlayarak günümüze kadar devam eden Aşure matemi⁵⁶¹ törenlerinde yas tutarken siyah giyinmek, zincir ve bıçaklarla dövünmek gibi farklı uygulamaları da görmek mümkündür.⁵⁶²

Şekil 28: Kerbela Matemi

Kaynak: PK Filmi (01:06:54)

PK filminde geçen bazı sahnelerde (1:06:44-1:07:09) Kerbela/Aşure matemiyle ilgili siyah giyinen, sinelerine vuran ve ucu bıçaklı zincirlerle kendilerini döven Müslüman gençler vardır. Hz. Hüseyin ve Ehli Beyti bütün dünya

⁵⁵⁹ Mustafa Öz, “Kerbela”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 25, (2002), s. 271.

⁵⁶⁰ Ahmet Güner, “Büveyhiler Devrinde Bağdat'ta Kerbela/Aşure, Gadir Humm ve Benzeri Şii Uygulamaları”, *Çeşitli Yönleriyle Kerbela*, Sivas: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Cilt 1, (2010), s. 325.

⁵⁶¹ Halil İbrahim Bulut, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, 2016, s. 341.

⁵⁶² Metin Bozkuş, “Aşûre Günü, Muharrem Mâtemi/Orucu Ve Sivas'ta Aşûre Uygulamaları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt XII/1, (2008), s. 43.

Müslümanları için değerlidir. Matem ve yas tutma esnasında bu tarz görüntülerin ortaya çıkması Müslüman kimliğine zarar verir. Son yıllarda ülkemizdeki Caferi vatandaşlar kendilerine zincirle vurarak kan akıtma eylemi yerine Kızılay'a kan bağışında bulunarak matem tutarken bile ihtiyacı olanlara faydalı olunabileceğinin örneklerini sunarlar.⁵⁶³

3.4.9. İlim Öğrenmek

İnsanda var olan öğrenme duygusu ve bilme yetisi onu diğer varlıklardan ayırır. Hz. Âdem'e meleklerin secde etmesini sağlayan Allah'ın kendisine verdiği bilgidir.⁵⁶⁴ Bizlere bilmediklerimizi ve kalemle yazmayı öğreten⁵⁶⁵ Rabbimiz Kur'an-ı Kerim'de bilenlerle bilmeyenlerin bir olmadığını bildirir.⁵⁶⁶ İnsanın Rabbini tanınması, ibadet etmesi için gerekli olan ilimdir. İlimsiz amel olmaz. İlim öğrenmenin kadın ve erkek her Müslümana farz olduğunu⁵⁶⁷ bildiren Hz. Muhammed (s.a.v), "İlim için yola koyulan kimse, dönünceye kadar Allah yolundadır"⁵⁶⁸ buyurarak ilim öğrenmenin ne kadar önemli olduğunu bizlere hatırlatır.

PK filminde geçen sahnede okumak isteyen kız çocukları görülür. Yaşadıkları bölgede "okuyan kız çocuklarını öldürün" ifadelerini taşıyan bir fetva çıkarıldığından, okumalarının Allah'a nasıl bir sorun teşkil edeceğini anlamadıklarını söylerler. (1:45:15) Üzülerek belirtmek gerekir ki bazı uygulamalarda Hz. Peygamber'in vefatından sonra kadınların eğitimine gerekli hassasiyet ve önem verilmediği, neredeyse İslam öncesi Cahiliye adetlerine geri dönüldüğü görülür.⁵⁶⁹

⁵⁶³ Metin Bozkuş, "Aşûre Günü", s. 44.

⁵⁶⁴ Bakara, 2/31-34.

⁵⁶⁵ Alak, 96/4-5.

⁵⁶⁶ Zümer, 39/9.

⁵⁶⁷ Muhammed b. Yezid, *Sünen-i İbn Mâce*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992, "Mukaddime", 17.

⁵⁶⁸ Tirmizi, "İlim", 2.

⁵⁶⁹ Bununla ilgili Afganistan'da ve yer yer Hindistan'da da görülen Taliban anlayışı örnek olarak verilebilir. Bkz. Mehmet Ali Büyükkara, "Bir İnanç ve İmaj Sorunu Olarak İslam'ın Taliban'cası", *Günümüz İnanç Problemleri*, Erzurum: Aktif Kitap Kırtasiye Dağıtım, (2001), s. 281.

3.4.10. Giyim Kuşam

PK, Mangal Pandey ve Earth filmlerinde müslüman erkekler genellikle sakallı ve başlarında takke bulunan karakterlerdir. Kadınlar ise siyah çarşafı, elleri ve yüzleri aynı şekilde kapalı bir vaziyette görüntü vermektedir. İslam dünyasında çoğunlukla erkekler için kılık kıyafet ölçüsü olarak Hz. Muhammed (s.a.v)'in giyim tarzı örnek alınır. Hz. Peygamber'in giydiği kıyafetleri bugün dünyanın her yerinde giymek İslam'ın kesin bir emri değildir. Doğup büyüdüğü ve yaşadığı coğrafya gereği giydiği kıyafetler o zamanın en modern kıyafetleridir. Burada esas olan erkekler için dini temsil alanında en uygun kıyafeti seçerek giymeleridir. Kadınların nasıl giyinmesi gerektiği birçok polemige yol açsa da Kur'an-ı Kerim'de açıkça zikredilir.⁵⁷⁰

3.4.11. Nikâh

Fanaa filminde Zülfikar Ali, Rehan rolündeki Khan'la kızı Zooni'nin nikâhını kıyar. Filmdeki sahnede Rehan ve Zülfikar takke takarken, Zooni başını kapatmış bir vaziyettedir. Nikâh kıyma esnasında önlerinde Kur'an-ı Kerim açık durumdadır ama nikâha şahitlik eden hiç kimse yoktur. (2:15:53)

Şekil 29: Nikâh Sahnesi

Kaynak: Fanaa Filmi (02:15:55)

⁵⁷⁰ Nur, 24/31; Ahzab, 33/33.

Allah-ü Teâla Kur'an-ı Kerim'de "size helal olan kadınlarla evlenin" buyurmasına rağmen nikâhın geçerlilik şartlarıyla ilgili geniş bilgi vermez. Nikâhın geçerlilik şartlarıyla ilgili hususları ise Hz. Muhammed (s.a.v)'in hadislerinden öğrenmek mümkündür. Bir hadisi şerifte "İki şahit olmadan nikâh caiz olmaz"⁵⁷¹ buyrulan konuyla ilgili mezhep imamlarından sadece İmam Malik şahidin nikâh esnasında hazır bulunmaması durumunda bile nikâhın geçerli olduğunu belirtir.⁵⁷² İslamiyet, kadına toplum içerisinde saygın bir yer vererek ona hak ettiği statüyü kazandırır. Hz. Muhammed (s.a.v), Veda Hutbesinde kadınların eşya olmadığını, onların erkeklere Allah'ın birer emaneti olduğunu⁵⁷³ bildirerek kadınların haklarının korunması gerektiğini, orada hazır bulunan Müslümanların nezdinde bütün insanlığa hatırlatır.

3.4.12. Yalan Söylememek

Yalan söylemek İslam dininde büyük günahların arasında sayılır. Allah-ü Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de yalan söyleyenlerden "Onlar, Allah'ın ayetlerine inanmayanlardır"⁵⁷⁴ şeklinde bahseder. Peygamber Efendimiz ise, birçok hadisi şerifte yalanın haram olduğunu ve Müslümanın kesinlikle yalan söylemeyeceğini buyurur.⁵⁷⁵

Lagaan filminde İsmail, köylülere maç için yardım edeceğini söyledikten sonra sözlerinin doğru olduğu üzerinde durarak imanlı bir Müslümanın yalan söylemeyeceği vurgusunu yapar. (1:30:00)

PK filminin hemen başında geçen bir sahnede Guru Tapasvi Müslümanları, aldatan ve yalan söyleyen olarak tanımlar. (18:49) Filmin devamı izlendiğinde ise itham ettiği kişinin (Sarfaraz) dürüst, kendisinin ise yalan söyleyen biri olduğu ortaya çıkar. (2:14:00-2:18:11)

⁵⁷¹ Buhârî, "Şehâdât", 8.

⁵⁷² M. Akif Aydın, "Aile Hayatı", *İlmihal II, İslam ve Toplum*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 207.

⁵⁷³ Müslim, "Hac", 147.

⁵⁷⁴ Nahl, 16/105.

⁵⁷⁵ Müslim, "Birr", 103; Buhârî, "Edeb", 69.

Earth filminde geçen sahnede ise yalanla ilgili ince bir nokta vardır. Hintliler ile Müslümanların arasında 1947 yılında çıkan olaylarda her iki taraf da suçlu veya suçsuz ayrımı yapmadan dininden ötürü karşı tarafı katleder. Filmde Parsi'lere ait bir konakta çalışan Müslüman bir bahçıvan kendisiyle aynı evde çalışan Hindu bir kızı korumaya çalışır. O'nu öldürmeye gelen insanlara yemin ederek evde olmadığını, kaçtığını ifade ederek yalan söyler. (1:30:50) Kur'an-ı Kerim'de ise Allah-ü Teâla "Bir insanı kurtarmanın bütün insanlığı kurtarmak"⁵⁷⁶ olduğunu bizlere haber verirken, Hz. Muhammed (s.a.v) savaş esnasında yalan söylemenin caiz olduğunu ifade eder.⁵⁷⁷

3.4.13. Yardımlaşma

Lagaan filminde Hindu köyünde yaşayan Müslüman bir ailenin çocuğu olan İsmail, kriket maçına çıkacak köylülerin zor durumda olduğunu görür ve zorda kalmış insanlara yardım etmenin Allah'ın bir emri olduğunu söyler.⁵⁷⁸ (1:29:08)

3.4.14. Ezan

İlk defa Medine döneminde Bilal-i Habeşi tarafından okunan,⁵⁷⁹ insanları Allah'ı zikretmeye davet eden⁵⁸⁰ ve bir İslam beldesine gittiğimizin en önemli nişanesi olan ezan sesi, PK filminde birkaç sahnede arka planda açıkça duyulur.

3.4.15. Dinî Çeşitlilik

Hindistan yarımadası çok eskilere dayanan bir tarihe ve çok büyük bir kültüre ev sahipliği yapar. Ariler'in dinsel inançlarının yerli Dravid kültüründen etkilenmesi sonucu meydana gelen Hinduizm, Hinduizm'in bazı inanç ve uygulamalarının reddederek kendisine taraftar toplayan Budizm, Caynizm ve senktretik bir din olan

⁵⁷⁶ Maide, 5/32.

⁵⁷⁷ Tirmizi, "Birr", 26.

⁵⁷⁸ Şuara, 42/36-39.

⁵⁷⁹ Mehmet Görmez vd., *Hadislerle İslam*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, Cilt 2, 2013, s. 306.

⁵⁸⁰ Maide, 5/58; Cuma, 62/9.

Sihizm bu topraklarda doğmuş, büyümüş ve yetişmiştir. Ekber Şah'ın "Dini İlahi"si ve yakın zamanda kitleleri peşinden sürükleyen Sathya Sai Baba hareketi yine bu topraklarda filizlenmiştir. Bununla birlikte semavi dinler olarak bilinen Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet'i benimseyen milyonlarca insanın Hindistan topraklarında birlikte yaşadığı da bir gerçektir.

Dinler arasındaki farklılıklar günümüz dünyasında bir realitedir. Bütün dinler kişiyi kurtuluşa götürmek veya evrenin mahiyetiyle ilgili farklı iddialarda bulunur.⁵⁸¹ Dinlerin teist ya da politeist inançlarını göz önünde bulundurursak aralarında büyük farklılıkların bulunduğu ve ortak bir noktada buluşmalarının zor olduğunu söylemek mümkündür.⁵⁸² Alan Race, dinî çeşitliliğin bir vakıa olduğunu ve bu vakıanın *dinî dışlayıcılık*,⁵⁸³ *dinî kapsayıcılık*⁵⁸⁴ ve *dinî çoğulculuk* kavramlarıyla ifade edilebileceğini belirtir.⁵⁸⁵

Bütün dinlerin eşit derecede hak olduğunu iddia eden dinî çoğulculuk örneklerine Hindistan'da sıklıkla rastlanır. Hinduizm'in gelişim sürecinde ortaya çıkan ve Son Darsana Dönemine ait olan monist Tanrı anlayışı zamanla bütün dine hâkim olur.⁵⁸⁶ Hindu kutsal metinleri arasında yer alan ve birçok Hindu'nun başucu kitabı olan Bhagavat Gita'da tüm yolların aynı zirvede buluşacağı ifadesi alır. Modern dönem Hinduizm'inin önde gelen isimlerinden olup Hinduizm'i 1893 yılında Chicago'da gerçekleştirilen Dünya Dinleri toplantısında tüm dünyaya tanıtmayı başaran Swami Vivekenanda "Biz yalnızca evrensel hoşgörüyü

⁵⁸¹ Eyüp Aktürk, "Dinî Çoğulculuğun Kantçı Temeli ve Epistemik Belirsizlik Sorunu", *Journal of Islamic Research*, Sayı 24(3), (2013), s. 174.

⁵⁸² M. Kazım Arıcan, "Felsefi ve Teolojik Bir Problem Olarak Dinî Çeşitlilik", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, (2011), s. 72.

⁵⁸³ Tek bir hakikat vardır. Bu hakikatin dışındaki bütün dinler yanlıştır diyen tavır. Latif Tokat, "Dinî Çoğulculuk Hangi Açıdan Mümkündür?", *Milel ve Nihal*, Sayı 4, (2007), s. 50; Rahim Acar, "Dinî Çeşitliliği Değerlendirme Yetkisi Frithjof Schuon Örneği", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 44, (2013/1), s. 100; Mahmut Aydın, *Hıristiyan, Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinî Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2005, s. 13.

⁵⁸⁴ Diğer dinlerinde içinde hakikatler barındırdığını ama esas kurtuluşun Hıristiyanlık olduğunu savunan görüş. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tülay Demir, "Dinî Çoğulculuk", *Liberal*, Sayı 71, (2013), s. 48-49; Mustafa Çakmak, *Çağdaş Batı ve İslam Düşüncesinde Dinsel Kapsayıcılık*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2014, s. 213.

⁵⁸⁵ Mehmet Şükrü Özkan, "Dinî Çeşitlilik Karşısında Hıristiyan Düşünürlerin Cevapları ve Tipoloji Problemi", *Şirnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt VII, Sayı 14, (2016/2), s. 82-83.

⁵⁸⁶ Yitik, *Doğu Dinleri*, s. 34.

inanmıyoruz, aynı zamanda bütün dinlerin hak olduğunu kabul ediyoruz” ifadesiyle Hinduizm’in çoğulcu yapısını ortaya koyar.⁵⁸⁷

Allah katında tek hakikatin kendisi olduğunu savunan İslam dini⁵⁸⁸ içine çoğulculuktan bahsetmek mümkün değildir. İslam dini, çoğulculuktan ziyade diğer dinlere hoşgörüyle yaklaşarak bir nevi kapsayıcılığı içerisinde barındırır.⁵⁸⁹ Kur’an-ı Kerim, dinde zorlama olmayacağını⁵⁹⁰ bunun yerine güzel huy ve düzgün davranışın İslam dinini anlatmada en etkili yol olduğunu bildirir.⁵⁹¹ Hindistan’a da İslamiyet’in yerleşmesi fetihlerden ziyade hoşgörülü tavırlar sergileyen sultanlar ve insanların gönlüne dokunmayı başarabilen âlimler sayesinde gerçekleşmiştir.

Şekil 30: Müslüman, Hindu, Sih ve Parsiler Aynı Sofrada

Kaynak: Earth Filmi (36:58)

Mangal Pandey filminde Müslümanlar Hinduların Holi Bayramı coşkısına katılırken (1:47:25), aynı filmde Hindular Müslümanların zikir ayinine iştirak ederler

⁵⁸⁷ Maulana Wahiduddin Khan, “Hindistan’da Dinî Çeşitlilik ve Hoşgörü”, *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 37.

⁵⁸⁸ Ali İmran, 3/19.

⁵⁸⁹ Bakara, 2/62; Maide, 5/69.

⁵⁹⁰ Bakara, 2/256.

⁵⁹¹ Ali İmran, 3/159.

(1:38:26-1:40:00). Aamir Khan'ın oynadığı Mangal Pandey, Earth ve Lagaan filmlerinde geçen pek çok sahnede aynı topraklarda yüzyıllardır kardeş gibi yaşadıkları ve kardeşlerinin inançlarına saygı duyulması gerektiği düşüncesi sıklıkla işlenmiştir. PK filminde de bu düşüncelerin yer aldığı görülse de esas üzerinde durulan konu, bütün dinlerin hak olduğu iddiasıdır. Muhafazakâr bir ailede yetiştiğini her fırsatta dile getiren Aamir Khan'ın fikirlerinde İslam kültüründen etkilenmenin yanında, Hint kültüründen kaynaklanan dinî çoğulculuk esintilerine de rastlanır.⁵⁹²

3.5. HİRİSTİYANLIĞA AİT ÖĞELER

3.5.1. Hz. İsa

Hıristiyan inancının temelini oluşturan teslisin⁵⁹³ bir unsuru olan Hz. İsa bu dine göre hem Mesih hem de Tanrı'nın oğludur.⁵⁹⁴ Hz. İsa hem Kur'an-ı Kerim'e hem de Matta ve Luka İncillerine göre mucizevi bir şekilde babasız olarak Hz. Meryem'den dünyaya gelir.⁵⁹⁵ Hangi tarihte doğduğuyla ilgili birçok rivayet olduğu gibi⁵⁹⁶ doğumuyla ilgilide Matta İncili⁵⁹⁷ ve Luka İncilinde⁵⁹⁸ farklı anlatımlar yer

⁵⁹² *Dialogue 05/14/2015 Talking to Aamir Khan*, <http://english.cntv.cn/2015/05/15/VIDE1431637560627474.shtml>, (Erişim Tarihi: 31.12.2017).

⁵⁹³ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 367; Aydın, "Hıristiyanlık", s. 95.

⁵⁹⁴ Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, s. 122; Mahmut Aydın, *İsa Tanrı mı? İnsan mı?*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2002, s. 7; Xavier Jacob, *İsa Kimdir? – İncil'e Göre*, (çev. Hakkı Demirel), Ankara: Ülker Matbaası, 1987, s. 169-171; Josh McDowell, Bart Larson, *Mesih İsa'nın Tanrılığı, Kutsal Kitap'a Dayalı Bir Savunma*, (çev. Fikret Böcek), İstanbul: Zirve Yayıncılık, 2001, s. 9-12; Abdülvahid Vafi, "Hıristiyan İnancının Teslise Dönüşmesi ve Teslisin İlk Kaynakları", (çev. Hidayet Işık), *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, (1996), s. 383-393.

⁵⁹⁵ Ali İmran, 3/45-47:59; Meryem, 19/16-35; Matta, 1:18-25; Luka, 2:1-7. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Güç, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Meryem ve İsa (A.S)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, Cilt3, Sayı 3, (1991), s. 215-224.

⁵⁹⁶ Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 17-20.

⁵⁹⁷ "İsa Mesih'in doğumu şöyle oldu: Annesi Meryem, Yusuf'la nişanlıydı. Ama birlikte olmalarından önce Meryem'in Kutsal Ruh'tan gebe olduğu anlaşıldı. Nişanlısı Yusuf, doğru bir adam olduğu ve onu herkesin önünde utandırmak istemediği için ondan sessizce ayrılmak niyetindeydi. Ama böyle düşünmesi üzerine Rab'bin bir meleği rüyada ona görünerek şöyle dedi: "Davut oğlu Yusuf, Meryem'i kendine eş olarak almaktan korkma. Çünkü onun rahminde oluşan, Kutsal Ruh'tandır. Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından O kurtaracak." Bütün bunlar, Rab'bin peygamber aracılığıyla bildirdiği şu söz yerine gelsin diye oldu: "İşte, kız gebe kalıp bir oğul doğuracak; adını İmmanuel koyacaklar." İmmanuel, Tanrı bizimle demektir. Yusuf uyanınca Rab'bin meleğinin buyruğuna uydu ve Meryem'i eş olarak yanına aldı. Ama oğlunu doğuruncaya dek Yusuf ona dokunmadı. Doğan çocuğun adını İsa koydu." Matta, 1:18-25.

alır. Hıristiyan kaynaklar Hz. İsa ile ilgili “Tarihsel İsa” ve “Oğul İsa” olarak iki farklı karaktere yer verir.⁵⁹⁹ Tarihsel İsa hakkında bilgi veren tek kaynak II. yüzyılda oluşturulan “Havariler Akidesi” olarak bilinir. Bu akidede ise Hz. İsa’nın Hz. Meryem’den doğması ve Roma valisi tarafından çarmıha gerilmesi haricinde bilgi yoktur.⁶⁰⁰ Oğul İsa görüşü ise M.S. 325 yılında yapılan İznik Konsili kararları sonucu kabul edilerek İsa’nın, Tanrı ile aynı cevhere sahip olduğu benimsenir.⁶⁰¹ Hıristiyanlar tarafından kabul edilen Matta, Markos ve Luka İncili, Hz. İsa’nın hayatıyla ilgili geniş çaplı bilgilere yer verirken Yuhanna İncili ise *Oğul İsa Mesih* anlatımını ön plana çıkarır.⁶⁰² İnciller genel olarak Hz. İsa’nın meydana getirdiği mucizeleri ve öldükten sonra dirilip Tanrı katına çıkması konularını ele alır.⁶⁰³ İslam inancına göre ise Hz. İsa, peygamberlikle görevlendirilen bir beşerdir.⁶⁰⁴ Kur’an-ı Kerim’de Hz. İsa’nın doğduğu yere atıfla Hıristiyanlardan *Nasranî* olarak bahsedilir.⁶⁰⁵ Hz. İsa Hıristiyan inancında olduğu üzere çarmıha gerilmeden önce mahiyetini bilmediğimiz bir şekilde Allah tarafından kurtarılır.⁶⁰⁶ İslamiyet’te Allah’ın bir evlat edinmesi veya kendisiyle aynı cevherden meydana gelen birisinin olması söz konusu bile değildir.⁶⁰⁷ Bu inançlarından ve söylemlerinden dolayı Hıristiyanlar Kur’an-ı Kerim’de açık bir dille eleştirilir.⁶⁰⁸

PK filminde geçen sahnede (59:14) Hz. İsa’dan insanların günahları yüzünden kendisini feda ederek çarmıha gerilen bir tanrı olarak bahsedilir. PK bu sahneyle, “dünyaya yeni gelen (doğan) bir beşerin ne tarzda bir günahı olabilir? Bir

⁵⁹⁸ “O günlerde Sezar Avgustus bütün Roma dünyasında bir nüfus sayımının yapılması için buyruk çıkardı. Bu ilk sayım, Kirinius’un Suriye valiliği zamanında yapıldı. Herkes yazılmak için kendi kentine gitti. Böylece Yusuf da, Davut’un soyundan ve torunlarından olduğu için Celile’nin Nasıra Kenti’nden Yahudiye bölgesine, Davut’un kenti Beytlehem’e gitti. Orada, hamile olan nişanlısı Meryem’le birlikte yazılacaktı. Onlar oradayken, Meryem’in doğurma vakti geldi ve ilk oğlunu doğurdu. Onu kundağa sarıp bir yemliğe yatırdı. Çünkü handa yer yoktu.” Luka, 2:1-7.

⁵⁹⁹ Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 20.

⁶⁰⁰ Mahmut Aydın, *Tarihsel İsa İmanın Mesih’inden Tarihin İsa’sına*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002, s. 10.

⁶⁰¹ Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, s. 122.

⁶⁰² Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 53.

⁶⁰³ Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 80-84.

⁶⁰⁴ Zuhuf, 43/59; Maide, 5/75; Nisa, 4/172; Meryem, 19/30; Hadid, 57/27; Saff, 61/6.

⁶⁰⁵ Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 12.

⁶⁰⁶ Nisa, 4/157-158; Ali İmran, 3/54-55.

⁶⁰⁷ İhlas, 112/3-4; Meryem, 19/35; Ayrıntılı bilgi için bkz. Mahmut Aydın, *Hz. İsa’ya Ne Oldu?*, Ankara: Otto Yayınları, 2011, s. 97.

⁶⁰⁸ Maide, 5/72:116-117; Tevbe, 9/30-31.

tanrı nasıl çarmıha gerilebilir veya öldürebilir?” gibi sorular sorarak bu inanışın tuhaflığını vurgulamaya çalışır.

3.5.2. Kilise

Hız. İsa ve havarilerinden daha sonra ortaya çıkan kilise, hem ibadet edilen yer hem de teşkilat anlamında kullanılır⁶⁰⁹ ve Yunanca *Ekklesia* kelimesinden gelir.⁶¹⁰ “Tanrıya ait olan” manasındaki kiliseyi (*Church*) tanımlamak için Hıristiyanlığın ilk yıllarında *Gahal*, *Katakomp* gibi kelimelerin kullanıldığı da görülür.⁶¹¹ İman esasları arasında yer alan kilisenin Hıristiyan kültürünün oluşmasında katkısı büyüktür.⁶¹² Kilise aynı zamanda Hız. İsa’ya bağlı olanların toplanma yeridir ve bu topluluğun Hız. İsa’nın bedenini oluşturduğuna inanılır.⁶¹³ Hıristiyan inancına göre kiliseyi kuran Tanrı’dır ve O, tüm insanları bu topluluğa katılmaya davet eder.⁶¹⁴

PK filminde geçen sahnede (58:20), Hintli Hıristiyan vatandaşlar pazar ayını için bir araya gelirler. PK, hep beraber ilahi söyleyen ve Kitab-ı Mukaddes’ten bölümler okuyan Hıristiyanların yanına gelir. Kilisenin içerisinde geçen bu sahnede göze çarpan ilk şey, çarmıha gerilen Hız. İsa heykeli ve kilisenin iç duvarlarında bulunan Hız. Meryem ve azizlerin resimleridir. Bu sahnede Hindistan’da yayılan Hıristiyanlığın, özellikle de Katolik Kilisesinin etkin olduğu vurgusu görülür.

3.5.3. Asli Günah

Kitab-ı Mukaddes’te anlatılan Âdem ve Havva kıssasından⁶¹⁵ yola çıkan Hıristiyanlara göre, Hız. Âdem’in işlediği günah yüzünden insanlık tarihi bir günahla başlar ve her insan doğuştan günahkâr olarak dünyaya gelir.⁶¹⁶

⁶⁰⁹ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 145; Taşpınar, *Dinler-Tarih ve Sembolizm*, s. 117.

⁶¹⁰ Mehmet Aydın, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995, s. 65.

⁶¹¹ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 165-167; Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 220.

⁶¹² Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 406-407.

⁶¹³ Poul Poupard, *Dinler*, (çev. Muna Cedden), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2013, s. 116.

⁶¹⁴ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 213.

⁶¹⁵ Yaratılış, 3:1-7.

Kilisenin kurallarına uymadığı için dışarı çıkarılan PK'e bir Hıristiyan "Sizlerin günahları yüzünden Tanrı 2000 yıl önce çarmıha gerildi" der. Olanları anlamakta güçlük çeken PK: "Ben ne yaptım ki? Dünyaya yeni geldim. Tanrı çarmıha mı gerildi?" diyerek şaşkınlığını dile getirir. (59:14)

Kur'an-ı Kerim'de de tam olarak aynı olmasa da Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın cennette yaşaması, yasak meyveyi yiyerek günah işlemelerini anlatan ayetler bulunur.⁶¹⁷ İslam inancına göre asli günah yoktur. Kur'an-ı Kerim hiç kimsenin bir başkasının günah yükünü yüklenmediğini⁶¹⁸ dolayısıyla herkesin kendi yapıp ettiklerinden sorumlu tutulacağını ifade eder.

3.5.4. Evharistiya

Kökeni Pagan inancına dayalı olan *Evharistiya*,⁶¹⁹ Ekmek-Şarap ayinini ifade eder ve Yunanca "Tanrıya şükretme eylemi" manasına gelir.⁶²⁰ Hıristiyanlıktaki en önemli *sakramentler* içinde yer alan Evharistiya, Hz. İsa'nın havarileriyle yediği son akşam yemeğine verilen isimdir.⁶²¹ Bu terim aynı zamanda *Mess*,⁶²² *Rabbin Son Akşam Yemeği*,⁶²³ *Aşai Rabbani*⁶²⁴ veya *Komünyon*⁶²⁵ diye de adlandırılır. Son akşam

⁶¹⁶ Muhammed Güngör, "Hıristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah", *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt 17, Sayı 45, (2014), s. 38; Emine Öztürk, Halil Celep, "İslam ve Hıristiyan İlahilerinde Hz. İsa Figürü", *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (2015), s. 20. Ayrıntılı bilgi için bkz. Georges C. Anawati, "İslam'da Asli Günah Kavramı Var mıdır", (çev. Sadık Kılıç), *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, (2010), s. 507-518; Muhammet Tarakçı, "St. Thomas Aquinas'a Göre Asli Günah", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, (2006), s. 307-318; Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 367; Ömer Yılmaz, "Hıristiyan Mistik ve İslam Tasavvuf Geleneğinde Kadın İmgesi ve Evlilik Konusuna Kısa Bir Bakış", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13(2), (2012), s. 51; M. Süreyya Şahin, "Doğu-Batı Kiliseleri, Ayrılmaları ve Sebepleri", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (1986), s. 315.

⁶¹⁷ Bakara, 2/35; Araf, 7/19; Taha, 20/120-121.

⁶¹⁸ İsra, 17/15; Fatır, 35/18; Necm, 53/38.

⁶¹⁹ Kürşat Haldun Akalın, "Yunan-Roma Uygarlığında İnsan-Tanrılara Tapınma Töreni Olarak: Kilise Ekmek-Şarap Ayini", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 41, (2014), s. 132.

⁶²⁰ Ahmet Hikmet Eroğlu, "Ekmek-Şarap Ayini (Evharistiya) Konusunda Katolikler ve Protestanlar Arasındaki Anlayış Farklılıkları", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 39, (1999), s. 440.

⁶²¹ Mahmut Aydın, "Hıristiyanlık", *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 99.

⁶²² Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 410; Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet*, s. 192.

⁶²³ Aydın, "Hıristiyanlık", s. 99.

⁶²⁴ Güç, *Dinlerde Mabed ve İbadet*, s. 206.

yemeği seremonisine hem Matta İncilinde⁶²⁶ hem de farklı bir anlatımla Yuhanna İncilinde⁶²⁷ rastlamak mümkündür. Seremoninin gerçekleştirilmesiyle ilgili Hıristiyan mezhepleri arasında benzerlik görülse de, mahiyetiyle ilgili Katolik ve Protestan kiliseleri arasında görüş farklılıkları vardır.⁶²⁸

PK filminde geçen sahnede, kilisede, ekmek-şarap ayini yapıldığı görülür. Evharistiya seremonisinden habersiz olarak kiliseye giden PK, Hindu tanrılarından farklı olarak Hıristiyanların tanrı olarak gördüğü Hz. İsa heykeline şarap sunulduğunu görür ve tanrının Hindistan cevizinden sıkılıp şaraba başladığı düşüncesine kapılır. Bu sahnede geçen evharistiya sakramentinin gerçekleşme şeklinden de anlaşılacağı üzere Hıristiyan kiliselerince bu ritüelin uygulanma şekli her yerde aynıdır. (59:37-59:45)

3.5.5. Haç

Roma İmparatorluğunun işkence aracı olarak kullandığı haç (istavroz), Hıristiyanlar tarafından kutsal kabul edilir.⁶²⁹ Hz. İsa'nın haç üzerinde öldürülmesi neticesinde bu sembol, inançlarının bir ögesi ve tapınma simgesidir.⁶³⁰ Haçın kutsal sayılması Matta İncilinde geçen Hz. İsa'nın bir konuşması ile ilgili ifadeden kaynaklanır.⁶³¹ Hıristiyanlar haç işaretini evlerinde ve üzerlerinde bulundurlar.⁶³²

⁶²⁵ A. Nevzad Odyakmaz, *Dinler Sözlüğü*, İstanbul: Babil Yayınları, 2008, s. 137; Akalın, "Kilise Ekmek-Şarap Ayini", s. 134.

⁶²⁶ [Yemek sırasında İsa eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve öğrencilerine verdi. "Alın yiyin" dedi, "Bu benim bedenimdir". Sonra bir kâse alıp şükretti ve bunu öğrencilerine vererek "Hepiniz bundan için" dedi. "Çünkü bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için birçokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır"] Matta 26:26-28.

⁶²⁷ [İsa onlara şöyle dedi: "Size doğrusunu söyleyeyim, İnsanoğlunun bedenini yiyip kanını içmedikçe, sizde yaşam olmaz. Bedenimi yiyenin, kanımı içenin sonsuz yaşamı vardır ve ben onu son günde dirilteceğim. Çünkü bedenim gerçek yiyecek, kanım gerçek içecektir. Bedenimi yiyip kanımı içen bende yaşar, ben de onda. Yaşayan Baba beni gönderdiği ve ben Baba'nın aracılığıyla yaşadığım gibi, bedenimi yiyen de benim aracılığım ile yaşayacak. İşte gökten inmiş olan ekmek budur"] Yuhanna 6:53-58.

⁶²⁸ Eroğlu, "Ekmek-Şarap Ayini", s. 440; Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 166-167.

⁶²⁹ Erbaş, *Hristiyanlık*, s. 101; Ayrıntılı bilgi için bkz. Kadir Albayrak, "Dinsel Bir Sembol Olarak Haç'ın Tarihi", *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 19, (2004), s. 105-129.

⁶³⁰ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 151.

⁶³¹ [Sonra İsa, öğrencilerine şunları söyledi: "Ardımdan gelmek isteyen kendini inkar etsin, haçını yüklenip beni izlesin"] Matta 16:24.

⁶³² Gündüz, *Hristiyanlık*, s. 170.

Günahlarına tövbe etmek amacıyla haç çıkaran Hıristiyanların haç çıkarma yönü ise mezheplere göre değişiklik gösterir.⁶³³

PK filminde geçen sahnelerde kilisenin tepesinde ve içerisindeki haç işaretleri göze çarpar. PK ise tanrıya ulaşma noktasında birçok dinî sembolü üzerinde taşıdığı gibi Hıristiyanlarca kutsal sayılan haç işaretini kolye olarak boynunda taşıması dikkat çekicidir.

3.5.6. Vaftiz

Günahlardan arınarak yeniden doğmayı ifade eden Vaftiz,⁶³⁴ Hıristiyan sakramentleri içerisinde Evharistiya ile birlikte en önemli olan ibadettir.⁶³⁵ Grekçede “suya daldırmak” manasına gelen Baptism (Vaftiz),⁶³⁶ bir Yahudi âdeti olmasına rağmen Pavlus ve bazı Hıristiyan büyükleri sayesinde zamanla ayin özelliği kazanır.⁶³⁷ Vaftiz, İsa-Mesih ile birleşerek yeni bir hayata başlamanın ilk adımıdır.⁶³⁸ Hz. İsa da, Vaftizci Yahya tarafından vaftiz olarak kendisini takip edenlerin bu ibadeti gerçekleştirmelerini ister.⁶³⁹ Vaftiz olacak kişi üç defa suya batırılarak Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına kutsanır. Üç defa suya batırılma işlemi Hz. İsa'nın çarmıha gerildikten sonra tekrar dirilişini sembolize eder ve kişinin Mesih gibi yeniden dirilmesi anlamına gelir.⁶⁴⁰ Hatta Kilise Babası Tertullianus, vaftiz sayesinde insanın Tanrı'ya benzediğini ifade eder.⁶⁴¹

PK filminde geçen bir sahnede (01:04:40) evine dönebilmek için tanrıdan yardım isteyen PK'in hem Ganj Nehrinde yıkanması hem de kilisede vaftiz olması

⁶³³ Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 101.

⁶³⁴ Gürkan, “Su”, s. 440.

⁶³⁵ Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 157. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kürşat Haldun Akalın, “Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültündeki Vaftiz ve Günah Çıkartma Ayinleri”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 42, (2014), s. 41-76.

⁶³⁶ Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 271.

⁶³⁷ Güç, *Dinlerde Mabet ve İbadet*, s. 203.

⁶³⁸ Yemenlioğlu, *Dinler Tarihi*, s. 174.

⁶³⁹ “Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin.” Matta, 28:19.

⁶⁴⁰ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 406-407.

⁶⁴¹ Eliade, *Kutsal ve Kutsal Dışı*, s. 119.

gösterilir. Khan bu sahnede suyun birçok dinde kutsal olduğuna ve günahlardan arındırıp temizleyici olma özelliğine de vurgu yapar.

Şekil 31: Vaftiz Töreni

Kaynak: PK Filmi (01:04:43)

3.5.7. Hz. İsa Heykeli

Hıristiyanlık tarihinde uzun süren tartışmalara yol açan⁶⁴² kiliselerdeki Hz. İsa heykeli (ikona) bizzat tapınılan bir nesne olmasa da teofanik⁶⁴³ bir yapıdır. Hıristiyan inancına göre bu ikonun karşısında tefekkür eden kişi kendisini Hz. İsa'nın huzurunda hisseder. Bu şekilde kişi tanrıyla yüz yüze görüşme imkânı bulduğunu düşünür.⁶⁴⁴

PK filminde geçen sahnede tanrıyla görüşmek için kilisenin yolunu tutan PK, elinde Hindu mabetlerinde tanrıya kurban/hediye olarak sunulan bir tabak ve tütsüyle içeriye girer. İnsanların şaşırılmış bir vaziyette kendisine bakmalarına aldırmaz etmeden Hz. İsa heykelinin önüne kadar gelir. Aynı Hindu mabedinde yaptığı gibi cebinden

⁶⁴² Taşpınar, *Dinler-Tarih ve Sembolizm*, s. 161-162.

⁶⁴³ Teofani, Tanrı'nın maddi manada olmasa da kendini göstermesidir. Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 365.

⁶⁴⁴ Mustafa Göregen, "İkonoklastik Konsil ve Yahya Dımeşki", *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, (2014), s. 67.

para çıkararak heykelin önüne paraları saçan PK, sunumunu/ibadetini tamamlamak için elindeki Hindistan cevizini yere attığı görülür.

3.5.8. Kutsal Kitap

Hıristiyanlıkta Kutsal Kitap hem Yahudi kutsal metinleri olan Eski Ahit hem de Yeni Ahit'ten oluşur ve *Bible* (Kitab-ı Mukaddes) olarak adlandırılır.⁶⁴⁵ Yeni Ahit de kendi içerisinde Matta, Luka, Yuhanna, Markos ve Resullerin İşleri kitabı ile 21 mektubu Vahiy bölümünü içerir.⁶⁴⁶ İncil kelimesi, Yunanca *Evangelion* kelimesinden gelmekte olup “müjde” anlamı taşır.⁶⁴⁷ Hz. İsa, öğretilerini Aramca anlatmasına rağmen İncil metinleri Yunancadır.⁶⁴⁸ İnciller içerisinde ilk yazılanın Markos, son yazılanın ise Yuhanna olduğu düşünülür.⁶⁴⁹ 325 yılında İznik'te yapılan konsil sonucu kabul edilen Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncillerine *Kanonik İnciller* denir.⁶⁵⁰ Hıristiyanlar, sahih olarak kabul ettikleri bu metinler dışındaki İncilleri ise apokrif (uydurma) kabul ederler.⁶⁵¹ Vahiy ürünü olarak düşünülen dört İncil arasında ise bazı farklılıklar olduğu görülür.⁶⁵²

PK filminde Hıristiyanlıkla ilgili iki sahnede İncil göze çarpar. İlk sahnede (58:45) kilisede gerçekleştirilen ayin sırasında inananlar hep birlikte İncil okurken, ikinci sahnede ise bir rahibin inananları kutsadığı görülür. (1:45:04)

3.5.9. Misyonerlik

Misyon kelimesi Latince *Missio* teriminden türemiştir ve görev, yetki gibi manalara gelir. Misyoner ise görevli, yetkili kişi anlamında kullanılır.⁶⁵³ İncil

⁶⁴⁵ Aydın, “Hıristiyanlık”, s. 78.

⁶⁴⁶ Küçük, *Dinler Tarihi*, s. 396.

⁶⁴⁷ Şeybetü'l-hamd, *Çağdaş Dünya Dinleri ve Mezhepleri*, s. 61.

⁶⁴⁸ Aydın, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, s. 401.

⁶⁴⁹ Schimmel, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 158.

⁶⁵⁰ Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 87.

⁶⁵¹ Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 58-59; Akşit, *Dinler Tarihi*, s. 244.

⁶⁵² Erbaş, *Hıristiyanlık*, s. 86-89; Aydın, *Hz. İsa'ya Ne Oldu?*, s. 75; Gündüz, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, s. 146-152.

⁶⁵³ Gündüz, “Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler”, s. 1; Şaban Kuzgun, “Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerliğinin Doğuşu”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, (1983), s. 59.

kaynaklı olan⁶⁵⁴ Misyoner kelimesi Budizm için de kullanılsa da genel itibariyle Hıristiyanlığa özgü olduğu söylenebilir.⁶⁵⁵ Hıristiyan olan ülkeler Hz. İsa'nın müjdesini (İncil) herkese duyurabilmek için Hıristiyan olmayan ülkelere misyonerler göndererek onları Hıristiyanlaştırmaya çalışır.⁶⁵⁶

PK filminde geçen sahnede (1:45:04), misyoner bir din adamının Hindistan'ın fakir bir köyünde oradaki köylülere İncil okuması ve iman edip Hıristiyan olmazlarsa cehenneme gideceklerini anlatması dikkat çekicidir. 15. yüzyıldan itibaren Portekizliler, İspanyollar, Hollandalılar, Fransızlar ve İngilizler ticaret için geldikleri Hindistan kıyılarında hem hâkimiyet kurmaya hem de misyonerlik faaliyetlerini yürütmeye çalışırlar. Hıristiyanlığın Hindistan'a gelişinin üzerinden neredeyse altı yüzyıl geçmiş olmasına rağmen ülke nüfusunun çok azının (% 2,3) Hıristiyan olması, izlenen yolun ve misyonerlik faaliyetlerinin çok başarılı olmadığını gösterir.

3.6. YAHUDİLİĞE AİT ÖĞELER

3.6.1. Davut Yıldızı, Sinagog, Tefilin

Davut Yıldızı olarak bilinen ve Yahudilerce kutsal kabul edilen altı köşeli yıldızın diğer bir adı da *Süleyman'ın Mührü*'dür.⁶⁵⁷ Hz. Davut'un kalkanında yer alan bu sembol,⁶⁵⁸ son dönemlerde Yahudi sembolü olarak görülen altı köşeli yıldızın pek çok farklı topluluklar tarafından eski tarihlerden bu yana kullanıldığı bilinir.⁶⁵⁹

⁶⁵⁴ “Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin; onları Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un adıyla vaftiz edin; size buyurduğum her şeye uymayı onlara öğretin. İşte ben, dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim.” Matta, 28:19-20.

⁶⁵⁵ Abdurrahman Kurt, “Televizyonda Misyonerlik”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, (2009), s. 2.

⁶⁵⁶ Christian W. Troll, “Hıristiyanlık ve İslam Perspektiflerinden Sosyo-Politik ve Kültürel Çoğulculuğun Temelleri”, (çev. Şaban Ali Düzgün), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1999), s. 328.

⁶⁵⁷ Mestnaz Gündaş, *Amerikan Sineması'nda Mason Sembolleri ve Anlamları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 57.

⁶⁵⁸ Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, s. 91: Ayrıntılı bilgi için bkz. Kenan Has, *Sembolizm ve Haç*, Ankara: İlahiyat Yayınları, 2005, s. 66-67.

⁶⁵⁹ Galip Atasagun, “Yahudilikte Dinî Sembol ve Kavramlar”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 11, (2001), s. 133.

Yunanca *Sunagage* kelimesinden türetilen Sinagog, “toplantı yeri” anlamına gelir.⁶⁶⁰ Sinagog kelimesini çok fazla kullanmayan Yahudiler, ibadet, toplantı gibi etkinliklerini yaptıkları mekânları *Bet Keneset* diye ifade ederler.⁶⁶¹ İbadet yönü Kudüs’teki Beytü’l-Makdis’e doğru olan sinagogların, mimarileri ise bulunduğu ülke ve bölgenin mimarisine göre farklılık gösterir.⁶⁶²

Eski bir Musevi duası olan Tefilin,⁶⁶³ Yahudi erkeklerinin ibadet esnasında kollarına ve alınlarına taktıkları küçük deri kutucuklara verilen isimdir. Tefilin, Yahudilerin Tanrı’ya ve Tanrıyla yaptıkları anlaşmaya bağlı olduklarının simgesidir.⁶⁶⁴

Yukarıda tanımları verilen Yahudiliğe ait bu üç ögenin Aamir Khan’ın PK filminde geçtiği görülür. Tanrı’dan bağışlanma dileyip evine dönmek isteyen PK, Sinagogun içerisinde dua ederken yerdeki Davut Yıldızı simgesi ve bu esnada Yahudi erkeklerinin yaptığı gibi kollarına tefilin taktığı dikkat çeker.

⁶⁶⁰ Atasagun, “Yahudilikte Dinî Sembol ve Kavramlar”, s. 138.

⁶⁶¹ Lewis N. Dembitz, *The Jewish Encyclopedia*, London: Funk and Wagnalls Company, 1905, s. 619; Hayrullah Örs, *Musa ve Yahudilik*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012, s. 334.

⁶⁶² Taşpınar, *Dinler, Tarih ve Sembolizm*, s. 154.

⁶⁶³ Steven Schram, “Tefillin: An Ancient Acupuncture Point Prescription For Mental Clarity”, *Journal of Chinese Medicine*, Sayı 70, (2002), s. 5.

⁶⁶⁴ Reuven Firestone, *Yahudiliği Anlamak İbrahim’in Avraam’ın Çocukları*, (çev. Çağlayan Erendag, Levent Kartal), İstanbul: Tıglat Matbaacılık, 2004, s. 139.

SONUÇ

İnsanoğlu yüzyıllar boyunca hayallerini, düşüncelerini ve kültürlerini bir sonraki nesle ulaştırabilmek için farklı çabalar içerisinde olmuştur. Mezarlara, mağara duvarlarına resimler çizerek, kabartmalar yaparak başlayan bu serüven Fransız *Lumiere* kardeşlerin 1895 yılında yapmış oldukları gösteriyle gerçeğe dönüşmüştür. Toplumu oluşturan bireylerin psikolojilerini doğrudan etkileyebilen bir sanat dalı olan sinema, ortaya çıktığı andan itibaren diğer sanat dalları gibi din ile olan ilişkisini sürekli canlı tutmuştur. Dinî konularla olan yakın teması yüzünden bazen din adamlarının da eleştirisine maruz kalan sinema, genellikle toplumların mit anlayışları ile kültürlerinin sosyal hayata nasıl yansıdığıyla ilgilenmiştir.

“Hindistan Sineması’nın Babası” sayılan Phalke, Hindistan’ın birçok dine ev sahipliği yapması, ülkedeki din olgusunun kültürle kaynaşıp bütünleşmesi ve Hindu kutsal metinlerinin içerisinde yer alan destanların Hintlilerin günlük yaşantısında bile etkili olması gibi nedenlerden dolayı Hindistan’ın ve kendisinin ilk filmi olan *Kral Harischandra* filminde Hint dinî öğelerini kullanır. Dinî konulara karşı ilgisini hiçbir zaman kaybetmeyen Hindistan/Bollywood Sinemasında çekilen filmlerin konusu ve teması ne olursa olsun içerisinde mutlaka başta Hinduizm olmak üzere Hindistan’da yaşayan dinlerden öğeler bulmak mümkündür.

Sinema yapımcısı olan bir ailenin çocuğu olarak Bombay’da dünyaya gelen Aamir Khan, küçük yaşlarından itibaren sürekli film sektörünün içerisinde olmuştur. Diğer Hintli aktörlerin aksine yılda sadece bir film çeken Khan, oynadığı filmlerde ortaya koyduğu karakterler sayesinde Hint halkının geçmişten günümüze devam eden tarihsel, siyasal ve sosyal alandaki bağlarını canlı tutmaya çalışan ve daha çok Hint halkının problemlerini gözler önüne seren bir aktördür. Toplumsal sorunları farklı bakış açısıyla ortaya koyan ve çözüm önerileri sunan Khan, bazı filmlerinde ülkedeki eğitim sisteminin problemlerinden bahseder. Her çocuğun özel olduğunu, çocukların sürekli bir yarış içerisinde sokulmaması gerektiğini anlatmaya çalışan

Khan, bu yarış ortamının çocukların psikolojilerini altüst ettiğini ve onları dönülmez yollara sevk ettiğini ifade eder.

Ülkesindeki problemlere çözümler sunmaya çalışması nedeniyle UNICEF'in Ulusal Barış Elçisi seçilen Aamir Khan'ın filmlerinde özellikle Hindistan'da yaşayan dinlerin tanrı anlayışlarıyla ilgili öğelere rastlamak mümkündür. Hinduizm'in zaman içerisinde gelişen politeist, monoteist ve monist yapısı dikkat çeker. Halkın inandığı, süslediği, ibadet ettiği farklı farklı yüzlerce tanrı olmasına rağmen din adamlarının tek tanrı vurgusu önemlidir. Aşkın bir varlık olan tanrının antropomorfik özelliklerle ifade edilmesini de eleştiren Khan, genellikle bu özellikleri mizah yoluyla seyirciye sunmaktadır.

Filmlerinde yoğun bir şekilde yer verdiği başka bir öge olan Kast Sistemi, yüzyıllardır Hindistan için büyük sıkıntılara sebebiyet vermiştir. Yaratılıştan farklı sınıflara ayrıldıklarını belirten bu sistem ve bu sistemin en üst tabakasında yer alan Brahmanlar yüzünden kendi dinî kitaplarını bile okuyamayan Hindular, zaman zaman bu sisteme karşı yeni düşünceler ortaya koymuşlardır. Kast sistemini ve Brahman sınıfının dinde tekelciliğini kabul etmeyen Budizm ve Caynizm, önceleri Hinduizm'in bir mezhebi gibi görülse de zamanla müntesiplerinin çoğalması, dinî liderlerinin vefat etmesi sonucu taraftarlarının mitolojik hikâyelerle liderlerini neredeyse tanrıya eş değer tutması gibi nedenler sonucu din statüsü kazanmışlardır. Sistemin geliştirmiş olduğu katı kurallar nedeniyle hayattayken bir üst sınıfa geçemeyen Hindular, yaptıkları hatalardan dolayı kastın dışında kalmak gibi son derece olumsuz bir durumla da karşılaşmaktadır. Parya/dokunulmazlar sınıfına düşen Hindularla herkes yeme, içmeyi ve bütün iletişimi anında kesmelidir. Böyle bir yapı yüzünden insanların ayrıştırılmasının, ötekileştirilmesinin ülkeye verdiği zararlara bizzat şahit olan Khan, çoğu filminde kast sisteminin katı yapısını sıklıkla eleştirir.

Khan'ın filmlerinde sıklıkla yer verdiği başka bir öge ise kadınlarla ilgilidir. Sadece Hindistan'da değil dünyanın pek çok yerinde sıkıntılar yaşayan kadınların ve kız çocuklarının ne kadar değerli olduklarını anlatmaya çalışır. Dinin yanlış yorumlanması nedeniyle oluşan toplum baskısı yüzünden eziyet çeken, okuma hakları ellerinden alınan kız çocuklarını ve aile kültürünü çocuklarına aktarma gibi ulvi bir görevi olan kadınların dramını gözler önüne serer. Hinduizm'den kaynaklı

sati geleneği bu sıkıntılarını başını çekmektedir. Bu geleneği önlemek ve ortadan kaldırmak için kanunlar çıkarılmış olsa da özellikle kendilerinin muhafazakâr olduklarını iddia eden Hindular bu yasayı kabul etmemektedirler.

Filmlerinde yer verdiği bir başka öğe ise dinlerin birbirine benzeyen ve farklı özelliklerini ortaya koymaktır. İnanç ve ibadet açısından bakıldığında Hint Dinleri (Hinduizm, Sihizm, Caynizm) ile İbrahimî Dinler (İslamiyet, Hıristiyanlık, Yahudilik) arasında pek çok farklılık görmek mümkündür. Günümüz dünyasının gerçeklerinden biri olan dinlerin bu farklı taraflarını büründüğu roller sayesinde seyircinin de anlayacağı bir şekilde anlatan Aamir Khan, farklılıkların ayrışmaya sebebiyet vermemesini, aksine bu farklılıkların ülkeleri için bir zenginlik olduğunu göstermeye çalışır. Bu zenginliklere mani olmaya çalışan, insanların umutsuzluk, hastalık, korku gibi duygularını kullanarak kendi çıkarları için sömüren din tüccarlarını da filmlerinde karakterize eden Khan, bundan dolayı hem Müslüman hem de Hindu din adamlarından eleştiri aldığını ifade etmektedir.

Son olarak Aamir Khan, dinî çeşitliliğin en yoğun olduğu yer olan Hindistan üzerinden bütün dünyaya bir ders vermeye çalışmaktadır. Hangi dinden olursa olsun insanların birlikte yaşama ahlakına sahip olmaları gerektiğini, kişilerin ve toplumların mutluluğu yakalamak için farklılıklara saygı duyması gerektiğini, aslına bakılırsa mensup oldukları dinlerinin tam da bu noktada onlara aynı şeyi emrettiğini dile getirir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Abay, Gülseren Halıcı, *Hindistan'da Kalıcı Türk İzleri*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.
- Acar, Rahim, "Dinî Çeşitliliği Değerlendirme Yetkisi Frithjof Schuon Örneği", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 44, (2013/1), s. 99-122.
- Aghamkar, Atul Y., *Hindu Attitudes Towards Christianity in Western India*, Bangalore: South Asia Institute of Advanced Christian Studies.
- Ahmed, Aziz, *Hindistan'da İslam Kültürü Çalışmaları*, İstanbul: İnsan Yayınları, 1995.
- Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 1999.
- Aiyar, Ramaswami, vd., *An Introduction to Hinduism*, Delhi: Government of India, 1965.
- Akalın, Kürşat Haldun, "Hıristiyanlığa Aktarılmış Ritüeller Olarak İsis Kültündeki Vaftiz ve Günah Çıkartma Ayinleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 42, (2014), s. 41-76.
- _____, "Pavlos'un Gnostik Müjdesi: Kilise Cemaatinin Sonsuz Ölümü ile Ruhsal Seçilmişlerin Sonsuz Yaşamı", *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (2015), s. 113-146.
- _____, "Yunan-Roma Uygarlığında İnsan-Tanrılara Tapınma Töreni Olarak: Kilise Ekmek-Şarap Ayini", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 41, (2014), s. 129-160.

- Akman, Eyüp, “Türk ve Dünya Kültüründeki Su Kültü Üzerine Düşünceler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt 10, (Mart 2002), s. 1-10.
- Akşit, Cahit, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Kamer Yayınları, 2017.
- Aktürk, Eyüp, “Dinî Çoğulculuğun Kantçı Temeli ve Epistemik Belirsizlik Sorunu”, *Journal of Islamic Research*, Sayı 24(3), (2013), s. 173-187.
- Albayrak, Kadir, “Dinsel Bir Sembol Olarak Haç’ın Tarihi”, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt 7, Sayı 19, (2004), s. 105-129.
- _____, “Hindistan’da Yahudilik ve Hindistan Yahudileri”, *Bütün Yönleriyle Yahudilik-Dinler Tarihi Araştırmaları VIII (Uluslararası Sempozyum)*, (2012), s. 275-305.
- Ali, Hafız Aamir, *Hindistan’da Son Türk Sultan II. Bahadır Şah Zafer ve 1857 Bağımsızlık Savaşı*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2017.
- Ambedkar, Bhimrao Ramji, *Riddles in Hinduism*.
- Anawati, Georges C., “İslam’da Asli Günah Kavramı Var mıdır”, (çev. Sadık Kılıç), *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 7, (2010), s. 507-518.
- Apaydın, H. Yunus, “Oruç”, *İlmihal I, İman ve İbadetler*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 379-417.
- Apuhan, Recep Şükrü, *Türklerin Tarihi*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2008
- Arıcan, M. Kazım, “Felsefî ve Teolojik Bir Problem Olarak Dinî Çeşitlilik”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt XV, Sayı 1, (2011), s. 71-98.
- Arık, Durmuş, “İslam Öncesi Arap İnanışları”, *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 209-235.
- _____, “Kutsal Mekân ve Ziyaret Fenomeni”, *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s. 69-97.

Arion, Alexandru Corneliu, "The Essence of Hindu Doctrine and its Influence on Christianity in America and Europe", *International Journal of Orthodox Theology*, Cilt 6, (2015), s. 163-210.

Arslan, Hammet, "Manu Kanunnamesi'nde Evlilik", *Milel ve Nihal*, Cilt10, Sayı1, (Nisan 2013), s. 91-129.

_____, *Hint Dinlerinde Bir Arınma ve Aydınlanma Yolu Olarak Yoga*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2013.

Atasağun, Galip, "Jainizm", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 21, Sayı 21, (2006), s. 267-297.

Avari, Burjor, *India: The Ancient Past*, New York: Routledge, 2007.

Aydın, Fuat, "Dinlerde Kurtuluş Anlayışı (Teorik Bir Giriş Denemesi)", *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı1, (2015), s. 71-101.

_____, *Hint Dinî Düşüncesinde İnsanın Özgürlük Arayışı*, Ankara: Eski Yeni Yayınları, 2013.

Aydın, Mahmut, "Hıristiyanlık", *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 77-203.

_____, *Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015.

_____, *Hıristiyan, Yahudi ve Müslüman Perspektifinden Dinî Çoğulculuk ve Mutlaklık İddiaları*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2005, s. 13.

_____, *Hız. İsa'ya Ne Oldu?*, Ankara: Otto Yayınları, 2011

_____, *İsa Tanrı mı? İnsan mı?*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2002.

_____, *Tarihsel İsa İmanın Mesih'inden Tarihin İsa'sına*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.

Aydın, Mehmet S., *Din Felsefesi*, İzmir: İzmir İlahiyat Fakültesi Yayınları, 2012.

Aydın, Mehmet, *Dinler Tarihine Giriş*, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2008.

- _____, *Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1995.
- Bajpai, Shiva, *The History of Hindu India*, India: Himalayan Academy Publications, 2011.
- Bakuleva, Bota, vd., “Türk Kültürünün Hindistan Uygarlığına Etkisi”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, Sayı XII/1, (2012), s. 441-454.
- Bardakoğlu, Ali, “Kurban”, *İlmihal II, İslam ve Toplum*, Ankara: TDV Yayınları, 2006, s. 1-11.
- Bayur, Yusuf Hikmet, *Hindistan Tarihi 1-2-3*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1987.
- Bazin, André, *Sinema Nedir?*, (çev. İbrahim Şener), İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2010.
- Bechert, Heinz, “Buddha, Life of The”, *Encyclopedia of Buddhism*, New York: Thomson Gale, Cilt 1, 2004, s. 82-87.
- Beden, Mehmet, *Dünya Dinlerinden Hinduizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016.
- Berk, Fatih Mehmet, “Aziz Paul ve Şam Vizyonu”, *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, (2012), s. 505-516.
- Betton, Gerard, *Sinema Tarihi, Başlangıcından 1986'ya kadar*, (çev. Şirin Tekeli), İstanbul: İletişim Yayınları, 1990.
- Bhandari, Narendra, *Jainism: The Eternal and Universal Path for Enlightenment*, Ahmedabad: Research Institute of Scientific Secrets From Indian Oriental Scriptures (RISSIOS), 2011.
- Bhattacharya, Rajarshi, *Education For All Towards Quality with Equity India*, New Delhi: National University of Educational Planning and Administration, 2014.
- Birişik, Abdülhamit, “Hint Alt Kıtasının İslami Tarihi”, *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 18-23.

- Bowker, John, *Concise Dictionary of World Religions*, New York: Oxford University Press, 2000.
- Bozkuş, Metin, “Aşûre Günü, Muharrem Mâtemi/Orucu Ve Sivas’ta Aşûre Uygulamaları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt XII/1, (2008), s. 33-61.
- Brück, Michael Von, J. Paul Rajashekar, “India”, *The Encyclopedia of Christianity*, Michigan: William B. Eerdmans, Cilt 2, 2001, s. 683-690.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *Sahihu’l- Buhârî*, Kahire: Mektebetü’r-Rihab, 2007.
- Bulgur, Durmuş, “Ticaretten Sömürgeciliğe XIX. Yüzyılda Hindistan ve İngiliz Hâkimiyeti”, *DÎVÂN İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 17, (2004/2), s. 63-102.
- Bulut, Halil İbrahim, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, 2016.
- Bulut, Yücel, “Hindistan’da İngiliz Sömürgeciliği, Oryantalizm ve William Jones”, *Sosyoloji Dergisi*, Cilt 3, Sayı 6, (2003), s. 71-106.
- Butt, Rashid Ahmed, “Jainism and Jains in Pakistan”, *Thread, Not Scissor Common Spiritual Heritage For Peace And Harmony*, İslamabad: South Asian Research and Reseource Centre House, 2008, s. 113-147.
- Büyükkara, Mehmet Ali, “Bir İnanç ve İmaj Sorunu Olarak İslam’ın Taliban’cası”, *Günümüz İnanç Problemleri*, Erzurum: Aktif Kitap Kırtasiye Dağıtım, (2001), s. 277-287.
- Can, H.Derya, “Maurya İmparatoru Çandragupta Döneminde Yönetim”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 30, Sayı 50, (2011), s. 49-56.
- Chahal, Devinder Singh, “Understanding Sikhism in The Science Age”, *The Research Journal*, Cilt 7, Sayı 2, (2005), s. 3-6.
- Chakravarti, Sitansu S., “A Diasporic Hindu Creed: Some Basic Features of Hinduism”, *The Life of Hinduizm*, 2007, s. 249-254.

- Challaye, Felicien, *Dinler Tarihi*, (çev. Samih Tiryakioğlu), İstanbul: Varlık Yayınları, 2015.
- Chandra, Anuradha, “Revisiting *Dhvanı* in the Context of the Aesthetics of Experience in Film”, *Cinema: Journal of Philosophy and the Moving Image*, Sayı 4, (2013), s. 44-61.
- Chandra, Pradeep, *Bütün Yönleriyle Aamir Khan*, (çev. Nihan Çevirgen), İstanbul: Martı Yayıncılık, 2016.
- Charpentier, Marie-Thérèse, *Indian Female Gurus in Contemporary Hinduism*, Turku: Abo Academy University Press, 2010.
- Chaturvedi, K.N., *The Constitution of India*, New Delhi: Government of India Ministry of Law and Justice, 2007.
- Clark, Urszula, *Language and Identity in Englishes*, Milton Park: Routledge, 2013.
- Coşkun, Özcan, *Dünya Dinlerinden Sihizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016.
- Çakmak, Mustafa, *Çağdaş Batı ve İslam Düşüncesinde Dinsel Kapsayıcılık*, İstanbul: İz Yayıncılık, 2014.
- Çelik, Hüseyin, “Kur’an’da Fıtrat ve Fıtratın Değiştirilmesi”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, (2011), s. 187-205.
- Dallapiccola, Anna Libera, *Hint Mitleri*, (çev. Bilgesu Savcı), Ankara: Phoenix Yayınevi, 2013.
- Daniels, Christina, *Benim Yolum - Aamir Khan'ın İnanılmaz Yolculuğu*, (çev. Özlem Gültekin), İstanbul: Martı Yayıncılık, 2015.
- Dasgupta, Sukti, *Organizing for Socio-Economic Security in India*, Geneva: International Labour Office, 2002.
- Dembitz, Lewis N., *The Jewish Encyclopedia*, London: Funk and Wagnalls Company, 1905, s. 619-631.
- Demir, Tülay, “Dinî Çoğulculuk”, *Liberal*, Sayı 71, (2013), s. 41-64.

- Demirci, Kürşat, “Hinduizm” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 112-116.
- Demirel, Şengül, *Hint İnanç Sisteminde Tanrı Kavramı*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2013.
- Dikshitar, V.R. Ramachandra, *War in Ancient India*, London: Macmillan and Co. Limited, 1944.
- Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, *Kendi Dilinden FETÖ, Örgütlü Bir Din İstismarı*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, 2017, s. 1-140.
- Dowless, Don, *Sikhism*, Alpharetta: North American Mission Board of the Southern Baptist Convention, 2001.
- Dusche, Michael, *Women’s Rights in India: Hierarchical Ethics vs. Egalitarian Morality*, Berlin: Humboldt Universität, 2014.
- Dutt, Romesh Chunder, *A History of Civilisation in Ancient India*, London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Company, 1893.
- Duyan, Yektanurşin, “1980 Öncesi Türkiye Sinemasında Kadın Temsilleri: *Adı Vasfiye* Filmi Üzerine Bir İnceleme”, *II. International Conference on Communication, Media, Technology and Design*, (Mayıs 2013), s. 334-338.
- Ekinci, Barış Tolga, “Sinemada Yeni Anlatım Yöntemleri: Time Lapse ve Slow Motion Teknikleri ve *Samsara* (2011) Filmi”, *Online Journal of Art and Design*, Cilt 3, Sayı 2, (2015), s. 43-56.
- Elemana, Nagehan, “Hint Müslümanlarının Düşünce Dünyasında Siyasal Çözüm Arayışları”, *Tarihin Peşinde – Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 14, (2015), s. 407-436.
- Eliade, Mircea, *Dinler Tarihine Giriş*, (çev. Lale Arslan Özcan), İstanbul: Kabalcı Yayıncılık, 2014.
- _____, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 1*, (çev. Ali Berktaş), İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2003.

_____, *Kutsal ve Kutsal Dışı*, (çev. Ali Berktay), İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.

Eliade, Mircea, Ioan P. Couliano, *Dinler Tarihi Sözlüğü*, (çev. Ali Erbaş), İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.

Ellwood, Robert S., Gregory D. Alles, *Encyclopedia of World Religions*, New York: Facts on File, 2007.

EP Nuffic, *Education System India*, Netherlands: EP Nuffic, 2015.

Erbaş, Ali, “İslam Dışı Dinlerde Hac”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 5, (2002), s. 97-121.

_____, “Muhtelif Dinlerde Su Motifi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 20, (Yaz 2004), s. 241-258.

_____, *Hristiyanlık*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.

Erbilen, Z. Özge, *Hint Kültüründe Evlilik Gelenekleri ve Kadın Takıları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

Erdoğan, Nezi, *Sinema Kitabı*, İstanbul: Ağaç Yayıncılık, 1992.

Erengil, Cengiz, *Budizm*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.

Erinç, Sırrı, “Hindistan” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 69-73.

Eroğlu, Ahmet Hikmet, “Ekmek-Şarap Ayini (Evharistiya) Konusunda Katolikler ve Protestanlar Arasındaki Anlayış Farklılıkları”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 39, (1999), s. 439-453.

_____, “Halk İnanışlarına Giriş”, *Halk İnanışları*, Ankara: Grafiker Yayınları, 2017, s.19-42.

Eryılmaz, İsa, *Hindistan’da Racputlar*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 2011.

- Fığlalı, Ethem Ruhi, “XIX. Yüzyıl Sonlarında Hindistan”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, (1983), s. 1-24.
- Firestone, Reuven, *Yahudiliği Anlamak, İbrahim'in Avraam'ın Çocukları*, (çev. Çağlayan Erendağ, Levent Kartal), İstanbul: Tıglat Matbaacılık, 2004.
- Fosse, Lars Martin, *The Bhagavad Gita*, New York: YogaVidya, 1992.
- Frank Usarski, “Facets of the Relationship Between Buddhism and Hinduism”, *Revista de Estudos da Religião*, (Eylül 2007), s. 157-164.
- Galip Atasadıun, “Yahudilikte Dinî Sembol ve Kavramlar”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 11, (2001), s. 125-156.
- Gandhi, Mahatma, *What is Hinduism?*, New Delhi: Indian Council of Historical Research, 1994.
- Gandhi, Mohandas K., *The Essence of Hinduism*, Ahmedabad: Navajivan Publishing House, 1996.
- Garbe, R., “Bhagavad-Gita”, *Encyclopedia of Religion and Ethics*, Edinburgh: T&T Clark Ltd., Cilt 2, (1994), s. 535-538.
- Gertz, Steven, “Christianity in India: A Faith of Many Colors”, *Christian History*, Sayı 87, (2005), s. 5-7.
- Ghugare, Suryakant B., “Jain and Llngayata Religions in India: A Sociological Perspective”, *Indian Streams Research Journal*, Cilt 3, Sayı 2, 2013, s. 1-3.
- Godlaski, Theodore M., “Gods of Drugs Shiva, Lord of Bhang”, *Substance Use & Misuse*, Sayı 47, (2012), s. 1067-1072.
- Gomez, Luiz O., “Buddhism in India”, *Encyclopedia of Religion* (Second Edition), Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 2, 2005, s. 1101-1131.
- Göregen, Mustafa, “İkonoklastik Konsil ve Yahya Dımeşki”, *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, (2014), s. 59-74
- Görmez, Mehmet, vd., *Hadislerle İslam*, Ankara: D.İ.B. Yayınları, Cilt 2, 2013.

- Groff, Cynthia, "Status and Acquisition Planning and Linguistic Minorities in India", *Working Papers in Educational Linguistics*, Cilt 22, (2007), s. 15-41.
- Güç, Ahmet, "Kur'an-ı Kerim'e Göre Hz. Meryem ve İsa (a.s.)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*, Cilt 3, Sayı 3, (1991), s. 215-224.
- _____, *Çeşitli Dinlerde ve İslam'da Kurban*, İstanbul: Düşünce Kitabevi, 2003.
- _____, *Dinlerde Mabed ve İbadet*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Gülçen, Murat, *Emperyalizmin Bir Kolu Olarak Oryantalizmin Hindistan'daki İngiliz Yönetimi Tarafından Uygulanışı*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2014.
- Günay, Nasuh, "Tarihi Süreç Açısından Budizm ve Öğretisi", *Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Cilt 1, Sayı 1, (1999), s. 173-194.
- Gündaş, Mestina, *Amerikan Sineması'nda Mason Sembolleri ve Anlamları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Gündüz, Şinasi, "Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerler", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi II*, Sayı 1, (2002), s. 1-21.
- _____, "Sih Dini", *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 373-381.
- _____, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Ankara: Vadi Yayınları, 1998.
- _____, *Hıristiyanlık*, İstanbul: İsam Yayınları, 2013.
- _____, *Pavlus: Hıristiyanlığın Mimarı*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2014.
- Güner, Ahmet, "Büveyhiler Devrinde Bağdat'ta Kerbela/Aşure, Gadir Humm ve Benzeri Şii Uygulamaları", *Çeşitli Yönleriyle Kerbela*, Sivas: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Cilt 1, (2010), s. 325-339.
- Güneş, Abdurrahman, "Sosyolojik Olarak Din ve Toplum İlişkileri", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 24, Sayı 1, (2014), s. 153-164.

- Güngör, Muhammed, “Hıristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah”, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, Cilt 17, Sayı 45, (2014), s. 36-59.
- Güngören, İlhan, *Buda ve Öğretisi*, İstanbul: Yol Yayınları, 1994.
- _____, *Zen Budizm, Bir Yaşama Sanatı*, İstanbul: Yol Yayıncılık, 2003.
- Gürkan, Salime Leyla, “Su”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 37, (2009), s. 440-442.
- _____, *Anahatlarıyla Yahudilik*, Ankara: İsam Yayınları, 2014.
- Güvenç, Bozkurt, *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
- Hacıoğlu, Yusuf Özcan, *Dünya Dinlerinden Budizm*, İstanbul: Festival Yayıncılık, 2016.
- Hackett, Conrad, vd., *The Global Religion Landscape*, Pew Research Center, 2010.
- Hardy, Peter, “İslam in South Asia”, *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 7, (1987), s. 390-404.
- Harris, Elizabeth J., “Filming the Gods: Religion and Indian Cinema”, *Religions of South Asia*, Cilt 1, (2007), s. 127-134.
- Has, Kenan, *Sembolizm ve Haç*, Ankara: İlâhiyât Yayınları, 2005.
- Hatipoğlu, Sibel, “Edebiyat ve Sinema: Edebi Eserden Beyaz Perdeye”, *Türkbilig*, Cilt 26, (2013), s. 173-176.
- Haub, Carl, O. P. Sharma, “India Approaches Replacement Fertility”, *Population Bulletin*, Cilt 70, (Ağustos 2015), s. 1-16.
- Havell, Ernest Binfield, *The Ancient And Medieval Architecture of India: A Study of Indo-Aryan Civilisation*, London: John Murray, 1915
- Hawley, John Stratton, Vasudha Narayanan, *The Life of Hinduism*, Los Angeles: University of California Press, 2006.
- Hegel, Georg Wilhelm Friederich, *The Philosophy of History*, Canada: Batoche Books, 2001.
- Herrington, Carson, *The Art of Buddhism*, Virginia: Fairfax High School, 2001.

Hindistan Ülke Etüdü, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2012.

Howard, Joseph G., “Christianity and Islam: Conversion in India”, *Religion Compass*, Sayı 4/8, (2010), s. 486-494.

Hökelekli, Hayati, “Fıtrat”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 13, (1996), s. 47-48.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezid, *Sünen-i İbn Mâce*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

İri, Murat, “Bollywood Sineması: Hindistan’ın Hareketli Resim Sanayii Üzerine Notlar”, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, Sayı 18, (2013), 21-35.

Jacob, Xavier, *İsa Kimdir? – İncil’e Göre*, (çev. Hakkı Demirel), Ankara: Ülker Matbaası, 1987.

Jangubhai, Nasir Ahmed M., G. B. Nandan, “The Comparative Study Between Hinduism and Buddhism”, *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, Cilt 2 Sayı5 (Mayıs 2013), s. 27-31.

Johal, Rana, “Bollywood Batein”, *Qualitative Research Report*, 2004.

Johnson, Cate, *Domestic Violence in India*, India: Recommendations of The Women’s Rights Team, 1996.

Jones, Constance A., James D. Ryan, *Encyclopedia of Hinduism*, New York: Facts on File, 2007.

Joshi, Deependra, *Kangchenjunga Landscape Nepal From Conservation and Development Perspectives*, Nepal: Ultimate Marketing (P.) Ltd., 2015.

Junghare, Indra Y., *Language, Culture and Communication: India*, Brasov: International Conference, 2015, s. 405-413.

Kale, Özlem, “Edebiyat Sinema İlişkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 14, (2010), s. 266-275.

Kalkan, Mustafa, “Kırgızların Diğer Orta Asya Kavimleri ile Etnik Temasları”, *Tübar*, Cilt 25, (Bahar 2009), s. 101-117.

- Kalsi, Sewa Singh, *Religions of the World Sikhism*, United States of America: Chelsea House, 2005.
- Kang, Chetna, “Hinduism and Mental Health: Engaging British Hindus”, *Mental Health, Religion & Culture*, Cilt 13, Sayı6, (Eylül 2010), s. 587-593.
- Karataş, İbrahim Ethem, “Budizm’de Tanrı Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, (2015), s. 85-105.
- Karp, Aaron, vd., “Unheard and Uncounted Violence Against Women in India”, *Small Arms Survey*, (Ocak 2015), s. 1-16
- Katz, Nathan, “Judaism in Asia”, *Encyclopedia of Religion* (Second Edition), Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 7, 2005, s. 5004-5011.
- Kaur, Lakhveer, Rajesh Chander, “Ancient Indian Sports: A Historical Analysis”, *International Journal of Humanities*, Cilt 3, Sayı 11, (2015), s. 75-78.
- Kaya, Havvana Yapıcı, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Parlamenter Sistem*, Ankara, TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015.
- Kaya, Korhan, *Buddhistlerin Kutsal Kitapları*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları, 1999.
- _____, *Hinduizm*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2011.
- Kayalı, Yalçın, “Eski Bir Hind Geleneği: Sati”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 53, (2013), s. 365-374.
- Kazı, Seema, *Müslim Women in India*, London: Minority Rights Group, 1999.
- Keegan, Barry James, *Sikh Practice in Contemporary Britain*, Birmingham: University of Birmingham, 2011.
- Kemp, Philip, *Sinemanın Tüm Öyküsü*, (çev. Ertan Yılmaz, Nuray Yılmaz), İstanbul: Hayalperest Yayınevi, 2014.
- Keskin, Mustafa, *İngilizlerin Hindistan’ı Sömürgeleştirme Hareketleri*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.

- Khan, Maulana Wahiduddin, “Hindistan’da Dinî Çeşitlilik ve Hoşgörü”, *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 36-39.
- Khan, Mehr, “Domestic Violence Against Women and Girls”, *Unicef*, Cilt: 6, (Haziran 2000), s. 1-28.
- Khanna, Vikramaditya, *The Economic History of the Corporate Form in Ancient India*, University of Michigan Law School, 2005.
- Khera, Paramdip Kaur, *Catalogue of Sikh Coins in the British Museum*, London: The British Museum, 2011.
- Kırman, M. Ali, *Yeni Dinî Hareketler Sosyolojisi*, Ankara: Birleşik Yayınevi, 2010.
- Kiraz, Celil, “Hz. Muhammed (sav)’in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (tebşîrât)”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 10, Sayı 1, 2001, s. 231-260.
- Klostermaier, Klaus K., *A Survey of Hinduism*, Albany: State University of New York Press, 2007.
- Knott, Kim, *Hinduizm’in ABC’si*, (çev. Medet Yolal), İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2000.
- Konsky, Catherine, vd., “Religion and Communication A Study of Hinduism, Buddhism and Christianity”, *Intercultural Communication Studies*, (2000), s. 235-254.
- Konukçu, Enver, “XIII-XVI. Yüzyıllarda Hindistan’da Türk Kurucular ve Hanedanlar”, *Erdem*, Cilt 9, Sayı 7, (1997), s. 1177-1182.
- Kulke, Herman, Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, (çev. Müfit Günay), İstanbul: İmge Kitabevi, 2001.
- Kumar, Jitendra, Sangeeta, “Status of Women Education in India”, *Educationia Confab*, Cilt 2, Sayı 4, (Nisan 2013), s. 162-176.
- Kumari, M. Nagesh, *Socio-economic Profile of Women Prisoners*, Tamilnadu: Bharathiar University, 2009.

- Kumari, Varsha, *Problems and Challenges Faced by Urban Working Woman in India*, Odisha: National Institute of Technology Rourkela, 2014.
- Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2014.
- Kurt, Abdurrahman, "Televizyonda Misyonerlik", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 18, Sayı 1, (2009), s. 1-36.
- Kutlutürk, Cemil, "Hindu Dinî Geleneğinde Rama Avatarasının Örnekliliği", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 55/1, (2014), s. 17-33.
- _____, *Hindu Kutsal Metinleri: Upanişadlar*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2014.
- Kutsal Kitap, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2014.
- Kuzgun, Şaban, "Misyonerlik ve Hıristiyan Misyonerliğinin Doğuşu", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 1, (1983), s. 59-82.
- _____, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayıncılık, 2015.
- Küçük, Abdurrahman, "Sihizm", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 28, (1986), s. 391-417.
- Küçük, Abdurrahman, vd., *Dinler Tarihi*, Ankara: Berikan Yayınevi, 2015.
- Lakhan, Shaheen E, "Hinduism: Life and Death", *Student BMJ*, (2008), s. 29-33.
- Lal, Makkhan, *Ancient Indian History*, Hyderabad: Tutorialspoint, 2016.
- Lalnungtluanga, John, *History of Christianity in India: The Serampore Mission*, Jabalpur: Leonard Theological College, 2016.
- Lipner, Julius J., *The Rise of "Hinduism"; or, How to Invent a World Religion with Only Moderate Success*, Harrisonburg: James Madison University, 2005.
- Lochtefeld, James G., *The Illustrated Encyclopedia of Hinduism*, New York: The Rosen Publishing Group, 2002.
- Londhe, Sushama, *A Tribute to Hinduism*, New Delhi: Pragun Publication, 2008.

- Long, Jeffery D., *Plurality and Relativity: Whitehead, Jainism, and the Reconstruction of Religious Pluralism*, Illinois: The University of Chicago, 2000.
- Lüleci, Yalçın, *Sinema ve Din: Türk Sineması Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.
- M., Vanishree V., *Provision for Linguistic Diversity and Linguistic Minorities in India*, London: St. Mary's University College, 2011.
- Mahony, William K., "Karman: Hindu and Jain Concepts", *Encyclopedia of Religion* (Second Edition), Farmington Hills: Thomson Gale, Cilt 8, 2005, s. 5093-5097.
- Majumdar, Ramesh Chandra, *Corporate Life in Ancient India*, Calcutta: Cambridge University Press, 1920.
- _____, *The History and Culture of the Indian People the Age of Imperial Unity*, Bombay: Bharatiya Vidya Bhavan, 1960.
- Mallikarjun, B., *The Evolution of Language Laws in Post-Independence India*, A Monograph, India: Centre for Classical Kannada Central University of Karnataka, 2012.
- Maneewong, Pisit, *Jainism and Buddhism: A Comparative Survey of their Ethics*, California: Department of Buddhist Chaplaincy University of the West Los Angeles, 2015.
- Margul, Tadeusz, "Hint İnek Tapımının Bugünkü Durumu", (çev. Ali İhsan Yitik, Aynur Yıldız), *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, (2012), s. 301-320.
- McDovvel, Josh, Bart Larson, *Mesih İsa'nın Tanrılığı, Kutsal Kitap'a Dayalı Bir Savunma*, (çev. Fikret Böcek), İstanbul: Zirve Yayıncılık, 2001.
- McLain, Karlina, "Bollywood", *Encyclopedia of Religion and Film*, California: ABC-CLIO, (2011) s. 75-81.

- Meganathan, Ramanujam, *Language Policy in Education and the Role of English in India: From Library Language to Language of Empowerment*, Manchester: British Council, 2011.
- Meyer, Birgit, "Pentecostalism, Prosperity and Popular Cinema in Ghana", *Culture and Religion: An Interdisciplinary Journal*, Cilt 3, Sayı 1, (2002), s. 67-87.
- Misra, Amalendu, "The Missionary Position: Christianity and Politics of Religious Conversion in India", *Nationalism and Ethnic Politics*, Sayı 17, (2011), s. 361-381.
- Mohammad, Noor, *Hindistan'da Misyonerlik Faaliyetleri ve Agra Tartışmaları*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001.
- Mohapatra, A. Ranjan, "Budizm", (çev. Hidayet Işık), *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 16, (2003), s. 167-179.
- Monaco, James, *Bir Film Nasıl Okunur?*, (çev. Ertan Yılmaz), İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2001.
- Monjur, Mustafa, "God, Religion and Science", *Journal of the Bangladesh Association of Young Researchers*, Cilt 2, Sayı 1, (2014), s. 38-40.
- Mossley, David, Simon Smith, *A Guide to Buddhism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2010.
- Mumford, John, *Karma Felsefesi El Kitabı*, (çev. Pınar Savaş), İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2003.
- Murty, C.S.H.N., "Yumuşak Güç Olarak Hint Sineması", *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 54-57.
- Muthukumar, V.M., *Contemporary India and Education*, Tamilnadu: Bharathidasan University, 2015.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc, *Sahih-u Müslim*, Kahire: Mektebetü'r-Rihab, 2008.

- Nagel, Alexandra H.M., “De Sai-Paradox TegeNtrijdigheden van en Rndom Sathya Sai Baba”, *Religieuze Bewegingen in Nederland*, Sayı 29, (1994), s. 123-154.
- Nair, Saritha, S. Niranjana, *Socio-Demographic Analysis of the Size and Structure of the Family in India*, Mumbai: International Institute for Population Sciences.
- Nanda, A.R., “The Future Population of India: A Long-range Demographic View”, *Population Foundation of India*, (Ağustos 2007), s. 1-15.
- Neill, Stephen C., “Christianity in Asia”, *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 3, (1987), s. 418-423.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, *Sünen-i Nesâî*, Konya: Konya Kitapçılık, 2007.
- Nesbitt, Eleanor, *A Guide to Sikhism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2007.
- _____, *Sikhism: A Very Short Introduction*, New York: Oxford University Press, 2005.
- Nirvedananda, Swami, *Hinduism at a Glance*, West Bengal: Ramakrishna Mission Calcutta Students Home, 2008.
- Nizami, K. A., “Hindistan” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 85-92.
- Nuyan, Elif, *Sinema Felsefesine Giriş*, Ankara: Sentez Yayıncılık, 2013.
- Odyakmaz, A. Nevzat, *Dinler Sözlüğü*, İstanbul: Babil Yayınları, 2008.
- Olivelle, Patrick, *Samnyasa Upanisads Hindu Scriptures on Asceticism and Renunciation*, New York: Oxford University Press, 1992.
- Overgaard, Louise, *An Analysis of Indian Culture in an Era of Globalisation*, Aarhus: Aarhus School of Business, 2010.
- Önkâl, Ahmet, Nebi Bozkurt, “Cami”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 7, (1993), s. 46-56.

- Örs, Hayrullah, *Musa ve Yahudilik*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2012
- Öz, Mustafa, “Kerbela”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 25, (2002), s. 271-272.
- Özcan, Azmi, “1857 Büyük Hind Ayaklanması ve Osmanlı Devleti”, *İslam Tetkikleri Dergisi*, Cilt IX, (1995), s. 269-280.
- _____, “Hindistan’da İngiliz Hâkimiyeti ve Ulemanın Tavrı”, *DÎVÂN İlmî Araştırmalar Dergisi*, Sayı 17, (2004/2), s. 103-115.
- _____, “Hindistan” *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 18, (1998), s. 75-81.
- _____, “Türk-İslam Tarihinin Kayıp Parçası: Hindistan”, *Sabah Ülkesi*, Sayı 39, (2014), s. 24-27.
- Özkan, Mehmet Şükrü, “Dinî Çeşitlilik Karşısında Hıristiyan Düşünürlerin Cevapları ve Tipoloji Problemi”, *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt VII, Sayı 14, (2016/2), s. 81-113.
- Özkan, Yakup, “Dinlerde İntihar, Şehitlik ve Ötanazi”, *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, (2016), s. 191-197.
- Öztürk, Emine, Halil Celep, “İslam ve Hristiyan İlahilerinde Hz. İsa Figürü”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (2015), s. 15-40.
- Pakdemirli, M. Nur, “Hint Alt Kıtasında Dinî Ekoller ve Din Eğitimi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 62, (2015), s. 425-454.
- Palabıyık, M. Hanefi, “Hindistan Tarihinde ve Hint Kültüründe Müslüman Türkler”, *EKEV Akademi Dergisi*, Sayı 33, (2007), s. 67-94.
- Pandit, Bansi, *Hindu Dharma*, Illinois: B&V Enterprises, 1996.
- Pankaj, Jain, “Jainism Dharma and Environmental Ethics”, *Union Seminary Quarterly Review*, Cilt 63 (1-2), (2010), s. 121-135.
- Parruck, Rittika Chanda, *Indian School Education System An Overview*, India: British Council, 2014.

- Patai, Raphael, "Judaism in Asia and Northeast Africa", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 8, (1987), s. 164-172.
- Pereira, Shane N., "A New Religious Movement in Singapore: Syncretism and Variation in the Sathya Sai Baba Movement", *Asian Journal of Social Science*, Sayı 36, (2008), s. 250-270.
- Pinto, Priya E., Nupur Sahu, *Working with People with Disabilities: An Indian Perspective*, New York: Center for International Rehabilitation Research Information and Exchange, 2001.
- Plate, S. Brent, *Religion and Film: Cinema and the Re-creation of the World*, New York: Wallflower Press, 2009.
- _____, *Representing Religion in World Cinema*, New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Platon, *Devlet*, (çev. Sebahattin Eyüpoğlu), İstanbul: Remzi Kitabevi, 1937.
- Ponting, Clive, *Yeni Bir Bakış Açısıyla Dünya Tarihi*, (çev. Eşref Bengi Özbilen), İstanbul: Alfa Yayınları, 2011.
- Poupard, Poul, *Dinler*, (çev. Muna Cedden), Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, 2013.
- Prasad, M. G., "Four-fold Objectives of Life for an Individual and the Societal Growth as Per Hinduism", *Conference on the Impact of Hinduism on the Economy and Business Management*, (2-3 Haziran 2011), s. 1-10.
- Radhakrishnan, Sarvepalli, *Ancient Indian Medicine*, Madras: Orient Longman Limited, 1974.
- Rahula, Walpola, *Theravada-Mahayana Buddhism*, Kuala Lumpur: Buddhist Missionary Society, 1996.
- Reiniche, Marie-Louise, "Hinduism", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 6, (1987), s. 336-362.
- Reis, Bedriye, "XVI-XVII. Yüzyıllarda Hindistan'da Din-i İlahi Tartışmaları ve İmam-ı Rabbani", *Tasavvuf*, Sayı 16, (2006), s. 211-234.
- Renou, Louis, *Hinduizm*, (çev. Maide Selen), İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2016.

- Renugadevi, R., "Environmental Ethics in the Hindu Vedas and Puranas in India", *African Journal of History and Culture*, Cilt 4(1), (Ocak 2012), s. 1-3.
- Report of the Committee for Evolution of the New Education Policy*, Ministry of Human Resource Development, New Delhi, 2016.
- Reynolds, Frank E., Charles Hallisey, "Buddha", *The Encyclopedia of Religion*, New York: Macmillan Company, Cilt 2, (1987), s. 319-332.
- Rızwanullah, *19. Yüzyılda Hindistan'da Müslümanlar ve Hıristiyanlar Arasındaki Dinî Tartışmalar (İzharü'l-Hak Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2017.
- Richard King, "Orientalism and the Modern Myth of Hinduism", *Numen*, Cilt 46, Sayı 2, (1999), s. 146-185.
- Roux, Jean-Paul, *Türklerin Tarihi Pasifik'ten Akdeniz'e 2000 Yıl*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2007.
- Ruben, Walter, *Eski Metinlere Göre Budizm*, (çev. Lütfü Bozkurt), İstanbul: Okyanus Yayıncılık, 2000.
- Sanate, Crossthang, "Christianity-its Impact Among The Hmars in North East India", *International Journal of Advancements in Research & Technology*, Cilt 2, Sayı 12, (2013), s. 18-27.
- Sapir, Edward, *Language an Introduction to the Study of Speech*, New York: Harcourt, 1921.
- Sarıçioğlu, Ekrem, *Din Fenomenolojisi*, Isparta: Fakülte Yayınevi, 2011.
- Sarma, D.S., *Hint Dinî Tarihine Giriş*, (çev. Fuat Aydın), İstanbul: Ataç Yayınları, 2005.
- Saryal, Sutapa, "Women's Rights in India: Problems and Prospects", *International Research Journal of Social Sciences*, Cilt 3, (2014), s.49-53.
- Satpathy, Binod Bihari, *Politico-Social and Administrative History of Ancient India*, Odisha: Directorate of Distance & Continuing Education.

- Sayım, Huzeyfe, "Sih Dini" *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 37, (2009), s. 166-168
- _____, "Sihizm'in Din Anlayışı", *Dinler Tarihi Araştırmaları*, Sayı 2, (2000), s. 279-308.
- _____, "Sihizm'in Kurucusu Guru Nanak ve İslamiyet", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 5, (2000), s. 157-168.
- Scheifinger, Heinz, *Conceptualising Hinduism*, Singapore: Asia Research Institute, 2009.
- Schimmel, Annemarie, *Dinler Tarihine Giriş*, İstanbul: Külliyyat Yayınları, 2016.
- Scobie, Charles H. H., "Hıristiyan Kilisesinin Evrensel Misyonunun Kökeni İsa mı? Paulus mu?," (çev. Süleyman Turan), *Bilimname*, Sayı 7, (2005/1), s. 123-135.
- Scrham, Steven, "Tefillin: An Ancient Acupuncture Point Prescription for Mental Clarity", *Journal of Chinese Medicine*, Sayı 70, (2002), s. 5-8.
- Sen, Amiya P., "Hinduism and the Problem of Self-Actualisation in the Colonial Era: Critical Reflections", *South Asia Instituts Papers*, Cilt 1, (2015), s. 1-30.
- Sezen, Tonguç İbrahim, "Lumiere Kardeşler Öncesi Sinema", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 17, (2003), 601-608.
- Shaguri, Obadya Ray, *Higher Education in India*, London: European Access Network, 2013.
- Sharma, Arvind, "Misyoner Bir Din Olarak Klasik Hinduizm", (çev. Ali İhsan Yitik), *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı X, s. 145-161.
- Sharma, Ram Sharan, *Ancient India*, New Delhi: National Council Of Educational Research and Training, 1980.
- Shattuck, Cybelle, *Hinduism*, London: Routledge, 1999.

- Sidhu, Gurmeh Singh, *Sikh Religion and Hinduism*, Punjab: Guru Nanak Charitable Trust.
- Sikh Missionary Center, *Sikh Religion*, Detroit: Braun-Brumfield, 1990.
- Singh, Daljeet, *Essentials of Sikhism*, Amritsar: Singh Brothers, 1994.
- Singh, Dewinderjit, *Sikhs, Arms and Terrorism*, Cambridge: Cambridge University Sikh Society, 1986.
- Singh, Harjeet, *India's Strategic Culture: The Impact of Geography*, New Delhi: Centre for Land Warfare Studies, 2009.
- Singh, Hazara, *Sikhism and Its Impact on Indian Society*, Ludhiana: Foil Printers, 2011.
- Singh, Jagraj, *A Complete Guide to Sikhism*, Chandigarh: Unistar Books, 2011.
- Singh, Sawan, *The Sikh Martyrs*, California: 50th Sikh International Youth Camp, 1997.
- Sinha, Manoj Kumar, "Hinduism and International Humanitarian Law", *International Review of the Red Cross*, Cilt 87, Sayı 858, (Haziran 2005), s. 285-294.
- Sivan, Pandit Ram, *Hinduism for Beginners*, Sydney: Simha, 2005.
- Sivananda, Sri Swami, *All About Hinduism*, Uttar Pradesh: The Divine Life Society, 1999.
- _____, *Bhagavad Gita*, Uttar Pradesh: The Divine Life Trust Society, 2000.
- Soherwordi, Syed Hussain Shaheed, "Hindusim' - A Western Construction or an Influence?", *A Research Journal of South Asian Studies*, Cilt 26(1), (Ocak-Haziran 2011), s. 203-214.
- Sonawat, Reeta, "Understanding Families in India: A Reflection of Societal Changes", *Psicologia: Teoria e Pesquisa Mai-Ago*, Cilt 17, (2001), s. 177-186.

- Sparham, Gareth, “Sangha”, *Encyclopedia of Buddhism*, New York: Thomson Gale, Cilt 1, 2004, s. 740-744.
- Stein, Burton, *Hindistan Tarihi*, (çev. Müfit Günay), İstanbul: İnkılap Yayınları, 2015.
- Surenderand, S., vd., “Family Structure in India - Evidence From NFHS”, *Demography India*, Cilt 27(2), (1998), s. 1-15.
- Sümer, Necati, “Hint Dinlerinde Acıdan Kaçışın Bir Yolu Olarak Ötanazi”, *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, s. 69-86.
- Sweetman, Will, “Hinduism and the History of Religion: Protestant Presuppositions in the Critique of the Concept of Hinduism”, *Method & Theory in the Study of Religion*, Leiden: Brill NV, 2003, s. 329-353.
- Şahin, M. Süreyya, “Doğu-Batı Kiliseleri, Ayrılmaları ve Sebepleri”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 4, (1986), s. 311-329.
- Şenavcu, Halil İbrahim, *Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2015.
- Şeriati, Ali, *Dinler Tarihi II*, (çev. Ejder Okumuş), Ankara: Fecr Yayınları, 2013.
- Şeybetü'l-hamd, Abdülkadir, *Çağdaş Dünya Dinleri ve Mezhepleri*, (çev. Osman Cilacı), İstanbul: Beyan Yayınları, 1995.
- Tan, Muharrem, *Hindistan'ın Bölünmesi ve Hint Müslümanları (1858-1947)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul 1999.
- Tanyu, Hikmet, “Ateş”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Ankara: TDV Yayınları, Cilt 4, (1991), s. 52-55.
- Tarakçı, Muhammet, “St. Thomas Aquinas'a Göre Asli Günah”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, Sayı 1, (2006), s. 307-318.
- Taşpınar, İsmail, “Hindistan Yahudileri”, *Dîvan İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı 16, (2004/1), s. 139-160.

_____, *Dinler-Tarih ve Sembolizm*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2017.

Tezokur, M. Hadi, “Manu Yasalarında Kadın”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, (2006), s. 83-107.

Thapar, Romila, *The Penguin History of Early India From the Origins to AD 1300*, London: Penguin Books, 2003

The Vedas, Dharmic Scriptures Team, Sayı 1, 2002

Tımsına, Sthaneshwar, “Imagining Reality: Image and Visualization in Classical Hinduism”, *Southeast Review of Asian Studies*, Cilt 35, (2013), s. 50-69.

Timur, Mujiburahman, *Gazneli Devletinden Babürler Devletine Kadar Bölgede Kurulan Hükümdarlıklar (1206-1526)*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa, *Sünen-i Tirmizi*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.

Tokat, Latif, “Dinî Çoğulculuk Hangi Açıdan Mümkündür?”, *Milel ve Nihal*, Sayı 4, (2007), s. 49-102.

Troll, Christian W., “Hıristiyanlık ve İslam Perspektiflerinden Sosyo-Politik ve Kültürel Çoğulculuğun Temelleri”, (çev. Şaban Ali Düzgün), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1999), s. 319-340.

Turan, Emine Zehra, *Budizm’de Manastır Hayatı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.

Turan, Refik, Fatma Ahsen Turan, “Hindistan’a Yapılan Bir Araştırma Gezisi ve Balabanlar”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Cilt 35, (Güz 2005), s. 113-144.

Tümer, Günay, “Brahmanizm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 6, Ankara: TDV Yayınları, (1992), s. 329-333.

_____, *Bîrûnî’ye Göre Dinler ve İslâm Dini*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 1991.

- Türkan, Kadriye, “Türk Dünyası Masallarında Su Kültü”, *Milli Folklor*, Sayı 93, (2012), s. 135-148.
- Uludağ, Kemal, Gökçe Özer Eröz, “Hinduizm ve Terakota Tapınaklar”, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, s. 210-229.
- United Nations, *Department of Economic and Social Affairs*, 2015.
- Upadhyay, Reecha, *Women’s Empowerment in India An Analytical Overview*, San Francisco: The Asia Foundation, 2005.
- Urban, Hugh B., “Avatar for Our Age: Sathya Sai Baba and the Cultural Contradictions of Late Capitalism”, *Religion*, Sayı 33, (2003), s. 73-93.
- Ünal, Mustafa, *Dinlerde Kutsal Zamanlar*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.
- Vafi, Abdülvahid, “Hıristiyan İnançının Teslise Dönüşmesi ve Teslisin İlk Kaynakları”, (çev. Hidayet Işık), *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 6, (1996), s. 383-393.
- Visaria, Leela, vd., *Domestic Violence in India*, Washington: International Center For Research on Women, 1999.
- Vural, Suat, *Hindistan’da İngiliz Yönetimi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2006.
- Wangu, Madhu Bazaz, *Buddhism, World Religions*, New York: Facts on File, 2002.
- _____, *Hinduism, World Religions*, New York: Facts on File, 2001.
- Ward, Michael, *Rural Education*, New Delhi: Oxford University Press, 2007
- Warrier, Maya, *A Guide to Hinduism*, Leeds: Subject Centre for Philosophical and Religious Studies, 2006.
- Weiss, Richard, “The Global Guru: Sai Baba and The Miracle Of The Modern”, *New Zealand Journal of Asian Studies*, Cilt 7, Sayı 2, (2005), s. 5-19.
- West, Barbara A., *Encyclopedia of the Peoples of Asia and Oceania*, New York: An Imprint Of Infobase Publishing, 2009.

- Wilberg, Acharya Peter, *Radical New Perspectives on the Most Ancient of Religions*, North Charleston: CreateSpace, 2009.
- Wilson, Carol A., *Providing Diversity Competent Care to People of the Sikh Faithof*, Surrey: Fraser Health Authority, 2013.
- Yalçinkaya, Sinan, *Ekber Şah Döneminde Hindistan'da Dinî Hayat*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008.
- Yemenlioğlu, Mazhar Murat, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Gelenek Yayıncılık, 2016.
- Yılmaz, Ömer, "Hıristiyan Mistik ve İslam Tasavvuf Geleneğinde Kadın İmgesi ve Evlilik Konusuna Kısa Bir Bakış", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 13(2), (2012), s. 49-65.
- Yiğit, Hale Çalım, *XVI. Yüzyılda Kandahar*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2014.
- Yitik, Ali İhsan, "Bîrûnî'nin Kaleminden Hinduizm", *Milel ve Nihal*, Cilt 10, Sayı 3, (Eylül-Aralık 2013), s. 149-200.
- _____, "Hare Krişna Hareketi", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (İzmir 2001), Sayı XIII-XIV, s. 93-107.
- _____, "Hinduizm'in Diğer Dinlere Bakışı", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı X, (İzmir 1998), s. 77-91.
- _____, "Hinduizm", *Yaşayan Dünya Dinleri*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010, s. 277-305.
- _____, "Hint Dinlerinde Kötülük ve Şeytan", *Milel ve Nihal*, Cilt1, Sayı 1, (Aralık 2003), s. 21-39.
- _____, "İslâm Dini ve Hint Karma-Tenâsüh İnancı", *Gnostik Akımlar ve Ökültizm Sempozyumu*, (25-27 Mayıs 2012), s. 45-59.
- _____, *Doğu Dinleri*, Ankara: İsam Yayınevi, 2014.
- _____, *Hint Dinleri*, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2005.

_____, *Hint Kökenli Dinlerde Karma İnancının Tenasüh İnancıyla İlişkisi*, İstanbul: Ruh ve Madde Yayınları, 1996.

_____, *Hz. Meryem ve Efes, Dinler Tarihi Yazıları*, İzmir: Tıbyan Yayıncılık, 2001.

Yolcu, Mehmet Ali, “Kutsalın Yeniden Üretimi: Kutsal Su İnancı ve Hacıbektaş Zemzem Çeşmesi”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 8, (2014), s. 93-102.

Yurdaydın, Hüseyin G., Mehmet Dağ, *Dinler Tarihi*, Ankara: Gündüz Matbaacılık, 1978.

Yüce, Tuncay, “Sinema ve Edebiyat Türleri Arasında Görülen Etkileşimler”, *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, (2005), s. 67-74.

İnternet Kaynakları

Aamir Khan Biography,

<http://www.mapsofIndia.com/who-is-who/entertainment/aamir-khan.html>, (Erişim Tarihi: 22.05.2017)

Antonov, Vladimir, *Bhagavad Gita With Commentaries,*

<http://bhagavadgita.swami-center.org/>, (Erişim Tarihi: 19.02.2018)

Central Intelligence Agency,

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/in.html>, (Erişim tarihi: 06.02.2017)

Dağ, Ahmet Emin, *Hindistan Müslümanları,*

http://insamer.com/tr/hindistan-muslumanlari_108.html, (Erişim Tarihi: 29.12.2017)

Das, Subhamoy, *Movie Poster of the "The Rising"*

<https://www.thoughtco.com/mangal-pandey-the-rising-photo-gallery-1770507>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

Dialogue 05/14/2015 Talking to Aamir Khan ,

<http://english.cntv.cn/2015/05/15/VIDE1431637560627474.shtml>, (Erişim Tarihi: 31.12.2017)

Gupta, Anish, *Aamir Khan's Selective Amnesia on İntolerance*

<http://www.dailypioneer.com/columnists/oped/aamir-khans-selective-amnesia-on-intolerance.html>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

Gross Domestic Product 2016,

<http://databank.worldbank.org/data/download/GDP.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.02.2017)

Hari Om Meditation

<https://www.artofliving.org/in-en/hari-om-meditation>, (Erişim Tarihi: 17/07/2017)

Hedbi, M. Burhan, "Birleşmiş Müslümanlar Örgütü"

<http://milatgazetesi.com/birlesmis-muslumanlar-orgutu-makale,91746.html>, (Erişim Tarihi: 13.11.2017)

Hindi – PK,

<http://www.baydesi.com/Indian/movies/hindi-pk-2106>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Hindistan B y kel liği,

http://www.indembassy.org.tr/cgi_ol.php?id=IndiaInformation, (Erişim tarihi: 06.02.2017)

Hindistan Haritası,

<https://www.uyduharita.org/hindistan-haritasi/>, (Erişim tarihi: 14.01.2018).

Hindistan’da inekler neden kutsal sayılıyor?

<https://steemit.com/tr/@revan746/hindistanda-inekler-neden-kutsal-sayiliyor>, (Erişim tarihi: 08.02.2018)

Human Development Report 2014,

<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>, (Erişim tarihi: 08.02.2017)

Indian honours system

http://wikivisually.com/wiki/Indian_honours_system, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

Interview: Aamir Khan,

http://movie.webIndia123.com/movie/interview/2012/June/AamirKhan.htm?cat_id=2, (Erişim Tarihi: 03.01.2018)

Islam House,

http://www.islamreligion.com/pdf/en/what_is_sikhism_part_2_of_2_4644_en.pdf. (Erişim tarihi: 06.02.2017)

Jainizm/Caynacılık,

http://www.dunyadinleri.com/dunya-dinleri/jainizm-caynacilik/oku_cayna-inancinda-zamanin-dongusu-icinde-ortaya-cikan-ruhsal-ogreticiler-t-rthankaralar, (Erişim Tarihi: 18.03.2018)

Kharat, Bharti, Lagaan,

<https://www.bollywoodbubble.com/photos/silly-bloopers-of-bollywood-movies-that-will-leave-you-gobsmacked/attachment/lagaan-6/> (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Mehta, Lipi, *10 Highlights From Aamir Khan's Interview That's Created A Social Media Storm*,

<https://www.youthkiawaaz.com/2015/11/aamir-khan-expresses-concern-on-intolerance/>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

New UNICEF Ambassador Aamir Khan vows to fight stunting in South Asia,

http://www.unicef.org/media/media_76218.html, (Erişim Tarihi: 20.05.2017)

Paris Patlaması, Katliamı İşid Üstlendi

<http://www.internethaber.com/paris-patlamasi-katliami-isid-ustlendi-1486815h.htm>, (Erişim Tarihi: 28.03.2018)

Population Reference Bureau, *World Population Data Sheet, 2016*,

<http://www.prb.org/pdf16/prb-wpds2016-web-2016.pdf>, (Erişim Tarihi: 12.01.2018)

Population by Religion India

<http://theredish.com/img/distribution%20of%20population%20by%20religion%20India%202011>, (Erişim tarihi: 14.12.2017)

Puja Room,

<https://tr.pinterest.com/manithyaavantik/puja-room/>, (Erişim tarihi: 12/04/2017)

Raghavendra, Nandini, *Aamir Khan buys out rights to father Tahir Hussain's 11*

films, http://articles.economictimes.Indiatimes.com/2011-06-13/news/29653478_1_films-aamir-khan-yash-chopra, (Erişim tarihi: 14.01.2018)

Ritwik, Shaurya, *7 spectacular Hindu Temples to visit in Incredible India*.

<https://www.newsgram.com/7-spectacular-hindu-temples-in-incredible-india>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018)

Sankar, Gayatri, *Filmfare Awards Have Lost Their Gleam Over the Years*,

http://zeenews.India.com/entertainment/exclusive/filmfare-awards-have-lost-their-gleam-over-the-years_80738.html, (Erişim Tarihi: 21.05.2017)

Sert, Ümit, *Pentecostalism*,

<http://arsivbelge.com/yaz.php?sc=3128>, (Erişim Tarihi: 31.12.2017)

Sih– Stok Editöryel Fotoğraf

<https://tr.depositphotos.com/42053887/stock-photo-sikh.html>, (Erişim Tarihi: 23.03.2018)

Sol Tarafta Tanrı Ganesha ve Sağ Tarafta Tanrı Durga.

<https://www.hogerbeseef.nl/alles-over-mantras/> ,
<http://durga.com.tr/dans/durga/>, (Erişim Tarihi: 06.02.2018)

Sunny Khan, 11 Years of Fanaa

<https://yarabook.com/post/363>, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)

Swarup, Shubhangi, My Name is Mohammed Aamir Hussain Khan,

<http://www.openthemagazine.com/article/art-culture/my-name-is-mohammed-aamir-hussain-khan>, (Erişim Tarihi:14.01.2018)

The Pew Research Center, Buddhists,

http://www.pewforum.org/2015/04/02/buddhists/pf_15-04-02_projectionstables102/, (Erişim tarihi: 15.07.2017)

The Pew Research Center, The Global Religious Landscape

<http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-exec/>,
(Erişim tarihi: 21.03.2017)

UNICEF People,

https://www.unicef.org/people/people_nationalambassadors.html,
(Erişim Tarihi: 20.05.2017)

Who is Sai Baba,

<http://www.ssbic.org/docs/template/who%20is%20sai%20baba.pdf>,
(Erişim Tarihi: 29.12/2017)

1947 Earth First Look Poster 1

<http://www.bollywoodmdb.com/movies/poster/download/1947-earth/1389/16574>, (Erişim Tarihi: 09.01.2018)